

Előterjesztés

a Sátoraljaújhelyi Hétszínvirág Óvoda Szlovák és Német Nemzetiségi Óvoda, Bölcsőde Hétszínvirág Művészeti Pedagógiai Programja módosításának jóváhagyására

Tisztelt Nevelési-Ifjúsági, Civil-Sportügyi és Közművelődési Bizottság!

A Magyar Közlöny 44. számában kihirdetésre került az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet, valamint egyes köznevelési tárgyú kormányrendeletek módosításáról szóló 77/2025.(IV.15.) Korm. rendelet.

A Kormány célja az óvoda és az iskola közötti átmenet zökkenőmentes biztosítása. Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2021.(XII. 17.) Korm. rendelet a 4.§-sal egészül ki, melynek alapján módosítani szükséges az intézmény pedagógiai programját.

Sátoraljaújhely Város Önkormányzat Képviselő-testülete, mint fenntartó a Sátoraljaújhely Város Önkormányzat Képviselő-testületének Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 5/2024. (III.28.) önkormányzati rendelet 2. mellékletének I.rész 2. pont 2.2. alpontja valamint a II. rész 5. pont 5.2.4. alpontja alapján a Nevelési-Ifjúsági, Civil-Sportügyi és Közművelődési Bizottságra ruházta át a döntési jogkört a nevelési intézmény pedagógiai programjának jóváhagyása tekintetében.

Kérem a tisztelt Nevelési-Ifjúsági, Civil-Sportügyi és Közművelődési Bizottságot, hogy a Sátoraljaújhelyi Hétszínvirág Óvoda Szlovák és Német Nemzetiségi Óvoda, Bölcsőde Hétszínvirág Művészeti Pedagógiai Programjának módosítását a határozat mellékletében foglaltak szerint hagyja jóvá.

A módosítások a határozat mellékletében foglalt dokumentumban piros színnel megjelölésre kerültek.

Sátoraljaújhely, 2025. szeptember 12.

Zelina Dolóresz sk.
igazgató

Sátoraljaújhelyi Hétszínvirág Óvoda
Szlovák és Német Nemzetiségi Óvoda,
Bölcsőde

Határozati javaslat:

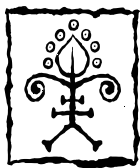
**Sátoraljaújhely Város Önkormányzat Képviselő-testülete
Nevelési-Ifjúsági, Civil-Sportügyi és Közművelődési Bizottsága**

.../2025. (...) határozata

**a Sátoraljaújhelyi Hétszínvirág Óvoda Szlovák és Német Nemzetiségi Óvoda, Bölcsőde
Hétszínvirág Művészeti Pedagógiai Program módosításának jóváhagyásáról**

Sátoraljaújhely Város Önkormányzat Képviselő-testülete Nevelési-Ifjúsági, Civil-Sportügyi és Közművelődési Bizottsága a Sátoraljaújhely Város Önkormányzat Képviselő-testületének a Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 5/2024. (III.28.) önkormányzati rendelet 2. melléklet I.rész 2. pont 2.2. alpontjában, valamint a II. rész 5. pont 5.2.4. alpontjában biztosított átruházott hatáskörében döntött arról, hogy a Sátoraljaújhelyi Hétszínvirág Óvoda Szlovák és Német Nemzetiségi Óvoda, Bölcsőde Hétszínvirág Művészeti Pedagógiai Programja módosítását a határozat mellékletében foglaltak szerint **jóváhagyja**.

Felkérte az igazgatót a módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt Hétszínvirág Művészeti Pedagógiai Program elkészítésére és aláírására.

Sátoraljaújhelyi Hétszínvirág Óvoda
Szlovák és Német Nemzetiségi Óvoda, Bölcsőde
3980 Sátoraljaújhely, Dózsa György u. 24.
Tel/Fax: 47/322-501 Mobil:+3630 442-0415
E-mail: ovodasaujhely@gmail.com
Web: www.hetszinviragovodasaujhely.hu
OM azonosító: 028535

Hétszínvirág Művészeti Pedagógiai Program

2025.

Sátoraljaújhely

Hétszínvirág Óvoda által használt szabályzatok, nyomtatványok és dokumentumok	I/3. Pedagógiai program I/3/2025.10 változat
---	---

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	3
1.1. Óvodánk bemutatása, helyzetkép.....	5
1.1.1. A székhelyóvoda személyi és tárgyi feltételei, sajátosságai.....	6
1.1.2. Telephelyek és speciális feladataik	
Diana Művészeti Tagóvoda	10
Károlyfalvi Óvoda.....	13
Kazinczy-kert Művészeti Óvoda.....	14
1.1.3. Intézményegységeink:	
Tündérkert Bölcsőde. Mini- Bölcsőde.....	16
2. Nagy Jenőné: Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel alternatív óvodapedagógiai program.....	19
3. Környezet- és egészségfejlesztés	
3.1. Egészségfejlesztés.....	272
Környezetfejlesztési törekvések.....	273
4. Gyermekvédelemmel, az egészségügyi ellátással, szociális segítségnyújtással kapcsolatos feladatok.....	274
5. A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések.....	278
5.1. Sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelése.....	278
5.2. Halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek nevelése.....	292
5.3. Tehetségígéretek Gondozó Programja.....	295
5.4. Sajátos ellátást igénylő gyermek: diabéteszes gyermek a csoportban.....	301
6. Az óvoda kapcsolatai, együttműködési formái.....	302
7. Kincses kultúróvoda.....	304
8. Óvodai dokumentumok.....	305
9. Legitimációs záradék.....	308

1. Bevezetés

A pedagógiai program módosításának indoklása

Miért ezt a programot választottuk?

A 755 éves városunk **Sátoraljaújhely**, Zemplén gyöngy szeme, mely az elmúlt húsz év alatt egy álmából felébresztett rohamosan szépülő, fejlődő várossá nőtte ki magát. A festői környezet, a szőlő dombok, a hegyoldalba megbújó kis présházak, a környező kis falvakban még fellelhető hagyományok, a Magyar Nyelv Múzeumának öröksége, a nemzetiségek értékei megkívánták, hogy ezekre az évszázados értékekre építsük nevelési programunkat.

Fontosnak tartottuk ezeknek az értékeknek a tovább örökítését gyermekeink számára, melyek megismerése, projektekben való feldolgozása a szülőföldhöz való ragaszkodás első pillére lehet nemzeti identitásuk kialakításában.

A családokkal való szoros együttműködés, gyermekük közös nevelése érdekében, közös tevékenykedés, együtt játszás, a jeles napok közös átélése mely gyermeknek, szülőnek egyaránt pozitív érzéseket, élményeket ad.

Fontosnak tartjuk a Kodály módszer alkalmazását, zenei anyanyelvünk megismertetését átadását gyermekeink számára már bölcsődés kortól, melynek folytatása biztosított városunkban az iskolás évek során is.

2004-ben, amikor megismerkedtünk Nagy Jenőné programjával:” **Csak tiszta forrásból**” óvodai nevelés a művészetek eszközeivel –természetes volt számunkra, hogy –e program alapján módosítjuk akkori nevelési programunkat, a helyi sajátosságainkra és értékeinkre építve. Az eltelt évek alatt beigazolódott, hogy jól választottunk.

2018 júliusában az új ONAP alapelvei is megerősítették nevelőtestületünk elhatározását a pedagógiai program kiteljesítésére, jó úton járunk gyermekeink nevelése területén, mi már 2004-től ebben a szellemiségben neveljük óvodás gyermekeinket.

Számba vettük, amit óvodánk, gyermekeink, óvodapedagógusaink kaptak és kapnak eddig megvalósított művészeti programtól, amire büszkék vagyunk.

A pedagógiai program jogszabályi háttere:

- 77/2025. (VI. 15.) Korm. rendelet Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet, valamint egyes köznevelési tárgyú kormányrendeletek módosításáról
 - A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény
 - A kormány 363/2012. (XII.17.) kormányrendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
 - 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
 - 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
 - 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól
 - 1997. évi XXXI. törvény a gyermekvédelemről és gyámügyi igazgatásról
 - Az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról
 - 15/1998. (IV.30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről
 - 275/2019 (XI. 21.) Kormányrendelet az óvodába járással és tankötelezettséggel kapcsolatos egyes köznevelési tárgyú kormányrendeletek módosításáról
 - 1997. évi CLIV. Egészségügyi törvény - A közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról szóló 37/2014. (IV.30.) EMMI rendelet és módosítása

Mit adott nekünk ez a program?

- gyermekeinknek, olyan óvodát, ahol esztétikus környezetben, **művészi élmények átélésével tölthetik óvodás éveiket**
- az óvodapedagógusok fokozatos **szemléletváltását**, korunk elvárásait megelőző innovatív módszerek, kipróbálásának, bevezetésének lehetőségét
- a **mikrocsoportos differenciált képességfejlesztés** pozitív hatásait, eredményeit, gyermekeink **egyéni** fejlesztésében

- a **bátorító nevelés** pozitív eredményeit, hatását nevelésünkben, a gyermekek **intrer- és intraperszonális** adottságainak fejlődését pedagógiai programunk által
- a **tehetség ígéretek gondozását**, 5-6-7 éves korban, a gyermekek képességeinek tehetségműhelyekben való kiteljesedését egyéni adottságaiknak megfelelően
- a szülőkkel közös **rendezvények közösség formáló** erejét
- országos bemutatkozási lehetőséget a tanácskozások által a **művészeti óvodák körében**

Amire büszkék vagyunk:

- **nevelőmunkánk hatékonyságát, eredményességét** igazolják vissza a város általános és művészeti iskolák visszajelzései az első osztályt megkezdő gyermekeinkről, akiket **után követünk**, beilleszkedésüket fejlődésüket figyelemmel kísérjük
- sikeres **innovációinkat, jó gyakorlatainkat és jó ötleteinket** tovább adjuk országos szinten Minősített Referencia intézményként és Akkreditált Kiváló Tehetségpontként
- **Elismerik munkánkat** városunkban a szülők és fenntartónk körében
- **Művészeti Bázisóvodaként országos elismertséget szereztünk**

Ezért határoztunk úgy, hogy az új 2018 áprilisában módosított, Nagy Jenőné programját teljes szöveggel, eredetiben vesszük át.

1.1. Óvodánk bemutatása, helyzetkép

Az intézmény neve: Hétszínvirág Óvoda Szlovák és Német Nemzetiségi Óvoda, Bölcsőde

OM azonosítója: 028535

Az intézmény alapítója: Sátoraljaújhely Város Önkormányzat Képviselő testülete

Az intézmény fenntartója: Sátoraljaújhely Város Önkormányzata

Felügyeleti szerve: Sátoraljaújhely Város Önkormányzata

Az intézmény működési területe: Sátoraljaújhely Város, közigazgatási területe, Bodroghöz és Hegyköz települései közigazgatási területe

Az intézmény típusa: Óvoda

Az alapítás éve: 1999.

Az intézmény jogállása: az intézmény a Köznevelési Törvényben foglaltak alapján önálló jogi személy

Alaptevékenysége:

Gyermekek óvodai nevelése három éves kortól kezdődően a tankötelezettség kezdetéig. Halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek integrált együttnevelése, óvodai fejlesztő programmal. Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése-oktatása a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC törvényben meghatározottak szerint. Szlovák, német nemzetiséghez tartozók óvodai nevelése.

Pedagógiai szakmai szakszolgáltatás, a pedagógiai szakszolgálat által kiállított szakvélemény szerint a gyermekek egyéni fejlesztésének biztosítása.

Sajátos nevelési igényű azon gyermekek integrált óvodai csoportban történő nevelése, ellátása, akik a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzdenek. Pedagógiai szakmai szolgáltatás, melynek keretében intézmény által kifejlesztett jó gyakorlatok átadása, szakmai konzultációk, hospitációs szolgáltatások biztosítása más intézmények számára történik pedagógiai szakmai tevékenység.

A hazájukat elhagyni kényszerülő családok (menekült) gyermekeinek óvodai nevelésében az önazonosság megőrzésének, ápolásának, erősítésének biztosítása, az interkulturális nevelésen alapuló integráció lehetősége, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelmének őrzése. Ennek a feltételeit maximálisan biztosítani tudjuk kettős állampolgárságú és anyanyelvű (magyar-ukrán) óvodapedagógus alkalmazásával.

Az intézmény székhelye: 3980 Sátoraljaújhely, Dózsa György u. 24.

- *Szlovák nemzetiségi nevelés egy csoportban*

1.1.1. A székhelyóvoda személyi és tárgyi feltételei, sajátosságai:

Az intézmény 1974-ben épült Sátoraljaújhely központjában, lakótelepi és családirházas környezetben.

Az intézmény nevének kiválasztásakor óvodánk egykor hét tagóvodából állt össze egy egységgé. Az összevonást a gyermeklétszám csökkenése és a városi költségvetés hatékonyabbá tétele indokolta. Mára egy tagóvodánk: **Diana Művészeti Tagóvoda**, valamint egy-egy telephelyen működő csoport, (Károlyfalva és Széphalom) **Tündéerkert bölcsőde** és Mini bölcsőde alkotja az intézményi egységet.

Az óvoda megnyitásának idejében épültek a környező lakótelepek, amelyek a fiatal családoknak nyújtottak otthont a közelben lévő munkahelyekhez, iskolákhoz, óvodákhoz. Nem messze egy etnikai réteg által lakott városrész is található, így gyermekeink a legkülönbözőbb szociokulturális háttérből érkeznek. A székhelyintézményként működő óvoda 8 csoporttal rendelkezik, melyben 200 óvodáskorú gyermek tölti mindennapjait.

Városunk határos a szlovákiai Slovenské Nové Mesto településsel, emiatt szülői igényre 1986-óta folyik szlovák nemzetiségi nevelés is szakképzett óvodapedagógusokkal. Az óvoda szomszédságában működik a több mint 60 éves múltra visszatekintő Magyar- Szlovák Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Kollégium, ahova korábban a térségünkben élő, (pl. Hollóháza, Vágáshuta, Rudabányácska, Alsóregmec, Felsőregmec) a szlovák nyelvet beszélő, a még élő hagyományokat, szokásokat ismerő gyermekek jártak. A két intézmény több évtizedes jó kapcsolatot ápol. A szlovák csoportban, valamint a károlyfalvi kihelyezett német nemzetiségi csoportban folyó magas szintű nevelőmunka eredményeként intézményünk kiérdemelte a **Művészeti Bázisóvoda** címet.

Évekkel ezelőtt már megvalósulhatott az épület külső homlokzatának és nyílászáróinak cseréje. Óvodánk az elmúlt évben -városi pályázat keretén belül- ismét egy nagyszabású és látványos felújításon ment keresztül. Teljes villany- és fűtőkorszerűsítést végeztek el, valamint megújultak a csoportszobákhoz tartozó gyermekmosdók és kialakításra került egy tágas, korszerű, gyermekmosdóval ellátott tornaszoba.

A program teljesen újfajta szemléletet követelt meg nevelőtestületünktől óvodánk külső és belső jegyeinek kialakításában. Letisztult, színeiben harmonizáló környezet várja és fogadja a gyermekeket óvodába lépésükkor. A csoportszobákban kialakított művészeti terek a nyugodt, kiegyensúlyozott játék és egyéb tevékenységek terei: esztétikus mesetér, énekes-sarok, alkotó, rajzos tér, építő- konstruáló tér, babakonyha várja a gyermekeket.

Óvodánk minden évben szeretettel meghívja és várja a leendő óvodásokat és szüleiket „**Nyitva van az ovikapu**”- című rendezvénysorozatára. Már itt lehetősége nyílik a családoknak, hogy

találkozhassanak az óvodapedagógusokkal, együtt játszanak, énekeljenek, megtekinthessék az óvodai csoportokat, így könnyítve meg számukra a csoportválasztást.

Az elmúlt években nagymértékű generációváltás kezdődött meg óvodánkban. Az újonnan érkező kollégák segítése, bevezetése a művészeti program specifikumjainak megismertetésébe, minden Óvodai dolgozó szívügye.

Intézményünk 15 óvodapedagógusa közül 7 fő rendelkezik (művészeti, közoktatásvezetői, tehetség) szakvizsgával, illetve 2 fő szlovák nemzetiségi óvodapedagógus végzettséggel, 3 fő képzése (művészeti, fejlesztőpedagógus) folyamatban van. Mindig is igyekeztünk olyan képzéseken részt venni, melyek szakmai tudásunkat erősítik, gazdagítják, mélyítik. Ennek köszönhetően nevelőtestületünk felkészültsége, szakmai tudása magas színvonalú, sokrétű és alapos. Óvodapedagógusaink mellett egy-egy dajka segíti a nevelőmunkát. Minden dajka nénink szakképzett, emiatt különös figyelmet fordítunk arra, hogy a pedagógiai munkánkba is bevonjuk őket. Pedagógiai asszisztenseink közül 2 fő Óvónőképző Főiskolára jár, hamarosan ők is nevelőtestületünk szakképzett tagjai lehetnek.

Óvodánk felvállalta a leendő óvodapedagógusok mentorállását, pályaismeretük gazdagítását. Felsőoktatási gyakorló helyként igyekszünk a jövő óvodapedagógusainak segítséget nyújtani, hogy az óvodapedagógusi tevékenységekhez szükséges készségeik, képességeik kibontakozhassanak.

A nevelőtestület, szinte kivétel nélkül tagja az „Óvodai Nevelés a Művészetek Eszközeivel” (ONME) Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesületének. Az egyesület mindig az adott nevelési év legfontosabb témáiban, innovációk kidolgozásában, megvalósításában nyújt segítséget konferenciák, tanácskozások szervezése által, de legfőbb célja a művészeti programmal dolgozó óvodák összetartása, segítség nyújtás a program megvalósításában.

Óvodapedagógusaink felnőtt tehetségműhelyek tagjai is, a Hegyközi Táncsoport és a Hegyközi népdal kör tagjai. A jeles napok alkalmával igyekszünk művészeti élményt biztosítani környékünk még élő néphagyományinak felelevenítésével óvodás gyermekeink és a szülők számára.

Óvodánkban munkaközösségek segítik a pedagógus munka színvonalának, hatékonyságának növelését, a korszerű pedagógiai módszerek megismerését és alkalmazását.

Munkaközösségeink:

- Művészeti Munkaközösség
- Tehetséggondozó Munkaközösség
- Mentori Munkaközösség
- Környezetvédelmi Munkaközösség

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja is meghatározza az óvodák számára a kiemelt figyelmet igénylő gyermekekkel való foglalkozás feladatait. Művészeti programunk is fontos feladatának tekinti, hogy egy gyermek olyan tehetségre utaló hajlamait, érdeklődési területét kell megkeresnünk, amiben őt ígéretesnek tartjuk. A gyermekeket már óvodába kerülésüktől megfigyeljük, kinek milyen kiemelkedő képessége, készsége van. Feladatunk, hogy felismerjük a gyerekekben rejlő tehetségre utaló jegyeket. Óvodánkban a tehetséges gyermekek fejlesztése tehetség műhelyekben történik. A nagycsoportos gyermekeinkkel, kiemelkedő adottságaik vagy gyenge oldalaik fejlesztése érdekében differenciált képességfejlesztő tehetséggondozó műhelyben foglalkoznak az adott műhelynek megfelelő kompetenciával rendelkező óvodapedagógusaink, a gyermekek intraperszonális és interperszonális képességeinek fejlesztése érdekében.

Minden műhelynek olyan óvodapedagógus a vezetője, akinek szintén erős oldala az adott tehetségterület.

Jelenleg 8 tehetségműhelyben fejlesztjük a gyermekek egyéni képességeit.

Tehetségműhelyeink:

„Csicsergő Népi Gyermekjátszó” – Testi Kinesztetikus tehetségterület

„Tündértánc”- Testi Kinesztetikus tehetségterület

„ Ovi- Foci” – Testi Kinesztetikus tehetségterület

„ Mesekastély”- Nyelvi tehetségterület

„ Stonozka”- Szlovák nyelvi tehetségterület

„ Hangoló”- Zenei tehetségterület

„ Tudorka” – Logikai, matematikai tehetségterület

„ Apró csuprok-apró kezek”-Térbeli-vizuális tehetségterület

„Szemfüles zöldikék” – Természetismereti tehetségterület

2015-ben óvodánk **Minősített Referencia Intézménnyé** vált, ami az óvodánkban folyó minőségi munkát, jó gyakorlatainkat, gyermekközpontúságunkat, tapasztalatokba ágyazott képességfejlesztésünket, a komplexitás és differenciálás elvének figyelembevételét, a változatos módszertani kultúránkat és munkaformákat ismerte el.

2018-tól akkreditált **Kiváló tehetségpont** lettünk, így minden évben szervezünk tehetségnapokat és tehetséggálákat, pályázatokat írunk a Nemzeti Tehetségprogram által kiírt aktuális címekre. Ezen sikeres munkákból megnyert összegekből tudjuk bővíteni és fejleszteni tehetségműhelyeinket, hogy még hatékonyabban fejleszthessük kis tehetségígéreteinket.

2021-ben óvodánk elnyerte a **Kincses Kultúróvoda** címet. A pályázat olyan intézményeket támogatott, ahol az óvoda szellemiségében, pedagógiai programjában és a mindennapi tevékenységeiben is hangsúlyos szerepet kapnak az igényesen válogatott kulturális tartalmak. Fontos kritérium volt még, hogy az intézményünk kiemelten kezelje a kulturális intézményekkel való együttműködés létrehozását, működtetését.

A tagintézmények aktív szakmai kapcsolatban vannak egymással.

Gyermekközpontúság, pozitív megerősítés, bátorítás és bizalom jellemzi szemléletünket, fontosnak tartjuk a szülőkkel való együttműködést, mely a hatékony együttnevelés záloga.

1.1.2. Telephelyek és speciális feladataik:

Diana Művészeti Óvoda (3980 Sátoraljaújhely, Miklósy I. u. 2.)

A Diana Művészeti Óvoda személyi és tárgyi feltételei, sajátosságai:

A Diana tagóvoda a város közepén a Magas hegy lábánál zöldövezeti környezetben helyezkedik el. A 7 csoport, 175 gyermek befogadására alkalmas, akiknek gondozását, fejlesztését 12 szakképzett óvodapedagógus, 8 nevelő oktató munkát segítő dajka és két pedagógiai asszisztens látja el. Az óvodapedagógusok közül 3 fő pedig pedagógus szakvizsgát tett. 1 fő óvodapedagógus-gyógypedagógus végzettséggel rendelkezik. 1 fő óvodapedagógus magyar-ukrán kettős állampolgárságú.

A csoportszobák kialakításánál a harmónia megteremtésére törekedtünk mind a színek, dekorációk alkalmazásában mind pedig a foglalkozási terek kialakításában, hogy ezzel a

gyermekes esztétikai ízlését, kiegyensúlyozottságát és a fejlesztések iránti fogékonyságát egyaránt szolgáljuk.

Az intézménybe járó *SNI gyermekek* az óvoda összes csoportjába integrálva kerülnek elosztásra. Fontos feladatunk az SNI gyermekek ellátási rendszerének elkészítése: utazó gyógypedagógus – szakértői bizottság – saját szakembereink együttműködésével. Az alacsony csoportlétszám lehetőséget ad a hatékonyabb fejlődésükre. Az intézményben a pedagógusok elkötelezettek, empátikusak, alkalmasak az együttnevelésre. Az életfogytig való tanulás ebben a témában is érvényes, mert olyan része ez a gyermeknevelésnek, ami az új módszerek, a pedagógiai pszichológiai és orvosi ismeretek komplexitása nélkül nehezen vihető végbe. Szerencsére az óvodánk pedagógusai nyitottak a korszerű ismeretek megismerésére, igénylik az alapos és átfogó szaktudást. Az együttnevelés sikere nagymértékben múlik azon, hogy a pedagógusok eszköztárában megvannak a hatékony nevelés elemei, az igényesség, a folyamatos visszajelzés, a motiváló értékelés.

A csoportok kialakításánál fő szempontok: szülői igények, testvérpárok, és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek arányos elosztása.

Az óvoda környezeti elhelyezkedése, udvari adottságai megfelelőek a *környezettudatos szemlélet, a környezethez fűződő pozitív érzelmi viszony kialakításához*. Értékeinket tisztelve és őrizve hisszük és valljuk, hogy az aktív együttműködés eredményeként formálódik a gyermekek, a családok ökotudatos szemlélete, környezeti nevelésünk, programjaink gazdag, cselekvéses, tapasztalati lehetőségeket biztosítanak a természetet, környezetünket óvó-védő magatartás formálására, biztosítja a fenntartható fejlődést.

Takarékos víz-, energiahasználat

Környezetünk tisztántartásában való aktív részvétel

Magaságysokban növények gondozása

Palántázás a csoportszobákban: hajtás, palántázás, csíráztatás

Természetsarok kialakítása

Szelektív hulladékgyűjtés

Óvodánk minden évben szeretettel meghívja és várja a leendő óvodásokat és szüleiket **„Vár az ovi-vár!”**- című rendezvénysorozatára. Már itt lehetősége nyílik a családoknak, hogy találkozhatnak az óvodapedagógusokkal, együtt játszanak, énekeljenek, megtekinthessék az óvodai csoportokat, így könnyítve meg számukra a csoportválasztást.

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja is meghatározza az óvodák számára a kiemelt figyelmet igénylő gyermekekkel való foglalkozás feladatait. Óvodánkban a tehetséges

gyermekek fejlesztése tehetség műhelyekben történik. Minden műhelynek olyan óvodapedagógus a vezetője, akinek szintén erős oldala az adott tehetségterület.

Jelenleg 5 tehetségműhelyben fejlesztjük a gyermekek egyéni képességeit.

Tehetségműhelyeink:

„Pántlika” – népi gyermekjátászó -testi kinezetikus tehetségterület

„GólManók”- ovifoci - testi kinezetikus tehetségterület

„Mesevirág”- nyelvi tehetségterület

„Ovi-sakk”- logikai tehetségterület

„Szöszmötölő” – térbeli, vizuális tehetségterület

Sajátos programjaink, projektjeink:

- „Vándorszerda” - Általában aktuális, vagy fontosnak tartott téma jegyében zajlik a "vándorlós" program. Minden csoportban valami érdekes, tanulságos – az aktuális témához kapcsolódó feladat várja a gyerekeket. Ezzel a programmal feloldjuk a gyermekek szorongását, az óvoda összes csoportjába bátran, szívesen, örömmel lépnek. Minden óvodás gyermek ismeri az intézmény összes dolgozóját, területét, helyiségeit.
- Adventi gyertyagyújtás – Óvodai szintű programunk, hogy hétről hétre fellobban a gyertyaláng a közös adventi koszorún. Minden héten más csoport veszi ki a részét az aktuális gyertyagyújtás megszervezésében. A pedagógusok átélése, érzelmi állapota segíti nemcsak a gyermekek érzelmi intelligenciájának a fejlődését, hanem a szülők és az egész család lelki életének a fejlődését is.
- Az óvoda dolgozói részvételével „Mesevirág” felnőtt tehetségműhely működik, mellyel meséket dolgozunk fel és különböző színtereken adunk elő.(bölcsőde, városi rendezvények...)
- A gyermekvédelem kiemelkedő munkával folyik, hisz óvodánk tagja lett az „Örökbe fogadok egy ovit” kezdeményezésnek, mellyel sok segítő adomány érkezett óvodánkba. Támogatóinknak köszönhetően segítséget tudunk nyújtani az arra rászoruló családoknak, ruhaneműket, játékokat, iskolatáskákat adhatunk nekik.

Épületünk energetikai korszerűsítése, a nyílászárók cseréje, az épület szigetelése, a tetőszigetelés megtörtént. A fenntartó által beadott pályázat sikeres lett, így a tervezett belső felújítások folytatása és egy új modern felszerelésű 600 adagos konyha került kialakításra az épületben a jelenlegi korszerűtlen helyett. Fűtésünk korszerűbbé vált hőszivattyús rendszerre való átállással.

Károlyfalvi telephelyen működő csoport (3944 Károlyfalva, Rákóczi u. 60.)

Személyi és tárgyi feltételei, sajátosságai:

Vadregényes Zemplén egyik kis sváb települése Károlyfalva, Karlsdorf. 1751/1752-ben Feketeerdő vidékéről, Baden-Württemberg tartományból települt ide 16 földművelő család, magukkal hozva kultúrájukat, hagyományaikat. Az itt élők ma is tisztelik elődeik küzdelmét és óvják, védik értékeiket.

Itt található – az 1864-ben épült régi iskolaépületből átalakított – családias, egycsoportos óvoda, mely nagy szülői összefogás eredményeképp 1993 májusában nyitotta meg kapuját. Az első évek legfőbb nehézsége a tárgyi feltételek megteremtése volt. Kezdetekben még adományokból rendezték be az óvodát, most finom színharmóniát árasztó új bútorokkal alakították ki a tevékenységi tereket.

Az épületet az önkormányzat 2015-ben, és 2020-ban felújította, szigetelte, a nyílászárókat korszerű, hőszigetelt nyílászárókra cserélte, a régi tanítói lakást lebontatta és minibölcsoede került kialakításra az épületben. Az óvodát most már nagy területű kert, udvar veszi körül, ez biztosítja a természetes nevelési közeget. Az udvar talaja nagyrészt füves, de van gumitéglával borított terület is. Ezek jól szolgálják a gyermekek mozgásigényének kielégítését, illetve mozgásfejlesztését. Az udvari játékeszközök megfelelőek, folyamatosan bővülnek a szülők és fenntartó segítségével. Nagyszerű lehetőséget teremt a mozgásigény kielégítésére az önkormányzat által épített új játszótér a faluban, mely az óvoda udvara mellett található. A falu életében igazán aktív szerepet töltenek be. Rendezvényeiken - nemzetiségi napok, karácsony, anyák napja, idősek napja -, üde színfoltot képviselnek nemzetiségi ruháinkban előadott kis műsorukkal. Óvodai rendezvényeiken is számíthatunk rájuk: szüreti multság, Márton napi vígasságok, pizsama parti... Az itt élő emberek mélyen vallásosak, ez kihat ünnepeikre is, ezáltal a csoport életére is, hiszen tisztelik, óvják hagyományaikat. Az óvoda szomszédságában a római katolikus templom és a plébánia áll.

Az Óvoda egy vegyes csoporttal működik, melynek férőhelye 25 fő. A gyermekek családi háttere átlagosnak, illetve átlagon felülnek mondható. A szülők elfoglaltak, nincs köztük munkanélküli. Ebben az évben örömdeteszen megnőtt a károlyfalvai gyermekek száma, de a környező településekről is szívesen hozzák ide gyermekeiket. Elismdertségük nyitás óta töretlen, az óvodai férőhelyek száma évről-évre kevésnek bizonyul.

Személyi feltételek

Két jól képzett óvodapedagógus biztosítja a gyermekek fejlődését a mindennapokban. Német nemzetiségi óvodapedagógusra nagy szükség lenne, jelenleg tehetségműhelyben igyekeznek a német nyelvet játékos formában megszerettetni a gyerekekkel. Az óvodapedagógusok munkáját szakképzett dajka és kisegítő segítik.

Tárgyi feltételeink

A belépőket Ovi-galéria, német nemzetiségi életre utaló kiállítás fogadja. A gyermekek öltözője tágas, derűs, otthonos benyomást kelt. Ez a helyiség több funkciót is ellát, ugyanis nemcsak öltöznek itt a gyermekek, hanem babzsákfotelekben szabadon beszélgethetnek, játszhatnak is. A melegítőkonyha jól felszerelt, tiszta, világos. A gyermekmosdó felújított, jó állapotú, biztosítja a gyermekek jó közérzetét. Két csoportszoba szolgálja a gyermekek nevelését. Az egyikben szabad játéktevékenységek, étkezés (folyamatos tízórai és uzsonna), különféle tevékenységek, míg a másik csoportszobában a mozgás és a pihenés lehetőségét biztosítják a gyermekek számára. Előbbi csoportszoba alapterületét galéria növeli, ahol nagyon szívesen játszanak a gyerekek.

Rendelkeznek számítógéppel, laminálóval, projektorral, internettel, mely megkönnyíti a kapcsolattartást, információátadást, a dokumentáció minőségi elkészítését, folyamatosan új ismeretekre tehetnek szert az online világban.

Rendkívül szoros, együttműködő a kapcsolatuk a sátoraljaújhelyi Német Nemzetiségi Önkormányzattal, a Hétszínvirág Óvoda intézményeivel, a város általános iskoláival és a megye nemzetiségi óvodáival.

Kazinczy-kert Széphalmi telephelyen működő óvodai csoport (3988 Széphalom, Kazinczy u. 273.)

Személyi és tárgyi feltételei, sajátosságai:

A Magyar Nyelv Múzeumának és a park öreg tölgyfáinak árnyékában bújik meg a Széphalmi Csoport.

Az óvoda a Sátoraljaújhelyi Hétszínvirág Óvoda Szlovák és Német Nemzetiségű Óvoda, Bölcsőde telephelyeként működik. Az anyaintézményhez hasonlóan az *„Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel”* alternatív pedagógiai program szerint neveli az intézménybe érkező gyermekeket:

1954-es évek óta működik óvoda a hajdani Kossuth-Kastélyból átalakított helyiségekben, ahová 26 eleven, vidám, nyüzsgő, vegyes életkorú gyermek jár. Az ide járó gyermekekre jellemző az egymás iránti tisztelet és elfogadás.

A csoport rendelkezik Só-szobával, az önkormányzat és a szülők segítségével sikerült létrehozniuk a só téglákkal, speciális sóoldattal ellátott sószobát. A sóterápia erősíti az immunrendszert, fokozza a teherbíró képességet, a légúti megbetegedések megelőzését. A gyerekek délelőtt és délután látogatják a helyiséget. Az itt eltöltött 20-30 percben verselnek-, mondókáznak, mesélnek, énekelnek, konstrukciós játékokat játszanak, légzőgyakorlatokat végeznek a gyerekek az óvodapedagógusok vezetésével. A sóterápia az egészséges életmódra nevelés, az egészségmegőrzés, a prevenció fontos eleme óvodában.

Az épületet az önkormányzat 2020-2021-ben a nyílászárók cseréjével és a homlokzat szigetelésével korszerűsítette.

Az óvoda szomszédságában lévő Magyar Nyelv Múzeumával szoros és jó kapcsolatot tartanak fent. Környezeti adottságaikból adódóan lehetőség nyílik a helyi mezőgazdasági és állattartó gazdák munkájának megismerésére.

A nyugodt, idilli, természetes környezet biztosítja a gyermek számára a megtapasztalás számtalan lehetőségét. „*Fény s nagyvilág énnékem Széphalom*” – (Kazinczy 1811) írja a költő egyik levelezésében, melyet örökségül hagyott és méltóképpen közvetítik gyermekeik felé...

"Kazinczy öröksége", az anyanyelv ápolása: a gyermeki képességek fejlesztése csodákkal teli mesékkel, versekkel, dramatikus játékokkal. Ezek mellett sok játékos tevékenységgel, mozgással, zenével és dalos játékkal színesítik az óvodai mindennapokat.

Mindent megtesznek azért, hogy a gyermekeket az életkoruknak és egyéni fejlettségüknek megfelelően, pozitív szemléletű, a világra nyitott emberekké neveljék.

A gyermekek szüleivel segítő, empatikus, kiváló kapcsolatot ápolnak. A kicsinyek közös nevelése érdekében, szorosan az együttműködés velük: a közös tevékenykedés, együtt-játzás, a jeles napok közös, élményekkel teli átélése gyermeknek, szülőnek egyaránt pozitív érzéseket, maradandó, szép emlékeket ajándékoz.

Személyi feltételek

A gyermekek nevelését, gondozását, képességeik fejlesztését, 2 (okleveles) óvónő, 1 (szakképzett) dajka és kisegítő látja el.

Az óvónők közül 1 fő másoddiplomával rendelkezik (*Közoktatási vezető és pedagógus szakvizsga*) Továbbá valamennyien végeztek többféle olyan továbbképzést, tanfolyamot, melyek a mindennapi tartalmas munkát segítik

Elsődleges számunkra, hogy az ide járó gyermekek jól érezzék magukat, szeretet vegye őket körül, és minden segítséget megkapjanak képességeik fejlődéséhez.

Tárgyi feltételeink

A csoportszoba felszerelése minden igényt kielégít, a programunkhoz illeszkedik. Több funkciót tölt be, óvodai tevékenységek, játék, foglalkozás, étkezések, és a pihenések színterei. A gyermekeket harmóniát árasztó színekkel, formákkal, anyagokkal veszik körül. A játékok esztétikusak, a mai kor igényeinek megfelelnek. Az óvoda felszereltsége jónak mondható. A könyvállományt folyamatosan gyarapítják a program szellemiségének megfelelően. Az óvoda épülete, mosdója, udvara, kertje, berendezése oly módon lett kialakítva, hogy szolgálja a

gyermekek biztonságát, kényelmét, megfelelően testméreteiknek, biztosítsa egészségük megőrzését, fejlődését. Lehetővé teszi a mozgás- és játékgigényük kielégítését.

Intézményegységeink:

Tündéerkert Bölcsőde (3980 Sátoraljaújhely, Dózsa György u. 24.)

Korunknak megfelelő, új építésű 52 férőhelyes bölcsőde épületünk a székhely intézmény udvarán helyezkedik el minden igényt kielégítő személyi és tárgyi feltételekkel.

Munkájukat a törvényi előírásoknak megfelelően a „Tündéerkert Bölcsődei Program” szerint végzik.

A Szakmai Program a művészetek eszközeinek felhasználásával című dokumentumuk- a kiváló kisgyermeknevelői munka mellett a fenti többletet fogja adni gyermekeinknek a mindennapos ölbeli játékokkal, az álomba ringató altatókkal, és a megannyi művészeti lehetőségek biztosításával, a bátorító nevelés bölcsődére adaptált elveinek alkalmazásával.

A művészeti nevelés egyes zenei és irodalmi elemeit ültettük át bölcsődei környezetbe. A gyermekeknek lehetőségük nyílik:

- dalos játékok, mondókák megismerésére
- mesék élményszerű befogadására
- festés, rajzolás, gyurmázás gyakorlására, sokrétű tapasztalatszerzésre

A művészeti nevelés megjelenik az esztétikus, ízléses környezet kialakításában a színharmonia megjelenésében, ízléses dekorációk használatában is. Minden csoportnak külön színe van, ami megjelenik a szőnyegek, textíliák színében.

A Tündéerkert Bölcsőde valamint a mini bölcsőde a szeretetteljes, biztonságot adó, érzelmekben gazdag bölcsődei élet megteremtésére törekszik, ahol a gyermekközpontúság úgy jelenik meg, hogy önállóságot ad a gyermeknek.

Tündéerkert Bölcsőde

A Tündéerkert Bölcsőde a Hétszínvirág Óvodával közös ingatlanon lakótelepi övezetben, egészséges tiszta levegőjű környezetben helyezkedik el. Az épület esztétikus, korszerű, fűtése környezetbarát, geotermikus rendszerű.

Az intézmény jelenleg 64 férőhellyel rendelkezik.

A gyermekek gondozását és önállósodását segítő berendezési tárgyak és eszközök esztétikusak, biztonságosak, a gyermekek méretéhez és fejlettségéhez igazodnak.

A játékeszközöknél nagy gondot fordítunk arra, hogy ne csak a finom és kis mozgásokat elégítsük ki csoportszobán belül, hanem legyen nagy mozgásra is lehetőség. Ebben nagy segítségünkre van a jól felszerelt tornaszobánk, melyet minden nap más csoport vesz igénybe.

A csoportszobák nagysága megfelel az előírt alapterületi követelménynek, derűs, barátságos hangulatúak.

A Tündérkert Bölcsőde minden csoportja összenyitható, átlátható.

A játszókert nagysága ideális a gyermekek mindennapi mozgásigényének kielégítésére, a szabad levegőn való tevékenységhez, környezet megismeréséhez. Tavasszal és nyáron különösen sok időt töltenek a ránk bízott gyermekek a szabadban. Az udvaron található pancsoló vidám vizezős – játékos-lehetőséget biztosít a gyermekek számára. Ősszel falevél gereblyezés, talicskázás, míg télen a friss hóban szaladgálás, szánkózás, hólapátolás a kisvödrökbe nyújt változatos élményeket.

Tündérkert Mini Bölcsőde

A mini bölcsőde a károlyfalvai tagóvodával közös ingatlanon, nyugodt, csendes környezetben helyezkedik el, teljesen új építésű épület. Ez az intézmény 7 férőhellyel rendelkezik.

Családi környezetben helyezkedik el, könnyű megközelíteni, a település központi helyén található.

Tárgyi környezetének kialakításánál a 3 év alatti gyerekek életkori sajátosságait, szükségleteiket figyelembe vettük, a mini bölcsődére vonatkozó szakmai szabályokat tartalmazó miniszteri rendeletben meghatározott, kötelezően biztosítandó eszközökre vonatkozó előírásokat betartottuk.

Ennek köszönhetően barátságos környezetben, a játékeszközök gazdag tárházával várjuk a bölcsődés korú gyermekeket.

Játszóudvara az óvoda udvarától elválasztott, a gyermekek életkorának megfelelő játékokat tartalmaz (fedett homokozó, kisvonat, csúszda, százlábú mászó alagút, kismotor, talicska).

Személyi feltételek

A Tündérkert Bölcsőde dolgozói létszáma:

Kisgyermeknevelő: 10 fő

Bölcsődei dajka: 3 fő

Tündérkert Mini Bölcsőde dolgozói létszáma:

Kisgyermeknevelő 2 fő

Bölcsődei dajka 1 fő

A kisgyermeknevelők megfelelő képesítéssel rendelkeznek. Munkájukat az elhivatottság, a gyermekekért szívvel-lélekkel tenni akarás jellemzi. A technikai munkatársak egyenrangú, és nélkülözhetetlen segítőtársai a szakembereknek az igényes, tiszta környezet, és a nevelés-gondozás feltételeinek megteremtésében.

2.

NAGY JENŐNÉ

ÓVODAI NEVELÉS A MŰVÉSZETEK ESZKÖZEIVEL

ALTERNATÍV
ÓVODAPEDAGÓGIAI PROGRAM

„Csak tiszta forrásból!”

NEGYESEDIK KIADÁS

2017

Szerző:

Nagy Jenőné főiskolai adjunktus
Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar

Lektorálták:

Az első kiadást lektorálták:

Forrai Katalin tanárnő

Dr. Benis Mária pszichológus, főiskolai docens

Krafcsik Istvánné főiskolai docens

Vitéz János Római Katolikus Főiskola, Esztergom

A negyedik kiadást lektorálta: Dr. Deme Tamás egyetemi docens, a Magyar Művészeti Akadémia Oktatási Tudományos Bizottságának szakértője

A program kísérleti implementációját végző intézmény:

Szolnok, Liget Úti Óvoda (1993-1996)

A kísérletet vezető óvodai szakemberek:

Szabó Lászlóné intézményvezető, szaktanácsadó, szakértő

Németh Menyhért intézményvezető-helyettes, szaktanácsadó

Turcsányi Andrea óvodapedagógus

Balázsné Ragó Magdolna óvodapedagógus

Szabó Józsefné óvodapedagógus, szaktanácsadó

Az illusztrációkat készítette:

Nagyné Koncz Éva óvodapedagógus, festőművész, Jászberény

E program első változata a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Modernizációs Közalapítvány támogatásával készült 1996-ban. A program negyedik kiadását az Emberi Erőforrások Minisztériuma 2017. november 29-én jóváhagyta. A minisztériumi határozat megtekinthető az egyesület honlapján: <http://www.ovodak.org.hu>

ISBN: 978-615-80840-0-0

Kiadó: Az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok

A könyv megrendelhető utánvétellel az alábbi postacímen: ÓNME Egyesület, 5000 Szolnok, Baross út 51. I. 1. Megrendelőlap elérhető: www.ovodak.org.hu honlapon. A könyv megvásárolható az ÓNME Bázisóvodák székhelyein is.

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK.....	3
ELŐSZÓ.....	6
1. BEVEZETŐ A PROGRAM ELMÉLETI ALAPJAIRÓL.....	7
2. NEVELÉS A GYERMEKI SZÜKSÉGLETEK SZERINT, A MŰVÉSZETEK ESZKÖZEIVEL.....	11
2.1. Nevelés a gyermeki szükségletek szerint.....	11
2.2. A művészetek helye a gyermekek óvodai nevelésében	11
3. A PROGRAM CÉLFEJEZETE.....	13
3.1. Nevelési célok:	13
3.2. A nevelés fő feladatai	13
3.3. A program rendszerábrája.....	15
4. A NEVELÉS KERETEI	16
4.1. Egészséges életmód alakítása	16
4.2. Érzelmi nevelés és társas kapcsolatok	21
4.3. A program ajánlott napirendje.....	28
5. A TEVÉKENYSÉG KERETEI	30
5.1. Néphagyományőrzés, jeles napok	30
5.2. Művészeti jeles napok	36
5.3. Hagyományos ünnepeink és rendezvényeink.....	37
6. A PROGRAM TEVÉKENYSÉGEI.....	38
6.1. Játék, játékba integrált tanulás.....	38
6.2. Vers, mese, dramatikus játék.....	47
6.3. Ének-zene, énekes játék, gyermektánc, zenehallgatás	53
6.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	60

6.5. Mozgás, mozgásos játék	66
6.6. A környezet tevékeny megismertetése	72
6.7. Munkajellegű tevékenységek	79
7. KIEMELT DIFFERENCIÁLT FEJLESZTÉSEK	83
7.1. A gyermekek egyéni fejlesztése.....	83
7.2. A gyermekek tehetséggondozása.....	86
8. A PROGRAM KAPCSOLATRENDSZERE	89
9. AZ ALTERNATÍV PROGRAM ERŐFORRÁSAI	93
9.1. Személyi feltételek a program magas szintű megvalósításához.....	93
9.2. Speciális tárgyi feltételek a művészeti program megvalósításához	94
10. A PROGRAM SZAKMAI FEJLESZTÉSE AZ ORSZÁGOS EGYESÜLET SEGÍTSÉGÉVEL	97
11. A PROGRAM TERVEZÉSE, ELLENŐRZÉSE, ÉRTÉKELÉSE	99
11.1. A program szakmai működését tervező dokumentumok	99
11.2. Vezetői, szakmai ellenőrzések	101
11.3. Szakmai innovációk, fejlesztések, és a szakmai belső értékelések ajánlott rendszere az óvodáknak.....	102
11.4. Az óvodáknak ajánlott működtethető vezetési modell, nevelés- és tanulásszervezés.....	104
12. A MŰVÉSZETI PROGRAM KÉTNYELVEN MEGJELENŐ PROGRAMJAI	105
13. SZÁZ ÚT EGY GYERMEK MEGERŐSÍTÉSÉHEZ, ELISMERÉSÉHEZ, BÁTORÍTÁSÁHOZ	106
14. A NAGYSZÜLŐKKEL A TEHETSÉGGONDOZÁSBAN IS EGYÜTTMŰKÖDÜNK!	107
FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM.....	108
MELLÉKLETEK.....	114
1. számú melléklet: A program óvodaképének elemzéséhez, fejlesztéséhez készült kategóriarendszeres megfigyelés.....	114

2. számú melléklet: A játéktevékenység évszaki tematikus tervezetének formanyomtatványa.....	118
3. számú melléklet: Vers, mese, dramatikus játék éves tervezetének és kéthetes tematikus tervének formanyomtatványai.....	120
4. számú melléklet: Ének-zene, énekes játék, gyermektánc, zenehallgatás éves tervezetének és vázlatának formanyomtatványai.....	126
5. számú melléklet: Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka éves tervezetének és vázlatának formanyomtatványa.....	132
6. számú melléklet: Mozgás, mozgásos játékok tervezetének és vázlatának formanyomtatványai.....	137
7. számú melléklet: A környezet tevékeny megismertetése éves tervezetének és kéthetes, háromhetes tematikus terveinek formanyomtatványai.....	143
8. számú melléklet: Munkajellegű tevékenység évszaki tematikus tervezetének formanyomtatványa.....	151
9. számú melléklet: Komplex Gyermektükör, a gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció.....	153
10. számú melléklet: Az óvodapedagógiai programban meghatározott teendők, tevékenységek eredményeinek megfigyelése gyermekeként.....	175
11. számú melléklet: Az alternatív óvodapedagógiai program csoportnaplója.....	193

ELŐSZÓ

„Óvodáskorban a magyarság tudat alatti elemeinek beültetése, lassú kifejlesztése a feladatunk... Magyar minivoltunk épületének mintegy a földalatti alapjait kell itt lerakni. Minél mélyebbre épül a fundamentum, annál szilárdabb az épület.”

Kodály Zoltán¹

Az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív program Forrai Katalin tanító mesterünk inspirálására indult útjára, aki úgy látta, hogy Kodály és Bartók országában adósak maradnánk az utókornak, ha nem lennének olyan nevelési műhelyek, ahol „csak tiszta forrásból” táplálhatnánk a jövő nemzedékének lelkét. Mindez 1993-ban hangzott el a Magyar Pedagógiai Társaság Kisgyermek-nevelési Szakosztályában, ahol az alternatív programok jelentőségéről hallhattunk előadást.

Még abban az évben kiírásra került a Művelődési és Köznevelési Minisztérium Köznevelési Modernizációs Közalapítvány pályázata, amely szorgalmazta az alternatív programok megírásának lehetőségét. Így kaptunk támogatást három éven keresztül a program kimunkálására és gyakorlatban történő implementálására.

A program első kiadása 1997-ben jelent meg.² Ekkor mintegy 300 óvoda jelezte, hogy szeretnék a rendszert átvenni, adaptálni. 1998-ban megjelent a program második kiadása, a programot adaptáló munkáltató füzettel és módszertani javaslatokkal együtt.³ E nagy érdeklődés inspirálta 1999-ben az adaptáló óvodák jeles képviselőit és neves óvodai szakembereket arra, hogy megalapítsák a programot támogató országos egyesületet, melyben 2054 tag regisztrált.

2002-ben megjelent a program harmadik kiadása útmutatóval együtt,⁴ hogy az adaptáló óvodák, a főiskolai hallgatók, akik Szarvason ebben a programban szerzik meg a gyakorlati alapjaikat, a program céljának, rendszerének megfelelő dokumentumokkal és segédanyagokkal rendelkezzenek.

15 év elteltével ismét megérett a helyzet a program továbbfejlesztésére,⁵ mivel az alapprogramot azóta többször módosították, valamint a köznevelési törvény 1.§-a egyértelművé tette, hogy kiemelt célja a nevelés-oktatás eszközeivel a társadalmi leszakadás megakadályozása és a tehetséggondozás. Így a differenciált tanulási rendszerünkbe beágyaztuk az esélyegyenlőséget teremtő, a gyermekeknek pozitív, differenciált tanulási lehetőséget biztosító intézményes tehetséggondozást.

Ezúton is támogatni szeretnénk az óvodapedagógusok szakmai kompetenciáinak folyamatos, tudatos fejlesztését, hogy mélyíteni tudják szakmai hitvallásukat, küldetésüket, szakmai önazonosságukat, és olyan nézetek alakuljanak, formálódjanak pedagógus személyiségükben, amelyek cselekvővé, tenni akaróvá teszik őket az érzelmi és művészeti nevelés erejében, szépségében.

6

Nagy Jenőné programszerző

¹ Kodály Zoltán (1941-1957): Zene az óvodában. Visszatekintés I. Zeneműkiadó Vállalat, Budapest. 95. p.

² Nagy Jenőné (1997): Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok. 103 p.

³ Nagy Jenőné (1998): Csak tiszta forrásból. II. kiadás Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok. 238 p.

⁴ Nagy Jenőné (2002): Csak tiszta forrásból. Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel alternatív program. Útmutató a program megvalósításához. ONME sorozat 2. száma, III. kiadása 233 p.

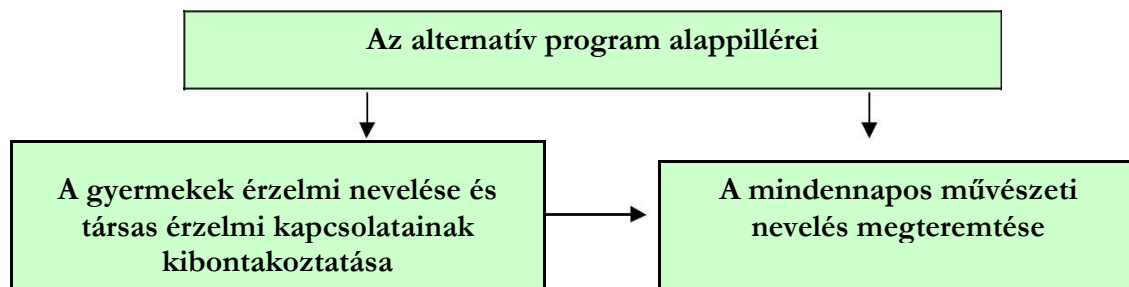
⁵ 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről. Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye

⁶ Szivák Judit (2010): A reflektív gondolkodás fejlesztése. Magyar Tehetségszervezetek Szövetsége, Budapest. 19 p.

1. BEVEZETŐ A PROGRAM ELMÉLETI ALAPJAIRÓL

Az 1990-es években egy komoly társadalmi problémát érzékelünk, amelyen el kellett gondolkodnunk. Ebben az időszakban a családok összetartó ereje rohamosan gyengült, amellyel együtt a gyermekek szükségleteinek kielégítése is nagymértékben sérült. Gyakran tapasztaltuk a szülők részéről a szeretethiányt vagy a nem egészséges, életkor-specifikus gondoskodást, mely sok nevelési probléma előidézőjévé vált. Az is látszott sok gyermekben, hogy nincs érzelmi védettségük, biztonságuk, mert nem kapják meg az őszinte szülői odafordulást, amelyre oly nagy szüksége lenne ebben a korban minden gyermeknek. A szülők nem ritkán még a gyermekek biológiai-fiziológiai szükségleteire sem figyeltek kellő mértékben, mert a saját problémájuk megoldásával voltak elfoglalva.

Ebben az időszakban az óvodai nevelésben meggyengült a művészeti nevelés ereje, hatásrendszere a gyakorlatban, mert az óvodapedagógusok a divatos, nem éppen óvodáskorú gyermekek nevelését szolgáló tevékenységek felé indultak. Ekkor határoztuk el, hogy olyan alternatív nevelésről gondoskodunk, amelynek alappillére kettős:

1. ábra

Egyrészt a gyermekek érzelmi nevelésére és társas érzelmi kapcsolatainak kibontakoztatására helyezi a hangsúlyt, másrészt megteremti a mindennapos óvodai művészeti nevelés lehetőségét, amellyel mély hatást gyakorolhat a gyermekek társas, érzelmi életére, valamint a nevelés teljes eszközével tovább segíti az alkotóképesség szabad szárnyalásának kibontakozását. Ez a nevelési felfogás komplexen átfogja az óvodáskor teljes nevelő-fejlesztő munkát, az Óvodai nevelés országos alapprogramja⁷ által meghatározott elvek betartásával.

Az érzelmeknek – a fejlődéslélektani tanulmányaink és gyakorlati tapasztalataink szerint – rendkívüli jelentősége van az óvodás gyermek életében. Tudjuk, hogy a hároméves gyermeket a nagyfokú emocionális ingerlékenység, érzelmi labilitás, a végletes érzelmek jellemzik.⁸ Ezen életkori sajátosságokat olyan szeretetteljes pedagógiával szeretnénk fejleszteni, melyben a gyermekek érzelmei differenciálódhatnak, az érzelmi állapotuk tartóssága megnövekedhet, az érzelmi labilitás csökkenhet, megszelídülhetnek a végleteket mutató érzelmi reagálások, fokozódhat az érzelmek feletti uralkodás képessége, kialakulhat a gazdag érzelmi kifejezés skálája, és a személyiségében megerősödhet a magasabb rendű érzelm,⁹ melyet Kiss Tihamér elmélete alapján alkalmazunk. Könyvében azt írja: „A gyermeket kézen fogva vezetni kell az erkölcsi

⁷ 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról. Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye

⁸ Kiss Tihamér (1987): A kisgyermekek érzelmei. Tankönyvkiadó, Budapest. 5-190. p.

⁹ u. o.: 5. p.

szabályok megismerése és követése útján.”¹⁰ Ezt csak szeretettel lehet sikerre vinni, a szülőkkel közös társas érzelmi nevelésünk megerősítésével. Teoretikusunkat követve fő feladatunk a gyermekek erkölcsi – szociális, esztétikai, valamint az intellektuális érzelmeinek kibontakoztatása, amely a gyermek iskolaérettségéhez is nagymértékben hozzájárul.¹¹

A művészeti tevékeny óvodai élet megteremtésének fontosságát az újabb agykutatások különösképpen igazolják. Freund Tamás neurobiológus és munkatársainak kutatási következtetései ekképpen fogalmazódtak meg: „Az agykutatás eredményei azt igazolják, hogy az érzelmvilág gazdagsága jelentősen befolyásolja tanulási képességünket, kreativitásunkat. Ezért kell oktatási rendszerünkben jóval nagyobb hangsúlyt kapnia az érzelmvilág gazdagítását szolgáló művészeti és erkölcsi nevelésnek. A lelki elszívárosodás jelei egyértelműen észlelhetők a ma világában, amihez hozzásegít az internet, a számítógépek virtuális valósága, a szelektálatlan információáradat - de a hit és vallási erkölcs 40 éves száműzetése is. A művészeti élmények révén tárjuk szélesre a befogadás folyosóját az agy és a külvilág között, hiszen ugyanezen a folyosón közlekedik az alkotóképesség is, csak ellenkező irányban. Ezáltal nem csak kreativitásunk nő, hanem emberségesebb emberekké válhatunk a pénz, az önzés és az érdekkapcsolatok világában.”¹² A kutató gondolatai egyértelművé teszik számunkra, hogy a művészeti tevékenységek stimuláló, serkentő hatása óvodáskorban is rendkívüli jelentőséggel bír az agy fejlődésére. A kreatív gondolkodás megerősítése utat nyit a képzelőerő, alkotóerő kibontakoztatásának minden óvodai tevékenységben.

Ehhez Arthur Koestler új rendszerű kreatív gondolkodásáról szóló elméletét¹³ éreztük találónak, mely kiemeli a művészetet, a humort, valamint a felfedezés útján szerzett tapasztalati gondolkodást is. Ezt az elméletet a gyermekek tevékenységeinek tervezésében tudatosan alkalmazzuk, hogy minél gyakrabban éljék meg a tevékenységeikben a helyzet- és jellemkomikumokat, a problémamegoldás közbeni felfedezési lehetőségeket, és a tevékenységeket gazdagító élményeket adó művészeti pillanatokat.

Értelmezzük ezt egy szemléltető ábrával, melyben az egyes területekhez tartozó reakciókat is megismerhetjük. Ez nem pusztán játszadozás az „A” és a „H” hangzókkal, a reakciókban mélyebb összefüggések rejlenek.¹⁴

A kreativitás összetevői Koestler-féle elmélet szerint

HUMOR „HAHA”	→ Robbanásszerűen oldja a feszültséget, lazít, jó közérzetet teremt.
FELFEDEZÉS „AHA”	→ Hagyja a gyermeket kíváncsiskodni, kutatni, vizsgálódni a tárgyi, természeti, társadalmi környezetben.

¹⁰ Kiss Tihamér (2000): A gyermek erkölcsi fejlődése. Református Pedagógiai és Katechetikai Füzetek. 1. Református Pedagógiai Intézet, Budapest. 10. p.

¹¹ Makai Mária Ildikó (2017): Egy művészeti alternatív program alapjai. Elméleti teoretikusok munkájából fakadó eszmei gyökereink. Óvodavezetési Ismeretek. K 9.3. Raabe Klett Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest. 1-21.p.

¹² Kun Zsuzsa (2014): A világhírű magyar agy. Beszélgetések Bolyai-díjas tudósokkal. Interjú Freund Tamással (2000) Cser Könyvkiadó és Ker. Kft., Budapest. 7-40. p.

¹³ Arthur Koestler (1998): A teremtés. I. A nevetés és emóciók. 45 p. II. Az igazság pillanatai 113 p. III. Vizuális teremtés 489 p. Európa Könyvkiadó, Budapest

¹⁴ Geoffrey Rawlinson (1986): A kreatív gondolkodás és az ötlebörze. Novotrade Rt., Kaposvár. 40-109. p.

MŰVÉSZET „AH”	→ Segít megélni a művészet által kiváltott érzelm gazdag és ellenőrzött feszültségoldást.
--------------------------------	---

Arthur Koestler új rendszerű kreativitás-elméletének gyakorlati alkalmazását a 20 éves alternatív gyakorlatunk visszaigazolta. A gyermekekre, akik e rendszerű óvodákban nevelkednek, jellemző a nevetés, kíváncsiság, a művészeti élmények által létrehozott feszültségoldás.

A 90-es években azt is tapasztaltuk, egyre több gyermekre jellemző a viselkedés- és magatartászavar, amelynek kezeléséhez már kevésnek bizonyultak a tradicionális módszerek. Ebben az időszakban ismerkedtünk meg Adler individuálpaszichológiájával,¹⁵ és az erre épülő bátorító neveléssel, módszerekkel, melyet ez idáig nagyon eredményesen tudtunk alkalmazni a gyermekek nevelésében, és a gyermekek társas kapcsolatainak formálásában.¹⁶ E pszichológiát tudatosan terjesztettük a szülők körében is. „Az óvoda szociális intézmény is, ahol szociális problémák jelentkeznek, és ott alkalmazkodni kell a közösség szabályaihoz. A gyermek akkor érzi jól magát az óvodában, ha a kis közösségben hasznossá tudja tenni magát. Csak a bátor, magabiztos és a világban otthonosan mozgó emberek képesek egyformán a maguk javára fordítani az életnek a nehézségeit, mind az előnyeit.”¹⁷ Ennek az alapjait már az óvodában szeretnénk letenni.

Nevelésünk alapelvei, kiindulási pontjai:

- szeretetteljes, biztonságérzetet adó, érzelm gazdag óvoda megteremtése, ahol a gyermek-központúság úgy jelenik meg, hogy
- gyermeki tartást, önállóságot, s ebből az önállóságból fakadó
- egészséges öntudatot, kibontakozási és önmegvalósítási lehetőséget ad a gyermeknek.

Minden gyermek a saját adottságának, képességeinek figyelembevételével nevelhető, fejleszthető.

Nevelik, fejlesztik a társkapcsolatok, az óvoda összes dolgozója, ezért a felnőttek tetteikkel sugározzák a feltétel nélküli szeretetet, s azt, hogy

„Tisztellek Téged, fontos vagy nekem, csakis Rád figyelek, és segítek Neked, ha szükséged van a segítségemre.”¹⁸

Minden gyermek ismerje és tudja a testi, lelki, szellemi értékeit, de azt is érzékelje, hogy mik a hiányosságai. Ezt fogja fel természetesen, minden lelki feszültség nélkül.

Ez a program magában foglalja a hazai óvodai elmélet és gyakorlat legértékesebb eredményeit, tapasztalatait, különösképpen a művészeti nevelés tekintetében, Kodály Zoltán¹⁹ és Forrai Katalin máig is érvényes munkásságának értékeit. Mindketten vallották, hogy a gyermekeink a magyar zenei anyanyelvükön nőjenek fel, és „csak tiszta forrásból” táplálkozzanak.

A népművészet formanyelvén fogant vers, mese, énekes játék, vizuális- és tárgyi környezetet kiemelő program tevékenységi kereteként építi be a népi hagyományörzés jeles napjait, az óvoda

¹⁵ Alfred Adler (1998): Életismeret. Kossuth Kiadó, Budapest

¹⁶ Kenesseyne Szuhányi Mária (1993): Nevetés – individuálpaszichológiai nézőpontból. Szuhányi Alapítvány, Budapest

¹⁷ Alfred Adler (1998): Életismeret. Kossuth Kiadó, Budapest. 110. p.

¹⁸ Nagy Jenőné (1997): Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok. 103 p.

¹⁹ Kodály Zoltán (1941-1957): Zene az óvodában. Visszatekintés I. Zeneműkiadó Vállalat, Budapest. 92-116. p.

speciális művészeti jeles napjait, ünnepeit és rendezvényeit, hogy az óvodapedagógusok az évszakokhoz, jeles napokhoz integrálva tervezzék meg az óvodai nevelés tartalmait.

Az óvodapedagógusok a természeti, tárgyi környezet megismertetését úgy irányítják, hogy a gyermekek a közvetlen környezetükben megismerjék településeik értékeit, hogy igazi kis lokálpatriótává válhassanak. E lehetőségeket gazdagítsák még erdei óvodai programokkal, településükért végzett tevékenységekkel, környezetük védelmét szolgáló cselekvésekkel.

Ismeretes, hogy az óvodás korosztályra jellemző a „mozgáséhség”. Ezért e program a mindennapi szabad és szervezett mozgásba beiktat szervezett mindennapi kocogást, futást, zenés, mozgásos percek, énekes-táncos lehetőségeket, hogy a gyermekeknek az egészséges életmódja biztosítva legyen, és megfelelően fejlődjön a keringési-, mozgató- és légzési rendszere, valamint a csont- és az izomrendszer teherbíró képessége.

Ugyanakkor az óvodapedagógust a program arra készíti, hogy a legújabb pedagógiai és művészeti módszereket egyeztesse a program teljes koncepciójával, hogy az egész napi óvodai életet még differenciáltabban, az egyéni szükségleteket, adottságokat, képességeket figyelembe véve alakítsa ki és szervezze meg.

Az óvodák fenntartójától, nagyságától függetlenül a program bármilyen óvodában, bármilyen csoportszerkezetben működtethető, bevezethető. Rendszere jól alkalmazható a nemzetiségi-etnikai kisebbség gyermekeit nevelő óvodák helyi pedagógiai programjának kidolgozásához,²⁰ mivel a kultúraátörökítés, hagyományápolás fő feladatként fogalmazódik meg számukra is, ezért hat nemzetiségi nyelven elkészült a művészeti program kétnyelvű kiadása is.²¹

Ezt a programot azoknak az óvodapedagógusoknak ajánljuk, akik pedagógiai munkájuk során az óvodásokat okos szeretetben, érzelmi gazdagságban, humorral teli szabad légkörben, sok szép művészeti élményt biztosítva képesek alkotó módon tevékenykedtetni, és gyakran eljuttatják a gyermekeket az „AH” élményig, amit maguk is élveznek. Összességében kimondhatjuk, hogy e program olyan, művészetek iránt érdeklődő szakembereket kíván, akik legalább egy művészeti ágban képesek magas szinten, kellő kreativitással és beleélő képességgel közvetíteni az esztétikai értékeket.

Az alternatív programok arra hivatottak, hogy a helyi pedagógiai programok kidolgozásához segítséget adjanak. E sajátos, esztétikai értékeket megerősítő program a leírtak alapján átvehető és adaptálható. Ebben az esetben a program cél-, feladat- és tevékenységrendszere megtartandó, viszont módosítható a fejezetek belső tartalma a helyi igényeknek megfelelően. A program bármelyik eleme felhasználható helyi pedagógiai programok gazdagításához, a korrekt hivatkozás betartásával.²²

Gyermekeképünket a következőképpen tudjuk összegezni:

Feltételezzük, hogy minden gyermek vonzódik az élményekhez, a meséhez, zenéhez, alkotó tevékenységekhez. Ha mindezt megkapja az óvodában, kialakul az óvodás tartása, önállóvá, nyugodttá és kiegyensúlyozottá válik. Tud nevetni, felfedezni, csodálkozni.

Ez a program befogad mindent, ami „csak tiszta forrásból” fakad, hogy a gyermekek a nemzetünk népi hagyományaiban, a művészeti területek sokszínű, értékes hatásával, a művészetek komplexitásában, integrálásában éljék át a vissza nem térő óvodás éveiket.

²⁰ Deli Andrásné – Nagy Jenőné (1998): Útmutató a nemzeti, etnikai kisebbségi óvodák helyi nevelési programjának elkészítéséhez. Országos Köznevelési Intézet Program- és Tantervfejlesztési Iroda Nemzetiségi és Etnikai Kisebbségi Iroda, Budapest. 3-141. p.

²¹ Nagy Jenőné (2000): Nevetni, felfedezni, csodálkozni. Alternatív program nemzetiségi óvodák részére. Kiss Árpád Országos Köznevelési Szolgáltató Intézmény, Budapest. 150. p.

²² Nagy Jenőné (1996): Óvodai programkészítés, de hogyan? NAT-TAN SOROZAT. Országos Köznevelési Intézet, Budapest

2. NEVELÉS A GYERMEKI SZÜKSÉGLETEK SZERINT, A MŰVÉSZETEK ESZKÖZEIVEL

2.1. *Nevelés a gyermeki szükségletek szerint*

Az óvodapedagógia a rendszerváltás után egyre tudatosabban indult el a gyermeki szükségletek megismerése, feltárása felé. Ezt a gondolkodást tovább fokozta az Óvodai nevelés országos alapprogramja,²³ melynek bevezetője szinte minden pedagógusnak üzenetet küldött, hogy az egyszerre, együtt, egyformán, sokszor lemerevedett óvodai gyakorlatot át kellene váltani a gyermeknek szóló, a szükségleteket figyelembe vevő fejlesztések irányába.

Miért hasznos megközelítése ez a gyermeki fejlesztésnek? Azért, mert, a tudjuk, és tisztában vagyunk a gyermekek alapszükségleteivel és a gyermek sajátos szükségleteivel, jobb kiindulási alapot biztosíthatunk az egyéni fejlesztéséhez, s ezen keresztül az egyéni fejlődés külső feltételeinek megteremtéséhez is. Az alapvető gyermeki szükségletek áttekintésében Skiera rendszerét követjük.²⁴ E szerint megkülönböztetünk érzelmi védetség, biztonság és odafordulás szükségletet, mozgás, biológiai-fiziológiai szükségletet, szeretet szükségletet, **esztétikai élmények iránti szükségletet**, társigény szükségletet, dicséret, elismerés szükségletet és kíváncsiság, tudásvágy szükségletet. Valamennyi alapszükségletet biztosítani kell minden gyermeknek a nevelési folyamatban ahhoz, hogy harmonikusan tudjon fejlődni.

2.2. *A művészetek helye a gyermekek óvodai nevelésében*

Az óvodás gyermekek esztétikai élmények iránti szükségletét,²⁵ érzelmeinek fejlődését, a művészeti nevelés három nagy területe: az irodalom, a zene és az alkotó képzőművészet táplálja és gazdagítja leginkább. E művészeti területek képesek az emberi gondolatokat, érzéseket művészi szinten kifejezni, amelyek nagyon erősen hatnak a gyermekekre. Mindezt tovább gazdagíthatjuk már óvodában is a művészetek egyéb területeivel, mint a népművészettel, mozgás- és mozdulat-művészettel, táncművészettel, fotóművészettel, szobrászattal, építészettel, filmművészettel, és nem utolsósorban az óvodában oly gyakori lehetőséggel, a dramatikus játékok művészetével is.

A nevelésünket, a tanításunk eredményességét **a művészetek találkozása, együtt hatása** nagymértékben gazdagíthatja. Arra törekszünk, hogy módszereinkben, eljárásainkban összekapcsoljuk a művészeti területeket, mert a művészetek komplexitása mélyebb művészeti hatást vált ki a gyermekekből. Erre kevés gyakorlati példát láthattunk a 90-es évekig, ezért is tűnt újszerűnek és nehéznek a megszületett alternatív program azoknak az óvodapedagógusoknak, akiknek nem volt művészeti előképzettségük, vagy nem érdeklődtek a művészetek iránt. Deme Tamás ekképpen ír a művészetet közvetítő nevelőkről: „A művészeti nevelőnek nem kötelező művésznak lennie, de az igényelt korszerű pedagógusképzésben elengedhetetlen saját képességeit fejlesztenie, mert erre a nevelésre csak az alkalmas, aki maga is alkotó személy, a „lélek professzora”. A tradicionális általános képzés egyoldalú, nem elégséges. A fejlődő növendéknek joga és igénye van a művészeti nevelésre mind a köznevelésben - a szabad művelődésben -, mind a családban.”²⁶ A művészeti programban dolgozó óvodapedagógusnak az elvárt korszerű kompetenciákat, azokhoz szükséges képességeket folyamatosan fejlesztenie kell. Az ilyen óvodapedagógusok válnak jó tehetséggondozóvá is, mert a tehetséggondozó alkotó képességfejlesztése kinyitja, ösztönzi a gyermekeket és transzferál.

²³ 363/2012. (XII. 17.) Kormány rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról 1. számú melléklet

²⁴ Skiera, Ehrenhard (1994): Egy antropológiai pedagógia alapvonási. ELTE TFK Nevelési Tudományi Tanszékének közleményei, Budapest, 12-18. p.

²⁵ Nagy Jenőné (2010): A gyermek esztétikai élmények iránti szükséglete, s annak biztosítása az óvodai gyakorlatban = Óvodai Nevelés. LXIII. évfolyam. 8. szám. 5-6. p.

²⁶ Deme Tamás (2016): A művészeti nevelés megújítása – pedagógiai katalizátor és integráció. Magyar Művészet. A Magyar Művészeti Akadémia lapja, IV. évfolyam, 1. szám, 64. p.

A **nem művészeti tevékenységekhez**, mint a játék, mozgás, környezet megszerettetése, munka jellegű tevékenységekhez pedig **integráljuk a művészeti területeket**, hogy így is gazdagítsuk a tevékenységek esztétikai hatásfokait.

A művészeti területek mellett meg kell említenünk a gyermekek szép iránti érzékének fejlődését szolgáló szélesebb tartalmakat is, amelyek tovább erősítik, gazdagítják a gyermekek esztétikai érzelmeit, mint az anyanyelvünk sokszínűsége és gazdag kifejezőeszközei, mely minden nevelés alapja, a földünk állat- és növényvilágának, a környezetünk épített csodáinak szépsége is. De ide tartozik a környezetünk tisztaságának, védelmének, szépségének, viselkedésünk, öltözködésünk harmóniájának megláttatása is. Kijelenthetjük, hogy életünk tele lehet a szépre rácsodálkozás pillanataival, melyet a nevelésünk mindennemű lehetőségével ki kell aknázni.

A művészeti tevékenységek formái közül elsőként a **befogadást** emeljük ki, amely tulajdonképpen egy belső folyamat. Az érzékszerveken keresztül szerzett tapasztalatok akkor válnak művészeti befogadássá, ha a gyermek ahhoz sajátos érzelemmel viszonyul, rácsodálkozik, élményei közé elraktározza, de szavakba még nem foglalja, csak az mondja, hogy „még egyszer óvó néni!” Így kapunk visszajelzést a gyermektől, hogy tetszik neki a mesélésünk, mondókázgatásunk, versmondásunk, avagy alkotásunk. Ahhoz, hogy ezt elérjük, nehéz lenne felsorolni, hogy mi mindenre kell odafigyelni egy óvodapedagógusnak, hogy a gyermeknek zenei, irodalmi, rajzos élményt tudjon közvetíteni.

Ezekből a befogadott élményekből jön létre az utánzás természetes vágya szerint **az újra alkotás**, amikor a gyermek az óvodapedagógustól hallott kedvenc mondókákat, verseket, gyermekdalokat ismétleti, majd önállóan újra alkotja, és boldogan elmondja szüleinek.

A sok-sok elraktározott emlékképből: mondókákból, mesékből, versekből, gyermekdalokból, gyakran ismételt rajzokból indul el a gyermek **alkotási** kedve.²⁷ Különbséget kell tenni viszont a spontán halandzsa szövegek, dúdolások, firkálások, és a neveléssel tudatosan előkészített gyermeki alkotókészség, szándékos szöveg, rajz és dallamkitalálások között. Ez az óvodapedagógusra és a gyermekekre egyaránt vonatkozik, mert a „modell” itt is meghatározó. Az alkotás igazi kiteljesedését programunkban a kis létszámú tehetséggondozó műhelyek adják, ahol a gyermekek jó adottságaik, érdeklődésük szerint csoportosulnak.

Szólnunk kell a gyermekek ízlésfejlesztéséről is. Az ízlés a tapasztalatok alapján szerzett válogatási készséget jelent, hatások befogadását vagy elutasítását. A gyermek minden művészeti eszközre egyforma érdeklődéssel tekint. „Művészi ízlését” az óvoda kezdi el formálni, amely nem könnyű feladat. Az óvodás gyermeket sok negatív művészeti hatás éri, melyet csak pozitív élményekkel lehet ellensúlyozni, mivel a gyermeknek nincs elég tapasztalata, ítélőképessége, hogy az értékeset meg tudja különböztetni az értéktelentől. Ezért az óvoda fordítson különösen nagy figyelmet a gyermekeket érő ingerekre, élményekre, hogy kezelni tudja a gyermek ízlésének befolyásolását. „Fel kell világosítani az óvónőket,²⁸ mekkora felelősség van rajtuk, mily súlyosan megkárosítják emberségében és magyarságában a gyermeket, ha rossz dallal tartják,” és beengedik az óvodába a tömegkommunikáció által ontott igénytelen zenét.

Az óvodai nevelést a programunkban felsorolt művészetek eszközeinek tudatos felhasználásával valósítjuk meg. Nem csak heti egy-egy foglalkozás alkalmával, hanem választható állandóságát és mindennaposá tételét biztosítjuk. Hatása óriási, mert óvodáinkban meg tudjuk szüntetni a gyermekek agresszivitását, az erős konfliktusokat és a durva cselekvéseket.

A művészeti nevelés megújítása korunk kötelező feladata, ha egészséges, harmonikus, boldog és alkotó gyermekeket szeretnénk nevelni. Ezért törekszünk az alternatív programot megjelenése óta közkinccsé tenni, mert bebizonyította, hogy a gyermekek ebben az érzelmi világban nagyon boldogok, harmonikusan fejlődnek a művészetek eszközeivel.

²⁷ Nagy Jenőné (1979): A zenei alkotókészség fejlesztése=Óvodai Nevelés. Az Oktatási Minisztérium folyóirata, XXXII. évfolyam. 324-326. p.

²⁸ Kodály Zoltán (1974): Zene az óvodában. Visszatekintés I. Zeneműkiadó Vállalat, 110. p. 3. bekezd.

3. A PROGRAM CÉLFEJEZETE

3.1. *Nevelési célok:*

- Az óvodások nyugodt, harmonikus fejlődésének elősegítése a magasabb rendű érzelmek (erkölcsi-szociális, esztétikai és intellektuális érzelmek) kibontakoztatásával, az életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételével.
- A sokoldalú, igényes készségfejlesztés biztosításával a személyiség fejlődésének elősegítése.
- A gyermekek és a művészetek közötti erős érzelmi kötődés kialakítása.

3.2. *A nevelés fő feladatai*

Az óvodások testi, lelki, szellemi szükségleteinek kielégítése az erkölcsi-szociális, az esztétikai és az intellektuális érzelmek differenciálódásának segítségével.

Az erkölcsi – szociális érzelmek alakításának feladatai:

- érzelmi biztonságot adó, közvetlen, szeretetteljes, állandó értékrendet biztosító, nyugodt, családias légkör megteremtése;
- az óvodapedagógusok tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy a gyermekek az óvodájukat megismerhessék, ezáltal megszerethessék, hogy olyan tulajdonságok alapjai indulhassanak el bennük a felnőttek mintáján keresztül, mint a hűség, becsület valamihez, amely megalapozhatja majdan a lojalitást, empátiás érzeteket környezetükhöz, óvodájukhoz, gyermektársaikhoz, és az óvoda felnőttjeihez;
- olyan óvodai élet biztosítására törekedjenek, melyben sok a felnőtt-gyermek közös élménye, tevékenysége. A közös együttlétek, a közösen végzett munka öröme, a hagyományok, a csoportot összetartó szimbólumok, jelek olyan erkölcsi tulajdonságokat erősítsenek meg bennük, mint az együttléti, együvé tartozás, önzetlenség, figyelmesség, segítőkészség, őszinteség, szerénység, önfegyelem, pontosság, szorgalom, kitartás, állhatatosság, szabálytartás, igazságosság, igazmondás;
- a mindennapi testi-lelki edzés-gyakorlás lehetősége fejlessze a gyermekek erőnlétét, alkalmazkodó képességének fejlődését, testi-lelki harmóniájának kialakulását;
- a gyermek-gyermek, felnőtt-gyermek viszonyában megmutatkozó pozitív érzelmi töltés segítse a helyi viselkedéskultúra szokásainak interiorizálását, a konstruktív, együttműködő társas kapcsolatok kialakulását, az egészséges önértékelést és önértékelést. A gyermek a környezetében lévő emberi kapcsolatokban vegye észre a jó cselekedeteket, de a rosszat is; s azt tudja érthetően kifejezni;
- az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő-képességek megerősítése segítse a barátkozást, hogy minden gyermek megtalálhassa társát a csoportban;
- az erkölcsi, szociális érzékenység fejlődése segítse a gyermek én-tudatának egészséges alakulását, és engedjen teret a gyermek önkifejező törekvéseinek;
- a gyermekek az óvodapedagógusok segítségével fogadják el egymást, és tudjanak alkalmazkodni ahhoz is, hogy valamiben különböznek egymástól.²⁹

²⁹Szabó Lászlóné (2000): Szeretet és biztonság – az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” program szellemében. Óvónők kincsestára. B 3.1. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest. 1-8. p.

Az esztétikai érzelmek alakításának feladatai:

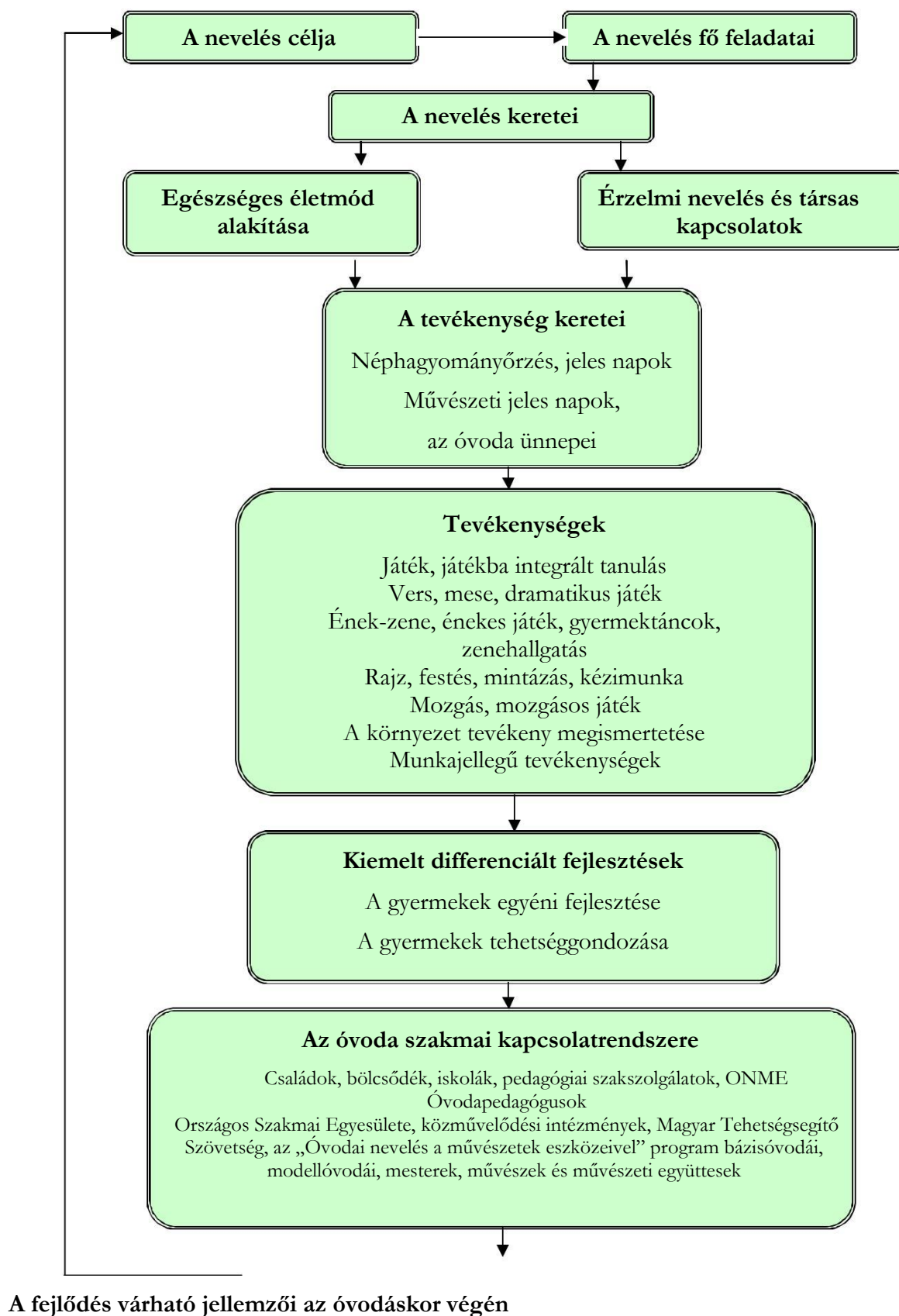
- az egyéni igényeket is figyelembe vevő esztétikus, higiénikus gondozás elősegítése, az esztétikus megjelenés igényének formálása;
- a harmonikus, összerendezett közös mozgások, énekes játékok, gyermektáncok, segítsék elő a gyermekek jó tartásának kialakulását, az esztétikus, finom mozdulatainak megjelenését;
- az esztétikus óvodai környezet segítse a gyermekek szép iránti igényének kialakulását, a szép környezet felfedezését, felismerését és megővését;
- az ízlésformálás jelenjen meg az óvoda mindennapjaiban, hogy kialakuljon a gyermekekben az esztétikum iránti érdeklődés a művészetek, és a természeti, tárgyi, emberi környezetben egyaránt;
- a művészeti tevékenységeken keresztül teremtsék meg a szépre rácsodálkozás, gyönyörködés lehetőségét, a művészetek komplexitásával létrehozható katartikus élményeket, pillanatokat, hogy a gyermekekben megerősödjön az élménybefogadó képesség;
- az esztétikai élmények legyenek alkotói és formálói a gyermekek esztétikai ítéletének;
- a gyermekek mondjanak véleményt a tárgyi - emberi - természeti környezetükről, s vegyék észre a különbséget a szép, a gondozatlan, csúnya jelenségek között.

Az intellektuális érzelmek alakításának feladatai:

- az óvodapedagógus a gyermekekkel fedeztesse fel az anyanyelvünk szépségét. Leljék örömeiket abban, ha érthetően el tudják magyarázni mondanivalóikat, kérésüket. A meghitt beszélgetések erősítsék meg a gyermekek kommunikációs aktivitását, beszélőkedvét, kifejezőkészségét, és a gazdag nem verbális közlések megjelenését is;
- a gyermekek kíváncsisága, utánpótlási kedve fejlessze a pszichikus funkciókat: az érzékelést, észlelést, emlékezetet, figyelmet, képzeletet, gondolkodást - különös tekintettel a kreatív képességeik megerősítésére.
- az intellektuális érzelmek tudatos támogatása segítse a gyermekek érdeklődésének felkeltését, tudásvágyának kialakulását, a szűkebb-tágabb környezet nyitott, érzékeny befogadását. Örüljön és legyen büszke sikereire és eredményeire;
- a kíváncsiságot felkeltő vizsgálódások, kísérletezgetések, kutakodások, problémafeltáró és -megoldó helyzetek során szerzett tapasztalatok folyamatos feldolgozása fejlessze a gondolkodási műveletek alkalmazását, ismeretek emlékezetben tartását, és a gyermekek alkotásvágyát;
- a kreatív önkifejezés segítse a gyermekeket abban, hogy érzéseiket, tapasztalataikat, gondolataikat szóban, mozgással vagy képi eszközökkel szabadon kifejezhessék, s a felnőttel együtt vegyék észre a környezet által spontán adódó helyzet- és jellemkomikumokat!³⁰

³⁰ Fülöp Sándorné - Nagy Jenőné - Papp Lászlóné (2005): Neveljünk a művészetek eszközeivel! Óvónők kiscsestára. B 1.9. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest. 1-26. p.

3.3. A program rendszerábrája

3. ábra

4. A NEVELÉS KERETEI

4.1. Egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés célja a gyermekek egészséges életvitel-igényének alapjainak lerakása, alakítása, formálása, testi fejlődésük elősegítése.³¹

Az óvodapedagógus feladatai

- A gyermekek testi-lelki szükségletének biztosítása, igényes gondozása, szabad mozgásigényük fokozása, kielégítése;
- a gyermekek egészségének védelme, edzettségének biztosítása;
- A gyermekek fejlődéséhez szükséges egészséges, esztétikus környezet megteremtése, a környezettudatos magatartás megalapozása.

A gyermekek testi-lelki szükségletének biztosítása, igényes gondozása, szabad mozgásigényük fokozása, kielégítése

Az óvodapedagógusok a gyermek felvétele után - lehetőleg még a nyári időszakban, a családlátogatás alkalmával vagy az óvodában - a szülőkkel közösen készítsék el a gyermekek **anamnézisé**t.³² Ezzel elindítják az ismerkedés folyamatát, mely nagy segítséget jelent a gyermek óvodai befogadásához. Elsősorban a gyermekek testi, biológiai-fiziológiai és mozgásszükségeire, az érzelmi védettségének biztonságára, továbbá a szeretet és esztétikai szükségleteire helyezték a hangsúlyt.³³ E szükségletek megalapozzák a gyermekek jó közérzetét, amely minden tevékenységükhöz szükséges.

A növekedés, a fejlődés üteme minden gyermeknél másképpen alakul. Ezért az óvodapedagógus a gyermekekkel együtt végezzen megfigyeléseket, pl. testsúly, testmagasság, szemszín, hajszín, hajhossz, láb-kéz méret stb. jellemzőiről. E megfigyeléseket helyezték ki a fürdőszobába vagy a folyosóra, hogy a szülők is láthassák és beszélgethessenek róla. Az **összehasonlító közös mérésekkel** a gyermekek megismerik egyéni külső jellemzőiket, amely a gyermeki én megismerését segíti elő. Nagyobb gyermekek ismerkedjenek meg belső tulajdonságaikkal, és nagycsoportos korúak pedig egyre több olyan megfigyelést végezzenek az óvodapedagógusokkal, hogy mit ismernek, mire képesek, mit tudnak, és mindehhez hogyan viszonyulnak. Jó látni, tapasztalni, milyen nagy örömet jelent számukra, ha valamiben azonosak, ugyanakkor kiváló helyzetet teremt matematikai tapasztalatok gyűjtéséhez, és az egyéni különbségek elfogadtatására is.³⁴

A gyermekek gondozásának feltétele az óvodapedagógus és a gyermekek közötti meghitt, megértő viszony, és a természetes **testközelség megléte**. A gyermekek attól fogadnak el gondoskodást, akik őszinte, hiteles viselkedéssel, bizalomkeltő nonverbális jelzésekkel közelednek feléjük, és tapintatot, elfogadást közvetítenek. Ilyen feltételek mellett megismerhető a gyermekek igénye, családból hozott szokásaik is.

³¹ A fejezet a 20/2012. EMMI rendelet 128.§ szerinti teljes körű egészségfejlesztés alapján készült.

³² Nagy Jenőné (2006): Gyermektükör. A gyermekek fejlődését, fejlesztését segítő útmutató. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” sorozat 4. száma. ÖNME Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok, 5-11. p., 43-44. p.

³³ Nagy Jenőné (2010): A gyermek esztétikai élmények iránti szükséglete, s annak biztosítása az óvodai gyakorlatban=Óvodai Nevelés. LXIII. évfolyam, 8. októberi száma, 5-7. p.

³⁴ Sós Ágnes (2013): A gyermekek öndefiníciós képességének fejlesztése egy hároméves projekt keretében. Óvónők Kincsestára. B 1.17. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest, 1-10. p.

Az óvodapedagógus a gyermekeknek az óvodába lépés első pillanatától kezdve biztosítsa az önálló testápolás, étkezés, öltözködés, alvás szervezettségét és állandóságát. A befogadás ideje alatt minden gyermekkel, a **dajkák bevonásával** együtt végezze a gondozási teendőket, hogy a gyermekek megtanulhassák azok fogásait, és a gondozási szokások sorrendjét.

A testápolás a gyermekek tisztaságigényének kialakítását szolgálja. Az óvodapedagógus a gyermekek ápolása közben beszélgetsen a gyermekekkel, hogy a kívánságuk, kérésük alapján tudjon segíteni. Vigyázzon arra, hogy ne sűrösse a gyermekeket. Mindig teremtsen nekik elegendő időt önmaguk igényes kiszolgálásához. Ezen a téren is nagy különbségek mutatkoznak a gyermekek között, ezért a differenciálásra itt is megfelelő, praktikus módszereket érdemes bevezetni. (Pl. a lassabban tisztálkodókat előbb vigyék ki a mosdóba, kis létszámú csoportokban, hogy ott senkinek ne kelljen egymásra várakozni.) Az óvodai testápolási szokások rögzítéséhez készítsenek vizuális jeleket,³⁵ hogy a gyermekek kétszatonásan (verbálisan és vizuálisan) rögzíteni tudják a szokásfolyamatokat. A testápolási szokásokat ismertessék meg a szülőkkel is, hogy összehangolhassák azt az otthoni szokásokkal.

Az időjárásnak megfelelő **öltözködés** védi a gyermeket. Az óvodapedagógus következetesen kérje a szülőket, hogy több rétegűen öltöztessék gyermekeiket, és közösen törődjenek az öltözőszekrények vagy polcok rendjével, hogy a gyermekek mindenüket megtalálhassák. A szülőket fontos meggyőzni a praktikus, izléses, esztétikus, de egyszerű öltözködés előnyeiről. Türelmes, meggyőző munkával a szülők jó partnerekké válhatnak ebben. Az öltözködés területén is legyenek kimunkálva az állandó szokások, amelyeket az önállóság fokozása érdekében a gyermekeknek vizuálisan is láthatóvá tegyenek abban a térben, ahol a műveletek folynak. Így fokozhatóvá válik a gyermekek önállósága, mert magukat irányítani tudják ezen a területen is. Az öltözködéskor az öltözőben annyi gyermek tartózkodjon, ahányan kényelmesen elférnek. Ehhez a teendőhöz is szükség van csoportbontásra, hogy ne legyen sok várakozási idő. (Pl. előbb öltözködjének fel a fiúk, addig a lányok rendet tehetnek a csoportszobában, s ha a fiúk készen vannak, egy felnőtt irányításával már indulhatnak ki folyamatosan az udvarra.)

A gyermekek, a napi háromszori **étkezéssel**, tápanyagszükségletük 3/4 részét az óvodában kapják. Ezért az óvoda a szülőkkel együtt kísérelje figyelemmel a gyermekek étrendjét, hogy kellően változatos és megfelelő tápanyag összetételű legyen az otthoni étkezéssel együtt. (Fontos az óvodások étlapját kitenni a szülőknek vagy feltenni az internetre, a könnyebb nyomon követés érdekében.) Az étkezési szokásokat úgy alakítsák ki, hogy minél kevesebb várakozási idő maradjon. **Lehetőleg éljenek a folyamatos és/vagy rugalmas napirend differenciált módszereivel.** A gyermekeknek különbözőek a táplálkozási szokásaik. A csoportban dolgozó óvodapedagógusok ismerjék meg a szülők segítségével ezeket, és kellő toleranciával nézzék el a kezdeti étvágytalanságot, válogatást. Később ösztönözzék a gyermekeket kóstolgatásokkal, ízlelgetésekkel, de ne kényszerítsék az ételek elfogyasztására. A gyermekeknek a nap bármely szakában biztosítsák a folyadékfelvételt, az egyéni különbségek tiszteletben tartásával. Az étkezési szokások kialakításához is hasznos, ha vizuális jeleket használnak, mert a gyermeket folyamatosan segíti az önkiszolgáló munkájában.

Az óvoda különös gonddal védje a gyermekek érzékszerveit. Figyeljenek a hallás, látás problémával küszködő gyermekekre, hogy szemüvegük, készülékük gondozott legyen. A bőrápoláshoz, fogápoláshoz, hajápoláshoz, az orr tisztán tartásához, a WC-használatához a felnőttek teremtsék meg az intim feltételeket úgy, hogy a gyermekek fokozatosan, egyre önállóbban végezhesék azokat.

A mindennapi **szabad mozgás** nélkülözhetetlen eleme az óvodai életnek. Az óvoda biztosítsa, hogy a gyermekek a természetes nagymozgásokat, mozgáselemeket egyénileg, szabadon

³⁵ Balogné Fitos Anikó (2008): Szokástanulás új módszerekkel. A vizuális kommunikáció csatornái a paksi Kishegyi Úti Tagóvodában. Óvónők Kincsestára. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft, Budapest

ismételhessék a sokféle mozgásfejlesztő eszközökön. Ezért elsősorban az udvaron, de a teremben, esetleg az öltözőkben is nagyon jó, ha vannak ilyen típusú tornaszerek. Emellett, a néhány percig tartó szervezett mozgásos játékok, énekes játékok - gyermektáncok is jól szolgálják a gyermekek mozgás szeretetének kialakítását.

A gyermekek **alvás**igényének egy részét az óvoda elégíti ki. A nyugodt pihenés feltétele a kényelmes ágy, alvóruha, a csend, nyugalom és a biztonság. Az elalvás előtti rövid altatóversek vagy mese után andalítóan hatnak az altatódalok, ha azt dúdolva állandóan biztosítja a délutános óvodapedagógus. Ilyen formában kondicionáló reflexként hat. A lelki nyugalom biztosításának érdekében minden altatásnál éljék át a gyermekek az altatódalok hatására kialakuló szendérgés állapotát. Ehhez IKT eszközök is használhatók. Az óvodapedagógus készítsen olyan hangfelvételeket, amelyen sokszor felvett, ugyanaz a klasszikus vagy népi altatódal található. Ha a zene fokozatosan halkabban szólal meg, segít a gyermekeket elaltatni.

A gyermekeknek különböző az alvásigénye. Egy órai nyugodt pihenés után az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a nem alvó (5-6-7 éves) gyermekek felkelhessenek, és csendes tevékenységet folytathassanak. Májustól kezdve pedig, az iskolába felvett gyermekeknek legyen lehetőségük csak akkor pihenni, ha igényük van rá. Ezzel a gyermekeket segítjük a kisiskolások napirend szerinti életének megismerésére.

A gyermekek egészségének védelme, edzettségének biztosítása

Az óvodában megbetegedett gyermeket a felnőtt fokozott gondoskodással, ha lehetséges, elkülönítve ápolja mindaddig, míg szülei megérkeznek. Ez feltétlenül fontos láz, hányás, kiütés, hasmenés, bőrpír, erős köhögés esetén.

A fertőzőesés időszakban a fertőzés terjedését gyakori szellőztetéssel, edzéssel, megfelelő öltöztetéssel az óvodapedagógusok igyekezzenek gátolni.

Három-négy éves gyermekeknél gyakran előfordul, hogy alvás alatt bevizelnek. Ennek oka általában pszichés eredetű, ezért a leszoktató eljárások zömmel eredménytelenek. A felnőttek óvakodjanak a gyermekek megszégyenítésétől. Csakis a tapintatos, szeretetteljes bánásmód, és a szülőkkel való partneri, jó emberi kapcsolat szüntetheti meg az okokat.

Négy-öt éves korban kialakuló alakváltozás, a hirtelen növekedés, gyakran okoz hanyag testtartást. A szervezett mozgásos tevékenységek, különösen a gyakori rövid **prevenciós, fejlesztő tornák**, segítenek a gerincdeformitások megelőzésében. A lábboltozatot erősítő, fejlesztő játékos mozgással a lúdtalpas gyermekek lábtartása is javítható. Lehetőleg mindezeket napirendben, szervezett kereteken belül tervezze meg az óvodapedagógus, hogy minden szülő tudjon e fejlesztési lehetőségekről.

A gyermekek egészséges életmódját úgy lehet biztosítani az óvodában, ha mindennap a gyerekeknek **edzési** lehetősége van. Erre **a szabadban tartózkodás** sokféle alkalmat biztosít. A gyermekek mozgásszükségletének kielégítése érdekében az óvodapedagógus szervezzen **napi kocogó-futó mozgásos percek**et. Ehhez viszont szükséges, hogy minden gyermeket felmérjen az óvodai futópályán, hogy milyen távot tud futni úgy, hogy ne legyen megterhelő számára, hanem kellemesen elfáradjon. Ha minden gyermeknek megállapítottuk az optimális futótávját, akkor a gyerekekre lehet bízni annak teljesítését. A felnőttekkel együtt végzett rendszeres kocogások, futások ösztönzően hatnak rájuk, és fokozzák a szív jó vérellátását, a rugalmasságot és állóképességet. A tapasztalatok azt mutatják, hogy e kocogásokat legjobb ebéd előtt megszervezni, mielőtt a gyermekek bemennének az udvarról.

A gyermekek **a víz edző hatását** is érezzék meg az óvodában. Jó idő esetén, az óvoda udvarán pancsoljanak, zuhanyozzanak a gyermekek. (A zuhanyozót egy fára kötött locsoló is helyettesítheti.) Az óvodapedagógus szervezzen uszodalátogatásokat, ha van rá lehetőség, hogy

úszóoktatás előtt a víz megszerettetését, a vízhez szoktatást felvállalhassák a vízhez szoktató játékok megismertetésével.

A gyermekek fejlődéséhez szükséges egészséges, esztétikus környezet megteremtése, a környezettudatos magatartás megalapozása

Az óvoda személyi feltétele nagymértékben befolyásolja a gyermekek egészséges életmódjának, környezettudatos magatartásának kialakítását. A mindennapi pozitív példák, a tárgyi környezet higiénikus, esztétikus, nyugtató hatású színharmóniára figyelő, a gyermeknek átlátható, és sok-sok praktikus megoldást tartalmaz önállóságuknak kialakításához, nagyban segítheti a gyermekek otthonosság érzetének kialakulását.

Az óvodapedagógusok feladata, hogy tudatos felelősséget vállaljanak a közvetlen és tágabb környezetük gondozásában, megóvásában. Ha már óvodás korban érzékennyé tudják tenni a gyermekeket a környezeti problémák iránt, kialakulhat bennünk a környezettudatos magatartás csírája. Így válhatnak a gyermekek környezetüket ápolóvá, védővé, természetet szeretővé és tisztelővé. Ehhez számukra sokféle szenzitív módszert és hatékony egyéni és kiscsoportos tanulási környezetet szükséges teremteni.

Az óvoda egyik legfontosabb fejlesztési tere **az óvodaudvar**, melyet úgy célszerű kialakítani, hogy minden csoportnak legyen egy állandó helye, ahol a gyermekek bármikor megtalálhatják nevelőjüket. Ugyanakkor legyen olyan udvarrész is, ahol a különböző korú gyermekek együtt játszhatnak.

Az udvar esztétikai szépségét adja a sok szép virág, cserje, ízlésesen kialakított virágos- vagy veteményeskertek. Az óvodákban legyen minden csoportnak olyan kisméretű virág és/vagy veteményeskertje, amelyet az óvodapedagógusokkal együtt a gyermekek gondoznak kora tavasztól késő őszig. Ehhez biztosítottak legyenek kerti munkaeszközök.

Minden csoport rendelkezzen **homokozóval**, homokozó asztallal, ahol a gyermekek különböző formákat kreálhatnak. A fiúgyermekek érdeklődésének megfelelően legyenek kiegészítő kellékek a várépítéshez, csataszínterekhez, úttestek, alagutak, felüljárók, hidak, folyók, városok megalkotásához.

A labdajátékokhoz megfelelő nagyságú terület álljon a gyermekek rendelkezésére, hogy labdát eldobhassanak, elkaphassanak, célba dobhassanak, guríthassanak vagy labdát pattogtathassanak, és labdajátékokat játszhatnak.

Az óvoda udvarán legyen olyan „pódiumszerű” lehetőség, ahol a gyermekek **énekes játékokat, gyermektáncokat** játszhatnak, vagy **bábozásra, a mese dramatikus játékára** nyílik lehetőség. Ezt az udvarrészét, ha zártabbá tesszük bokrokkal, sövényekkel, és körbe vesszük padokkal, felhasználható arra is, hogy egy-egy népi és/vagy évszaki ovikoncertet, az óvodai rendezvényeket megtarthassanak a szülőkkel együtt.

A kinti egész napos tevékenység megszervezéséhez fontos lenne kialakítani az **alkotótevékenység** helyét is, ahol 6-8 gyermek rajzolhat, festhet, kézimunkázhat, mintázhat, vagy barkácsolhat. Itt is kialakítható a gyermekek minigalériája, ahol a szülők minden nap láthatják a gyermekek alkotásait. Ebben a térben gondoskodni kell a kényelmes nagy asztalról és székekről, valamint eszközöket tartó polcokról.

A gyermekek nagyon élvezik, ha a **mikrocsoportos zenei fejlesztéseknek** is van megfelelő, zártabb területe az udvaron, ahol a gyermekekkel együtt készített hangszerek kiváló zenei képességfejlesztő játékokra adnak lehetőséget. Itt is biztosítani kellene a mikrocsoportos fejlesztéshez szükséges kényelmes székeket, és a hangszerek tárolásához polcokat, kosarakat.

Az udvar rendben tartásába vonjuk be a gyermekeket. A játékok és egyéb fejlesztőeszközök tisztán tartásában, lemosásában minden alkalommal vegyenek részt a nagyobb óvodások. A

környezetszennyezés, szeméttelés ellen közösen lépjenek fel az óvoda dolgozói, elsősorban példamutatásukkal és a patyolat tiszta óvoda tisztaságot követelő szépségével. A gyermekekkel ismertessék meg a szelektív szemétgyűjtést.

Az óvodapedagógusok az **óvoda csoportszobáit** rendezzék be a nevelési, fejlesztési feladatok megvalósításához esztétikusan és ízlésesen. A több funkciót betöltő **csoportszobát** tegyék alkalmassá a szabad játékra, a tevékenységek végzésére, étkezésre, alvásra és pihenésre. A csoportszoba barátságossá, otthonossá, esztétikussá tétele biztosítsa a gyermekek jó közérzetét. Ehhez szükséges, hogy a termek ne legyenek túlszűfoltak, és a gyermekek pontosan tudják mindennek a helyét. Ehhez is adjunk nekik segítséget piktogramos jelölésekkel.

A természetes világítás miatt az ablakokat hagyják szabadon. Csak olyan esztétikus, kisméretű függönyt tegyenek fel, amely nem veszi el a szoba természetes fényét. Tűző nap esetén pedig, használják a sötétítő függönyöket, redőnyöket.

Az óvodapedagógusok **a művészeti tevékenységekhez alakítsanak ki elkülönített tereket, kuckókat** a csoportszobában. Tervezzenek meg egy esztétikus, **igazi mesebirodalmat**, amely a személyes perceknek, **napi mesélésnek**, dramatikus játékoknak, bábozásnak a színtere.

Legyen olyan sarok vagy tér, ahol a gyermekek nyugodtan rajzolhatnak, barkácsolhatnak, mintázhatnak, festhessenek, és mindent megtalálhatnak, amelyek a vizuális, téri alkotáshoz szükségesek. Ezek az eszközök a gyermek számára elérhetőek legyenek.

Az óvodapedagógus a teremben **alakítson ki egy olyan zenekuckót** is, ahol hat gyermek kényelmesen elfér a mikrocsoportos zenei fejlesztéseken vagy a szabad játéktevékenységben.

Legyen helye még a kiscsoportos tapasztalatszerző, élményszerző séták alkalmával **gyűjtött „kincseknek,” a gyermekek és a szülők közös gyűjtőmunkájából származó eszközöknek**, hogy a környezeti projektjellegű feldolgozásokhoz, illetve a gyermekek szabad játékához sokféle módon felhasználhassák.

Az óvodapedagógusok találjanak ki arra is megoldást, hogy ha nincs tornaszoba az óvodában, akkor a nagymozgásos játékeszközöket fel tudják szerelni a teremben vagy a folyosókon.

A csoportterem legyen színben, formában, tereiben, anyagszerűségében megkomponált. A nagyobb gyermekek becsüljék meg és gondozzák a csoportterem berendezéseit.

Az **öltözők** ízléses berendezése, világítása, fűtése, szellőztetése biztosítsa a gyermekek tevékenységéhez szükséges higiénikus feltételeket. Az öltözőben **a szülőknek legyen** egy esztétikus, **általános tájékoztató táblája**, a féléves **nevelési tervet és évszaki tevékenységtervet bemutató tábla**, amelyen piktogramokkal jelölik, hogy az adott héten mit tanulnak a gyermekek. Így a szülők nyomon követhetik az óvodapedagógusok tervezőmunkáját. Az öltözőben **közérthetően mutassák be a szülőknek a művészeti alternatív program rendszerét, a bátorító nevelés elveit, és az óvodai viselkedési szokásokat.**

A **mosdóban** megfelelő méretű eszközök segítsék a gondozási tevékenységek elvégzését. A mosdóban a tevékenységek szokásait jelenítsék meg képi formában is a szokások rögzítésének elősegítése érdekében.

A programhoz szükséges egy olyan kisméretű folyosórész, (pl. az óvoda bejárati része), ahol az **évszaki ovigaléria** megrendezhető, a helyi művészek, kézművesek, gyűjtők alkotásaiból. A gyermekek szemmagasságában kiállított művészi alkotások - megfelelő megvilágításban - a műalkotásokkal történő állandó kapcsolat meglétét, a gyönyörködést, rácsodálkozást egyaránt szolgálják még a szülőknek is. Kisebb településeken ez a képzőművészeti tevékenység, akár kultúrmissziós feladatot is betölthet.

A gyermekek önmegismerését, én-formálását segíti elő, ha a róluk készült videofelvételeket kisebb csoportokban megtekinthetik egy olyan többfunkciós szobában, ahol a videó vetítés

megszervezhető, és a gyermekek kényelmesen elhelyezkedhetnek. Ha a közös élményeket többször megnézhetik, akár a szülőkkel együtt is, mindenképpen mélyül az óvodapedagógus– szülő-gyermek kapcsolata a gyermekek mélyebb megismerését szolgálva.

Az óvodakép fejlesztése, igényességének megőrzése minden dolgozó feladata, ezért ehhez megfigyelési, értékelési táblázat áll a programalkalmazók rendelkezésére. **(1. számú melléklet)**

A nevelési intézmény közösen védjen minden gyermeket a balesetet okozó eszközöktől úgy, hogy együtt van velük, s helyes használatát pontosan megtanítja nekik. Így elérheti az óvodában a baleset-megelőzés. Az óvodapedagógus ismerje az elsősegélynyújtás feladatait.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a kulturált testápolás, étkezés, a helyes öltözködés, testedzés, szabad mozgásos lehetőségek, alvás szokásait, és az eszközök használatának módját;
- a közvetlen környezetének rendjét, ápolását és védelmét;
- a szokásokat megerősítő, segítő, vizuális jelek jelentéstartalmát.

A gyermek képes:

- önállóan, igényesen ellátni az egészségügyi teendőit;
- vigyázni, rendben tartani az egészséges életmódhoz szükséges eszközöket;
- önállóan annyi ételt szedni, amennyit el tud fogyasztani;
- a hőmérsékletnek megfelelően, önállóan öltözködni;
- eligazodni, önmagát kontrollálni az egészségügyi szokásokat mutató vizuális jelek segítségével;
- gondozni, védeni, alakítani, szépíteni a környezetét;
- pihenés alatt nyugodt, csendes játékra, hogy ne zavarja alvó társait.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- igénye a gondozottság, ápoltság;
- örül, ha igényesen elvégzi a gondozási feladatait;
- észreveszi, és érzéseit elmondja a környezete tisztaságával, ápoltságával kapcsolatban;
- szereti, védi és érdeklődik a közvetlen természeti, társadalmi környezete iránt.

4.2. Érzelmi nevelés és társas kapcsolatok

Az érzelmi nevelés és társas kapcsolatok fejlesztésének célja a gyermekek egyéni tulajdonságainak, képességeinek kibontakoztatása a közösségen belül, a közösség értékeinek és a normáinak tiszteltben tartásával.

Az óvodapedagógus feladatai

- Érzelmi biztonságot nyújtó szeretetteljes, családi légkör megteremtése a gyermekek befogadásától az óvodáskor végéig, ahol a gyermekek társas aktivitásában a lojalitás, az empátia megalapozása folyik.
- A gyermek–gyermek, a felnőtt–gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása. Az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése a társas kapcsolatok létrehozása érdekében.

Érzelmi biztonságot nyújtó, szeretetteljes, családi légkör megteremtése a gyermekek befogadásától az óvodáskor végéig

Az óvodáskorú gyermekek jellemző sajátossága a magatartás érzelmi vezéreltsége. Ezért elengedhetetlen, hogy az óvodában érzelmi biztonság, szeretetteljes, derűs, családi légkör vegye körül a gyermekeket, melyet az óvoda dolgozói folyamatos minta- és modelladással, közös állandó értékrenddel alakítanak ki. **A családi légkörben** kialakul a gyermekek érzelmi kötődése társaikhoz és a felnőttekhez egyaránt. Ez olyan alapot ad, amely kapcsolatteremtésre, együttes cselekvésre, tevékenységre ösztönzi őket.

A gyermekeket és a szülőket érkezésükkor az óvoda öltözőiben, folyosóin olyan évszaknak megfelelő klasszikus vagy népi zene várja, mely nyugalmat áraszt, és halkabb beszédre készíti őket és szüleiket is. (Az óvodapedagógusok maguk is elkészíthetik ezt az évszakonkénti zenei gyűjteményüket, hiszen minden évszaknak vannak nyugalmat árasztó, értékes zenéi.)

Az új gyermekek **befogadásának** időszaka szeptembertől decemberig tart, mely időszakaszban kialakul az óvodához való kötődésük. Ez alatt a gyermekek megismerik óvodájukat, a legfontosabb óvodai szokásokat. Az óvodapedagógus a szülőkkel együtt teremtsen meg a lehető legnyugodtabb feltételeket a gyermekek közösségbe történő beilleszkedéséhez. Ezért az óvodapedagógus adjon lehetőséget arra, hogy a gyermekek szüleikkel együtt ismerkedjenek az óvodával - ha lehetséges - minél hosszabb időn keresztül. A szülő jelenléte a gyermeknek biztonságot ad az új környezet elfogadásához, ugyanakkor a szülő is megismeri az óvoda belső életét, a gyermekek napirendjét, tevékenységeit, szokásait. Kezdetben a befogadásban lehetőleg mindkét óvodapedagógus vegyen részt, és a dajkák bevonásával együtt gondosan készítsék elő ezt a befogadási időszakot. Az óvodapedagógusok a gyermekek jelét úgy válogassák ki, hogy ahhoz értékes mondókát, verset vagy gyermekdalt tudjanak kapcsolni. Így még vonzóbbá válik a gyermeknek az óvadás jele. Legyen ez a **gyermek első művészeti élménye**, amit az óvodapedagógus naponta elmond, elénekel, hogy a befogadás végére a gyermek is megtanulhassa.

Az **„Engedjétek, hogy szeressünk Benneteket”** program szeretetet és meglepetéseket tartogató mindennapi tevékenység, melyet az újonnan érkező kiscsoportos gyermekeknek szerveznek a nagycsoportos óvodások az óvodapedagógusuk támogatásával. E program segíti a gyermekeket abban, hogy megismerhessék, megszerethessék a kicsiket, és kialakulhasson közöttük a társas érzelmi viszony.

A gyermekek akármilyen érzelmi állapotban érkeznek az óvodába, nagyon fontos, hogy minden gyermek megkaphassa a személyes ráfigyelést, a **személyes percek**et. Ezért érdemes egy **„Megérkeztem!”** táblát készíteni a csoportnak, amelyre a gyermek felteheti a jelét. Ezzel minden gyermekkel tudatja, hogy „Én már itt vagyok, és várom, mi-minden történik velem ezen a napon.” Az óvodapedagógus minden gyermeket figyeljen meg, hogy milyen érzelmi pozícióban érkezik az óvodába. Ha valami problémát érzékel, akkor több időt szánjon a személyes percekre, hogy oldani tudja a gyermek feszültségét. Ilyen esetben alkalmazza az Adler-i céltételezés elméletét,³⁶ és segítsen a gyermeknek megtalálni a céljához legközelebb álló játékot és társakat.

A gyermekek az óvodában állandó értékek és normák szerint élnek, hogy megtanulhassák az erkölcsös viselkedés alapjait, közösségi szokásokat, erkölcsi tulajdonságokat. Ezért a nevelőtestület közösen fogalmazza meg, hogy az óvodájában **„Hogyan viselkedik egy „xy” úti óvadás?”** Ezt a kis viselkedésgyűjteményt tegyék ki a csoportok a folyosókra, hogy a szülők is megismerhessék az óvoda viselkedéskultúrájának szokásaival, melyet folyamatosan interiorizáljuk a gyermekekben az óvoda élet minden napján.

Legyen minden óvodai csoportnak **jelképrendszere, szimbóluma**, amely sajátos, egyéni színezetet biztosít, s mélyíti a gyermekek összetartozását, együvé tartozását.

³⁶ Alfred Adler (1994): Emberismeret. Gyakorlati individuálpszichológia. Göncöl Kiadó, Budapest, 26-28. p.

Az óvodapedagógus minden gyermeknek az otthonosság érzését segítse elő az óvodában, és biztosítson számukra tároló helyet, ahová saját eszközeiket, játékaikat, a sétákon talált „kincseket” betehetik, önállóan nézegethetik, gondozhatják és hazavihetik.

A sok érdekes játék mellett az óvodapedagógus minél többször kedveskedjen a gyermekeknek, kicsinek, nagyobbaknak ölbeli játékokkal, mondókákkal, mert ezek a „**felnőtt játékaik a gyermekekkel.**” Még az idősebb óvodásoknak is sok boldog pillanatot jelentenek.

A gyermekek már a befogadás ideje alatt a tervezett viselkedési szokások szerint éljenek, amit az óvodapedagógus sok-sok érzelmi megerősítéssel, játékos módszerrel tegyen élvezetesebbé. Természetesen vegyék figyelembe mindenkor a gyermekek egyéni képességeit, tempóját. Az 5-6-7 éves gyermekek segítsenek a kiscsoportosok tevékenykedtetésében, vegyék őket körül gyengédséggel, szeretettel.

A családi légkör megteremtése elősegíti a gyermekek társas tevékenységeit, melyek jól támogatják a társas kapcsolataik alakulását. Mindehhez **gazdag, tevékenykedtető óvodai élet** szükséges. A gyermekek minél többet tevékenykedjenek a közvetlen és tágabb környezetükben, hogy szülőföldjükhöz való kötődésük elinduljon. Az óvoda közösen tervezze meg és értelmezze újra hagyományos ünnepeit, rendezvényeit úgy, hogy a gyermekeket minél **kevesebbet szerepeltesse betanított szerepekben, direkt módon.** Az óvoda ünnepnapjaiban az ünnepek jelképei, szimbólumai, a pedagógusok élményközvetítései domináljanak.

A gyermekeknek legyen lehetőségük minél többször érdeklődésüknek megfelelő tevékenységet választani, hogy átélhessék a belülről táplálkozó kedvet, motivációs állapotot. Így kialakul, hogy egy időben, egymástól függetlenül szerveződjenek különböző tevékenységek egyénileg, párban és kisebb csoportokban.

Az osztott csoportokkal működő óvodák minél több tevékenységet szervezzenek a kicsik és a nagy óvodások együttműködésére. A vegyes csoportokat működtető óvodák viszont figyeljenek arra, hogy az azonos korú, 5-6-7 éves gyermekek folytathassanak külön tevékenységeket. Bővítsék ki az óvodások és az idősebb gyermekek (iskolások) találkozásának lehetőségét. E célra használják ki a véletlen és a tervszerű találkozásokat.

A gyermek-gyermek, felnőtt-gyermek pozitív érzelmi kapcsolatának kialakítása, az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő - és megtartó képességek formálása, erősítése

Társas kapcsolatokból szerveződő szociális térben zajlik az óvodások tevékenysége. Ha két vagy több gyermek találkozik egymással, elképzelhetetlen, hogy valamilyen formában ne történjék közöttük kommunikáció (információcsere), társas érintkezési és kölcsönhatásos interakció. A gyermekek pozitív kapcsolata csak akkor alakul ki, ha a gyermekek jól érzik magukat a csoportban. Bizalmuk, biztonságuk kialakulását elősegíti az óvoda felnőtt- és gyermekközössége. Ebben kiemelkedő szerepe van az óvodapedagógusnak, aki irányítója, s egyben társa a gyermekeknek. A jó nevelés alapja a feltétel nélküli szeretet, határokkal együtt.³⁷ A határokat úgy szükséges megszabni, hogy az adott korosztály meg tudjon felelni az elvárásoknak.

A nevelés akkor lesz hatékony, ha az óvodapedagógus az egész csoport előtt álló feladatokat minden gyermek számára - egyéni sajátosságait figyelembe véve - érthetővé, vonzóvá tudja tenni. A közösségi szokásokat, viselkedési normákat dolgozza ki az óvoda nevelőtestülete, és minden csoport tegye láthatóvá, olvashatóvá a szülőknek is, hogy egyértelmű lehessen, mit vár el az óvoda a gyermekektől, és hová szeretné eljuttatni őket a társas kapcsolataikban.

³⁷ Kenesseyné Szuhányi Annamária (1993): Nevelés individuálszichológiai nézőpontból. Szuhányi Alapítvány, Budapest, 15-27. p.

A felnőtt–gyermek kapcsolatában a következő elvek jelenjenek meg:³⁸

➤ A felnőtt próbálja átélni - elsősorban azonosulással követni - a gyermeket.

A gyermeknek fontos jelezni, hogy értjük a problémáját. Mindezt erősítsük meg simogatással, öleléssel, kedves tekintettartással. Ha nem tudjuk a gyermek problémáját, feltétlen kérjük meg a gyermeket, hogy avasson be bennünket a gondjaiba, hogy segíteni tudjunk rajta.

➤ Parancsolás helyett igyekezzen kérdezni.

Semmiképp ne parancsoljunk a gyermekeknek, mindig csak kérjünk, de ha szükséges, akkor nagyon határozottan. A kérdés a gyermekeket gondolkodásra készíti. Ezzel elérhető, hogy a gyermekek igénye, akarata, energiája nincs visszafogva, hanem más irányba terelhetővé válik.

➤ A gyermekek mágikus képzeletét vonja be a pozitív szociális kapcsolatok, szokások kialakításába.

A csoport „szerepet bábja” ehhez kiváló lehetőséget biztosít. „Ő” az, aki mindenkor megvigasztalja a gyermekeket, és „Ő” az, aki mindent tud és lát a gyermekekről. Neki mesélik el az örömeiket, fájdalmukat, és neki tesznek fogadalmat, ha rosszul cselekedtek. A szeretett báb sokat segít a szokások értelmezésében, a gyermekek meggyőzésében.

➤ A felnőtt magyarázatában jelenjen meg a dolgok pozitív oldala.

A gyermekeknek, ha bármit szeretnénk megtanítani, tegyük a magyarázatunk után, miért érdemes, azt a valamit megjegyezni. A képességfejlesztés során a legkisebb fejlődést is emeljük ki, ismerjük el a gyermek tenni akarását. A teljesítményt, próbálkozást minősítsük, és ne a személyt. A felnőtt ne használjon sztereotíp dicséreteket. Például: ügyes voltál, ügyesek voltatok. Használja a „Száz út a gyermek megerősítéséhez” című segédeszközt.³⁹

➤ A felnőtt a gyermekek tevékenységéhez biztosítson nagy szabadságot a határok pontos megjelölésével. Többszöri határátlépésnél vezessen be konzekvenciákat.

Új szokások megtanításánál minden gyermeknek egyenként segítsünk megtanulni a szokáselemeket. Ehhez segítenek a folyamatot jelölő megfigyelések, amelyet a gyermekekkel közösen használunk. Az udvar nagy szabadságot ad a gyermekeknek, ezért kimenetel előtt beszéljük meg a gyermekekkel a szokásokat, és bejövetelkor együtt örülünk, hogy milyen figyelmesek voltak magukra és egymásra, s hogyan sikerült betartani a határokat a kint lét során.

➤ A nevelőközösség alakítsa ki a közösségi élet szabályait. Legyen képes nevelési taktikát váltani, ha egymást követően eredménytelennek érzi a befolyásolását.

Az a gyermek, akivel gondok vannak, mindig elbátortalanodott gyermek. Biztatásra van szüksége. Nincs elég bizalmunk a gyermekek valóban jóval lassúbb, tökéletlenebb tetteivel, tevékenységével szemben. Az is gondot okoz, hogy nem választjuk el „a tetteket a tettesektől.” A lekicsinylő megjegyzésekkel valójában magát a gyermeket minősítjük, nem a kevésbé sikeres próbálkozását. A bátorítás azt jelenti, hogy a gyermeket valódi önbizalomhoz segítjük. A gyermek valóságos és értékes cselekedeteire támaszkodhat, legyen az bármilyen csekélység is, amit valóban ő tett, ami valóban az ő személyes értéke.

➤ A felnőtt segítse a gyermekbarátságok kialakulását, formálja úgy a kis csoportosulásokat, hogy a közösség többi tagjaihoz is kapcsolódjanak.

³⁸ Nagy Jenőné (2007): Bátorító nevelés alkalmazása az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel alternatív program gyakorlatában” Diskurzus. Tudomány és művészet. Tessedik Sámuel Főiskola Pedagógiai Főiskolai Kar, 37-51. p.

³⁹ Nagy Jenőné (2010): Száz út egy gyermek megerősítéséhez, elismeréséhez, bátorításához. Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok

A felnőtt, ha egyéni módon nevel, megismerheti a gyermekek egyéniségét, érdeklődését. Törekedjen arra, hogy egy gyermek se kerüljön perifériára. Minden gyermeknek legyenek gyermekbarátságoi, hiszen azok a gyermekek érzelmi életét gazdagítják. A félvénykenti szociometria vizsgálat segítséget ad ahhoz, hogy kiderüljön, ki kivel rokonszenvezik. A hasonló karakterű gyermekeket közös megbízatásokkal, együtt megélt élményekkel, közös játéktevékenységekkel támogassa, hogy barátságot tudjanak kötni egymással. Figyeljen arra is, hogy túl szoros barátságot ápoló gyermekek ne szigetelődjenek el a csoporttól.

- **A felnőtt nevelje a gyermekek érzésvilágát a kialakult összeütközések feldolgozása során. A konfliktusfeloldó megbeszéléseket kellő figyelemmel, kivárással hallgassa meg, hogy véleményt tudjon mondani a történetekről úgy, hogy a gyermekek felelősségérzete erősödjön.**

Pozitív példaadással, mesei konfliktusok feldolgozása során, közös szituációs játékokkal a gyermekek sokféle megoldást, eszköztárat kapnak a konfliktusaik békés rendezésére. A felnőtt igyekezzon beleélni magát a gyermekek lelkivilágába! A pozitív és negatív hatások megéltése során válnak egyértelművé a követendő tulajdonságok. A véleménykülönbségeket megbeszéléssel közelítse, hogy a mindenkire számára elfogadható megoldást közösen megtalálják. A konfliktusok előrevivők is lehetnek, ezért a felnőtt a konstruktív konfliktuskezelésre nevelje a gyermekeket. Ebben az életkorban szükség van a felnőtt által adott modellre, kommunikációra, melyet a gyermekek mintaként követhetnek. A felnőtt - ha elmondja véleményét a történetekről - ne ítélkezzen, ne állítson bűnbakot!

- **A felnőtt bátorítson minden gyermeket, hogy a belső elégedettsége, pozitív énképe kialakuljon. A bátortalan gyermekek nevelésekor a felnőtt minél többször örüljön a legkisebb elmozdulásnak, fejlődésnek.**

A felnőtt, ha bátorítva nevel, ki tudja fejleszteni a gyermek értékes adottságait, amely a gyermekben csírájában megvan. Egyik legfőbb feladata, hogy a gyermek bátorságát ne törje le! Már a legkisebb gyermekben is fenn kell tartani a testi bátorságot. A bátorítást, a sikerélményekhez juttatás megerősíti. Ezért olyan feladatokat adjon a felnőtt neki, amit a gyermek meg tud oldani. A jóindulat, igenlés, belátás, megértés, megerősítés, elismerés pozitív szerepe vitathatatlan a bátorításhoz. A bátortalan gyermeket társai előtt ismerje el minél gyakrabban, és folyamatos nyomon követéssel biztosítsa a legkisebb fejlődés elismerésének lehetőségét. (Erre kiválóan alkalmasak a gyermekekkel közösen használt és értékelt kategória-rendszeres megfigyeléseink.)

- **Az agresszív gyermek lehetőleg ne kapjon figyelmet agresszivitásán keresztül. A negatív viselkedési módot szándékosan mellőzni szükséges.**

Jogok és emberi méltóság a nevelésben mindenkit megillet. Tisztelni kell minden gyermeket, és cselekedni értük, hogy agresszivitásukat csökkenteni lehessen tevékenységekkel és pozitív példa elismerésével. A társas tevékenység nem harc. Időt kell biztosítani ahhoz, hogy a felnőtt ne az első reakció szerint szóljon vagy lépjen. Az indulatos válasz lehet hiteles, de nem a nevelést szolgálja. Idő kell ahhoz is, hogy megértsük a probléma lényegét, hogy higgadt, szakszerű legyen a lépésünk. Mivel ok nélkül egy gyermek sem hajlik az agresszivitásra, szükséges feltárni a viselkedés gyökerét. Leginkább a belső feszültségét kell oldani szeretetteljes légkör és a humor gyógyító erejének alkalmazásával, vagy a gyermek pozitív tulajdonságainak megerősítésével. Ha érzi, hogy hisznek benne, a gyermek észreveszi jóságát, önmagát elfogadja, szeretni tudja.⁴⁰

⁴⁰ Nagy Jenőné (2008): A vezető szerepe az intézmény felnőtt-felnőtt, gyermek-gyermek és a gyermek-felnőtt kapcsolatában. Óvodavezetési ismeretek. K.4.5. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest

- **A felnőtt-gyermek kommunikációjában világos, egyértelmű, konstruktív megfogalmazás jelenjen meg, a kívánság megnevezésével, az ok kiemelésével. A kapcsolatok erősítését szolgálja a beszélő partner megbecsülése, megértése, a kompromisszumkeresés. Mellőzendő a megbántás, hibáztatás, kritizálás, kioktatás, kiabálás, panaszkodás és a prédikálás.**

A személyes perceket biztosítsa az óvodapedagógus minden gyermeknek, hogy a kapcsolatfeltevő képességüket megerősítse. Ezekben a beszélgetésekben a mások és a saját érzés elfogadása és megfogalmazása is kapjon hangot. Az ilyen kommunikáció segíti a gyermeket a világban való eligazodásban, és erősíti a gyermek önbizalmát. A felnőtt mindig éreztesse, hogy a gyermeket elfogadja, értékeli, megbecsüli, szereti még akkor is, ha nem helyesen cselekedett. Nem őt utasítja el, csak a cselekedetét nem helyesli. Rávezetéssel, kérdezőszóval, helyes megoldásra juthatnak.

- **A gyermekek viselkedéskultúráját fejlessze a felnőttek példája, bátorítása, türelme, bizalomelőlege és az a szemlélete, ami a sikert észreveteti, és a sikertelenséget segít elviselni.**

A felnőtt ne veszítse el a gyermekbe vetett bizalmát! A nevelés olyan munka, amely bizakodást, optimizmust kíván. Ha a gyermek viselkedésében probléma jelentkezett, célszerű a pedagógus viselkedésének felülvizsgálata is. A felnőtt önkontrollált, személyes példamutatása tud legtöbbet adni a viselkedéskultúra fejlesztéséhez, mert a szeretett óvodapedagógus mintaadása ebben a korban a legerősebb. Fontos tudatni a gyermekekkel, hogy hibázni bárkinek szabad, mindig van lehetősége a hibajavításra. Ehhez, kérésre, a felnőttől mindig kapjon segítséget. A gyermek kapjon segítséget ahhoz is, hogy a kudarcot el tudja viselni.

- **Tilalom helyett a felnőttek adjanak választási lehetőséget a gyermekeknek, hogy önálló döntéseket hozhassanak, és képessé váljanak a változásra. A felnőtt örömeivel jelezze dicséretét, s csak félelemkeltés nélkül jelölje meg a veszélyeket, problémákat.**

A gyermeki önállóság, szabadság biztosítása már elkezdődik a gyermek óvodába lépésétől kezdve. Minél több mindent megtanul önállóan kezelni, annál magabiztosabbá válik a csoportban. Választási lehetőség felkínálásával azt sugallom a gyermeknek, hogy megbízom benne, elég felelősségteljesnek tartom a pozitív cselekvésminta kiválasztására. Ezáltal fejlődik a gyermek önbizalma, önértékelése, és az alkalmazkodóképessége. A korlátok, tilalmak feszültségfokozók. A tiltással csak az azonnali probléma oldódik meg.

- **A felnőtt használja fel a humort (helyzet- és jellemkomikumot) a szeretetkapcsolat kialakításához. A humor a feszültséget feloldhatja, a görcsösséget megszünteti.**

A humor derűt, vidámságot visz a személyes kapcsolatokba, jó közérzetet teremt, az érzelmeket mélyíti, a közösséget formálja. A helyzet- és jellemkomikumban benne van a nevetés, az öröm, a mosoly, mely áthidalhatja a konfliktusokat, és hangulati töltést ad. Előre viszi az értelmi, érzelmi fejlődést. A nevetés az egyik legrövidebb út a gyermek szívéhez a jó kapcsolat kialakításához. A humort már gyermekkorban meg lehet ismertetni a gyermekkel, hogy sok örömet, jókedvet, vidám percet éljen meg az óvodában, a szeretetkötelékek erősödéséért.

Ezeket az elveket hozzuk nyilvánosságra, és értelmezzük az óvoda minden dolgozójával és a szülőkkel is. A programot adaptáló óvodák tegyék ki a csoportjuk folyosójára, mert ez egyben sugallja az óvoda nevelési felfogását is.

Az óvodapedagógus félénként elemezze, vizsgálja a gyermekek társas viselkedését, kapcsolatát. Használjon minél több elemzési eszközt a társas jellemzők kimutatásához.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- az óvodát, társait és a körülötte lévő felnőtteket;
- a közösségi élet szokásszabályait (köszönés, udvarias megszólítás, megköszönés, tudakozódás, a csoport jelképrendszerét, szimbólumait, hagyományait stb.);
- a csoportban kialakított konfliktuskezelés szokásait; saját képességét, és azt természetesen elfogadja.

A gyermek képes:

- a viselkedés helyes szokásszabályainak betartására;
- felismerni, ha társainak segítségre van szüksége;
- együtt érezni a közösség tagjaival;
- konfliktusos helyzetben társával egyezkedni;
- leküzdeni a felmerülő akadályokat, megvigasztalni társát;
- a közösségért dolgozni;
- a sikertelenséget elviselni, a sikernek örülni;
- önállóan, szabadon tevékenykedni a csoportszobában, mosdóban; önállóan dönteni, választási lehetőség esetén;
- a rábízott egyéni feladatokat önállóan, a szabályok betartásával megoldani.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- ragaszkodik óvodájához, a kisebb gyermekekhez és a felnőttekhez, ezt érzelmekben, szavakban, tettekben hozza nyilvánosságra;
- segítőkész társaival, együtt érez a közösség tagjaival, érdeklődik társai, barátai iránt;
- figyelmesen meghallgatja a felnőttek és társai közléseit;
- elfogadja a másképpen fejlődő gyermekeket, értékeli a sajátos nevelési igényű társainak sikeres próbálkozásait;
- örül saját és mások sikereinek;
- felelősségteljesen végzi a rábízott feladatokat;
- élvezi, érzi a humoros helyzeteket;
- boldogan várja az iskolába lépést;
- igényévé vált a helyes viselkedés szabályainak betartása; egymást is megkérlik a szabályok betartására;
- konfliktusos helyzetben társaival egyezkedik;
- a csoportba érkező vendégeket szeretettel fogadja.
- tudja saját képességét – külső-belső tulajdonságait, tudja értékeit, de azt is meg tudja fogalmazni, mik a számára nehezebb tennivalók.⁴¹

⁴¹ Sós Ágnes (2013): A gyermekek öndefiníciós képességének fejlesztése egy hároméves projekt keretén belül. Ovónok kincsestára. B 1.17. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest.

4.3. A program ajánlott napirendje

A napi életritmus kialakítása alapvető feltétele a testi-lelki harmónia megteremtésének. Ezért az óvodapedagógusok átgondoltan alakítsák ki a gyermekek napirendjét. A kialakított napirendet értelmezzék a szülőkkel együtt, hogy ők is segíthessenek a gyermekeknek a napirend elfogadásában.

Tervezésnél vegyék figyelembe a gyermekek szükségleteire, esztétikus, higiénikus gondozására nélkülözhetetlen időkereteket. Az egész nap során érvényesüljön a folyamatosság és a rugalmasság elve.

Az óvodapedagógus teljesítse a gyermekeknek azt az alapvető igényét, hogy személyes kapcsolatot tudjanak felvenni vele, szenteljenek elegendő figyelmet minden gyermekre, hogy a felvetett problémáikra választ kaphassanak.

A délutáni alvás időtartama a legkisebbeknek 2 óra, a nagyobbaknak 1,5 órára rövidülhet, majd a legnagyobbaknál az egy órás pihenés után megszűnhet. Ezért az óvodapedagógusok gondolják végig, miként oldják meg a nagycsoportosok pihenési időkeretben megengedett játéklehetőségeit. Hogyan tudnak olyan helyet teremteni, ahol tevékenykedni tudnak, és nem zavarják az alvó óvodásokat.

A napirendben külön időpontot (pontokat) jelöljön meg a gyermekek rendszeres edzésére, mozgásos lehetőségeire, hogy a szülők láthassák a délelőtti és a délutáni mozgásos alkalmak beiktatását.

A napirend mutassa be a különböző tevékenységek időpontjait, hogy a szülők rá tudjanak kérdezni a gyermekek tevékenységben való részvételükre, együttműködésükre, és az aznapi eredményeikre, teljesítményeikre.

A napirendben tudatosan nem mutattuk be a kis létszámú tehetséggondozó műhelyek időpontjait, mert azt sokféleképpen meg lehet szervezni. A gyakorlat viszont azt mutatja, hogy a szülőkkel való együttműködés miatt, legjobban a kora délutáni időpontok felelnek meg a céljainak eléréséhez, mert akkor a szülők a műhelymunkák eredményeit befejezése után közvetlenül megnézhetik. Nem utolsó sorban találkozhatnak a műhelyeket vezető óvodapedagógusokkal is. Nagyon hasznos lenne, több tehetségműhelyt egy napra szervezni, hogy ne a teljes héten kelljen a csoportok óvodapedagógusainak ehhez az új szervezeti kerethez alkalmazkodni.

A napirendjavaslat tájékoztatást nyújt arról, hogyan épülhetnek egymásra a különböző tevékenységek. A modellként bemutatott példa korcsoportonként, az egyes évszakok által meghatározott feltételek szerint módosítható.

JAVASLAT A GYERMEKEK NAPIRENDJÉNEK ELKÉSZÍTÉSÉHEZ

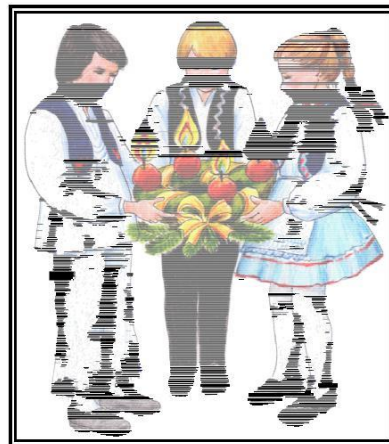
Időkeret	Tevékenységek, teendők	
6:00-8:30	JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN Személyes percek Szabad játék	J Á T É K
8:30-10:15	Játékba integrált teendők, tevékenységek Egyéni testápolási teendők Folyamatos tízórazás Egyéni verselés, együttes mesélés, dramatikus játék tevékenységek Kis létszámú, csoportos rajzolás, festés, mintázás, kézimunka Mikrocsoportos ének-zenei képességfejlesztés Kis létszámú, csoportos, környezet tevékeny megismertető és élményfeldolgozó tevékenységek	
10:30-12:00	JÁTÉK A SZABADBAN Játékba integrált teendők, tevékenységek Kis létszámú, csoportos, környezet tevékeny megismertető élmény-és tapasztalatszerzések, séták Közös énekes játék, gyermektánc az udvaron Edzés egyéni teherbírás szerint: kocogás, futás	J Á T É K
12:00-13:15	Ebéd Testápolási teendők	
13:15-15:00	Pihenés, altatás mesével, altató énekekkel vagy zenével	
15:00-16:00	Egyéni testápolási tevékenységek Folyamatos uzsonnázás	
16:00-18:00	JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN VAGY A SZABADBAN Játékba integrált teendők, tevékenységek Közös zenés, mozgásos percek Egyéni fejlesztések Kis létszámú, differenciált tehetséggondozó műhelyek megtartása	J Á T É K

Egy héten egyszer – a közösen szervezett mozgás, mozgásos játék tevékenység miatt - a játékba integrált tanulás rendje felborul, ha az óvodában nincs tornaszoba.

5. A TEVÉKENYSÉG KERETEI

5.1. Néphagyományőrzés, jeles napok

Ez a program a néphagyományőrzést, a népi kultúra ápolását az óvodapedagógusok kiemelt feladatának tekinti, mivel a művészetek a néphagyomány formanyelvéből gyökereznek, és abból táplálkoznak. Ezért az óvodapedagógus építse be a gyermekek nevelésébe mindazon értékeket, amelyeket a helyi környezet megőrzött vagy a folklór és az óvodapedagógia az óvodások számára megőrzésre érdemesnek tart.⁴² Nagy feladat és kihívás a jövő nemzedékét megtanítani szülőföldje értékeinek megismerésére, megőrzésére, felkarolására és közvetítésére. Minden pedagógusnak éreznie, tudnia kell, hogy biztos úton jár, amikor a „tisza forrásból” merít. Akik értik a mondókák, népmesék, népdalok, néphagyományok gyökerét, azok át tudják adni az egyszerű szavak mögötti lelkiséget, mellyel el tudják

indítani a gyermekek nemzeti identitásának, önazonosságának felépítését. Ezt azonban csak olyan óvodapedagógusok tudják elvégezni, akik jól ismerik gyökereiket, s maguk is jól tudják, kik vagyunk, milyenek vagyunk, mik az értékeink. Nem elég tehát a mondókát, énekes játékot, népi játékokat megtanulni, megtanítani, hanem vele együtt a kultúrát is el kell sajátítani azért, hogy hitelesen tudják közvetíteni.⁴³

Az óvodapedagógus teremtsen meg azt a miliót, amelyben az óvodába lépés első pillanatától a nevelés szerves részeként van jelen a hagyományápolás. Így a modern világgal ötvöződve tovább él népünk kulturális gyökere, s a mai gyermekek is megismerhetik szépségét, értékét. A program olyan óvodapedagógust igényel, aki ragaszkodik népünk múltjához, képes azonosulni azzal. Tudja a népszokások eredetét, ismeri azok lényegét, hiedelemvilágát, jelképeit. Jártasságra tett szert a kézművességben, és számos népi játékot, népmesét, népdalt ismer, amit képes közvetíteni érzelmi gazdagsággal a gyermekeknek. Nagyon fontos, hogy lakóhelyének hagyománya szerint tervezze meg a hagyományőrző feladatát. A hagyományőrzés úgy marad fent, ha családtól családig, gyermektől gyermekig, pedagógustól pedagógusig, szájról szájra hagyományozódik.

Az óvodapedagógusok a hagyományőrző jeles napokat évszakokra bontva tervezik meg. Az évszakokat a program szellemében ovigalériával nyitják, és ovikoncerttel zárják, mely húsz éves múltat tekint vissza az alternatív pedagógiánkban. Ezzel is keretet adnak az évszakok ciklikus váltakozásának. Így kerültek be a művészeti jeles napok a hagyományőrző tevékenységek közé, amelyek mindig követik a jeles napok tartalmát, és az ahhoz illeszkedő alkotások, zenei élmények egyben megerősítik a jeles napok értékeit.

Az ajánlott jeles napok nevelési évnél megfelelő, időrendi sorrendje

Az őszi jeles napjai:

Őszi ovigaléria megnyitója	szeptember második hetében
Szent Mihály napja	szeptember 29.
Szüret	szeptember 29-től október 15-ig
Őszi ovikoncert megtartása	november harmadik hetében

⁴² Tarján Gábor (1995): Mindennapi hagyomány. Dabas, Mezőgazdasági Kiadó, 1-244. p.

⁴³ Barsi Ernő (1999): Népi hagyományaink az óvodában. Óvodai Nevelés LII. évf. 1. sz. Budapest

<i>A tél jeles napjai:</i>	
Téli ovigaléria megnyitója	november negyedik hetében
Advent	november 30. utáni első vasárnaptól a negyedik vasárnapig
Mikulásvárás	december 6.
Karácsonyvárás	Advent első napjától december 24-ig
Farsang	vízkeresztől hamvazószerdáig
Téli ovikoncert	március első vagy második hetében
<i>A tavasz jeles napjai:</i>	
Tavaszi ovigaléria	március harmadik hete
Húsvét	tavaszi napéjegylenlőség utáni holdtöltésre következő vasárnap
Május elseje	május 1.
Pünkösdt	húsvét után 50. napon
Tavaszi ovikoncert	május utolsó hete

A hagyományörzés ajánlott óvodai tartalmai

Az óvodai csoportok minden jeles napot projekt rendszerűen terveznek meg, melyhez az óvodapedagógusok, a gyermekek érdeklődése szerint, változatos (egyhetestől, négyhetesig terjedő) tevékenységet biztosítanak. Az óvodapedagógusok a hagyományápolás tartalmát minden esetben a helyi tradícióknak megfelelően variálják.

A hagyományok ápolása közben történő tervezgetés, együtt munkálkodás, együtt játszás, örömtelivé, izgalmassá teszi a gyermekek előkészülését a jeles napra. Maga az ünnep, a külsőségeivel együtt, ne legyen merev, erőltetett, ne legyen begyakoroltatott, hanem vidám hangulatú, felszabadult, boldog együttes tevékenység a csoportot irányító felnőttekkel és szülőkkel együtt. Minden népi jeles napon hangozzanak el a jeles napra jellemző népi rigmusok, szólások, közmondások, mondókák, gyermekdalok az óvodapedagógusokkal közösen, s a felnőttek előadásaiban a népdalok, a táncmuzika népzene, amelyek felidéznek a múlt hangulatát.⁴⁴

Az ősz jeles napjai

„Szent Mihály” napja a gazdasági év fordulója. Ekkor kezdődött el a kukoricatörés. Tavasszal a legelőre kihajtott állatokat ilyenkor hajtották bázra, amikor elkezdődött a pásztorok elszámoltatása. Hortobágy vidékén ez a nap volt a legnagyobb jeles nap, amikor multságokat, bálakat, és nagy vásárokat szerveztek. Sokféle időjárással kapcsolatos szólás, közmondás ismeretes Szent Mihály napjáról.⁴⁵

A gyermekeknek ajánlott Szent Mihály-napi tevékenységek

A **kisebbségi óvodások** figyeljék meg a nagyok betakarító munkáját, őszi tevékenységét. Figyeljék meg a természet változásait. A termések gyűjtését végezzék irányítással, és figyeljék meg, hogyan

⁴⁴ Czenéné Nagy Katalin (2003): Csak tiszta forrásból Palócföldön. Óvónők Kincsestára D 3.1 Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest. 1-10. p.

⁴⁵ Tátrai Zsuzsanna – Karácsony Molnár Erika(1997): Jeles napok, ünnepi szokások. Jelen lévő múlt. Planétás Kiadó, Budapest. 147. p.

történik tárolásuk, mit készítenek belőle a nagyobb óvodások. Készüljenek az óvodapedagógusok segítségével a Mihály-napi vásárra. Ismerjenek meg szólásokat Szent Mihály napjáról.

A **nagyobb óvodások** kövessék a kalendáriumon az őszi jeles napját. Gyűjtsék a természet kincseit, rendezzék el és díszítsék vele csoportszobájukat. Az állatok viselkedését figyeljék meg. Takarítsák be a termést, végezzenek befőzést az óvodapedagógus segítségével. Tanuljanak névcsúfolókat, vásári kikiáltó rigmusokat. Süssenek perecet, készítsenek vásárfiát és egyszerű népi játékokat, eszközöket. Szüleikkel együtt vegyenek részt a Szent Mihály-napi vásári forgatagban. A népi hangszerekkel, népzenevel ismerkedjenek meg.

A **legnagyobb óvodások** készítsenek kalendáriumot a jeles napokról, és tanítgassák a kisebbeket a kalendárium értelmezésére, hogy ők is nyomon tudják követni az óvoda egész éves néphagyományőrző jeles napjait. Figyeljék meg, hogy igazak-e a népi jóslások? Ismerjenek meg néhány találós kérdést, közmondást e jeles napról. Az óvoda kis kertjében végezzenek őszi munkát, ültessék cserépbe a fagyot nem tűrő növényeket. Ismerkedjenek a dióveréssel. A szülőknek készítsenek meghívókat a vásárba. A vásár helyszínét segítséggel rendezzék be, s árulják portékáikat. A családok játsszanak ügyességi játékokat. Népzeneire egyszerű lépésekkel, forgásokkal, térformákkal próbálgassák a táncos mozdulatokat. Játsszanak énekes népi játékokat, ismerjenek meg néhány ügyességi, illetve sportjátékot is (pl. kakasviadal, zsákban futás stb.). Az óvoda hívjon meg kézműveseket, táncmestert, táncház vezetőt, zenészeket, hogy a gyermekek lássák a tevékenységeiket, és vegyenek részt a táncházi programokban. A táncház igazi hangulatát a gyermekek élik át szüleikkel együtt.

„Szüret, a 18-19. században Szent Mihály napjától (IX. 29.) Simon – Júdás (X. 28.) napjáig tartott. A szüreti munka kölcsönös segítséggel végzett társas munka volt, ahol a gazda étellel-itallal ellátta a szüretelőket, akiknek a munka végén szőlő és mustkóstolót adott. Bortermelő vidékeken nagyobb szabású mulatságokat rendeztek, és szüreti felvonulásokat tartottak. A szüreti szokások a szőlőszedés utolsó napjához kapcsolódtak, amikor szüreti felvonulást megszerveztek, Zemplénben kádártáncot jártak a fiúk nemzeti szalaggal feldíszített bordóabroncsokkal, majd szüreti bállal fejeződött be a vigadalom.”⁴⁶

A gyermekeknek ajánlott szüreti tevékenységek

A **legkisebb óvodások** hallgassanak mondókákat, énekeket a szüretre és a gyümölcsökről. Szüleikkel együtt, kedvük szerint vegyenek részt a szüreten és a mulatságban. Szemezzék a szőlőt, kóstolják meg a mustot, és a szőlőőrzésről játsszanak körjátékot a nagyokkal.

A **nagyobb óvodások** ismerjenek meg egyszerű szüreti énekes játékokat. Gyűjtsék, válogassák az őszi gyümölcsöket. A szüret előkészítésében vegyenek részt: süssenek perecet, pogácsát. A szüreten vegyenek részt: játsszanak a nagyokkal népi játékot, préseljék a mustot, népzeneire próbálgassák a táncos mozdulatokat.

A **legnagyobb, nagycsoportos óvodások** szervezzék meg a szüretet az óvodapedagógusok segítségével a szőlőskertben, vagy ha nincs más lehetőség, az óvoda udvarán. Díszítsék fel a kaput gyümölcsökkel. Szemezzék, préseljék a szőlőt. Ismerjék meg a szüretelés eszközeit. Tudjanak verset, mondókát, dalos játékot a szőlőről. A szüreti mulatságban kínálják meg szüleiket musttal, pogácsával. Legyenek aktív részesei a mulatságnak: táncoljanak, énekeljenek, játsszanak szüreti népi játékot az óvodapedagógusokkal együtt. Készítsenek termésekből egyszerű hangszereket (pl. dióhéj-pencergető, csutkamuzsika stb.).

⁴⁶ u. o.: 150-155. p.

A tél jeles napjai

„**Advent** első napjától kezdődik a karácsonyi ünnepkör, amely vízkeresztig tart. Advent a keresztények hite szerint várakozás karácsony eljövételéig, amikor megszületik a kis Jézus. December 6-án ünnepeljük a Mikulást, amely a 4. századi Miklós püspökhöz kötődik, akinek, csodáiról, jótékonyágáról legendák szólnak.

December 13-án, Luca napján kezdik csíráztatni a búzát, amely ha karácsonyra kizöldül, a következő évben jó termés várható. A lucázás, kotyolás elterjedt volt a fiúgyerekek körében. Házról, házra járva termékenységarázkáló énekeket, verseket mondtak.

A betlehemezés többszereplős dramatikus játék, a karácsonyi ünnepkör egyik legnépszerűbb misztérium-, illetve pásztorjátéka. A 17-18. században főként iskolások játszották. A betlehemezés fő kelléke a jászol, amelyben többnyire a Szent Család látható.

A karácsonyi ételek a mézbe mártott foghagyma, dió, alma, mézes-mákos csík, aszalt szilva, alma, sült tök.⁴⁷

A gyermekeknek ajánlott karácsonyi ünnepkör tevékenységei

A legkisebb óvodások ismerkedjenek meg az advent jelképeivel (koszorú, adventi naptár). A naptár alapján mindennap készüljenek egyszerűbb feladatokkal az otthoni karácsonyra. Rövid mondókát, éneket vagy verset mondogassanak a Mikulást és a karácsonyt várva. A szüleiknek, testvéreiknek, készítsenek egyszerű ajándékot. Az ültetett Luca-búzát folyamatosan kísérik figyelemmel. A karácsonyi népszokásokkal ismerkedjenek meg az óvodapedagógus segítségével, készítsenek egyszerű fenyődíszeket az otthoni karácsonyfájukra.

A nagyobb óvodások az adventi naptár és a koszorú elkészítésében segítsenek. Naponta nézzék meg, mi a feladatuk az adventi naptár szerint. Tegyék vízbe a cseresznyeágot, ültessenek Luca-búzát, mártsanak gyertyát, fényesítsenek almát, fessenek az ablakra, süssenek mézeskalácsot, készítsenek fenyődíszeket nehezebb technikával. Mikulásra és karácsonyra tanuljanak egy ünnepi köszöntő verset, mondókát, éneket, hogy otthon el tudják mondani családjuknak. Egyenek almát, mézes diót, gyűjtsák meg a felnőttekkel a gyertyát.

A legnagyobb, nagycsoportos óvodások készítsenek az óvodapedagógussal adventi naptárt és koszorút. A kijelölt feladatokból naponta bontsanak ki egyet, és oldják meg azt. Tanuljanak kotyoló mondókát, verset, éneket a Mikulásnak és a karácsony köszöntésére. Luca napján kotyoljanak a kisebb gyermekeknek, és a többi csoport örömére. A gyermekek készítsenek asztaldíszeket, öntsenek gyertyát. Az ünnepi készülődés étkezési szokásait ismerjék meg: süssenek tököt, vágják gerezdekre az almát, törjenek diót, süssenek mézeskalácsot. Szüleiknek, testvéreiknek, nagyszüleiknek készítsék el a karácsonyi ajándékot, csomagolják be, hogy az otthoni ünnepen mindenkit meg tudjanak ajándékozni. Az iskolások előadásában ismerjék meg a betlehemezés dramatikus játékát.

„A **farsang** vízkeresztől a húsvétot megelőző negyvennapos nagybőjt kezdetéig, hamvazószerdáig tart. A tavaszvárás ősi örömmünnepe, amely rövidebb-hosszabb ideig tartó időszak, melyet évszázadok óta az evés, ivás, lakodalmak, disznótorok, jelmezes felvonulások, táncmulatságok, bálók, batyus bálók jellemeztek. A farsangi bálóknak a párválasztásban volt jelentős szerepük.

A farsang jellegzetes étele a fánk, amelynek mágikus erőt tulajdonítottak. Azért sütötték, hogy a vihar ne vigye el a háztetőt. Ugyancsak kedvelt étel ilyenkor a rétes is.

A farsangi köszöntő többnyire a gyermekek adománygyűjtő szokása, egyháznak, tanítónak. A farsangi játékok másik jellegzetes csoportját a maszkos alakoskodások, dramatikus játékok és farsangi álarcos játékok alkotják.⁴⁸

47 u. o.: 170-224. p.

48 u. o.: 50-70 p.

A gyermekeknek ajánlott farsangi tevékenységek

A legkisebb óvodások egyszerű technikával díszítsenek papíralarcot, tanuljanak farsangi mondókát, figyeljék meg a nagy óvodások tevékenységeit, vegyenek részt a farsangi mulatságban, utánozzák a nagyobb gyermekek és felnőttek táncos mozdulatait.

A nagyobb gyermekek díszítsenek farsangi álarcot, gyűjtsenek tombolatárgyakat, öltözzenek jelmezbe a szülők segítségével kérve, vegyenek részt farsangi játékokban, tanuljanak egyszerű farsangi éneket vagy mondókát a farsang köszöntésére. Hallgassanak tréfás mesét, éneket, verseket. Gyűjtsenek képeket a farsangról, és díszítsék vele óvodájukat.

A legnagyobb, nagycsoportos óvodások tanuljanak farsangi éneket, bálba hívogató mondókát. Segítsenek jelmezük, maszkjuk elkészítésében, a csoportszoba feldíszítésében, átrendezésében. Vegyenek részt a tombola húzásában, hívogassák a kisebbeket és az iskolásokat a mulatságba. Vegyenek részt az iskolások táncházában, az ügyességi játékokban a szüleikkel együtt. A nagycsoportosok az óvodapedagógusok segítségével, rendezzék meg az óvoda humornapját.

A tavasz jeles napjai:

„A húsvét mozgóünnep, melynek időpontját 325-ben a niceai zsinat állapította meg. Így a húsvét március 22-e és április 25-e közötti időre eshet. A húsvét a kereszténység egyik legnagyobb ünnepe, Jézus feltámadását ünneplik. Húsvétvasárnapon véget ér a nagybőjt, a hústól való tartózkodás.

A húsvéti határjárásnak a tavaszi vetések mágikus védelme, a határjelek megújítása, források megtisztítása volt a célja. Ebbe a naphoz köthető a zöldágjárás, amikor a lányok és a fiúk zöldágot tartva, énekelve vonulnak végig a falun.

Húsvéthétfőn, a húsvéti locsolkodás zajlott, melynek víztisztító, termékenységarúslatba vetett hit az alapja. A locsolkodás jutalma az egész magyar nyelvterületen a piros vagy hímes tojás, melyet leggyakrabban hagymalevéllal festettek. A tojásbárány módja volt a karcolás és a viaszolás. Országosan elismertek voltak a tojásjátékok, mint például a tojásgurítás.

A húsvéti ünnepkörhöz is tartozott a komálás. A komátálon tojás, sütemény, gyümölcs és bor volt, amelyet a nagyobb lányok a kisebbekkel küldtek el választott barátnőjükhöz, énekes köszöntéssel.⁴⁹

A gyermekeknek ajánlott húsvéti tevékenységek

A legkisebb gyermekek ismerkedjenek a húsvét jelképeivel, tanuljanak a locsolkodáshoz mondókát, az óvodapedagógus segítségével fessenek tojást. Ismerkedjenek a locsolkodás szokásaival, és vegyenek részt a tojás-játékokban. Fogadják szeretettel a kiszézőket, komálókat. Tegyenek nagy sétát az óvoda környékén.

A legnagyobb óvodások tegyenek nagyobb sétát a településük ligeteiben, természeti szépségeiben. Ha van lehetőségük, vegyenek részt a tavaszi határkerülésben. A csoporttermüket díszítsék fel tavaszi virágokkal, húsvéti képekkel. Az ablakokat is díszítsék ki húsvéti motívumokkal. Írjanak tojást viasszal, festékekkel és berzseléssel. A kisebb gyermekeknek kiszézzenek, mutassák be a kiszebábot. A locsolkodáshoz, komáláshoz, komátál-küldéshez tanuljanak verset, körjátékot, és a vendégeskedéshez süssenek a szülők segítségével pl. húsvéti kalácsot. A fiúk locsolják meg a lányokat és az óvoda dolgozóit, a lányok pedig készítsenek hímes tojást különleges technikával, pl. karcolással, maratással.

„Május elseje” a természet újjászülésének szimbóluma. A 15. századtól kezdődően szólnak források a májusfa állításáról. A májusfa állítása a legények feladata volt. Éjszaka vágják ki a fát, és virradóra a kiválasztott lányok háznál felállították. A májusfát szalagokkal, zsebkendőkkkel, virágokkal díszítették.⁵⁰

⁴⁹ u. o.: 82-107. p.

⁵⁰ u. o.: 108. p.

A gyermekeknek ajánlott Május elsejei tevékenység

A legnagyobb óvodások a májusfa díszait készítsék el, és a felnőttek segítségével tegyék a fiúk a májusfára. Az óvoda „összes lakója” táncolja körbe a kidíszített fát a tavaszi körjátékok közös éneklésével. A fiúk rendezzenek erőpróba versenyeket, pl. kötélhúzást és fára mászást.

Pünkösöd húsvétot követő ötvenedik napra esik. Mozgóünnep május 10-e és június 13-a között. A világ kereszténységében az egyházi közösség megszületésének, a Szentlélek eljövetelének ünnepe. Népi szokás szerint hazánkban már a 16. században pünkösdi királyt választottak löversennyel vagy más ügyességi próbával. A 19-20. századi adatok alapján a házról házra járó legismertebb pünkösdi szokásoknak két típusa különíthető el: az Alföldön és északkeleti részen a pünkösödölés már lányokkal, fiúkkal együtt zajlott, melynek a végén táncmulatságokat rendeztek. Volt, ahol királynét választottak, és volt, ahol lakodalmas menet szerepelt, és olyan is volt, ahol nem választottak megkülönböztetett szereplőket. Dunántúlon a pünkösdi királyné-járásnak megkülönböztetett szereplője volt a legkisebb, legszebb lány, a pünkösdi királyné, akit négy lány házról házra vezetett, majd feje felett kendőt feszítettek ki baldachin módjára, és körbejárták, esetleg körbe táncolták, majd termékenységarázló mondóka kíséretében felemelték.⁵¹

A gyermekeknek ajánlott pünkösdi tevékenységek

A kisebb óvodások figyeljék meg a nagyok készülődését. A pünkösdről hallgassanak mondókákat, óvadás énekeket, nézzenek olyan képeket, amelyek a pünkösödölést bemutatják. A szüleikkel együtt vegyenek részt a tréfás ügyességi próbákban, a nagyok vetélkedőiben.

A legnagyobb óvodások az óvodapedagógusok közreműködésével készüljenek a pünkösödölésre, hogy csoportról csoportra járva bemutathassák a pünkösdi népszokást. A pünkösdi király-királyné választásába a felnőttek is kapcsolódjanak be. Fonjanak mirtuszkoszorút a királynénak. A versenyjátékokat, ügyességi játékokat közösen tervezzék meg. Népzenere próbálgassák az egyszerű táncos lépéseket és fedezzék fel az esztétikus térformák szépségét a táncmuzsika programon.

A néphagyományok tartalma az egyes tevékenységekben

Vers, mese, dramatikus játékok	Ölbeli játékok, mondókák, népmesék, szólások közmondások, rigmusok, névcsőfolók, találós kérdések
Ének-zene, énekes játékok, gyermektánc, zenehallgatás	Mondókák, énekes gyermekjátékok, gyermektáncok népdalok, hangszeres népzene
Rajzolás, mintázás, festés, kézimunka	Tárgykészítő népi játékok, sodrások, fonások, szövések, gyöngyfűzés, agyagozás, mézeskalács-sütés, nemezelés
Mozgás, mozgásos játékok	Ügyességi és sportjátékok
Környezet tevékeny megismertetése	Időjelölések gyűjtése a jeles napokhoz (Az óvodapedagógusok e tevékenység keretén belül egy, két- és négyhetes projektekben dolgozzák ki az összes jeles napot, hogy az ünnepre felkészülhessenek.)

⁵¹ u.o.: 110-118. p.

5.2. Művészeti jeles napok

Évszaki ovigalériák

A művészeti alternatív programmal dolgozó óvodák rendelkeznek egy olyan kiállító térrel, ahol megtarthatók az évszaki óvodai kiállítások. Az óvoda kérjen fel egy környezetében élő alkotó művészt vagy kézművest, hogy mutassa be alkotásainak azon néhány darabját, amelyek tükrözik művészetét, és a gyermekekhez is közel lehet vinni. Az évszaki ovigalériák kiállító anyagai tükrözzék elsősorban az évszakok és a jeles napok jellegzetes jegyeit, tartalmait. Az alkotó az ovigalériáért felelős óvodapedagógussal készítse el a kiállítást, a gyermekek szemmagasságában. A kiállítás megnyitóján

az óvodapedagógusok segítségével mutassa be az alkotásait, hogy a gyermekek megismerhessék, mit alkotott, és megcsodálhassák munkáját. E rendezvényt az óvoda úgy szervezze meg, hogy a művészetek eszközeivel: zenével, tánccal, énekkel tegye még gazdagabbá a galéria megnyitóját, és mutassa be az alkotó személyt is a gyermekeknek. A képen egy őszi ovigaléria látható, ahol a gyermekek a kunsági és jászági hímző művészetet ismerhették meg, annak alapanyagait, öltésmódjait, a mintaszerkesztés fortélyát. A kiállítás után a művészek, kézművesek, népművészek, mesterek mutassák meg a nagycsoportos gyermekeknek, hogyan készülnek az alkotásaik.

Az ovigaléria ünnepélyes megnyitására minden csoportból hívjanak meg szülőket, nagyszülőket, hogy láthassák, miként fogadják be a gyermekek az esztétikai szépségű kiállított alkotásokat. Az ovigaléria program levezetését mindenkor egy óvodapedagógus irányítsa, hogy kellően motiválttá tegye - interaktív módon a részt vevő gyermekeket. Az ovigalériáért felelős óvodapedagógusnak legyenek néprajzi alapismerete.⁵² Az ovigaléria programjai 15-20-30 percesek, alkalmazkodnak az óvodai tevékenységek időkereteihez. E kiállított tárgyak negyedévig megtekinthetők, mindennap megcsodáltathatók. A legnagyobb óvodások feladata, hogy a csoportjukba járó kisebb óvodásokat a várakozási időben elvigyék az ovigalériába, hogy megcsodáltassák a kisebbekkel is a kiállított, szép alkotásokat. Ezek a lokálpatrióta ovigaléria programok kisebb településeken, akár kultúrmissziót is betölthetnek. (A felvétel a telekgerendási óvodában készült.)

Évszaki ovikoncertek

Az évszaki ovikoncertek zenei anyagait úgy válogassa ki az óvoda a szereplő előadók segítségével, hogy azok kapcsolódjanak a jeles napok és az évszakok jellegzetes tartalmaihoz, melyek az óvodások számára befogadhatók, élményt adók. Az óvoda előre tervezze meg az egész nevelési évre a koncertsorozatát, hogy a gyermekek a hangszerek gazdag arzenáljával találkozassanak. Hívja meg csakis a környezetében lévő iskolák, zeneiskolák gyermekkórusait, kamarazenekarait vagy a hangszereken játszó gyermekeit, tanárait, a település hagyományörző

együttseit, népdalénekeseit, klasszikus dalénekeseit vagy népi zenekarait, néptáncosait. Minden csoportból hívjon meg néhány szülő, nagyszülő, hogy láthassák az óvoda összes gyermekének művészeti élménybefogadását. A koncertek levezetését mindig óvodapedagógus irányítsa,

⁵² Andrásfalvy Bertalan (1984): Néprajzi alapismeretek. Néptáncosok könyvére. Múzsák Közművelési Kiadó, Budapest, 19. p.

interaktív módon, aki képes a gyermekeket motiválni, és a zene befogadására aktívvá tenni. Az ovikoncertek kisebb településeken megmozgathatják a helyi lakosságot. A koncertek rövidek és élvezhetőek legyenek. (A felvétel a püspökladányi óvodai intézményben készült.)

5.3. Hagyományos ünnepeink és rendezvényeink

Március 15.

Nemzetünk legnagyobb hazafias ünnepét nagy tisztelet övezi az óvodáinkban, melyet egy-kéthetes rákészülési idő előz meg. Az óvodapedagógusok élmény- és tapasztalatszerző sétákat szerveznek. Meglátogatják a település emlékhelyeit, hogy együtt megszervezzék az óvodások ünnepi felvonulását, megemlékezési napját. Az óvodák csoportjai nemzeti színbe burkolóznak. Szorgalmasan készülnek az ünnep jelképei: a kokárdák, zászlók. Gyűjtjük a képeket, könyveket, verseket, március 15-éről szóló zenei alkotásokat, amelyek az ünnepre emlékeztetnek.⁵³ A gyermekek megismerik Kossuth Lajos, Széchenyi István és Petőfi Sándor nevét. Az óvodapedagógusok felkészülnek az ünnepet méltató március 15-ikére versekkel, énekekkel, amit a gyermekeknek az ünnepi napon, az emlékhelyen mondanak el.

Anyák napja

Az óvodapedagógusok az anyák napjára minden gyermeket önállóan felkészítenek, hogy otthon méltóan felköszönthessék édesanyjukat, nagymamáikat e szép, tavaszi, vasárnapi ünnepen. Igyekeznek ebbe bevonni az édesapákat, akik megszervezik az otthoni szép megemlékezést. Az óvodapedagógusok a kisebb gyermekeknek mondókát, a nagyobbaknak verset, éneket tanítanak, amit leírva átadnak édesapjuknak, hogy otthon segíteni tudjanak, ha megakadnak a mondóka, vers elmondásában. Többféle ajándéktétellel lehetővé teszik, hogy a gyermekek eldönthessék, melyik ajándékot készítenék el legszívesebben édesanyjuknak és nagymamáiknak. Az anyák nap előtti péntek délután minden csoport eldönti, hogy hol rendez be az óvodában egy szép, meghitt sarkot, ahol a gyermekek édesanyjukat felköszönthetik egy szál virággal, és átadhatják neki személyes ajándékukat.

Évzáró és gyermeknap

Ezek az ünnepek az örömről és a boldogságról szólnak. Minden csoport egy 3-5 perces közös játékkal készül, melyet abban az évben a gyermekek legjobban szerettek. Lehet ez egy játékos mondóka, egy körjáték, egy gyermektánc, egy zenés kreatív játék, egy mozgásos játék, egy népi játék, egy zenés gimnasztika vagy egy mesefeldolgozás, amelyben a csoport minden tagja részt vesz. Ezután folytatódhat ez a nap az iskolába menő gyermek elbúcsúztatásával, és végén a gyermeknap ügyszéki játékokkal, kedves megvendéglésekkel. A gyermeknapon az óvoda szervezhet közös játéknapot és kirándulást is a szülők együttműködésével és részvételével. Az óvoda ünnepei legyenek érzelmi többletet adók, mértéktartók és jól szervezettek.

Egyéb rendezvények

Az óvodák számos rendezvényt tartanak. Ezek közül kiemelkednek a környezeti neveléssel kapcsolatos Víz, Föld, Állatok, Madarak és Fák világnapjai, ahová természetet kiválóan ismerő szakembereket hívnak. Ezek a rendezvények magukban hordozzák a környezet felfedezését, a kísérletezgetéseket, vizsgálódásokat, kutatásokat, környezeti problémák megoldásait, mellyel intellektuális érzelmeik nagyon sokat gazdagodhatnak.

⁵³ Molnár Erzsébet (2007): Március idusán. Óvodások ünnepei a művészeti program szellemében. C. 26. Óvónők kincsestára. RAABE Tanácsadó Kiadó Kft., Budapest

6. A PROGRAM TEVÉKENYSÉGEI

6.1. Játék, játékba integrált tanulás

A játék a gyermekek leghatékonyabb és legfontosabb alaptevékenysége. Önálló, céltudatos, szabadon választott tevékenysége, mely biztosítja számára a szabad önkifejezés lehetőségét.

A belülről indított és vezérelt játéktevékenység **célja** a gyermekek szabad képzettségének elősegítése. A játékban megélt intellektuális, mozgásos, szociális tapasztalatok, élmények többszöri átélésével a gyermekek egyéni vágyai és ötletei valósulnak meg, bontakoznak ki.

Továbbá célja, hogy minél sokrétűbb tájékozódó, tapasztalatszerző, érzelmekkel gazdag tevékenységgé váljon a játék, és a játékba integrált tanulás.

Az óvodapedagógus feladatai

- A játéktevékenységhez szükséges feltételek biztosítása;
- A 3-6-7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének folyamatos gazdagítása, a gyermekek egyéni igényeinek, sajátosságainak figyelembevételével;
- a gyermekek szókincsének, beszédkészségének, kommunikációjának fejlesztése, gazdagítása a játékszituációkban;
- az óvodapedagógus játéksegítő, játékirányító metódusainak alkalmazása szituációktól függően.

A játékhoz szükséges feltételek biztosítása (derűs, alkotó légkör, hely, idő, eszközök, élmények, tapasztalatszerzés)

Derűs, alkotó légkört elsősorban olyan játék biztosításával érhet el az óvodapedagógus, ahol a gyermekek szabadon dönthetnek abban, hogy kivel játszanak, milyen játékot választanak, milyen témát dolgoznak fel, milyen eszközökkel alkotnak, milyen helyet választanak, és mennyi ideig tartson a közös cselekvés. Az óvodapedagógus teremtsen meg mindezekhez a lehető legjobb feltételeket a gyermekekkel együtt, alkalmazkodva a már kialakult játékhelyzetekhez.

A gyermekek óvodába érkezését övezze nagy odafigyelés. A gyermek tudja elmondani megérzéseit, tudja elmondani, ha valami bántja, amelyeket szeretne megosztani a felnőttekkel. A „**személyes percek**” után neveljük arra a gyermekeket, hogy legyen céltételezése, azaz tudja megnevezni, hogy mivel szeretne játszani. Az óvodapedagógus a kisebb óvodásokat támogatja abban, hogy a tervezett céljaiknak megfelelően lépjenek be a szabad játékba, és jó társra találjanak céljaik kibontakoztatásához úgy, hogy a játszó gyermekeket ne zavarják meg. Az alkotó légkört tovább fokozhatja a kellő időben nyújtott segítség, megerősítés, konfliktusok megoldása, egy-egy jó ötlet a játék továbbviteléhez.

Az óvodapedagógus csak annyi szabályt vezessen be a játéktevékenységbe, amely segíti a nyugodt, oldott légkör fenntartását, az alkotó cselekvést, a sokféle játékszituáció meglétét, s az elképzelések valóra váltását.

A kreatív légkör megteremtése segíti az ötletek szabad áramlását, a gyermekek nyugodt meghallgatását, az alkotó együttműködés kialakulását. A szabad játék során a gyermekek feszélyezettség nélkül tudjanak önállóan vagy társaikkal önfeledten játszani.

Az óvodapedagógus őszinte játéka, **játszóképesége**,⁵⁴ mély átérzésre, átélésre serkenti a gyermekeket. Ezért domináljon kommunikációjában a hitelesség, a kreatív megnyilvánulás, a játékokhoz illeszkedő frappáns kooperáció, empátikus magatartás, és a „mintha” helyzetek kongruens megélése, amely nem csak a tettetésig jut el, hanem a mély átélésig.

Az oldott légkör megteremtéséhez használjon minél gyakrabban humoros kifejezéseket, tréfás szavakat, vegye észre a környezetben spontán megjelenő helyzetkomikumokat.

A különböző típusú játékokhoz nélkülözhetetlen helyet, teret a gyermekek szükség szerint önállóan, vagy amíg erre nem képesek, az óvodapedagógus segítségével alakítsák ki. A csoportszobákban legyen helye a többféle állandó és variálható vagy új elkülönített „kuckóknak, tereknek”.

A programban – a művészeti nevelés jelentős szerepe miatt - kiemelkedik a különösen esztétikus és meghitt **mesesarok**, amely egyúttal a dramatikus játéknak, a bábjátéknak, a meséskönyvek nézegetésének a helye is. Itt kap helyet az átváltozáshoz szükséges kellékek kincsesládája is.

A rajzolásnak, festésnek, korongozásnak, szövésnek, tárgykészítő népi játékoknak legyen meg a **„rajzos alkotóttere,”** állandó helye. Az ehhez szükséges kellékek, anyagok, eszközök álljanak a gyermekek rendelkezésére játékidőben is.

A művészeti nevelés kiemelt szerepe miatt állandó tere van a zenei képességeket fejlesztő **„Zenei kuckónak”** is, ahol a gyermekeknek biztosítottak a zenei játékhöz a dallam- és ritmushangszerek, énekes könyvek, zenei albumok, amiket szabad játéktevékenységükben is folyamatosan felhasználhatnak.

Az intellektuális érzelmeket kiváltó tapasztalatszerzések során összegyűjtött tárgyak, termések, növények, képek, a kincseket őrző **„Környezetünk értékei”, térben** kapnak helyet, amit a gyermekek alakítanak ki és rendeznek el különböző szempontok alapján. Ide kerülnek a környezeti projekttevékenység gyűjtőmunkái, amit a szabad játéktevékenységben minden gyermek alkotó módon felhasználhat.

Az óvodapedagógusok **kisméretű építőteret/tereket** biztosítanak a gyermekek részére, ahol egyedül, párban, hármasban együttműködve, közös alkotásokat tudnak létrehozni. E terekben annyi építőkockát találnak a gyermekek, amennyit be tudnak építeni a tervezett alkotásukba.

A gyermekek rendelkezésére áll még egy kisméretű **családi szoba**, ahol néhányan megtervezhetik a „papás-mamás” játékot: a főzést, étkezést, a gyermekek gondozását, altatását. E teret a gyermekek családi fotói díszítik, hogy a szülők mosolyára vágyó gyermekek, napközben is megpillanthassák szüleiket.

Egyéb szerepjátékoknak nincs állandó helye, mert azt a gyermekek saját fantáziájuk szerint, a csoportterem bármely szabad részében, önállóan megtervezhetik, felállíthatják. Az összegyűjtött szerepjáték-kellékeket, szerepjátékonként, játéktartó dobozokban tárolják, hogy könnyen szállítható legyen. Így elérhető, hogy a fodrászos, kozmetikus, gyógyszerész, illatszer árus, gyümölcsboltos, háziorvos, újabbnál újabb feltételű játékot szervezhessen, építhessen ki a „vevők” szolgálatára.

A csoportok játékterei növelhetők a **párhuzamos játékterek**⁵⁵ létrehozásával, az arra alkalmas folyosókon, öltözőkben, ahol az óvodapedagógus biztosítani tudja közvetett ellenőrzését. A páros játékokat differenciáltan, az 5-6-7 évesek vehetik igénybe, akik a szabálytartásukat többszörösen bizonyították. Általában a társasjáték, sakkjáték, célba dobó vagy pattogtató labdajátékok

⁵⁴ Kovácsné Bakos Éva (2008): A játszóképeség, mint a kisgyermekkel foglalkozók kulcs-kompetenciája. Alkotó Műhely 1. Debreceni Egyetem Hajdúböszörményi Pedagógiai Főiskolai Kar, 19-24. p.

⁵⁵ Bajátné Szenczy Judit (2012): Párhuzamos játékterek létrehozása óvodánkban. Óvónők Kincsestára. D 3. 10. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest. 1-8. p.

levezetéséhez kiválóan alkalmas. Jó célt szolgál a differenciált altatáshoz is, mert e játékterekbe egyórás pihenés után kiengedhetők azok a nagycsoportos gyermekek, akiknek nincs szüksége a délutáni alvásra.

A gyermekek játéktere lényegesen megnövekszik az udvaron, ezért ösztönözzük őket arra, hogy minél több nagymozgásos tevékenységet folytassanak kint a jó levegőn. Az időjárás függvényében az óvodapedagógus segítse az udvari szerepjátékok kibontakozását is (pl. népi játékok, mozgásos játékok, közlekedési játékok, dramatikus játékok, ügyességi és sportjátékok stb.) feltételének megteremtésével. Jó idő beálltával az udvaron kialakított mese, rajzos, zenei terek, kihelyezett asztalok lehetővé teszik a teljes délelőtti szabadban tartózkodás lehetőségét.

A játékhoz szükséges időt a folyamatos napirend, a játékba integrált tanulásfelfogásunk jól szolgálja. A játéktevékenység az óvoda kinyitásával elkezdődik. A gyermekek ettől kezdve szabadon választott játékokkal játszhatnak egybefüggően, a játékok elrakása nélkül, több órán keresztül.

E programmal működő óvodákban a kisebb gyermekek szinte egész nap játszanak, egyedül, egymás mellett, néha összeverődve, kivéve a tisztálkodás, alvás és étkezés idejét.

Az 5-6-7-éves gyermekeknek az óvodapedagógus biztosítsa a több napon keresztül tartó játékot, hogy olyan értékes tulajdonságok, mint az állhatatosság, kitartás képessége, kialakulhassanak bennük.

A **kreativitásra ösztönző játékeszközök** olyan tárgyai a cselekvésnek, amelyek gazdagítják a gyermekek elképzeléseit, képzeletét. Az óvodapedagógus a játékhoz olyan eszközöket biztosítson, melyek ízlésesek, praktikusak, a gyermekek alkotókészségét fejlesztők, színesek és jó minőségűek.

Ugyanakkor a játékhoz a gyermekek használják fel a természet kincseit, terméseit, mert kiváló kiegészítői lehetnek a szerepjátékoknak, illetve a játékok által biztosított különböző gyermeki képességek kibontakozásának.

Az is sokat ér, ha a gyermekek a környezetükben lévő tárgyakat, eszközöket, anyagokat, ruhadarabokat be tudják építeni szerepjátékukba, építő-, konstrukciós-, művészeti játékaikba, mert ez által elvonatkoztatva eredeti használatától, másra is képesek lesznek azt felhasználni.

A gyermekeknek fontos lenne megélni azt is, hogy ők készítsenek maguknak játékot, például hangszereket termésekből, selyem maradékanyagból királyi palástot a meséhez, vastag kartonból házakat, bungalókat, társasjátékokat, egy projektfejlesztő eszközként, amellyel begyakorolhatnák mindazt, amit a projektben élményként, ismeretként elsajátítottak.

Az óvodapedagógusok félkész játékot készítő módszerei sem maradhatnak el, mert az ilyen játékeszközök, jól fejlesztik a gyermekek találékonyságát, rugalmasságát, a felhasználhatóság sokrétűségét.

A kisebb gyermekek játékához sok eszközre van szükség. Legyenek a teremben gyakorlójátékok, melyek fejlesztik a gyermekek pszichikus funkcióit, másodsorban a hagyományos szerepjátékokhoz szükséges kellékek (papás-mamás, fodrászos, orvosos, boltos stb.), amelyek ösztönzik a gyermekeket az élmények, tapasztalatok többszöri átélésére, harmadsorban pedig a művészeti neveléshez szükséges kellékek, eszközök.

Az óvodapedagógus a nagyobb gyermekeknek bővítse az eszközválasztékát, elsősorban a szerepjátékokhoz kapcsolódó kellékekkel, félkész játékokkal, az azonosulást segítő ruhadarabokkal, és a logikai, értelmi képességfejlesztő játékokkal.

A játékokat nem elég beszerezni, azokat folyamatosan gondozni kell, elsősorban tisztán tartani a gyermekek bevonásával. Érdemes ehhez a hét utolsó délutánját felhasználni, hogy hétfőre vasalhatóvá váljanak a kimosott babaruhák, leplek, plédek, átváltozás kellékei, és megszáradjanak

a fertőtlenített konstrukciós, építő játékok. Kiváló munkafeladatok ezek a gyermekeknek, amelyek egyben a játékok gondozására, megbecsülésére, tisztántartására nevelik őket.

A játékeszközök praktikus tárolása is nagyon fontos, hogy könnyen szállítható, könnyen összeszedhető legyen a gyermekeknek. Ha ezt az óvodapedagógus igényesen meg tudja oldani, megkönnyíti a játékok elrakását is.

Az óvodapedagógusok dolgozzák ki a játékok helyét, és a kisebbek segítése érdekében a játékpolicokon jelöljék piktogramokkal azokat, hogy ők is keresve megtalálják mindennek a helyét. Így fejleszthető önállóságuk, és egyben csökkenthető a játékelrakás időkerete.

Az óvodai csoportok túlszűfoltak a rengeteg játéktól, amely nehezíti a gyermekek életét a játékelrakásban. Ezért csak annyi játékot hagyjunk a csoportszobában, amennyi bőségesen elég a gazdag eszközválasztáshoz. A többit tegyük el. Érdemes évszakonként kicserélni a játékokat. Nagy öröm a gyermekeknek újra találkozni régóta nem látott kedvenc játékaikkal.

A gyermekek a környezetükből szerzett **tapasztalataikkal, élményeikkel** gazdagítják a játék tartalmát. Az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a családban, az óvodában, a tágabb természeti és társadalmi környezetben szerzett tapasztalatokat a gyermekek újra és újra a játékukban is átélhessék.

A programban kiemelt szerepet kapnak a kis létszámú, csoportos élmény- és tapasztalatgyűjtések, séták, erdei óvodai programok. Ezek fejlesztő hatása meg kell, hogy mutakozzon a gyermekek tapasztalat-gazdagságában.

Az új szerepjátékok bevezetését mindenkor előzze meg élmény- és tapasztalatszerzés, hogy a gyermekek mély kötődése kialakulhasson az új szerepjáték témájához, valamint a helyszínen látott és megfigyelt munkamozzanatok beépüljenek játékukba, mert azok teszik hitelessé a gyermekeket a szerepek megformálásában.

A 3-6-7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének alakítása, gazdagítása, a gyermekek egyéni igényeinek, sajátosságainak figyelembevételével

A gyermekek játékában keverednek a különböző játékfajták, folytatódik az a fajta manualitás, amely a játékeszközök rakosgatásában érhető utol, vagyis a **gyakorló játék**. Ezért legyen módja a gyermekeknek megismerni az eszközök, tárgyak különböző tulajdonságait, mert a véletlen cselekvéshez kapcsolódó „AHA” élmény sokféle felfedezési lehetőséget tartogat számukra. Ez az örömezés ad alapot a cselekvés többszöri megismétléséhez, amely szinte ritmikusan jelentkezik. Ezek a tevékenységek jól fejlesztik a szem-kéz koordinációt, kezesség-szemesség kialakulását, hatnak a laterális dominancia kialakulására.

Az óvodapedagógus kísérje érdeklődéssel a gyermekek halandzsáit. Többszöri ismétléssel elmondott szöveg ritmusa a gyermekekben pozitív érzelmet kelt. Az udvaron is biztosítsa az óvodapedagógus a gyermekeknek a gyakorló játék lehetőségeit. Erre legalkalmasabb a homok, víz, kavics és olyan kisebb-nagyobb tárgy, amelyet a gyermek saját szabályai szerint rakosgathat.

Az óvodapedagógus segítse a gyermekek játékát továbbfejlődni. Már a legkisebbeknél is megjelenik a **szerepjáték**. Az óvodapedagógus szervezzen és vállaljon szerepeket a játékban, hogy a különböző szerepek megformálása minta legyen a közös cselekvésekhez. A kicsik játékában kapjon teret a feltételek biztosítása a papás-mamás játékhoz, a fodrászos, orvosos, kalauzos játékokhoz. Ezek mindegyike egyszerű mozzanatot jelenít meg együttlét, együttmozgás formájában. A gyermekek szerepvállalását indirekt módon segítsék a pedagógusok, hogy a „mintha” helyzetek minél gyakrabban megjelenhessenek.

A rendszeres, többször ismétlődő meseélmény igazi táptalaja a **dramatikus játéknak, bábozásnak**. A mesék megelevenítésében legyen résztvevő az óvodapedagógus, adjon modellt

egy-egy szereplő megformálásához. Kezdetben használjanak minél több kelléket a képzeleti képek megjelenítéséhez, illetve a beleélő képesség, önkifejezés fokozásához.

A **bábjáték** először az óvodapedagógus előadásával jelenjen meg az óvodában. Legyen a csoportnak egy „szeretett” bábja, akinek a gyermekek szívesen elmondják sikereiket, örömeiket, bánatukat. Ezt a bábót emeljék ki központi helyre a többi közül, hogy a gyermekek megkülönböztetett szeretettel játszhasanak vele, simogathassák, szeretgethessék.

A gyermekek a **konstrukciós játékokban** minél gyakrabban éljék át az „én készítettem” alkotás örömét, mely a sokféle formájú játékelemből kialakított forma-, szín- és térváriált gazdagságot eredményezze.

A többi **játékfajtákhoz** kapcsolva jelenjen meg a **barkácsolás**, elsősorban az óvodapedagógus által barkácsolt kellékek készítésével, amit a gyermek aktív bevonásával hoz létre. A barkácsolásba érdemes bevonni a szülőket, mert az erős hatással van a gyermekek játékaktivitására.

Az óvoda a gyermekeknek biztosítson olyan nyugalmas, kissé elszeparált színpadszerű udvarrészt, ahol szabadon kezdeményezhetik az egyszerű szabályokhoz kötött népi játékokat, énekes játékokat, ügyességi játékokat.

Az óvodapedagógus ajánljon fel **szabályjátékot**, amit a gyermekek könnyen elsajátítanak, szabályait betartanak, és szívesen, önállóan is kezdeményeznek. Ilyenek a **logikai játékok**, **társasjátékok**, **mozgásos**, **ügyességi játékok**, amelyek kiválóan fejlesztik a gyermek matematikai alapképességét.

A szerepjátékokat és a dramatikus játékokat a gyermekek kiegészíthetik építő, konstrukciós játékokkal. Ilyen különleges kapcsolások, később bonyolultabb, különlegesebb eredeti alkotásokat, felhasználási formákat hozhatnak létre.

A gyermekek beszédképességének fejlesztése a játékszituációkban

A játék folyamatos lehetőséget teremt a kommunikációra, a párbeszéd kialakulására, amely nagy hatással van a gyermekek beszédképességének fejlődésére. A játékszituációkban megtanulhatják a szavak helyes ejtését, a beszéd szövegfonetikai hatáselemeit – a hanglejtést, a hangsúlyt, a helyes hangerőt a különböző helyzeteknek megfelelően, a szöveg ritmusát, dallamát, és az érhető beszédet tagoló szünetek jelentőségét.

Ezért az óvodapedagógus beszéde mindenkor legyen minta, modell a gyermek számára, hogy mindennap hallhassa a szép magyar beszédet, és láthassa a helyes artikulálást, amely megkönnyíti a beszéd érthetőségét a szöveg helyes tagolásával együtt.

Az óvodapedagógus által kezdeményezett anyanyelvi játékok adjanak mintát az artikuláció, szókincs, kifejezőképesség fejlesztésére (pl. hangutánzó játékok, szókincsfejlesztő játékok, fonémahallás fejlesztő játékok, légzési technikát segítő játékok és szinonimakereső játékok stb.).

A szabad játéktevékenység nap, mint nap lehetőséget ad a gyermekek anyanyelvi nevelésre. Élünk ezekkel a fejlesztő helyzetekkel!

Az óvodapedagógus játéksegítő, játékírányító metódusainak alkalmazása

Az óvodapedagógus játéksegítő metódusai legyenek szituációtól függőek. A gyermekek nyugodt játéka esetén, vagy ha érezhető, hogy a gyermekek problémamegoldóak, az óvodapedagógus irányítása legyen játékot követő, szemlélő, hagyja a gyermekeket cselekedni.

A kiscsoportosok esetében - ha szükség van rá – az óvodapedagógus legyen játékot kezdeményező, modellnyújtó játszótárs. Ebben a játék helyzetben is legyen támogató, engedő és elfogadó. Segítsen azok játékában, akik kevésbé kreatívak, ötletszegények.

Az óvodapedagógus avatkozzon be a játékba, ha a gyermekek durvák egymáshoz, vagy ha veszélyeztetik egymás testi épségét, nyugodt játékát.

Az óvodapedagógus a játéktevékenység éves formanyomtatványa szerint, **(2. számú melléklet)** negyedévenként tervezze meg a játéktevékenység fejlesztésének lehetőségeit, valamint minden befejezett évszaki fejlesztési szakaszt elemezzen, értékeljen, és fejtse ki reflexióit az eltelt időszakról.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a játéktevékenység csoportban elfogadott szabályait;
- a játékok helyét; a játékok megóvására vonatkozó tudnivalókat.

A gyermek képes:

- önállóan, érdeklődésének megfelelő játékot választani;
önállóan eldönteni, hogy kivel és mivel játszik;
- szerepjátékot, konstrukciós játékokat játszani, bábozni, meséket megeleveníteni, építményeket létrehozni, barkácsolásban részt venni, különböző szabályjátékot a csoportban elfogadott norma szerint játszani;
- elmélyülten, állhatatosan, több napon keresztül egy azon játéktémában részt venni;
önállóan megteremteni a kitalált játékához szükséges helyet és eszközt;
- kreatív játéktevékenységet folytatni, a játékához félkész eszközöket készíteni az óvodapedagógus segítségével, és azt felhasználni;
- az együttműködés normáit betartva, együtt játszani kisebb csoportokban; a társaival.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- kíváncsi mások kreatív játéktevékenységére;
- élvezettel hoz létre bonyolult építményeket, konstrukciókat, és abban tud gyönyörködni;
játéktevékenységekben együttműködő, segítő, figyelmes társ;
- interakciója színes, kedves, kulturált és érthető;
- sokszor jelét adja annak, hogy kijátszotta magát, és boldog a játéktevékenység végén;
szüleinek gyakran beszél a játékélményeiről;
- igénye a több napon keresztül tartó játéktémában való elmélyülés.

Játékba integrált tanulás

A program felfogása szerint a **játékba integrált tanulás** azt jelenti, hogy az óvodapedagógus által kezdeményezett **tevékenységek a játékidőbe ékelődnek, tagozódnak** úgy, hogy nincs közben játékelrakás. Így a gyermekek a tevékenységek befejezése után, igényük szerint visszatérhetnek eredeti játékukhoz vagy újat kezdeményezhetnek.

Az óvodai tanulás célja: a gyermekek ismereteinek, képességeinek, tanuláshoz való viszonyainak pozitív formálása bővítése, rendezése.

E program szélesen értelmezi a tanulást. A gyermekek a tevékenységeik során szerzett benyomások, tapasztalatok, élmények alapján tanulnak, s általuk fejlődnek. A szociális és intellektuális tanulási képességek fejlődését az óvoda felerősíti. Ennek elsődleges terepe a játék és a teljes óvodai élet. Nem fér kétség ahhoz, hogy az óvodás gyermek értelmi képessége: érzékelése, észlelése, emlékezete, figyelme, képzelete, képszerű szemléletes gondolkodása a játékon keresztül fejlődik a legtöbbet. A gyermekek örömmel és teljesen önként, spontán tanulnak.

Ehhez társulnak olyan szervezett tanulási lehetőségek, mint az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, ami a gyermek kérdéseire, válaszaira épülő ismeretszerzését is magában foglalja.

Az utánzások, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás folyamatában mindvégig az óvodapedagógus a főszereplő, aki tetteivel, a legerősebb hatással van a gyermekekre. Később felerősödik a társak hatása is.

A programban helyet kap az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységeken megvalósuló tanulás, amely számos probléma- és feladatmegoldás lehetőségét biztosítja a gyermekeknek.

Javaslat a gyermekek heti rendjének elkészítéséhez

(3-6-7 éves korosztálynak egyaránt alkalmas, csak az időkerete változik!)

	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA	CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK
Délelőtti játékba integrált tanulás	Vers, mese, dramatikus játék Ének-zenei képességek fejlesztése	Vers, mese, dramatikus játék Rajz, festés, mintázás, kézimunka	Vers, mese, dramatikus játék	Vers, mese, dramatikus játék	Vers, mese, dramatikus játék Mozgás, mozgásos játék
Udvari játékba integrált tanulás	Énekes játékok, gyermektánc Futás, kocogás	A környezet tevékeny megism. Futás, kocogás	A környezet tevékeny megism. Futás, kocogás	A környezet tevékeny megism. Futás, kocogás	Futás, kocogás
Délutáni játékba integrált tanulás	Egyéni fejlesztések	Zenés, mozgásos percek Egyéni fejlesztések	Egyéni fejlesztések	Zenés, mozgásos percek Egyéni fejlesztések	Egyéni fejlesztések

44

44

A szervezett tanulás formái

Kötelező:	Mozgás, mozgásos játék
	Énekes játékok - gyermektánc az udvaron vagy tornateremben
Közvetve kötelező:	Vers, mese, dramatikus játék
Kötetlen:	Rajz, festés, mintázás, kézimunka
	A környezet tevékeny megismertetése
	Ének-zenei képességfejlesztés
	Egyéni fejlesztések

A szervezett tanulás munkaformái

Együttes, közös tevékenységek	Vers, mese, dramatikus játék
	Énekes játékok, gyermektánc
	Mozgás, mozgásos játékok
	Futás, kocogás
	Zenés-mozgásos percek,
Mikrocsoportos	Ének-zenei képességfejlesztés
Kis létszámú csoportos	Rajz, festés, mintázás, kézimunka
	A környezet tevékeny megismertetése
Kis létszámú differenciált fejlesztések	Tehetséggondozó műhelyek
Egyéni fejlesztés	Részképességek fejlesztése egyéni igények szerint

A szervezett, játékos tanulás időkeretei korosztályonként, gyermekenként

Kor- osztály	Vers, mese, dramatikus játék	Ének, énekes játék, gyermektánc, zenehallgatás	Rajz, festés, mintázás, kézimunka	Mozgás, mozgásos játékok	Zenés- mozgásos percek	A környezet tevékeny megismertetése
3-4 évesek	Naponta 5-10'	heti 1x 10-15'	heti 1x 10-15'	heti 1x 10-15'	heti 2x 3-4'	heti 1x 10-15'
4-5 évesek	Naponta 10-15'	heti 1x 15-20'	heti 1x 15-20'	heti 1x 15-20'	heti 2x 4-6'	heti 1x 15-20'
5-6-7 évesek	Naponta 15-20'	heti 1x 30-35'	heti 1x 30-35'	30-35' heti 1x	5-6' heti 2x	30-35' heti 1x

A 3-4 évesek napi szervezett együttes, kis létszámú csoportos vagy mikrocsoportos játékos tanulás időkerete maximum: 35'

A 4-5 évesek napi szervezett együttes, kis létszámú csoportos vagy mikrocsoportos játékos tanulási időkerete maximum: 45'

A 5-6-7 évesek napi szervezett együttes, kis létszámú csoportos vagy mikrocsoportos játékos, tanulási időkerete maximum: 65'

Tehetségműhelyek hetente egy alkalommal szerveződnek 5-6-7-éves gyermekeknek, hetente egy alkalommal, időkerete: 30'

A gyermekek a tanköteles korukat megelőző nevelési évben a későbbi eredményes iskolai előrehaladáshoz fontos képességeik és készségeik fejlesztése érdekében az óvodai csoportokban naponta összesen 45 perces időkeretben, a feladatra differenciált, a gyermek egyéni terhelhetőségéhez igazodó-amennyiben az infrastrukturális adottságok lehetővé teszik, külön térben szervezett – iskola- előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenységben vesznek részt.

A program megvalósításához szükséges tanulási módszerek:

A módszerek megválasztását a gyermekek életkori sajátossága, testi-lelki állapota, érdeklődése, kíváncsisága befolyásolja. Az óvodapedagógus az eljárásait változtatatosan, mindenkor az adott szituációnak megfelelően kombinálja. A játékoság, a felfedeztetés, vizsgálódás, kísérletezés, ráébredés lehetősége, a közvetlen tapasztalatszerzéshez kapcsolódó gyűjtögetés, elemeztetés, rendszerezés minél gyakrabban jelenjen meg a tevékenységekben. Az óvodapedagógus törekedjen módszertani kultúrájának gazdag kiművelésére.

Alapelvek a tanulási folyamatok értékeléséhez

A gyermekek akkor tudnak önfeledten, boldogan tevékenykedni, ha sok buzdítást, dicséretet, pozitív megerősítést kapnak. Ezért az óvodapedagógus törekedjen arra, hogy mindegyik gyermek, mindennap kapjon valamilyen pozitív megerősítést. Kerülje a sztereotip értékeléseket (ügyes vagy stb.), helyette a gyermekek konkrét, jó cselekedetét, tettét emelje ki. Az óvodapedagógus alkalmazza a differenciált, árnyalt bátorító értékeléseket.⁵⁶

Alkalmazza a jutalmazás sokféle módszerét: simogatást, megerősítő pillantást, testbeszédet, gesztust, mimikát, szóbeli közlést egyénileg vagy csoport előtt, és a szülőknek egyaránt.

Az óvodapedagógus kerülje a tárgyi jutalmak osztogatását. Ha korábban gyakorlata volt, próbálja kiiktatni. Az apró jutalmak örömet szereznek ugyan a gyermekeknek, de egyben elveszik a „természetes jutalom” értékét. Ezen kívül irigységet vagy fájdalmat okoz ebben a korban a gyermekek között.

A büntetés teljes mértékben kerülendő a tanulási folyamatban, mert a gyermekek kíváncsiságát, érdeklődését, motivációját visszaszorítja, lefékezi. Az óvodapedagógus a tanulási szokásokat alakítsa úgy, hogy egy gesztus, tekintet, egy átrendeződés segítsen a nemkívánatos magatartás megszüntetésében.

Az óvodapedagógus törekedjen arra, hogy minden gyermek reálisan ismerje meg testi, lelki, szellemi értékeit, de azt is tudja, hogy melyek a hiányosságai.

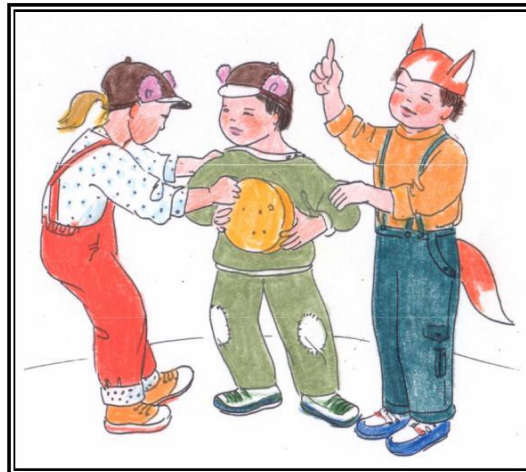
56 Nagy Jenőné (2010): Száz út egy gyermek megerősítéséhez, elismeréséhez, bátorításához. Óvodai nevelés a művészetek eszközével Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok

46

6.2. Vers, mese, dramatikus játék

A **tevékenység célja:** a gyermekek erkölcsi-szociális, esztétikai és intellektuális érzelmeinek gazdagítása, személyiség-fejlődésük, pozitív személyiségjegyek megalapozása a csodákkal teli meseélményekkel, mesefeldolgozásokkal, és a mondókák, versek zeneiségével, rímeinek csengésével.

A mindennapi mesélés, mondókázás, verselés, és a mesefeldolgozásokban megjeleníthető művészetek komplexitása gazdagítsa a gyermeki szabad önkifejezés lehetőségét, a lelki harmóniát, amelyben a belső képalkotási folyamatuk megerősödik, óvodás szemléletük, világképük formálódik.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A felhasznált irodalmi anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő összeállítása;
- 3-6-7 éves korban kedvelt hagyományos és új művészeti komplex tartalmi formák, munkaformák és módszerek biztosítása a vers, mese, dramatikus játéktevékenység minőségének fejlesztéséhez;
- A gyermekek nyelvi képességeinek fejlesztése az irodalom eszközeivel.

A felhasznált irodalmi anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő összeállítása

Az óvodás gyermekeknek bemutatható, megtanítható irodalmi alkotások között elsődlegesen a **népköltészet** csodái, mely a magyar népi kultúra gyökereit hordozza magában. A **népi gyermekköltészet** remekei közé tartoznak az ölbeli játék, népi mondókák, népi altatók, népi játékok, találós kérdések, közmondások, népmesék, amelyek mély érzelmet váltanak ki a gyermekekből. A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása az óvodapedagógusok feladata. Az irodalmi anyagok kiválasztásában érvényesíteni kell a pedagógiai, pszichológiai, módszertani elveket, ha azt szeretnénk, hogy e tradicionális gyöngyszemek tovább éljenek az óvodában, és a gyermekek nagyon megszeressék és játsszák a mindennapjainkban.

A népi mondókák minden műfaji csoportja kedvelt az óvodáskorban. A kisebbekre mégis a legerőteljesebben az **ölbeli játékok hatnak**, melyet a szeretett óvodapedagógusaikkal és a nagy társaikkal együtt játszhatnak. Az óvoda minden napján biztosítani kell a gyermekeknek minden fajtáját, ezért minden óvodapedagógus folyamatosan gazdagítsa repertoárját, hogy bármikor jól tudjon játszani a gyermekekkel, különböző helyzetekben.

Az **egyszemélyes mondókák:** a napcsalogatók, esőüdvözlők, nyelvgyakorlók, nyelvtörők, állatcsalogatók is a kicsik kedvencei.⁵⁷ Ebből is legyen nap mint nap élménye a gyermekeknek! A csoportos játékok dramatikus jellegű, párbeszédessé műfajainak is ők az élvezői. Mivel ezek könnyen tanulhatók, növeljük számukat a tervezés során. Az irodalom gazdag tárához tartoznak a **népi altatók** is, amely szívesen mondogatott az alvás előtt, a ritmikus szövege miatt. Ezek fokozzák a gyermekek ritmus iránti érzelmeit, és kialakítják a versszeretetüket. A nagyobb óvodásoknak is vannak mondókáik. Ilyenek a kiolvasók. A **kiolvasók** is meghatározott funkciójú mondókák, csak ezek mindig a játékok előtt, a játékokkal szoros kapcsolatban fordulnak elő. A gyermekek kiszá-

⁵⁷ Dankó Ervinné dr. (1996): Az óvodai irodalmi nevelés kérdései korunkban. Dinasztia Kiadó, Budapest. 41. p.

molással döntenek el, ki legyen a hunyó, ki a kergető, ki álljon a kör közepén, ki melyik csapatba tartozzon stb. Ez a döntés a szerencsén múlik, ezért szívesen elfogadják a gyermekek. A **találós kérdések** mindig lelkesítik a nagyobb óvodásokat. Gyűjtsünk össze belőle egy csokorra valót, mert a hosszú őszi, téli tavaszi délutánokon, kedves szórakozása a nagycsoportos gyermekek.

A program szorgalmazza a **közmondások** megismertetését is. Az óvodapedagógusok negyedévenként egy-egy közmondás jelentéstartalmát is megismertetik a gyermekekkel, amelyiket a környezetük is használ. Így azt is megtanulják, mikor mondhatják egymásnak, testvérüknek, szüleiknek a népi bölcsességet.⁵⁸

Az óvodáskor személyiségfejlesztésének másik nélkülözhetetlen **népköltészeti műfaja a népmese**, amely a teljes óvodai életet behálózza. A népmese csodás elemekkel átszőtt alkotás, amelynek élménygazdagító és ízlésfejlesztő ereje megkérdőjelezhetetlen. Hatása, sikeressége az óvodapedagógus hozzáállásában rejlik. Hiszen, ha az óvodapedagógus lelkesen és tudatosan készül a mese előadására, szívében viszi magával a gyermekeknek, és belenéz a gyermekek szemébe, lélektől lélekig tud hatni. Minél többször megismétli a mesét, annál mélyebb hatással van a gyermekekre, s ha még azt is felvállalja, hogy feldolgozza a gyermekekkel a mese mondanivalóját, a gyermekek kiélhetik szabad önkifejezésüket. Az eredményes mesefeldolgozásokat az tükrözi vissza legjobban, ha a gyermekek **a szabad játékukban** újra játsszák, újra átélnek a mesét. A mese kiválasztásához figyelembe kell venni a gyermekek fejlődépszichológiai, érési sajátosságait, a gyermeki érdeklődés szakaszosságait.

A 3-7 éves gyermekeknek szóló irodalmi műfajok között helyet kapnak a **műköltészeti alkotások: a klasszikus és kortárs mesék, reális történetek és lírai vagy epikus elemeket tartalmazó gyermekversek**. Az óvodások életkori sajátosságaikból adódóan igénylik azokat a reális történeteket is, amelyek róluk, az óvodáról, személyekről, környezetükről, eseményekről szólnak. Szerepeljenek a vidám, humoros versek, klasszikusok és a mai magyar költők népköltészeti ihletésű, ritmusélményt nyújtó versei is. Az állatmeséktől kezdve a cselekményesebb meséken, novellisztikus-realisztikus meséken át, épüljenek be a klasszikus tündérmesék, a tréfás mesék és műmesék a gyermekek mesetárába. A gyermekek a meseregényeket is szívesen hallgatják, folytatásait napokon keresztül izgatottan várják.

Az óvodapedagógus a nagyobbaknak olvasson bátran lírai műveket is, mert a gyermekek már megérzik a költői képek érzelmi kifejező erejét. A gyermekverseknek is nagy az érzelemformáló ereje. Az érzelem, meghittség, játék, ismeret, amelyet a vers ad, minden más érzelemtől, játéktól, ismerettől különbözik. A kisgyermek versélménye elsősorban a ritmushoz kötődik, és nem a vers tartalmához.

Az óvodapedagógusok évente, évszakonkénti lebontásban tervezzék meg az irodalmi anyagukat, hogy a sok lehetőségből a legszínesebb, leggazdagabb tervezettel rendelkezzenek a gyermekek „ah” élményeinek biztosításához. **(3. számú melléklet)**

3-6-7 éves korban kedvelt hagyományos és új művészeti komplex tartalmi formák, munkaformák és módszerek biztosítása a vers, mese, dramatikus játéktevékenység minőségének fejlesztéséhez

Az óvodába kerülő 3 éves gyermekek első igazi egyéni versélménye a mondókákhoz, **ölbeli játékokhoz** tapadnak. A népi mondókákhoz kapcsolódó mozdulatok, játékok felettébb nagy élvezetet jelentenek a gyermekeknek, mert a felnőtt ölében, testmelegében teljes biztonságérzetben hallgathatják. Ez a többször átélt fizikai kontaktus, sokat jelent a gyermek és a felnőtt érzelmi egymásra találásában.

A befogadás időszakában legyen minden gyermeknek a jeléhez kiválasztott **„én mondókám, én versem”** saját irodalmi anyaga, amit albumokba téve nézegethetnek vagy nyaklánc formában magukra ölthetnek. A gyermeknek annyiszor mondjuk el, ahányszor kéri a saját mondókáját vagy

⁵⁸

Molnár Erzsébet – Madarász Enné Encz Éva – Kovácsné Uszka Margit (2001): Lassú víz partot mos. Értékek közvetítése szólásokkal, közmondásokkal. Óvónők Kincsesára B 4.3. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest

versét. A tapasztalat azt mutatja, hogy a gyermekek a saját versükhöz vagy mondókájukhoz nagyon ragaszkodnak, és ez az első, amit megtanulnak az óvodában.

Az óvodapedagógus teremtsen minél több lehetőséget a **vidám rigmusok** korai megkedveltetésére. A gyermekek az óvodapedagógussal együtt sokszor ismétlik az **állathívogatókat**, **napcsalogatókat**, de sohase keltse ez bennük a gyakorlás érzetét.

Az egyszerű állatmeséken keresztül fokozatosan rászoktatjuk a gyermekeket a mese figyelmes végighallgatására. Hogy ezt elérjük, egy **új tartalmi feldolgozást vezettünk be**. Egy mesét **kéthetes mesefeldolgozásban** hozunk közel a gyermekekhez. Első héten a **mesehallgatás** a főszerep, a második héten pedig a **mese feldolgozás**.⁵⁹ A tevékenység szervezett tanulási formája a **közvetve kötelező forma**, amely azt jelenti, hogy sohasem kötelezzük a gyermekeket, hogy egyszerre üljenek be a mesetérbe. Helyette, a szabad játékidőben, a mesetevékenység kiválasztott időpontjában az óvodapedagógus a gyermekeknek felteszi a meseszignálját, amely jelzi, hogy valami csoda történik majd a mesekuckóban. Ha az első ilyen találkozás jól sikerült, akkor nem kell biztatni a gyermekeket, maguktól is igyekeznek a csodát újból megélni. E feltételes reflex kialakítása különösen jól működik a vegyes csoportokban, mert a nagyobb gyermekek mintát mutatnak a csoportba érkező pici gyermekeknek, és kézen fogva csalogatják őket a mese meghallgatására. Az óvodapedagógus a mesekuckóba érkező gyermekeket folyamatosan elhelyezi a mesepárnákon, s mikor minden gyermek megérkezik a mesetérbe, meggyújtja a gyertyát, elvarázsolja a gyermekeket meseországba, és elmeséli a mesét. A gyertya addig pislog, míg a mese véget nem ér. A mese mélyítése érdekében mindennap történik valami. Például, minden nap megérkezik egy szereplő, s annak jelképes szimbólumai, amelyeket az óvodapedagógus elhelyez a mesekosárba vagy a mesetarisznyába vagy a meseasztalra, hogy ott legyenek a gyermekekkel, elővehessék és játszhasanak velük. A második hétre már tudják a gyermekek a mese történetét, ismerik a szereplőket, tudják, hogy mi a szerepük a mesében, milyen tulajdonságokkal rendelkeznek.

A második héten az óvodapedagógus a gyermekekkel együtt **kijelöli a mese színtereit**, és egyszerű szimbólumokkal meghatározza azokat, valamint a helyszíneken lejátszódó történetet minden gyermek kipróbálhatja. Arra is törekszik, hogy a szereplők felvegyék azt a megkülönböztető egyszerű leplet, fejdísz, amiről minden gyermek felismerheti a mese szereplőit. Mindennap gazdagodik a mese. Hol a mese hangjaival, amelyeket különböző eszközökkel létrehoznak, hol pedig a zenei aláfestő zenével, hol pedig a narrátorral, aki a teljes mesét összefogja. Ha ezzel készen van, már csak arról kell gondolkodni, melyik felnőttet, csoportot ajándékozzuk meg a meseszínházunkkal, kinek szeretnénk örömet szerezni a mi közös mesélésünkkel.

A mese továbbélése érdekében a mese kellékeit a mesekuckóban tartjuk, hogy a gyermekek a szabad játékukban is elővehessék, magukra ölthessék és eljátszhassák. Vannak mesék, amelyeket a gyermekek sokáig játszanak, de vannak olyanok, amelyek kevesebb időt élnek meg a gyermekek szabad játékában.

Ezek pedagógiai tanulságként felhasználhatók, elemezhetők, hogy vajon miért lehet ez.⁶⁰

Az óvodapedagógus **a mese feldolgozásához használja a dramatikus játék módszereit**, amelyek mélyítik a mese erkölcsi mondanivalóját, és segítenek a gyermekeknek megszólalni a mese feldolgozásában. Ezek a módszerek erősítsék tovább a gyermekek mesetudatát, meseélményét, és ne legyenek öncélúak, a meséhez nem illő dramatikus játékok. Ezért érdemes mélyen foglalkozni a dramatikus játékok lehetőségeivel, hogy megtaláljuk azok helyét az óvodai nevelésünkben. A mesében a legfontosabb, hogy minden gyermek szereplője legyen a mese történetének, és ne kívülállóként lássa és hallgassa a társai játékát. A kiscsoportos gyermekek lehetnek virágok, bogarak, növények a mesében, akiknek nem feltétlen kell megszólalni, de

⁵⁹ Papp Lászlóné (2007): Osztokodik a róka – A hónapok. Mesefeldolgozás a művészeti óvodákban. C 2. 18. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest

⁶⁰ Papp Lászlóné (2005): A mese az maga a valóság, álruhában. Óvónők kincsetára. C 2.13 Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest

részei lehessenek a mese csodájának. Ez igazi beleélő lehetőséget, aktivitást ad nekik, és kibontakozási lehetőséget, hogy később eljuthassanak a mese bármely szereplőjének eljátszásához. E kéthetes meseformához olyan meséket kell kiválasztani, amelyek sokszereplősek és több helyszínen játszódnak, és az éves meseválogatás közben már az óvodapedagógus belelátja a megvalósítás, feldolgozás lehetőségeit. Minden óvodapedagógus a saját beleélő képességének megfelelően kreálja a feldolgozási módszereit a fontos céljának megfelelően, hogy a mese „ah” élményét tudja biztosítani minden gyermek számára.

Az óvodapedagógus a vers, mese, **dramatikus játékok** illusztrálásához csak olyan kellékeket használjon, amelyek elősegítik a képzeleti képek előhívását, s a meséhez való erős kötődés kialakulását.

A dramatikus játékok lényegét alkotó „mintha”-szituáció létrejöttében, megélésében az egész személyiség rész vesz, külső és belső feltételeivel együtt.⁶¹ A dramatikus játék a valóságból és az irodalomból merített témák és történetek megjelenítése, mely fokozza a gyermeki aktivitást, mélyíti az ön- és emberismeretet, kibontakoztatja a reprodukív és produktív fantáziát. A gyermekek a szerepjátékaikban kettős tudattal elevenítik meg a szereplőket. Ezek alkotó fantáziájuk segítségével kelnek életre, amelyhez különböző típusú dramatikus játékokat alkalmazunk. Ilyenek a kapcsolatteremtő játékok,⁶² azonosulásra építő lazító játékok, koncentrációs gyakorlatok, érzékelő gyakorlatok, mimes-improvizatív helyzetgyakorlatok stb.

A másik kiváló **mesefeldolgozó módszer a bábjáték**, amelynek lényege, az élettelen anyaggal az élet valóságának ábrázolása, megjelenítése. Olyan szereplési forma, amelyben pozitív hatások dominálnak, mint az önbizalom növelése, a fantázia kiszélesítése és a közösségi élmény. A bábozaskor csak a báb jelenik meg a színpadon, s nem a gyermek. Így a bábjáték során a félszeg, gátlásosabb gyermekek is szívesen szerepelnek. A komplex nevelő hatásokat a bábjáték módszere tökéletesen biztosítja, mert erős ingerhatású az azonosuláshoz, s megmozgatja a gyermekek képzeletét. A gyermekeket a bábjátékokra is meg kell tanítani. Meg kell ismertetni őket a bábok különböző fajtáival,⁶³ a bábmozgatás megoldásaival és a bábkészítéssel. A mesesarokban szükség van különböző fajtájú bábokra és bábparavánra, hogy a gyermekek szabad játékukban is elővehessék kedvenc bábfiguráikat. Legjobban azokat a bábokat kedvelik, amit ők készítenek. Ezért az óvodapedagógus minél gyakrabban tervezzen olyan kéthetes mesefeldolgozást, melyben a második héten a bábkészítéstől a mese bábos feldolgozásáig mindent átélhet a gyermek. Ezek fogják ösztönözni őket, hogy maguktól is bábkészítőkké, díszletkészítőkké váljanak. Az óvodapedagógusok szervezzenek a gyermekeknek rögtönzött és betanult óvodai bábjátékokat a nagycsoportos gyermekekkel, amelyeket meglepetésként mutassanak be a kisebb társaiknak, akiket mindig vonjanak be az előadás után a bábok mozgatásába. Jól előadhatók bábjátékkal a párbeszédeselemek, versek is, melyet érdemes kipróbálni a kisebb óvodásokkal is. A jól sikerült bábos mesefeldolgozások legyenek színfoltjai az óvodai ünnepeknek, rendezvényeknek is. Ne feledkezzünk el tér- és fényjátékokról, valamint az árnyjátékokról sem, amely különlegességével, nagy hatással van a gyermekekre.

A könyvek megszerettetése érdekében a gyermekek a nyugodt mesekuckóban lapozgassanak leporellókat, színes képeskönyveket, s hozzák el otthonról kedvenc könyveiket is, hogy megmutathassák egymásnak. Azokat a gyermekeket érdemes beíratni a helyi könyvtárakba, akiknek nem tudnak mesekönyvet vásárolni a szülők. Egy-egy séta közben biztosan jut idő arra, hogy a gyermekekkel közösen visszavigyék a könyveket, és újakat válogathassanak maguknak a felnőttek ajánlásával.

⁶¹ Kiss Tihamér (1992): A gyermekek értelmi fejlesztése Piaget szellemében. Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Intézet, Debrecen, 115.p.

⁶² Debreczeni Tibor (1983): Kreatív játékok- pedagógusoknak és gyerekeknek. Nevelési segédkönyv, Budapest, 56 p.

⁶³ Gyekiczki Istvánné (2003): A fakanálbábok; A kesztyűsbábok; Bábok természetes anyagokból. Óvónők kincsestára. C 1.8; C 1.9; C 1.12. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest

A kisebb óvodások ismerjenek meg 10-12 ölbeli játékot, mondókát, verset és 8-10 új mesét egy nevelési év alatt. A meséket dolgozzák fel a kéthetes megismerési folyamatban, hogy később is minél többször ismétlegessék. A tervezett mondókákon, verseken és meséken túl az alvásidőben, olvassanak fel a gyermekeknek egy-egy népi altatót, verset vagy rövid mesét, hogy nyugodtan álmra hajthassák fejüket. Ezzel is gazdagíthatjuk a gyermekek irodalmi élményét. A nagyobb gyermekek már kevesebbet alszanak, nekik tervezhetünk folytatásos mesét is.

A nagyobb óvodásokban kialakul a mese, vers szeretete. Igénylik, izgatottan várják az óvodapedagógusok meséit. A gyermekek arcán megjelenik a belefeledkező áhítat, figyelő ámulat. Játékukban mind gyakrabban előfordul a mesélés, bábozás és az ismert mondókák, kiolvasók ismételtetése. Az új versek kapcsolódjanak a gyermekek élményeihez, tapasztalataihoz, hangulatához. A nagyobb gyermekek ismétlegessék az előző években tanult verseket, meséket is, valamint tanuljanak 5-6 mondókát, 6-8 verset és 10-15 mesét dolgozzanak fel.

A versek tanulását mikrocsoportos formában szervezzük meg, ahol a gyermekek kiválaszthatják a megajánlott versek közül, hogy melyiket szeretnék megtanulni. A verstáblájukon jelölik a jelükkel, hogy melyik verset választották ki maguknak. A verseket az óvodapedagógussal egyenként

ismételgetik, hogy a szövegfonetikai hatáselemeket, és a magyar hanglejtést alkalmazni tudják.⁶⁴ Az óvodapedagógus lehetőleg ne szavaltassa a gyermekeket egyszerre. Kerülje az éneklő, kántáló közös versmondásokat. Ügyeljen a szavak gondos, tiszta ejtésére, a magyar beszéd hangsúlyozására.

(Kivételt képeznek a ritmikus versek, mint pl. Weöres Sándor: Galagonya stb., amit ritmusa miatt, együtt is el tudnak mondani a gyermekek.)

Az irodalmi élményekből fakadó beszédfejlesztő módszerek sokszínűek. A nagycsoportos korú gyermekek fantáziája, szövegemlékezete egyre jobb. Ezért az óvoda adjon a gyermekeknek próbálkozási alkalmat **a mese önálló elmondására**. Ezt a módszert a kéthetes mesefeldolgozás utolsó napjára is tervezhetjük, amikor a nagycsoportos gyermekek az újraalkotó fantáziájuk segítségével felelevenítik a már ismert mese történetét. Ennek a módszernek jelentős nevelőértéke van: folyamatos beszédre nevel, és beszédlátort ad a mesélőnek.

Vannak olyan kreativitást fejlesztő mesemódszerek, amelyeket jó szívvel ajánlhatunk **a nyelvi tehetségműhelyek programjába**. Ilyen az óvodapedagógus által elkezdett **mese folytatása**, amely lehet egy jól ismert mese is, amit közösen mesélünk el egy labda továbbadásával, de lehet egy új mese kitalálása. A gyermekek kreativitását erősíti meg, ha egy kedvenc **mesehősről új mesét** találunk ki. Az is izgalmas lehet, ha különböző eszközöket teszünk a mesebőrdőbe, amiről új mesét kellene kitalálnunk. A **meséátstrukturálás** is kreativitást igényel, amely új cselekményfordulatok, új szereplők beépítését jelenti a mesébe, s ez által ismét egy átkreált mese keletkezik. Kipróbálhatjuk a **mese mimetizálását** is, akár a kéthetes mesefeldolgozás során, de a tehetségműhelyben is, amikor a mese cselekményét mozgással kifejezhetjük. A közösen kitalált meséket nevezzük el „**mi mesénk**”-nek. Ezeket érdemes hang- és képfelvétellel rögzíteni, amit elajándékozhatunk a gyermekek szüleinek.

A gyermekek szeretik **rajzban is kifejezni** a vers és/vagy a mese történetét. Ezekből készítsenek közösen mesekönyvet. Az auditív élményhez társuló vizuális élmény lehetőséget ad a sokszori ismétlésre, a mesék felelevenítésére. Ezért a gyermekek által készített mesekönyveket tartsák a mesebirodalmukba, hogy minden gyermek elővehesse, és abból mesélhesse el a feldolgozott mesét.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a versek, mesék és a dramatikus játékok segítségével

A nyelvi-kommunikációs képességek fejlesztésének leghatásosabb eszköze a mese, melyet az óvodapedagógus utánzásra készítő, szemléletes, képszerű bemutatása teremt meg. Az óvodapedagógus magával ragadó meseelőadása a záloga annak, hogy **az irodalom nyelvi-**

⁶⁴ Tóth Ágnes (2007): Vers az óvodában. Egyéni verstanulás módszerei. Óvónők kincsesára. C.2.15. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest

stilisztikai eszközei nagymértékben fejlesszék a gyermeki **beszédet és a kommunikációt**.

Ezeken keresztül a gyermekek elsajátítják a **szavak helyes kiejtését**, a tiszta beszédhallást.

A népi mondókák és gyermekversek ismétlése hatásosan segíti a **beszédeszlelés és beszédmegértés** fejlődését. A gyermekek ezen irodalmi műfajok segítségével **gyakorolják a helyes légzést, a helyes ejtést, artikulációt**, egyes beszédhangok, hangkapcsolatok törvényszerűségeit, mint a hasonulás, összeolvadás, rövidülés, hangkiejtés stb.

A versek ismétlése alkalmat teremt a gyermek számára a **beszédtempó, ritmus, hangsúly, hanglejtés gyakorlására**. A dramatizálható népi mondókák, népmesék felkeltik a **gyermekek beszélőkedvét, beszédfantáziáját, a beszédindítást**. A gyermekek megtanulhatják a fonetikailag változatos felépítésű, muzikális szavakat, a szófajok legkülönbözőbb változatait, a hangok stílusjegyeit, azok érzelmekeltő hatásait, színeffektusokat közvetítő szavakat, szókapcsolatokat, a hangfestő-, hangutánzó-, rokon értelmű igéket, ikerszavakat, valamint a

nyelvi komikum, humor verbális példáit.⁶⁵

A népköltészeti alkotásokból, a népmesékből a gyermekek sok új **régies-népies fogalmat** ismerhetnek meg, hiszen a népmese a magyar nyelv kincsesára. A bábjátékban, dramatikus játékban a gyermekek kibontakoztathatják a szabad önkifejezésüket, a dramatikus helyzetek pedig lehetőséget adnak a **társalgási kedv fokozására**, a szerepek megformálására és az önálló mesemondásra.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a három nevelési évben hallott mondókákat, verseket,
- meséket; mesélés, bábozás, dramatikus játékok szokásait, szabályait;
- a mikrocsoportos és egyéni verstanulás kialakított szokásait, szabályait;
- a vershez, meséhez kapcsolódó hívó képeket.

A gyermek képes:

- a hívóképek alapján önállóan felidézni az egyszerűbb verseket, rigmusokat;
- a meséket helyes artikulációval és jó szövegfonetikai hatáselemekkel elmondani;
- figyelmesen mesét hallgatni;
- meséket, történeteket kitalálni, s azt mozgással kifejezni;
- aktívan, cselekvően részt venni a mesefeldolgozásban;
- a „mi mesénk” megkezdett gondolatmenetét folytatni;
- az átváltozás eszközeit, díszleteket, a félkész játékeszközöket használni;
- elfogadni önmagát, társait különböző szerepekben;
- mesék jeleneteit rajzban kifejezni;
- egyszerű bábokat készíteni.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- örömmel ismételteti a verseket, rigmusokat;
- várja, igényli a mesehallgatást;
- örömmel mesél, bábozik, dramatizál az óvoda kisebb gyermekeinek;
- ötletei vannak a mesefeldolgozáshoz, amely láthatóan boldoggá teszi őt;
- a kitalált mesék „AH” örömmel töltik el;
- mosolyra derül helyzet- és jellemkomikumokon, szójátékokon.

⁶⁵ Gágyor József (2003): Csúfondáros könyv. Mátyusföldi népi csúfolók. Lilium Aurum, Dunaszerdahely. 5-164. p.

6.3. Ének-zene, énekes játék, gyermektánc, zenehallgatás

A tevékenység célja: a zenei anyanyelv megismertetése, megszerettetése az ölbeli játékokon, közös éneklésen és a közös énekes gyermekjátékokon-táncokon keresztül, amely a zene szép magvával felkelti a gyermekek zenei érdeklődését.

Az érzelemgazdag tevékenységen keresztül a gyermekek zenei képességfejlesztése is megvalósul, mely utat nyit a zenéhez való mélyebb, pozitív viszonyulás kialakulásához.

A gyermekek jussanak minél több olyan zenei élményhez, amely a nemzeti, nemzetiségi, etnikai hovatartozás figyelembevételével is formálja a gyermekek zenei ízlését, és nagymértékben befolyásolja esztétikai fogékonyságát.

Az óvodapedagógus feladatai

- A felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő kiválasztása;
- A 3-6-7 éves korban tervezhető zenei képességek fejlesztése kreatív, játékos módszerekkel; A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása;
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a zenei tevékenység segítségével.

A felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő kiválasztása

Az óvodai zenei nevelés során a gyermekeket „csak tiszta forrásból” tápláljuk, neveljük, hogy megismerhessék saját zenei anyanyelvüket. Az óvoda felel azért, hogy e minőségi kultúrát a gyermekek magukba szívassák. Ezért a zenei anyag összeállítása kardinális szempontként jelentkezik az óvoda gyakorlatában. Az Óvodai nevelés országos alapprogramja ezt egyértelművé teszi. Így kimondhatjuk bátran, hogy az óvodában nincs helye az igénytelen és a szórakoztató ipar által ontott zenének. Kodály Zoltán írásai mind azt erősítik meg,⁶⁶ hogy „Rá kell egyszer már mutatni a legkisebbek nevelésének országos kulturális jelentőségére. Ha nem ültetjük el a zene szép magvát a legzsengőbb korban, később hiába próbálkozunk vele: ellepi a lelkeket a gyom. Van-e szebb hivatás, mint új kertbe az első jó magot vetni?”

A zenei anyagok kiválasztása több szempont alapján történik. Elsők között szerepel az életkornak és a csoport fejlettségének megfelelő zenei anyagok kiválasztása, melybe beletartozik a zenei hangkészlet, dallamfordulatok, játékformák tudatos megválasztása. Ezt követi az évszaknak megfelelő zenei anyagok összegyűjtése, mivel a tervezésünket az évszakok és a jeles napok tartalmi köre határozza meg.

A **kisebb gyermekeknek** kezdetben az **ölbeli játékok** szereznek igazi örömet, zenei élményt, amelyet a felnőttekkel együtt közösen játszanak „anyaöl melegében,” szemtől szemben. Legyenek ezek között arc-, kéz-, ujj-, lábjátékok és lovagoltatók, amelyben a gyermekek elsősorban a mozdulatokat és a ritmikusság jelenlétét élvezik. A szeretetkapcsolat, a biztonságérzet kialakításának egy láncszeme e tapintásos kontaktussal összekapcsolt zenei élmény. A vegyes csoportokban a felnőtt szerepét később utánozzák a gondoskodó típusú nagyobb gyermekek,

⁶⁶ Kodály Zoltán (1941): A „Psalmus Hungaricus” szerzője az óvodai zenetanításról. – Nyilatkozat.

akik kezdetben feszélyezetten, de később nagy szeretettel, odaadással babusgatják a kisebb óvodásokat. Az ének-zenei nevelésükben is megjelenik „**az én mondókám, énekem**” személyes művészeti ajándék, amit az óvodapedagógus a befogadás első napján ajándékozik minden egyes kis óvodásnak. A saját éneküket olyan sokat énekeltetik az óvodapedagógusokkal együtt, hogy a fél éves befogadás végén ez az első mondókája/éneke a gyermeknek, amit el tud önállóan énekelni/mondani a szüleinek és a nagyszülőknek.

A kisebb gyermekekben a **mondókázás** is nagy örömet vált ki, amelyben a ritmus, lüktetés, hangsúly, szöveg, mozgás, hanglejtés közvetít erős érzelmeket a közös játékban. Ezeket álló helyzetben vagy ülve mondogatják, figyelve egymás játékos mozdulatait. Tudnunk kell, hogy a mondókák zenei értéke egyenlő a gyermekdalokéval!

A **kisebb gyermekeknek** egyszerű, 2-3-4 hangból álló olyan gyermekdalokat válasszunk ki, amelyek 2-4 motívumból állnak. A gyermekdalokhoz is igyekezzon az óvodapedagógus mozdulatokat kitalálni, mert akkor élvezetesebb a gyermekeknek a játék. E gyermekdalokat rendszerint jeles napokra, ünnepek köszöntésére tanulják a gyermekek. Egy-egy **komponált gyermekdal** megtanítása elég erre a célra, inkább ismételjük az előző évben tanult ünnepi köszöntőket is. Ne feledkezzünk meg az igényes műválasztásról!

A gyermekek legkedveltebb zenei anyaga **az énekes játékok, amelyeket** a kicsik állókörben, játékos mozdulatokkal már el tudnak játszani. Vegyes csoportban arra is lehetőség van, hogy akár kétféle játékkal játsszunk egy játékot. Így az óvodai korosztályok mozgásképeségét figyelembe tudjuk venni.

A **nagyobb gyermekeknek** is teremtsen az óvodapedagógus továbbra is olyan helyzetet, hogy minél gyakrabban játszhassanak ölbeli játékokat, és **mondogathassanak mondókákat** a kisebb gyermekekkel együtt. Ők már képesek arra, hogy **nehezebb** pentaton vagy dúr hexachord **hangkészletű, dallamfordulatokat megtanuljanak**, és a nyolcad, negyed ritmusértékeken túl a szinkópát és a triolát is megismerhessék. Az énekes játékok mozgásanyaga is összetettebb lehet. A megismert csigavonalat, hullámvonalat, szerepcserére épülő játékokat, felválthatják a leánykérő-lakodalmas, kapus, hidas játékok és az alakoskodó, huncutkodó, egymást megtréfáló játékok.⁶⁷

A **zenehallgatáshoz** az óvodapedagógus olyan műveket válogasson, amelyek felkeltik a gyermekek érdeklődését a nemes, értékes zene iránt. Az óvodapedagógus elsősorban élethelyzethez, szituációkhoz kapcsolva tervezze meg a zenei élménykövetítést. A programunk sok lehetőséget teremt zenehallgatásra. Óvodáinkban már reggel halk, finom, nyugtató hatású zene várja a szülőket, gyermekeket, hogy a reggeli feszült állapotot lazítani tudjuk. A negyedévenként megszervezett **ovikoncertek** is azt szolgálják, hogy zenei élményhez jussanak a gyermekeink, amit az óvodában mindenképpen a zenéhez legjobban értő óvodapedagógus tervezzen meg, és vezessen le. Az óvodai gyermekkoncerteknek akkor van értelmük, ha mértéktartóak. Óvakodnak az új lehetőség adta túlzásoktól, s attól, hogy a zenehallgatás a nevelést csupán didaktikusan kiegészítse. A gyermekek élethelyzetben éljék át a zenehallgatás csodálatát, mint például a népi altató mondókákat, énekeket az ebéd utáni szenderegés idején énekelgessük nekik, vagy ha fáradt a hangunk, akkor klasszikus vagy népi hangszeres bölcsődalok lejátszásával altassuk el őket.

Az óvodapedagógusok zenei élményként minél többször énekeljenek népdalokat,⁶⁸ hiszen az óvodai zenehallgatás gerince is a népdalkincs, mert mesélő, párbeszédes, cselekményes, a gyermeki lélekhez közelálló. Ugyanezt mondhatjuk a rokon- és más népek dalairól is. Bátran válogathatunk a zenehallgatási könyvünkéből magyar és külföldi énekes, hangszeres műzenei

⁶⁷ Forrai Katalin (1974): Ének az óvodában. Huszadik kiadás. Editio Musica Zeneműkiadó, Budapest. 44. p.

⁶⁸ Törzsök Béla (1982): Zenehallgatás az óvodában. Dallamgyűjtemény óvodák számára. Zeneműkiadó, Budapest. 7-289 p.

szemelvényeket, kánonokat, és az óvodás gyermek befogadóképességének megfelelő kétszólamú énekes és hangszeres darabokat.

A 3-6-7 éves korban tervezhető zenei képességek fejlesztése kreatív, játékos módszerekkel

Az óvodások zenei képességfejlesztését akkor tudjuk jól végezni, ha a szakemberek által kidolgozott elméletet megtanuljuk, és pontosan látjuk, hogy a zenei képességek akkor fejlődnek jól óvodáskorban, ha a gyermekek sokat énekelnek, vagyis mindennap énekelnek. Ezért már **a kisebb óvodások** tanuljanak meg 5-6 mondókát, ölbeli játékot és 10 énekes gyermekjátékot. **A nagyobb óvodások** néhány mondóka mellett, akár 20 énekes anyagot is megismerhetnek egy év alatt. Ezek adják az alapot a képességek fejlesztéséhez, különösen akkor, ha azokat készségszinten megtanulják.

Az éneklés az egyik legfontosabb kodályi irányelv, amire nagyon oda kell figyelni az óvodapedagógusoknak. **Az éneklési készség fejlesztése** a gyermek utánzási vágyán alapszik. A tiszta éneklés kialakulása igen hosszan tartó folyamat, amelyben a sok ismétlés hozhat eredményt. Ehhez a teljes óvodai időszakra szükség van. A készségfejlesztést szolgáló dallamokat, hallás útján tanítunk az óvodában. Ezért fontos, hogy rövid, kis hangterjedelmű dalokat és játékos, tréfás énekmotívumok többszöri utánzását várjuk el a gyermekektől. A tiszta éneklést segíti, ha a dalokat megfelelő hangmagasságon énekeljük. A kisebb óvodások esetében az egyvonalas D-H, a nagyobbaknál az egyvonalas C és kétvonalas D' abszolút hangok közötti hexachord hangterjedelmet jelenti. Érdemes mindig használni **hangvillát vagy hangsípót**, hogy a kezdő hangot mindig a fenti lágéban tudjuk megadni, és ne énekeljünk mélyebben. Ha mindig azonos hangmagasságban indítjuk a dalok kezdő hangját, akkor a gyermekek könnyebben átveszik. A kezdőhang átvételénél ne használjunk merev vezényszót.

Az óvodapedagógus **mutasson példát a tiszta éneklésével**, és az egyöntetű, középerős, jó artikulációs énekével, s a buzdító értékelésével. A gyermekek tiszta éneklését nagymértékben segíthetjük, ha minél többet énekeltetjük őket egyenként. Az éneklés kitárulkozás, a belső érzés kivetítése. **Szokjanak hozzá, hogy bátran, bármikor meg tudjanak szólalni énekelve.** Ha az óvoda nem foglalkozik ezzel, később ezek a gyermekek lesznek azok, akik nem fognak sohasem egyedül énekelni.

Vannak gyermekek, akik **gyenge hallásúak**, hamisan énekelnek. Kodály Zoltán alapvető tétele szerint **minden gyermek zenei hallása fejleszthető.** Ezt mi is így valljuk. Több évtizede megfigyeltük, hogy a hamisan éneklés oka a gyakorlatlanság, gátlásosság és a hangos éneklés. A gyermekek jó kapcsolata sokat segíthet a tiszta éneklés közvetett javításán. A gyermeknek tudnia kell arról, hogy mélyebben vagy magasabban énekelnek, de ezt **átmeneti állapotként kezeljük**, és bizalomelőleget adjunk nekik, hogy ez megtanulható. A leglényegesebb, hogy **mindig énekeljen a többiekkel**, és az óvodapedagógusok is gyakran énekeljenek vele **tagoltan, lassan** egyszerű dalokat.

A **hallásfejlesztés** énekléssel indul, és arra épül.⁶⁹ Három év alatt tanult zenei anyagok alkalmasak az akusztikus és belső hallás fejlesztésére. Az akusztikus hallás fejlesztése során zenei fogalompárokat vizsgálhatunk a gyermekekkel. Ezeken keresztül megismerik **a magas, mély relációt.** A magas és mély hang különbséget a kisebb gyermekek oktáv távolságban vizsgálják, míg a nagyobb gyermekek a kvint és terc távolságokat figyelik meg. A különbséget térben, függőleges irányban érzékeltetjük. Jó példa erre egy női és egy férfihang megfigyeltetése oktáv esetében. Az érzékeltetéshez az óvodapedagógusok lehetőleg kis hangterjedelmű dalokat válasszanak, mert azt be tudják mutatni oktáv, kvint és terc távolságokban. A gyermekek legkedveltebb játéka e hallásfejlesztés területén, a dalok dallamvonalának kézzel való követése, bemutatása.

⁶⁹ Szabóné Oláh Márta (2005): Zenei ötletzsák. Mikrocsoportos képességfejlesztő játékok. Óvónők Kincsestára. C 3. 10. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest. 1-16. p.

A hangerő érzékeltetése, a **halk és hangos különbségének** megismertetése. A kisebb óvodások figyeljék meg a csendet, egymás hangját, a környezet hangjait és a dallamjátszó hangszerek hangszínét. **E hangszínek megfigyelése** kedves játéka az óvodásoknak. **A nagyobbak** próbálgassanak halkabban, hangosabban beszélni, mondókát mondani, énekelni, és azt térben, vízszintesen a két kezükkel érzékeltetni, valamint a halk és hangos, gyors és lassú fogalompárokat együtt gyakorolni.

A belső hallás fejlesztéséhez szükséges, hogy a gyermekeknek legyen zenei emlékezetük, ismerjenek sok szép óvodás dalt, és azt teljes biztonsággal tudják. A **dallamfelismerés** a belső hallás fejlesztésének egyik játéka. Az óvodapedagógus ehhez a játékhoz olyan dalokat, énekes játékokat válasszon ki, melyek nem hasonlítanak egymáshoz. Így a gyermeknek megvan az esélye ahhoz, hogy felismerje azokat. A dallamfelismeréshez kezdetben a teljes dalt énekeljük el a gyermekeknek, később viszont lehet, hogy már az első zenei motívumról, majd a középső vagy végső motívumokról is felismerik a dallamokat.

A zenei emlékezetet jól fejleszti a **dallambújtatás**. Az akusztikus, hallható és a belső, néma éneklés nagy figyelmet kíván. Érdemes ezért kezdetben motívumonként váltani, de úgy, hogy a jelzés a megelőző negyeden szólaljon meg. Ezt a képességfejlesztést kísérjük egyenletes lüktetéssel, hogy ne boruljon fel a játék. A nagyobb gyermekek kedvenc zenei játéka a **motívum visszhang**, amelyben egyszerű dallamfordulatot visszaénekelnek, majd kitalált dallammal, szöveggel csoportosan és egyéneként játsszák. Ezek a játékok is segítik a gyermekek tiszta éneklésének kialakulását.

A ritmus, ahogy megszületünk, bennünk él a szívünk lüktetésével.⁷⁰ Az életünk minden pillanatában felfedezhetjük, és rácsodálkozhatunk a természetben, és a környezetünk világában is. **A ritmusérzék fejlesztése** az óvodában a mondókák, gyermekdalok és azokhoz kapcsolódó mozgás kölcsönhatásában fejlődik. Kimondottan a zenei tevékenység a mozgató rugója. A kisebb gyermekek, ahogy belépnek az óvodába, az ölbeli játékok során magukba szívják, megismerik **az egyenletes lüktetést**, mert minden játékukat ez kíséri. Az óvodapedagógus kreativitásán múlik, hogy mennyi **játékos mozdulatot** talál ki nekik, hogy ezt a lüktetést megérezzék, és maguktól is játsszák. Ha ez a játék ott van a csoportban, már kiscsoport végére elérhetjük, hogy mozgásukban megjelenik a lüktetés ereje. A gyermekek közül, sokan nehezen tanulják meg **az egyenletes járást**, amely alapja az énekes játékok, gyermektáncok, táncos lépések esztétikus megjelenésének. Ezért a nagyobb gyermekek fejlesztését is kísérje végig az egyenletes lüktetés hallható gyakorlása, amely a szabályosan ismétlődő súlyokat, mérőket rögzíti. E képesség megszerzése után könnyen meg tudjuk tanítani a **mondókák és dalok ritmusát**. A ritmus hosszabb és rövidebb egységek időbeli egymásutánja. A magyar gyermekdalokban egy hangra egy szótag esik, s ezeknek a zenei anyagoknak a ritmusa egyszerű negyedeket, nyolcadokat, negyed szüneteket és ritkán szinkópákat, és még ritkábban tizenhatodokat tartalmaz. A **ritmus tanítását** nagyobb óvodásoknak ajánlják az elmélettel foglalkozó szakemberek, viszont ha a gyermekek biztosak az egyenletes lüktetésben és a motívum hangsúlyban, könnyen kiemelik a dalok ritmusát. Használjanak ritmushangszereket és többféle népi ritmuseszközt a ritmusérzék fejlesztéséhez! Ezeket a „ritmus-hangszereket” barkácsolják közösen a szülőkkel, óvodapedagógusokkal, hogy együtt tudjanak mondókázgatni, énekelgetni maguk és egymás örömeire.

A gyermekek játsszanak minél gyakrabban **zenei formaérzék-fejlesztő játékokat**, hogy érzékeljék: a motívumok hossza sohasem változik. Az óvodapedagógus fejlessze a **gyermekek alkotóképességét**, teremtsen arra lehetőséget, hogy egy-egy zenei képességfejlesztő játékot, énekes játékot többféleképpen el lehet játszani.⁷¹

⁷⁰ Langston Hughes (1971): Ismerkedjünk a ritmussal. Fordította: Tótfalusi István Zeneműkiadó, Budapest. 6-67. p.

⁷¹ Nagy Jenőné (1979): A zenei alkotóképesség fejlesztése = Óvodai Nevelés. XXXII. évf. Oktatási Minisztérium, Budapest. 324-326. p.

A nagyobb óvodások mozgásfejlettsége és szabálytartó képessége megengedi, hogy az óvodapedagógusok a jeles napokra, táncos lépésekből **egyszerű gyermektáncot** állítsanak össze a gyermekeknek, hogy ezzel is felidézhesék a múlt szokásait. Találjanak ki a népi énekes játékokra egyszerű táncos lépéseket, amit a felnőtt minta utánzásával követni tudnak. Ez lenne az alapja az ünnepi táncházaknak, amit a gyermekek, felnőttek és a szülők is nagyon szeretnek.

Az óvoda egyéb rendezvényeire találjon ki **zenés kreatív játékokat** népi vagy klasszikus szép zenére. Az új játék kiválóan alkalmas a művészeti komplexitás megjelenítésére. Pl.: Bartók Béla: Cipósütés, Madárdal, Tavasz, Kodály Zoltán: Gergelyjárás, Kitrákkoty mese stb. Ezek a játékok a művészetek komplexitásának nagy lehetőségét hordozzák magukban, és erős érzelmi hatást váltanak ki a gyermekekből.

Vannak olyan kreativitást fejlesztő, zenei alkotókedvet fokozó módszereink, amelyeket szívesen ajánlhatunk **a zenei tehetségműhelyek programjába**. A zene területén, átlagon felül teljesítő, a zene iránt érdeklődő és kreatív gyermekek játszhatnak **zenei kérdés-felelet játékot** egy-egy élményteli témakörben. Ezeket a játékokat vegyük fel DVD-re, hogy a szülők is láthassák, hallhassák, és pedagógiai elemzés tárgyaként is felhasználható legyen.

Kiváló játéklehetőséget ad **„A kedvenc mondókám megzenésítése”** játék, melyben végigvonul a gyermekek kedvenc mondókájának kiválasztása, ritmusképének kirakása, és a kreált dallamok hozzáigazítása a mondóka szövegéhez, majd további variálása, és a DVD felvételének elkészítése.

Alkothatnak dallamot **egy rövid mesére**, ahol közös az alkotói feladat. **„Alkossunk egy új gyermektáncot a farsangra!”** játék, pl. az Itt a farsang című gyermekdalra vagy Saint-Saëns: Az állatok farsangjának az oroszán királyi indulójára, melyet felajánlhatunk a farsangot megnyitó bevonulási indulónak is.

„Névcsőfolók kreálása saját nevükhöz, majd annak megzenésítése” - ritmusképek segítségével. **„Kreáljunk egy zenés kreatív játékot a gyermeknapra a pillangókról vagy a katicabogarakról!”** A zene kiválasztásától a szereplők meséjéig, a díszletek elkészítéséig, a gyermekek csodálatos alkotási folyamatot élhetnek át.⁷² Az óvodapedagógus adjon lehetőséget, **hogy metallofonon is játszhasanak** a kis tehetségigéretet, hogy zenekart tudjanak létrehozni, és úgy hasznosítsák képességüket, hogy játékuikkal örömet szereznek a szülőknek az évzáró műhelymunkán.

A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása

A zenei nevelés szervezett tanulási formája kötetlen és kötött jellegű elemekből áll. A hagyományos kötelező foglalkozásokat zenei funkciók szerint szétbontottuk. Erre azért volt szükség, mert az óvodákban, legtöbb helyen vegyes csoportok működnek, ahol a három korcsoport együttnevelése megköveteli a differenciált nevelés sokféle megoldását.

A gyermekek zenei képességfejlesztése mikrocsoportos munkaformában működik a zenei kuckóban, ahol a gyermekek 6 fős csoportban együtt játszanak. Az óvodapedagógus ezzel a munkaformával a gyermekek egyéni képességeit figyelembe véve, eredményesebben tud fejleszteni. Ilyen létszám mellett arra is van lehetősége, hogy félévenként minden zenei feladatot kategóriarendszeres megfigyeléssel diagnosztizáljon, és nyomon kövesse a gyermekek egyéni zenei képességének alakulását, fejlődését.⁷³ Pl.: „Én már képes vagyok egyedül eltapsolni a dalok ritmusát!” című megfigyelési lapot a gyermekek jele felkerülésével, az óvodapedagógus a gyermekekkel közösen végzi el.

⁷² Nagy Jenőné (2004 szerk.): A gyermekek alkotóképességének fejlesztése az ének, énekes játékok és a zenehallgatás módszereivel. A X. Esztétikai Tanácskozás előadásai és programjai. ONME Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete. Szolnok, 108. p.

⁷³ Nagy Jenőné (1995): Zene az óvodában. Az óvónő zenei képzettsége és az 5-6-7 éves korú gyerekek zenei fejlettsége közötti összefüggések a Jász-Nagykun-Szolnok megyei tapasztalatok tükrében. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok, 43-107. p.

A kötött jellegű, szervezett énekes gyermekjátékot a délelőtti levegőzés előtt az udvaron, vagy ha van, tornateremben tartjuk, ahol elég hely áll rendelkezésre a közös játékhoz. Ebben a formában csak énekes játékot játszunk, minden didaktikai feladat nélkül, hogy semmi se szakítsa meg az önfeledt, élményteli közös játékot. Az új játékokat utánzásos tanulás szerint sajátítják el a gyermekek, az óvodapedagógusok mintája alapján.

Az óvodapedagógus **a zenehallgatási lehetőségeket kapcsolja a különböző tevékenységekhez**, olyan helyzethez, **situációhoz**, ahová illik. Óvakodjon a felesleges didaktikus magyarázattól!

Az óvodapedagógus teremtsen a délutáni órákban arra is lehetőséget, hogy a gyermekek kedvük szerint megnézdhessenek, meghallgassanak néhány perces kórusművet, hangszereken megszólaltatott klasszikus műzenét.

5-6-7 éves gyermekeknek, akik a tehetségéretük szerinti beválogatáson túljutottak, az óvoda tartson zenei tehetségműhelyt, heti egy alkalommal, heti rendbe beépített időkeretben.

A programhoz évszaki hangversenyek társulnak, amelyek az évszakok befejezéseként szerveződnek. Ezen elsősorban zeneiskolások, és olyan általános iskolai tanulók vegyenek részt, akik emelt óraszámban tanulják az ének-zenét vagy szülők, nagyszülők, zenetanárok, a településen élő művészek adjanak elő igényes zenei darabokat, amely felkeltheti a gyermekek zenei érdeklődését. Ez a zenei élményeket közvetítő koncert is legyen mértéktartó. Ne lépje túl a 20-30 percet, és legyen interaktív. A koncertet levezető óvodapedagógus vonja be a gyermekeket a koncertbe, érdekesebbnél érdekesebb zenei játékokkal, tevékenységekkel.

Az óvodapedagógusok a zenei tevékenységeket éves terv készítésével gondolják végig, amit évszakok szerint bontanak. **(4. számú melléklet)**

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a mondókákkal, énekes játékokkal, dalokkal és a zenei készségfejlesztő játékokkal

Az óvodai zenei nevelés és az anyanyelvi fejlesztés között szoros kapcsolat van. Az éneklés nagy jelentőséggel bír a beszédszervek koordinált mozgásának fejlesztésében. A gyermekek lassabban énekelnek, mint ahogyan beszélnek. A lelassított mondókák, énekek ismételtetése segíti a hangzók helyes megformálásának gyakorlását, a helyes artikulációt, a szavak szép, pontos kiejtését. A beszédtechnika kialakításában, az esetleges beszédhibák javításában is nagy szerepet játszik a mondókázgatás és az éneklés.

Az éneklés, az énekes gyermekjátékok a beszéd és a gondolkodás együttes fejlődését fokozva segítik a fogalomalkotást, gyarapítják a gyermek szókincsét. A zenei tevékenységek lehetővé teszik a különböző grammatikai megoldások, a választékos kifejezések, a párbeszédok gyakorlását.

Az óvodás korosztály ritmuskedvelése a zenei és az anyanyelvi nevelés kapcsolatának egyik talpköve. A ritmikus szövegnek, dallamnak jótékony hatása van a beszéd összetevőinek belső szerveződésére, az együttes mozgásra. A változatos helyzetekben folyó gyakori éneklés a zenei készségekre gyakorolt hatásán túl kommunikációs biztonságot fejleszt ki a gyermekekben, amely főként abban nyilvánul meg, hogy korábban szocializálódnak, és aktívabb szókincsükkel több beszédaktust kezdeményeznek.”⁷⁴

A beszéd és a zene formanyelvének sok közös eleme van, mint például a beszéd és a zene is közöl valamit az emberről, a világról, ritmikus, zenei hatású, jellemzi mindkettőt a hangsúly, hanglejtés-dallam, a hangerő és a hangerőváltozások, a tempó és a tempóváltozások, a hangmagasság és a hangmagasság változások, és a szöveghez kapcsolódó ritmikus mozgások, mely megéreztetni a nyelv kifejező erejét, szépségét.

⁷⁴ Kassai Ilona (1984): Az ének hatása a kisgyermek beszédfejlődésére = Óvodai Nevelés. Az Oktatási Minisztérium folyóirata, XXXVII. évf. 9. szám. 297. p.

Az éneklési készség fejlesztését szolgáló hangutánzó szavak éneklése segíti a magán- és mássalhangzók pontos képzését, kiejtését. A folklór műfajcsoportjai folyamatosan, szinte észrevétlenül gazdagítják a 3-7 évesek szókincsét.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a három nevelési évben hallott mondókákat, énekeket, énekes játékokat;
- az egyenletes lüktetés, dalritmus, motívumhangsúly érzékeltetésének csoportban alkalmazott formáit;
- a hallásfejlesztés és ritmusfejlesztés eszközeinek használatát;
- a zenei tevékenységek elfogadott szokás- és szabályrendszerét.

A gyermek képes:

- az énekes játékot lendületesen, harmonikus mozdulatokkal játszani;
- gátlások nélkül, egyedül énekelni;
- zenét elmélyülten hallgatni;
- a zenei fogalompárokat megkülönböztetni;
- ritmust, mozgást, dallamot rögtönözni;
- az egyenletes lüktetést, a dalok ritmusát és a motívum hangsúlyát összekapcsolni;
- egyenletesen járni, alkalmazkodni társaihoz;
- finom, kifejező mozdulatokra;
- bármelyik társát elfogadni, választani a különböző szerepekben;
- a hívóképek alapján felidézni a mondókákat, az énekes játékokat és a műdalokat.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- élvezettel játszik énekes játékokat, melyben képes cinkosságot vállalni;
- szívesen énekel egyedül és kisebb csoportokban társaival;
- élvezettel hallgat értékes, neki való klasszikus zenét;
- örömet lel a ritmusok, dallamok, játékok rögtönzésében;
- gátlások nélkül dudorászik, énekel a csoportban;
- szereti és élvezi a mikrocsoportos zenei képességfejlesztő játékokat;
- „AH” élménye megmutatkozik az ovikoncerteken.

6.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

tevékenység célja: a gyermekek élményeinek, tapasztalatainak és fantáziavilágának képi, szabad, kreatív önkifejezése.

A gyermekek tér, forma, szín képzetének gazdagítása, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítása.

Az ovigaléria programja adja mindennapi lehetőséget a műalkotásokkal való találkozáshoz, hogy művészeti élményben részesüljenek mind a gyermekek, felnőttek, szülők az óvodában.

Az óvodapedagógus feladatai

- A gyermeki alkotó-alakító tevékenység feltételeinek megteremtése;
- A 3-6-7 éves korban tervezhető alkotó, alakító, formáló tevékenységek tartalma, minőségének folyamatos, differenciált fejlesztése;
- A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása;
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a tevékenység során.

A gyermeki alkotó-alakító tevékenység feltételeinek megteremtése

Az alkotó tevékenységhez méretben, minőségben megfelelő eszközök szükségesek. Az eszközök kiválasztásában a praktikum, a célszerűség és a könnyen kezelhetőség szem előtt tartása szükséges. Az óvodapedagógusok a gyermekekkel együtt gyűjtsék a természet kincseit, a környezetükben található újrahasznosítható különböző anyagokat, hogy minél változatosabb alkotásokat tudjanak készíteni. A különböző mennyiségű anyagok elhelyezéséhez tárolóhelyekre van szükség.

Az alkotó-alakító tevékenységekhez az a megfelelő hely, ahol a mozgó gyermekektől védett az alkotók köre. Ezért az óvodapedagógus állandó **művészeti alkotósarkot, teret** hozzon létre a csoportjában, ahová összegyűjti a tevékenységhez szükséges összes eszközt a gyermek szemmagasságában, elérhetőségében. A munkasztalt úgy alakítsa ki, hogy maximum 8 gyermek egyszerre kényelmesen elférjen, és közel legyenek hozzá az alkotáshoz szükséges eszközök. Ez az alkotótér a gyermeknek a szabad játéktevékenységében is mindig rendelkezésére áll.

Az óvodapedagógus által irányított rajzos tevékenységekhez **mindenkor biztosítsa az élmény-és tapasztalatszerzést, ezen belül a pontos, részletes megfigyelés lehetőségét**, hogy a gyermek inspirálva legyen az élményeinek, tapasztalatainak vizuális kifejezésére.

Az alkotó tevékenységhez olyan légkört biztosítson, amelyben a gyermekek szívesen bekapcsolódnak az alkotásba, s a sikertelen lépéseiket minden lelki feszültség nélkül újragondolják és módosítják.

Az óvodapedagógus a tevékenységhez biztosítson elegendő időt. A gyermekek lehetőleg addig alkossanak, ameddig be tudják fejezni a munkájukat. Ha szükséges, akár délután is folytathassák az elkezdett tevékenységüket a délutáni óvodapedagógus odafigyelésével.

Az óvodapedagógus a gyermekeknek egyenként tanítsa meg **az eszközök helyes fogását, biztonságos kezelését**. A rajzoláshoz, festéshez, mintázáshoz, anyagformáláshoz, szövés-fonáshoz, batikoláshoz, építéshez, a kézimunka egyéb fajtáihoz, a műalkotással való ismerkedéshez az óvodapedagógus gondolja végig a feltételeket, s teremtsen meg még **a mindennapi szabad játékban** is. Az **alkotótechnikákra** is ugyanez vonatkozik, hogy alkotás előtt a gyermekeknek játékos formában meg kell ismertetni, ki kell próbálni az új technikákat, hiszen addig képtelen vele bármit is alkotni. A gyermek a mindennapi szabad játéktevékenységben tudja ismételni, begyakorolni az eszközök használatát, és a technikák műveletsorait.⁷⁵

A gyermekek az alkotás folyamataiban használjanak köpenyt vagy kötényt, hogy óvják a tiszta ruhájukat.

A művészeti, alkotó térben az óvodapedagógus hozzon létre egy olyan nagyságú **minigalériát** a gyermekek szemmagasságában, ahová minden gyermek alkotását ki tudják helyezni a rajzos, alkotó tevékenységek befejezése után. A pedagógus biztosítson ebben a helyzetben olyan légkört, hogy a gyermekek **szívesen beszéljenek alkotásaikról**, és **ki tudják fejezni örömeiket** a saját és társaik által létrehozott produktumairól. Az óvodapedagógus az alkotónap délutánján teremtsen meg a feltételét annak is, hogy a szülők megtekinthessék a gyermekük új kreációit, alkotásait. Esős, sáros időszakban biztosítsák a felköthető múzeumi papucsokat a szülők részére. Legyenek olyan meghitt pillanatok az egész heti munkában, amikor a gyermekek a társaikkal, felnőttekkel együtt **gyönyörködni tudnak** a létrehozott alkotásokban, és egymástól tanulhassanak képi megjelenítési elemeket, vizuális megoldásokat. Elemi célunk ezzel, a gyermekek látási érzékenységeinek, megfigyelésének fejlesztése, és az érzelmi nyitottságuknak formálása. A következő heti alkotótevékenység előtt az óvodapedagógus összegyűjti a gyermekek alkotásait, és az öltözőben található nagy, esztétikus albumba kiteszi a szülőknek, egyéni, inspiráló, elemző, értékelő rövid megjegyzéseivel. Így alakítjuk, formáljuk a pedagógus és a szülők közös nevelőpartneri kapcsolatát a gyermekek tudatos fejlesztése érdekében.

A gyermekek alkotási folyamatában az óvodapedagógus mindig üljön a gyermekek közé, és érthetően jelölje ki **azt az izgalmas, élményteli témakört**, amelyből kiemel és javasol inspiráló témákat (legalább kettőt) a gyermekeknek, hogy választani tudjanak, melyiket tudnák megalkotni a témák közül. A kitalált témákhoz az óvodapedagógus legalább kétféle eszközt és kétféle technikát is ajánljon, hogy ez is választható legyen a gyermekeknek. Arra is törekedjen, hogy egy könnyebb és egy nehezebb technikát, eszközt ajánljon, hogy a különböző korú gyermekek képességüknek megfelelően választhassanak az ajánlatokból. Mindezek okos, pontos levezetése után kezdődjön el az alkotási folyamat, amelyben az óvodapedagógus a gyermekeknek sok buzdítást, pozitív, szóbeli segítséget adjon. Ebben a folyamatban ne járjunk a gyermek előtt, ne vezessük kézen fogva. Engedjük, hogy megálljon, megfigyeljen, próbálkozzon, és annak örüljön a pedagógus, ha ő talál rá a helyes útra. Arra is ügyeljen, hogy a gyermek ne legyen magára hagyva, hanem mindenkor pozitív támogatást, követést kaphasson. Egy ilyen alkotási folyamat nem sématanítás, hanem óvó, féltő nevelés, melynek az eredménye a tanulás, és végeredménye pedig a sokkal magasabb szintű alkotás, ráadásul örömmel és belső motivációval.⁷⁶

A 3-6-7 éves korban tervezhető alkotó, alakító, formáló tevékenységek tartalma, minőségének folyamatos, differenciált fejlesztése

Az óvodapedagógus **az óvodába kerülő gyermekeknek** tegye lehetővé, hogy első félévben **játszva ismerkedhessenek** e tevékenységekhez szükséges anyagokkal, eszközök fogásaival, használatával, és a különböző technikák kivitelezésének módjaival. A vegyes életkorú

⁷⁵ Mihály Zoltánné: (2003): Vesszőfonás. Gyapjúutargyak. Fényvarázs. Óvónők kincsestára. C 4.8, 4.10;4.11. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest

⁷⁶ dr. Balázs Szűcs Judit (2005): A gyermekközpontú vizuális nevelés. SZORT Bt., Budapest

csoportszervezés ehhez kiváló feltételt biztosít. A tevékenységeik elsősorban rajzolás, festés, mintázás köré csoportosíthatók. A 3 éves gyermekekre még jellemző a firkaországok. A szándéktalan firka, és a látszólag szándékos forma-firka időszakában még nem tervezhető a témajavaslat. A gyermekek az elkészült firkák után ugyanakkor, fogalmazzák meg az óvodapedagógus segítségével, hogy mit alkottak.

A kisebb óvodások fokozatosan ismerkedjenek a **képalkotással**, melynek célja a vizuális nyelv, a képi megjelenítés elemeinek (vonal, folt, szín) kompozíciós eljárásainak megismertetése. Jó lehetőséget ad ehhez a rajzolás vastag színes ceruzával, zsírkrétával vagy krétarajzokkal az aszfalton, vagy agyagba-homokba karcolással, nyomhagyással. A festés is sok-sok élményt ad a kisebb óvodásoknak, ha vastag ecsettel nagy felületeket festhetnek, vagy ecsetnyomokat különböző színű kikevert temperával kipróbálhatnak.⁷⁷ Az óvodapedagógus próbálja a nagyfelületű alkotásaikat összekapcsolni gyermekdalokkal, mondókákkal, versekkel, vagy akár díszletként felhasználni a mesékhez, a művészeti élmény gazdagítása érdekében.

A gyermekek fessenek az udvaron vízzel, nagy botokra felkötött szivacsecsetekkel, mert ez a nyomhagyó játék kiválóan fejleszti a gyermekek képzeletét, ha kitalálják, hogy mihez hasonlít a keletkezett vizes folt. Az óvodapedagógus segítse a gyermekek képalakító tevékenységének elindulását a szórt elrendezéstől a képelemek, részformák elemeinek egymáshoz rendezésével.

A gyermekek kezdetben tetszés szerint vegyenek részt a **plasztikai alakításban**. Ismerkedjenek az agyag alakíthatóságával nyomkodva, ütögetve, gyurkálva, gömbölyítve, simítva, sodorva, mélyítve, tépegetve, karcolva stb. A gyermekek nagyon kedvelik ebben a korban az agyagozást, homokozást, ezért minden nap álljon rendelkezésükre ez a lehetőség.

Az óvodapedagógus **egyéni differenciálással támogatassa** a gyermekeket a fejlettségüknek megfelelő ötletekkel, és a technikák, eszközök kiválasztásában is.⁷⁸ Adjon nekik jó tanácsokat!

Az óvodapedagógus a **nagyobb gyermekek** alkotó-alakító tevékenységét gazdagítsa, bővítse tovább. A gyermekeknél megjelenő szándékos **képalakító** tevékenységet segítse élményeikhez, tapasztalataikhoz kapcsolható témakörön belüli témajavaslatokkal, s ezekhez legkifejezőbb, legpraktikusabb technika kapcsolásával járuljon ahhoz, hogy sikeressé tegye a gyermekek tervezett, kis létszámú csoportos rajzos tevékenységeit. Jelenjen meg a gyermekek **rajzában az emberábrázolás**, a környezet, a tárgyak, a cselekvések saját elképzelés alapján történő megjelenítése. A gyermekek gyönyörködjenek a gazdag formákban, a színkeveréssel alkotott színárnyalatokban. Használjanak ceruzát, krétát, filc- és rost írókat, fapálcákat, különböző vastagságú ecseteket a rajzok finomabb kidolgozásához. A gyermekek nagyon szeretnek spárgából, fonalakból, textilből, termésekből képeket komponálni, teremtsünk erre is lehetőséget.

A saját élményeken alapuló cselekményes témákban jelenjenek meg a mesék, versek, énekes játékok, ünnepek eseményábrázolásai is. A gyermekek alkalmazzanak a képalakításhoz minél eredetibb megoldásokat, jelenítsék meg a formákat, színeket egyéni módon.

Az óvodapedagógus gazdagítsa a technikai megoldásokat és az eszköz-lehetőségeket, pl. batik, kollázsok, plakettek, domborművek, viaszkar, lenyomatok, kollázsok, montázsok, monotípiák, díszítések, márványozás stb. alkalmazásával.⁷⁹

⁷⁷ Lázár Gizella (2017): Festés az óvodában. Ötlettár az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív program szakirányú, szakvizsgát adó képzésén készült kutatási jellegű szakdolgozat. Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar, Szarvas. 49 p.

⁷⁸ Nagy Jenőné - Németh Menyhért - Novákné Cseh Ibolya (1999): Rajz, mintázás, kézimunka. Módszertani kézikönyv. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok. 120 p.

⁷⁹ u. o.: 24-34. p.

A **festés** is megannyi lehetőséget kínál a képalkotáshoz, pl. festés ujjal, festés tenyérrel-talppal, festés nyomhagyással összegyűrt ronggyal, puha- és/vagy keménypapírral, ecsetnyomokkal, festés vizes lapra, festés fésűvel, festés folt összenyomással stb. A **képalakító alkotás** során a gyermekek minél többször alkossanak közös kompozíciót, hogy a társas együttműködésük, társas kapcsolataik, társas érzelmeik fejlődhessenek egymás irányába.

A **plasztikai munkák** során a nagyobb óvodások legyenek képesek a formák tagolására, és jelenjen meg az agyag, homok mellett a sógyurma, gipsz, gyertya (viasz), papírmásé a kasírozáshoz. A nagyobb gyermekek körében alakítsuk ki az ajándékkészítés igényét. Biztassuk őket, hogy ünnepekre, vendégek fogadására készítsenek ajándékot. Legyen természetes számukra szüleik, barátaik, az óvoda vendégei, az óvoda legkisebbjeinek megajándékozása. Éljk át minél gyakrabban az ajándékozás örömet.

Tudjanak játékuhoz kellékeket, valamint alkalmi, egyszerű tárgyakat készíteni. Használjanak különböző formájú textilt, bőrdarabot, a plasztikus munkák létrehozásához pedig gallyakat, drótokat,⁸⁰ terméseket.

Az **építés** során próbálkozzanak a tér variálásával, az építés részletezésével. Használjanak ehhez, pl. nagyobb méretű dobozokat, takarókat, térelválasztó elemeket, berendezési tárgyakat, különböző nagyságú műanyag és fából készült lapokat. Ezekből képesek lesznek pl. búvóhelyeket, mobil színpadot, drámajátékhoz szükséges egyszerű díszleteket stb. készíteni. A óvodapedagógus segítse a gyermekeket abban, hogy építés keretén belül nagyobb méretű elemekből állítsanak össze térbeli, eredeti megoldásokat, akár meséhez mesehelyszíneket, zenés kreatív játékokhoz díszleteket, kellékeket. Az óvodapedagógus több napon át tartó építés lehetőségét is biztosítsa a gyermekeknek. Ebben az esetben, az alkotótevékenységben elkezdett munkát, a szabadjátékban is folytatassák.⁸¹

A **nagyobb gyermekek** nagyon kedvelik a kézimunka technikáit: a papírvarázs játékokat göngyölegből, dobozokból, a precizitást követelő ORIGAMI játékokat, a bábkészítést papírból, és egyéb anyagokból, a természet kincseiből létrehozott tárgyakat, a gyöngyfűzést, fonás-szövést, nemezelést stb. A kézimunka és a környezetalakításból eredő aktív tárgykészítés bővítését mindezek nagymértékben gazdagíthatják.

Az óvodapedagógus segítse a gyermekeket játékok, bábok, játékkellékek készítésében. Szülők segítségével gyűjtsék az alkotó-alakító munkához szükséges anyagokat. A gyermekek legyenek megtervezői és díszítői ennek a munkának.

Az óvodapedagógus az óvodai szinten megrendezésre kerülő ovigaléria programot támogassa ötleteivel. Működjön együtt az ovigaléria programért felelős kolléganőjével, és vállaljon a nagyobb gyermekekkel feladatokat e tevékenység sikeres megrendezésében. A kiállítást minél többször látogassa meg a csoportjával, kisebb csoportokba, hogy a műalkotással találkozás lehetőségeit kihasználja, és sok új megfigyeléssel gazdagítsa a gyermekek vizuális látását. A gyermekek a kiállított alkotásokról nyilvánítsanak véleményt, és jelöljék meg egy piktogrammal, hogy melyik alkotás tetszett nekik. Az óvoda ovigalériája legyen az 5-6-7 évesek ízlésformáló, szemet gyönyörködtető, beszélgető helye, ahol a műalkotások hangulati, formai, színbeli hatásáról esik szó. A gyermekek találkozzanak a kiállító alkotókkal, hogy megismerhessék hogyan készítették az alkotásaikat. Legyenek büszkék óvodájuk galériájára, invitálják szüleiket, nagyszüleiket is a látvány megtekintésére.

⁸⁰ u.o.: 106.p.

⁸¹ Bíró Marianna (2013): „Építő alkotás – alkotó építés” a művészetek eszközeivel. Az építés, mint vizuális technika gyakorlata az óvodánkban. Óvónők kincsestára. C4.45 Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest. 1-14 p.

Az óvodapedagógus által előkészített eszközöket önállóan gondozzák, minden anyagot, eszközt, amelyek az alkotó tevékenységhez szükségesek. Az ő feladatuk az eszközök tisztán tartására és elrakása.

Az 5-6-7 éves gyermekeknek, akik a tehetségigéretük szerinti beválogatáson túljutottak, és e területen átlagon felüli adottsággal rendelkeznek, az óvoda szervezzen minden héten, heti egy **alkalommal térbeli, vizuális műhelyeket**. A műhelyvezető a programját úgy állítsa össze, hogy ráépüljön az óvodai fejlesztésre, de ugyanakkor újat és nehezebb alkotói lehetőséget adjon a gyermekeknek. A párokban munkáltató tehetségműhelyben, az azonos képességgel rendelkező gyermekek hoznak létre közös alkotásokat. Itt már lehetőség van többalakos, térbeli kompozíciókat alkotni, korongozón megformált agyagedényeket készíteni, szövőkereteken szőtt terítőket szőni, és különleges, egyedi tárgyakat, képeket alkotni.

A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása

Az alkotó-alakító tevékenységek a mindennapi játékban egyénileg, párban, kis csoportokban megjelenő szabad játékfajta. A gyermekek teljesen önállóan döntenek el, mit szeretnének készíteni. Ezek a szabad játékok lehetőséget adnak ahhoz, hogy a tervezett tevékenységeken tanult eszközfogásokat, technikákat a gyermekek ismételhessék, begyakorolják, és alkotási képességeiket tovább fejlesszék.

Az óvodapedagógus egy héten egyszer **tervezett és tudatosan irányított, kis létszámú, kötetlen formájú** rajz, festés, mintázás, kézimunka tevékenységet szervez. Az óvodapedagógus élmény előkészítő munkája, és a csábító eszközök motiválják a gyermekeket az alkotó-alakító tevékenységre. Az egyéni segítségnyújtás, tanácsadás folyamatos biztosítása érdekében egyszerre csak maximum 8 gyermek vegyes részt a tevékenységben. Az óvodapedagógus teremtsen meg annak lehetőségét is, hogy **minden gyermek** ilyen formában megalkothassa a választható témákból, választható eszközökkel a képi-plasztikai, kézimunka, tárgykészítő elképzelését. A gyermekek jelenítsék meg személyiségük kivetített alkotását, amelyben érzelmeik, vágyaik, szorongásai, tapasztalataik, fantázia- és élményviláguk megmutatkozik. Az óvodapedagógus a kis létszámú csoportokat megszervezheti változó vagy állandó csoporttagokkal, korcsoportonként, vegyesen vagy képességszintek szerint. Az óvodapedagógus a nevelési év elején dolgozza ki az éves tervezetét, hogy átgondolt legyen, és minél kreatívabb, érdekesebb alkotások születhessenek. Ehhez is formanyomtatványok készültek. **(5. számú melléklet)**

A tehetséggondozó műhelyvezető, óvodai szinten szervezett, tervezett műhelyét hetente egy alkalommal, heti rendbe beépített időkeretben tartja.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a tevékenység során

A gyermek beszédképességének fejlődése sok esetben analóg a rajzkészség fejlődésével. A szabadon firkáló gyermek – éppúgy, mint a szabadon gagyogó-halandzsászó, szinte magát fejlesztve jut el az egyik fázisból a másikba.⁸² A vizualitás és a verbalitás növekvő kapcsolatát a gyermekrajzok, plasztikai munkák építés és a kézimunka fejlődése is tükrözi. Az alkotó, alakító tevékenységek erősítik a képi szemléletes gondolkodás kiteljesedését, amire épül a szóbeli logikai gondolkodás. Fokozza a gyermek tevékenységét kísérő monologikus beszédet. Kiváltja az óvodapedagógussal és a társakkal folytatott beszélgetést, eszmecserét, az ötletek és vélemények közös szóbeli megfogalmazását. Előkészít az olvasás és írás elsajátítására.

A rajz, festés, mintázás kézimunka tevékenységben tudnunk kell, hogy hol juthatnak szerephez a nyelvi-kommunikációs eszközök, és hol feleslegesek. Felesleges a részletező, hosszadalmas megbeszélés, magyarázat, a gyermek alkotása mesélje el, amit a téma felidéz benne. Az eszközök használatához viszont konkrét, pontos, az eljárás helyességét indokoló, rövid szóbeli magyarázat

⁸² Székácsné Vida Mária (1980): A művészeti nevelés hatásrendszere. Akadémiai Kiadó, Budapest. 9. p.

szükséges. Tevékenység közben engedjük monologizálni, társával halkán társalogni a gyermekeket. Kommunikatív jelzésekkel ösztönözzük a további munkára, és éreztessük meg vele, hogy számíthat véleményünkre, kérheti a segítségünket. Adjunk lehetőséget, hogy a gyermek beszéljen az alkotásáról. Kérdezzük meg, mit láthatunk a rajzán, de ne túlozzuk el az ötletadást. Jól irányított kérdésekkel, éreztessük meg a gyermekkel, hogy önállóan dönthet a kapott ötletek felhasználásáról.

A gyermek nyelvi képességének fejlesztése szempontjából elengedhetetlen a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka tevékenységéhez kapcsolódóan az óvodapedagógus beszédének modellértéke: konkrétsága, érthetősége, tömörsége, egyszerűsége, ugyanakkor a szemléletessége is.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka eszközeit, technikáit;
- a tevékenység csoportban elfogadott szokás- és szabályrendszerét;
- a tevékenység eszközeinek rendeltetésszerű használatát és gondozását.

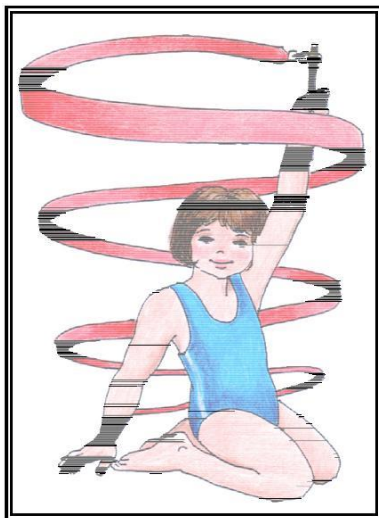
A gyermek képes:

- egyéni módon megjeleníteni élményeit, tapasztalatait, elképzeléseit;
- részletező, formagazdag, színeket egyéni módon alkalmazó képalkotásra;
- egyéni, részletező plasztikai alkotás létrehozására;
- közös téralakításra, építésre;
- beszélgetni saját és társai alkotásairól, és alkotásait elhelyezni a minigalériában;
- az ovigalériában elemezni, értékelni az alkotásokat ízlése szerint;
- önállóan és csoportosan játékokat, ajándékokat, kellékeket készíteni a közösség javára;
- emberábrázolásra, a mozgást rajzaiban érzékeltetni, térben jelenségszerűen ábrázolni;
- gondozni és vigyázni az alkotáshoz szükséges eszközökre;
- a különböző technikák alkalmazására és ötvözésére.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- alkotásaihoz ragaszkodik, örül az egyénileg és a közösen elkészített kompozícióiknak;
- szívesen alkot, szívesen működik együtt téralakításban, építésben;
- rácsodálkozik a környezetében felfedezett tárgyakra, ruhákra, épületekre, szép alkotásokra;
- örömmel beszélget alkotásairól, szívesen megfogalmazza értékítéletét;
- szívesen dolgozik a különböző, érdekes technikákkal;
- gyönyörködni tud saját és mások alkotásában;
- „AH” élménye visszatükröződik az arcán, az ovigaléria programjain.

6.5. Mozgás, mozgásos játék

A tevékenység célja: a gyermekek természetes mozgásigényének kialakítása, formálása az óvodai mindennapi mozgáskészségeinek életükben biztosított lehetőségekkel, és az irányított, rendszeres, tervezett tevékenységekkel, melyben motoros képességeiknek, s ezen belül a kondicionális (erő, állóképesség, gyorsaság), koordinációs (téri tájékozódás, mozgásészlelés, egyensúlyozás- és ritmusképesség) fejlesztése játékos formában valósul meg.

Cél továbbá olyan tevékenység biztosítása, amely örömtelivé, sokszínűvé, változatosabbá teszi - a művészetek eszközeivel - az irányított mozgást, mozgásos játékokat. A gyermekek komplex személyiségfejlesztését, pszichomotorikus készségeiknek fejlődését szolgálja úgy, hogy megmaradjon a gyermekek mozgás iránti érdeklődése, szabad mozgáskedve, és élménnyé váljon számukra a mozgásos tevékenység.

Az óvodapedagógus feladata

- A 3-6-7 éves korban tervezhető mozgások, mozgásos játékok biztosítása a gyermekek harmonikus, összerendezett, ritmikus mozgásának kialakítása érdekében;
- Az irányított, mozgásos tevékenység gazdagítása a művészetek eszközeivel;
- Különböző szervezeti formák alkalmazása a gyermekek mozgás-szükségletének kielégítéséért, differenciált fejlesztéséért;
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a tevékenység keretében.

A 3-6-7 éves korban tervezhető mozgások, mozgásos játékok biztosítása a gyermekek harmonikus, összerendezett, ritmikus mozgásának kialakítása érdekében

A gyermekek nagymozgása (járás, futás, csúszás, kúszás, mászás) jól fejleszthető az óvoda udvarán, ahol tér és mozgásfejlesztő eszközök állnak a gyermekek rendelkezésére. A szabad mozgás zavartalan gyakorlási lehetőséget ad az irányított mozgástevékenység alatt megismert mozgásformák többszöri ismétlésére. Az óvodapedagógus a mozgásos tevékenységeket, s azok eszközeit mindenkor a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez és a csoportok összetételéhez alakítsa ki.

A gyermekek természetes mozgáskészségeinek kialakulását, fejlődését az óvodapedagógus hároméves óvodai tanulás során tudja biztosítani. Ezek az alapkészségek a következők: **a helyváltoztató mozgások** a járások, futások, irányváltoztatások, megállások, szökdelések, ugrások és érkezések, csúszások, kúszások, mászások, magas ismétlésszámmal eredményesen fejleszthetők. **A stabilitási helyzetváltoztató mozgáskészségek:** a lendítések, körzések, hajlítások és nyújtások, tolások és húzások, emelések, testsúlymozgatások és támaszok, gurulások és átfordulások, dőlések és esések, egyensúlyozások, függések és lengések folyamatos fejlesztéséről az óvodapedagógus gondoskodik. **A finommotoros mozgáskészségek:** a gurítások, dobások, elkapások, rúgások, labdaátvételek kézzel, lábbal, ütések eszközzel, labdavezetések kézzel, lábbal fejlesztése az óvodapedagógus tudatos munkájával formálható,

alakítható.⁸³ A különböző korosztályú gyermekek különböző szinten végzik ezeket a mozgásokat a saját képességüknek megfelelően, ezért fontos az egyéni differenciált segítség minden gyermeknek, hogy fejlődni tudjanak.

Az óvodapedagógus fejlessze a gyermekek **kondicionális képességét**, ezen belül a **gyermekek erejét**, amelyhez a következő mozgások adnak megfelelő fejlesztési lehetőséget: a szökdelések, távol- és magasugrások helyből és nekifutással, fel- és leugrások szerekre, szerekről. **A test általános erejét** fejlesztik: a kúszások, csúszások, mászások, nyuszi ugrás, a dobások, és minden kéziszerszám gyakorlat sok ismétléssel. A gyermekek **alap állóképességét** fejlesztik a hosszabban tartó lassú és közepes iramú futások, minden hosszabb ideig tartó futást tartalmazó játék, és hosszabb ideig végzett kúszások, csúszások, mászások. A gyermekek **reakciógyorsaságát** jól fejlesztik a futógyakorlatok feladattal járásból, futásból, akusztikus jelre irányváltoztatások, megállások, különböző testhelyzetek felvételével.

Az óvodapedagógus formálja a **gyermekek koordinációs képességeit**, ezen belül a **téri tájékozódásukat** a következő mozgásos feladatokkal: átbújásokkal, minden támaszgyakorlat irányváltoztatással, járások, futások irányváltoztatással, célba dobásokkal, labdagyakorlatokkal. A gyermekek koordinációs képességfejlesztését szolgálja a **mozgásérzékelés**, vagyis a **kinesztetikus képességek fejlesztése**, melyet minden kéziszerszám gyakorlat elősegít.

Az óvodapedagógus alakítsa a gyermekek **egyensúlyozási képességét**, keskeny felületen végzett járásokkal, futásokkal, természetes támaszgyakorlatokkal, nyusziugrással, gurulás a test hossz tengelye körül, gurulóátfordulás előre, hátra mozgáselemekkel.

A gyermekek **koordinációs képességének** fejlesztéséhez hozzátartozik a **ritmusképesség fejlesztése**, mely kiemelten fontos a programunkban. Ezért az óvodapedagógus sokat foglalkozzon a mozgásos tevékenységben is ezzel a fejlesztéssel, mely az egyszerű ciklikus mozgások, járásgyakorlatok ritmusának tartását jelenti akusztikus jelekre vagy zenére.

Az irányított, mozgásos tevékenység gazdagítása a művészetek eszközeivel

Az óvodapedagógus az irányított mozgásos tevékenységeket építse fel, hogy a gyermekek változatos mozgásos élményeket élhessenek át.

A gyermekek az irányított tevékenység során öltözzenek át egy olyan pólóba, amelybe ha leizzadnak, a foglalkozás végén levetethetik.

A tevékenység kezdetét a zene jelzi, amelyre a gyermekek folyamatosan bekapcsolódnak, és különböző **járásgyakorlatokat** végeznek az óvodapedagógust utánozva. Ezeket a járásgyakorlatokat úgy állítsa össze, hogy a gyermekeknek érdekes, változatos legyen. Minden járásgyakorlatot módosítson minden tevékenység alkalmával, hogy a monotonitást, az egyhangúságot elkerülje, és élvezze a gyermekek. Az óvodapedagógus variálja a járásgyakorlatokat azzal is, hogy a járáshoz különböző eszközöket, (padokat, különböző alacsony és magas gátakat, kéziszereket stb.) használ.

A zenés járásgyakorlatok mozgáselemei lehetnek pl.: egyenletes járás, helyben járás, párban járás kézfogással, járás térdemeléssel, járás dobbantással a motívum első negyedére (motívumhangsúly), hátra felé járás, járás különböző kartartásokkal, speciális járások, járás különböző alakzatokban – csiga, hurok, hullámvonalban, járás tárgyak kerülésével, járás kettős körben stb.

A zenés járásgyakorlatokat a gyermekek utánzásos tanulással végzik, követik az óvodapedagógus mozgását. Álljon itt egy járás összeállítás példaképpen! Ütemes, egyhelyben járás zenére, a zene lüktetésének felvételéhez, járás köralakítással, majd a kör közepe felé fordulva helyben járás, s

⁸³ Csányi Tamás (2013): Hova tovább, óvodai testnevelés? Az Óvodai nevelés országos alapprogramjának értelmező szakmai elemzése. Óvónők kincsestára. C 5.12 Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest 7. p.

közben integetés egymásnak, majd társak kiválasztása, kacsintással, integetéssel és mutogatással, párba rendeződéssel. Páros járás közben irányváloztatás akusztikus jelre, páros járás közben dobantás a bal lábbal, majd körben lazító járás egyenként addig, míg mindenki segít az eszközök elrakásában. A gyermekek mindezt vezényszavak nélkül végzik, utánzásos formában, az óvodapedagógust követve.

A járásgyakorlatok zenéje lehet induló, mint pl. Kodály Zoltán: Száz kis indulója,⁸⁴ és a zeneirodalomban található egyéb indulók, egyenletes lüktetésű, a gyermek tempójához igazodó népi és klasszikus zenék. Az óvodapedagógus kompetenciája, hogy IKT eszközökkel ezeket a zenéket felvegye, és minden tevékenység levezetéséhez biztosítsa. Készítsen magának legalább tíz 3-5 perces felvételt, hogy a zenét is variálhassa az összeállított járásgyakorlatokhoz.

Futás, futógyakorlatok a gyermekek **kondicionális képességét fejlesztik**. Ezen belül a gyermekek alap állóképessége fejlődik, pl. a hosszabban tartó lassú és közepes iramú futások segítségével. **A gyermekek reakciógyorsaságát** a futógyakorlatok feladattal, futásból, akusztikus jelre irányváloztatások, megállások, különböző testhelyzetek felvétele fejlesztik. **A koordinációs képességeken belül** a gyermekek téri tájékozódását jól fejleszti a futás irányváloztatással, egyensúlyozási képességüket pedig a keskeny felületen végzett futások fejlesztik a legjobban. Mindemelllett gyakoroljuk a futásnemeket: a gyorsfutást, az egyenletes futást, helyben futást, belegyorsuló futást, váltakozó iramú futást. A futás feladattal sok gyakorlási lehetőséget ad a gyermekeknek pl.: tempóváltással, különböző alakzatban futással, irányváloztatással, akadályok kerülésével és/vagy átlépésével.

A futójátékok sok örömet adnak a gyermekeknek, amelyeket az óvodapedagógus bátran kombináljon. Ebből is gyűjtsenek össze vagy 10-15 félért, hogy a gyermekeknek változatos játékokat tudjanak felajánlani. A futójátékokat próbálják olyan kooperatív játékokká alakítani, ahol egymás segítése felszabadítja a gyermekek átváltozását. Pl.: a szoborjátékban a gyermekeket egymás megismritása oldja fel a megdermedés állapotából. A kooperatív játékokból nem esik ki senki, nincs kirekesztés, nincs győztes és vesztes helyzet, a mozgásöröm áll a fókuszban.

A zenés gimnasztikai blokkok a mozgások, mozdulatok esztétikájára, és a mozgások ritmikusságának fejlesztésére koncentrálnak. Az együtt végzett **nyakgyakorlatok** (fejbiccentés előre-oldalra, fejfördítés jobbra-balra), **kargyakorlatok** (karlengetés, forgatás, hajlítás, karkeresztkezés), **törzsgyakorlatok** (hajlítás, fordítás, körzés, döntés) és a **lábgyakorlatok** (szökdelések, guggolások, lábemelések, lendítések, körzések, nyújtások) gazdag mozgáselemeket adnak a zenés gimnasztikai gyakorlatok összeállításához. A zenés gimnasztikának szépségét meghatározza a jó zene kiválasztása, és az esztétikus kézi eszközök használata, amely lehet kendő, szalag, nagyobb zsebkendő mindkét kézen, fabot, párna, zászló, babzsák, labda, és a gyermekek és felnőttek által készített egyéb kézre húzható díszített kesztyű stb. Az óvodapedagógus válogasson a klasszikus zene gyöngyszemeiből határozott ritmusú menüetteket, táncokat pl. reneszánsz zenét, francia balettzenét. Különösen jó, ha ezek zongorán szólalnak meg. A zenei betéteket maximum 5 percesekre tervezze. Ezekből is minden óvodapedagógus készítse el IKT eszközeit, hogy ezeket bármelyik tevékenységhez felhasználhassa, és bármikor rendelkezésére álljanak.

A fő fejlesztési terület meghatározása és a gyakorlatok pontosítása után az óvodapedagógus találja ki a gyakorláshoz szükséges **keretjátékot**, hogy a gyermekek átváltozhassanak, és játéknak éljék meg a többszöri ismétléssel járó gyakorlást. A fő fejlesztés gyakorlatát egészítse ki **kiegészítő mozgáselemekkel** is, hogy egyszerre, a teljes csoportot úgy tevékenykedtethesse, hogy minden gyermek folyamatosan tudjon mozogni. A kiegészítő mozgások, feladatok egyszerűk legyenek, amelyeket a gyermekek készség szinten ismernek. Az óvodapedagógus a tornaszereket nagy körben helyezze el a tornateremben, udvaron vagy a csoportteremben, amely jól érzékelteti a gyermekekkel a gyakorlás folytonosságát. Az óvodapedagógus az új vagy nehéz

⁸⁴Kodály Zoltán (1968): Ötfokú zene 2. – Száz kis induló. Editio Musica, Budapest. 34 p.

fő gyakorlatnál úgy helyezkedjen el, hogy a gyermekeknek egyéni instrukciót, segítséget tudjon adni, ha szükségét látja. A pedagógus pontosan gondolja át a szervezési feladatokat, mert azon sok múlik. A jó szervezés eredményesebbé teszi a gyermekek mozgásfejlesztését.

A mozgásos játék egyetlen mozgásos tevékenységből sem maradhat ki, mert a játék lételeme minden óvodás gyermeknek. Az óvodapedagógus olyan játékokat gyűjtsön össze és találjon ki, ahol a gyermekek kooperatívak tudnak lenni. Alakítsa át a régi testnevelési játékokat, mert azok zöme versenyeztetésre épül. A verseny életkori alkalmazása problematikus. Komoly stressz- és szorongáskeltő hatású, folyamatos kudarcélménnyel terhelt.⁸⁵

A levezető, mozgásos fantáziajáték⁸⁶ a mozgástevékenységben arra szolgál, hogy a felfokozott mozgásos állapotba került gyermekeket megnyugtassa, és az élménymegosztás létrehozását biztosítsa. A gyermekek között olyan kommunikációs szeretetteljes légkört teremtsen, amelyben szívesen elmondják egymásnak, mit éreztek a varázsjáték alatt, majd azt is elemezhetik, hogyan érezték magukat a mozgástevékenységben, és mi tetszett nekik a mozgásos együttlétben, a legjobban. A lent közölt könyvekben⁸⁷ kidolgozott varázsjátékok vannak, amelyekből az óvodapedagógus azt a 20–30 játékot válassza ki, amit a gyermekeknek szívesen levezet, mert érzelmi átható ereje őt is megérintette.

Különböző mozgásos szervezeti formák alkalmazása a gyermekek mozgásszükségletének és mozgásfejlesztésének biztosításáért

Az óvodapedagógus a gyermekek szabad mozgását a délelőtti és a délutáni udvari játékban, valamint a séta során biztosítja. Ezekben az időszakokban sokféle mozgásos tanulási lehetőség tervezhető.

Az irányított mozgásos tevékenységet az óvodapedagógus mindhárom korosztálynak heti egy alkalommal szervezi meg, differenciált formában, **mindenkinek** kijáró egyéni segítségnyújtással. Ebben az együttes tevékenységben minden gyermek részt vesz. A tevékenység fő részét forgószínpadszerűen, kiegészítő mozgáselemekkel dúsítsa, hogy gyakorlás közben senki se várákozzon. A két óvodapedagógus az irányított tevékenységhez éves tervezetet készít, melyből hetenként elkészítheti a tevékenység vázlatát. A vázlatában a fejlesztendő képességekből induljon ki, és azokhoz rendelje a mozgásanyagot. **(6. számú melléklet)**

A tevékenység szervezése sokféle lehet, főleg vegyes csoportok esetében. Az óvoda létrehozhat egy kisebbek és egy nagyobbak csoportját, ahol a gyermekeket képességszint szerint csoportosítja, de kiemelheti csak a kiscsoportos korú gyermekeket főleg akkor, ha a csoportban nagyobb létszámmal vannak a három éves gyermekek. Ezt mindenkor az óvoda döntse el, mert ehhez munkaidő átcsoportosítására van szükség.

A program **mindennapi testedzés ajánlata: a kocogás, futás** mindhárom korosztály részére. Az óvodapedagógus a futás mennyiségét a gyermekek képességéhez igazítva, a gyermekekkel egyenként megbeszélve tudatosítja, és feljegyzi a csoportnaplóba. Minden gyermek tudja, hogy ő mire képes, és mennyi kört fut az optimális, egészségfejlesztő testmozgásának biztosításához. A kocogás, futást ebéd előtt szervezzék meg, óvodapedagógusok szeretetteljes irányításával. (Kiváló a sorszámszavak folyamatos gyakorlásához.) A gyermeknek joguk van, ha elfáradnak vagy rosszul érzik magukat, kevesebbet futni vagy nem futni, amit megbeszél a felnőttekkel.

⁸⁵ Katherine Tomas - Amelia Lee - Jerry Tomas (2008): Physical Education Methods for Elementary Teachers 3rd Human Kinetics ISBN-13: 9780736067041.

⁸⁶ Klaus W. Vopel – Göbel Orsolya (2006): Mozgás a képzelet szárnyán. Stresszcsökkentő, önértékelő, integrációt elősegítő fantáziajátékok óvodások számára. L'Harmattan Kiadó, Budapest. 80 p.

⁸⁷ Göbel Orsolya (2007): Égig emelő légzés. Stresszcsökkentő, önértékelő, integrációt elősegítő fantáziajátékok óvodások számára. L'Harmattan Kiadó, Budapest. 71 p.

Hetente kétszer, a délutáni időszakban „**Zenés, mozgásos percek**” megszervezését ajánlja a program, ahol az óvodapedagógust utánozva, 3-5 perces időtartamú népzeneire, a magyar folklór változatos térformáinak és lépéseinek alkalmazásával táncolhatnak a gyermekek, és készülhetnek a jeles napok táncbéli programjaira. A másik változatának ajánljuk: a 3-5 perces klasszikus zenére kitalálható mozgásimprovizálást, amelynek mozdulatait az óvodapedagógusok a gyermekekkel közösen kitalálják ki, majd egyénenként. Ezeket a mozgás-improvizációkat egyéb óvodai rendezvényeken a gyermekek bemutathatják.⁸⁸

Az óvoda szervezzen **speciális mozgásfejlesztéseket** azoknak a gyermekeknek, akik gerincdeformitásban szenvednek, vagy lábboltozat erősítő tornára van szükségük. Ez szervezhető óvodai és csoport szinten is.

Az **5-6-7 éves gyermekeknek**, akik a tehetségigéretük szerinti beválogatáson túljutottak, és a mozgásos területen, átlagon felüli adottsággal rendelkeznek, az óvoda szervezhet minden héten, heti egy alkalommal **téri, kinezetikus tehetségműhelyeket**. A műhelyvezető a programját úgy állítsa össze, hogy ráépüljön az óvodai fejlesztésre, de ugyanakkor magasabb szintű erő- és állóképesség fejlesztést, koordinációs képességfejlesztést biztosítson a gyermekeknek. A mozgás területén az óvoda szervezhet pl. labdajátékok, zenés gimnasztika, zenés mozgás-improvizáció, és sportágankénti műhelyeket. E differenciált tevékenységekbe vonják be a különböző sportszervezeteket. A tehetséggondozó műhelyvezetők az óvodai szinten szervezett, tervezett műhelyeket, heti rendbe beépített időkeretben tartásuk.

Az óvodapedagógus kiemelt feladata a differenciálás, mivel a gyermekek alapkészségei között nagy különbségek mutatkoznak,⁸⁹ és a vegyes csoportban pedig mindhárom korosztállyal számolni kell. A gyermek mozgása mindenkor visszatükrözi, hogy hol jár a mozgásfejlődése, ezért megfogalmazható, hogy elsőképpen ő differenciál, mert minden mozgásgyakorlatot csakis a saját képessége szerint tud kivitelezni. Ezek a kiindulópontok a differenciálásban. Az óvodapedagógus differenciálást alkalmaz,⁹⁰ ha különböző nehézségi fokú gyakorlatokat állít össze, s ezek végrehajtásának tempóját is variálja, valamint a gyermekek terhelhetősége szerint a gyakorlatok ismétlés számát is az eltérő képességek szerint kezeli. Differenciálásra van szükség a segítségadás mértékében, módjában, a foglalkoztatási formákban, a csapatok összeállításában, eszközadásban, és a gyakorlatadásban stb. Ezzel biztosíthatja a minden gyermeknek kijáró egyéni fejlesztést.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a tevékenység során

A mozgásos élmények által kiváltott kommunikáció – mint a gyermekek szükségleteinek, kívánságainak szóbeli megfogalmazása, igen változatos kommunikációs lehetőséget kínál a mozgás, mozgásos játék tevékenységben.

A járásgyakorlatok zenére és a zenés gimnasztika mozgáselemben megerősödik a gyermekek nem verbális kommunikációja, amelyet az óvodapedagógus generál az utánzásos tanulási helyzettel. Ebben a tanulási helyzetben megjelenik a testbeszéd, az arc mimikájának kifejező ereje, a kéz által üzenhető gesztus nyelv. Az érkező ingerek közül a gyermek azokat választja ki és szintetizálja észleléssé, amelyek érzelmileg közel állnak hozzá, amelyek megragadják a figyelmét. Az így kialakult észleleti kép tele van érzellemmel, melyet a zene erősen támogat. Ezek a ritmikus, szép mozdulatok csak véletlenül tartalmazzák a lényegét, a logikai összefüggéseket, a gyermek számára egy-egy kiragadott részlet a legfontosabb, legérdekesebb. Ezért az óvodapedagógus ezeket a gyakorlatokat ne kísérje instrukciókkal, folyamatos magyarázó

⁸⁸Lukács Lászlóné (2009): A zenés-mozgásos percek bevezetése az óvodai gyakorlatba. Óvónők kincsestára. C 3.15. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest 1-15. p.

⁸⁹Farmosi István (1999): Mozgásfejlődés. Dialóg Campus Kiadó, Pécs. 48. p.

⁹⁰Pappné Gazdag Zsuzsanna (2010): Korszerű módszerek. Szemléletváltás a kisgyermekek testnevelésében. Óvónők kincsestára. C 5.9 Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest.1-18. p.

beszéddel. Hagyja a gyermeket, hogy esztétikai élményként éljék meg a közös együttes mozgásokat.

A fő fejlesztési területen az óvodapedagógus egyénileg értékeli a gyermekeket, hogy tudják, mit csinálnak jól, és mit javítsanak. A gyengébb mozgású gyermekeket buzdítsa, bátorítsa, hogy ne veszítsék el a mozgáskedvüket. **A fő fejlesztési terület keretjétekai és a mozgásos tevékenységek legvégén beiktatott fantáziajátékok stressz oldó helyzetek, gazdag kommunikációra, párbeszédre adnak lehetőséget,** mert a gyermekek, a különböző érdekes helyzetek megélése után, szívesen elmondják, hogy mit éreztek, és az milyen hatással volt rájuk. Az óvodapedagógus ezeket a beszédhelyzeteket használja fel a bőbeszédű, sok mellékvágánnyal teli, vagy csak felsoroló, vagy szaggatott, vagy egybefolyó tagolatlan megnyilvánulások indirekt javítására, fejlesztésére.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- az irányokat;
- a természetes hely- helyzetváltoztató mozgásokat alkalmazó játékokat; a mozgástevékenység szokás- és szabályrendszerét;
- a mozgáshoz használt eszközök helyes fogásait.

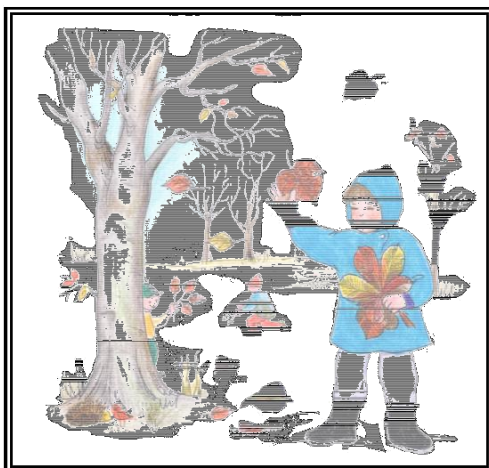
A gyermek képes:

- térben tájékozódni, irányokat betartani;
- harmonikusan, összerendezett ütemtartással járni;
- a zenés gimnasztikai gyakorlatokat esztétikusan, jó testtartással végezni;
- öt percig kocogni, futni, jól koordinált futómozgással;
- csúszni, kúszni, mászni a különböző szereken is;
- helyben labdát vezetni, kislabdát távolra és célba eldobni;
- az ugrásokat talajéréskor fékezni;
- kitartó, pontos feladatvégzésre;
- kooperatív játékokra;
- mozgáseszközök előkészítésére, elrakására.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- élvezzi és tetszik neki a zenés gimnasztika szépsége;
- élvezzi a futást, kocogást,
- szeretettel segít kisebb, vagy mozgásfejlődésben elmaradt társainak;
- figyelmesen együttműködik társaival a mozgásos tevékenységben.

6.6. A környezet tevékeny megismertetése

A tevékenység célja: a gyermekek közvetlen majd tágabb környezetének felfedezése során pozitív érzelmi viszonyának alakítása a természeti, emberi és tárgyi értékek iránt. Ezáltal ismerje meg szülőföldjét, és annak helyi hagyományait, szokásait, a családi kultúra értékeit, hogy annak szeretetére, védelmére folyamatosan befogadóvá váljon.

Célunk továbbá a környezet felfedezése, kutatógatása, vizsgálódása közben a gyermekek mennyiségi, alak-, nagyságbeli, tér- és síkbeli ismeretének gazdagítása, tapasztalatainak rendezése, melyet más körülmények között is fokozatosan alkalmazni tud. A gyermekek elemi ismeretének megalapozása a szülők segítségével.

Az óvodapedagógus feladatai

- A 3–6–7 éves korú gyermekek számára érthető, valós, helyi környezeti témakörök összeállítása, természetes helyzetben történő élmény- és tapasztalatszerzés biztosítása, amely számukra sokféle matematikai összefüggésben megvizsgálható, felfedezhető és feldolgozhatóvá válik;
- A tevékenység megszervezése, differenciált szervezeti formáinak megteremtése, és a művészetek integrálása az intellektuális érzelmek gazdagítása érdekében;
- A gyermekek kommunikációs képességének fejlesztése az átélt élmények, a közvetlen tapasztalatok, vizsgálódások, kísérletezések és azok feldolgozása során.

A 3–6–7 éves korú gyermekek számára érthető, valós, helyi környezeti témakörök összeállítása, természetes helyzetben történő élmény- és tapasztalatszerzés biztosítása, amely számukra sokféle összefüggésben megvizsgálható, felfedezhető és feldolgozhatóvá válik

A legkisebb gyermekek elsősorban ismerkedjenek meg az óvodával, az ott dolgozó felnőttekkel. Az óvodapedagógus tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a gyermekek megszerethessék az óvodájukat, a benne dolgozó összes felnőttet. A gyermekek biztonságérzetének kialakulását segítsék olyan **óvodabejáró napi programok**, amelyek apró részleteiben bemutatják az óvoda tárgyi, növényi, esetleg állatvilágát, a benne dolgozók szorgalmas munkáját, értékeit.

Az óvodapedagógusok a féléves beszoktatási folyamatban olyan projektjellegű témaköröket tervezzenek,⁹¹ amelyek segítenek a gyermekeket közel hozni egymáshoz, és az egyéni értékeiket megismerni. Az „Ismerjük meg egymást!” vagy „Te tudod, hogy én milyen családban élek?” témakörök, jól szolgálják egymás megismerését. Ehhez jó élményszerző és tapasztalatgyűjtő lehetőség, ha meglátogatják a közelben lakó csoporttársaikat, ahol beszélgethetnek a családokról, és azok tagjairól. Közben elkészülhetnek a gyermekek családfái. **„A mi családfánk” albumaikat**, az óvodapedagógusokkal együtt helyezték el a környezeti térben, ahonnan bármikor elővehetik a még érzelmi labilitású picik gyermekek, saját maguk megvizsgálására is. Ebbe a témakörbe

⁹¹ Nagy Jenőné (2006): A projektpedagógia. Projektpedagógia alkalmazása az óvodában. B 1.10 Óvodavezetési Ismeretek. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest. 1-22. p.

beilleszthető olyan elemi ismeretek gyakorlása, mint a gyermekek pontos nevének megtanulása például egy „Hogyan hívnak, mutatkozz bel” szerepjátékkal. Vagy „Hányan élünk a családjukban?” játékkal a családtagok keresztnéve is gyakorolható.

Jó témakör a kicsiknek **az évszakok megismertetése**, mert mindennap kint vannak az óvoda udvarán, s ott megfigyelhetik az évszakok szépségét, színeit, jelenségeit, időjárását. Gyűjthetnek terméseket, leveleket, kavicsokat, és az évszakokra jellemző képeket, és édesanyjukkal otthon, az évszakokra jellemző képeket, amelyeket együtt helyezhetnek ki a csoport környezeti terébe. Az évszakok témaköréhez kapcsolható **az erdei óvodai program** is, ahová minden évszakban elmennek az óvodások. Ősszel, télen és tavasszal megcsodálhatják –akár egy közeli ligetes parkban is– a kiválasztott fájukat.

Ismerkedjenek meg **az óvoda utcájával, épületeivel, boltjaival, az ott található intézményekkel, az ott élő emberekkel, növényekkel, állatokkal**. Ha művészeti érték van az óvoda utcájában, gyakorta nézegessék meg, hogy tudják megérezni a rácsodálkozás „ah” élményét. Fedezzék fel a környezet formáit, nagyságbeli jellemzőit, azok számosságát, mennyiségét is.

A legkisebb óvodások vegyenek részt, ismerkedjenek **a hagyományőrző jeles hetek** programjaival, az óvodai ünnepélyekkel, rendezvényekkel, s a művészeti jeles napokkal.

Egy – egy témakörhöz alkalmazva kövessék figyelemmel a csoportjukba járó nagyobb gyermekek gyűjtő, feldolgozó, rendszerező munkáját, fejlesztő játékait, és az óvodapedagógusok művészeti élményközvetítéseit.

Legyen lehetőség a projekttemakörhöz kapcsolódó rövid video (maximum 2-4 perc) megtekintésére, vagy a gyermekek által behozott, nekik való érdekességek, családi felvételek nézegetésére.

Vegyes csoportokban élő legkisebb óvodások a második félévben már társuljanak a többiek környezeti témaköréhez, dolgozzanak az egy-kéthetes, időkeretben, de az élmény-és tapasztalatszerzési lehetőségeket, valamint a feldolgozási módszereket az óvodapedagógusok differenciáltan, számukra könnyen érthető módon bontsák le.

Az óvodapedagógusok **a nagyobb óvodások** projektjellegű tapasztalat- és élményszerző sétáit szervezzék meg az óvoda utcáján túl, **az óvoda tágabb környezetében**. Törekedjenek a megfigyelések, gyűjtőmunkák gazdagítására, differenciálására.

A gyermekek az évszakok jelenségeit, az időjárás változását folyamatosan figyeljék meg. Tudjanak gyönyörködni az évszakok szépségeiben. Keressenek összefüggéseket az időjárás és az emberek tevékenysége között. Gyűjtsenek terméseket, azokat hasznosítsák az óvodapedagógus segítségével. **Végezzenek rügyeztetést, magvak csíráztatását, hajtátását, azok ápolását, gondozását, a termések betakarítását és feldolgozását!**

Látogassanak el a családokhoz, nézegessenek családi képeket. A gyermekek mutassák be a család tagjait, otthonukat, **a szüleik munkahelyét és a család érdeklődését**. Gazdagítsák a „**Mi családfánk**” albumjukat a családi változásoknak megfelelően, a család legnagyobb élményeinek képeivel, hogy nagycsoportos koruk végén –akár anyák napi ajándékként– hazavihessék a családjukról készült hároméves munkájuk összegyűjtött emlékeit.

Az óvodapedagógus tervezzen olyan projekttemakört, amely **az egészséges életről szól**, amelybe az egészséges táplálkozás, az egészséges gazdag mozgásos élet, egészséges ciklikus életvitel, az öltözködés és az időjárás összefüggése, de az orvos gyógyító munkája, a gyógyszerészek segítő, szolgáltató tevékenysége is belefér. Az óvodapedagógusok szervezzék meg mindehhez a valós élményeket, a témában konkrét gyűjtőmunkát, amit a gyermekek a szüleikkel együtt végeznek el. Látogassanak el az óvoda közvetlen környezetében lévő orvosi rendelőintézetbe, gyógyszerertárba, kondicionáló termekbe, Herbária üzletbe stb., hogy a szerzett

élményeket, tapasztalatokat a gyermekek feldolgozhatják. **A projekt befejezéseként csoportmunkában alkossák meg azt a kiállítást, amely bemutatja, mi-mindent hoztak létre e projekt tanulása során,** s mindezt mutassák be szüleiknek a csoportjuk folyosóján.⁹²

Az elemi ismeretek megszerzése érdekében az óvodapedagógus tervezzen projekttemát a környezetükben megtalálható járművekről, s azok csoportosításáról, a gyalogos közlekedés szabályairól. Foglalkozzanak a rend őreivel, hogy a gyermekek észrevehessék, hogy ők is az emberek nyugalmáért dolgoznak.

Tervezzenek projekttemakört **a gyermekek szüleinek foglalkozásáról**, ismerjenek meg jó néhány munkakört. Mindezen témákban figyeljék meg az emberek viselkedését, szokásait, amelyek a társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához, megvédéséhez szükségesek. Beszélgessenek a munkakör nehézségeiről, a sikerességeiről, és azt is tudakolják meg, ki szereti a saját munkakörét, és miért? Hangulatos beszélgetések alakulnak ki, ha a gyermekeket a jövőbe csalogatjuk, és azt feszegetjük, hogy **„Mi szeretnél lenni felnőtt korodban?”**.

Az óvodapedagógusok az **óvoda környezetében élő növényeket, háziállatokat, madarakat, bogarakat** fedezzék fel a gyermekekkel együtt. Projekttemakörükbe tervezzék meg a külső és belső tulajdonságaik megismerését, táplálkozási szokásaiknak megfigyelését, a többi állatokhoz való viszonyulásukat, az emberekhez való kapcsolódásuk jellemzőit is fűrkésszék ki. Figyeljék meg, hogy egy-egy kutyatartó gazda, hogyan szól a kutyájához, milyen kapcsolat van köztük.

Az óvodapedagógusok számos olyan projekttemakört kitalálnak, amelyek **a gyermekek helyi környezetének esztétikai értékeit fedeztetik fel**. Például: városunk a királyok városa, községünk szép épületei, városunk köztéri szobrai, községünk múzeumai, kicsi falunk gyönyörű, virágos terei stb. Olyat is tapasztaltunk, hogy a városban, községben élő népművészekről, mesteremberekről, népdalénekesekről, festőművészekről, és természetesen az alkotásaikról készülnek projekttemakörök, akiket a projekt végén meghívunk az óvodai évszaki ovigaléria kiállítójaként vagy az évszaki ovikoncert fellépőjeként. Ezek a projekttemák kiválóan megerősítik az alternatív program pedagógiai céljait.

Az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a gyermekek a projekttemaköreikhez rövid (maximum 4-5 perces) videofelvételeket megnézhessenek, vagy interneten található szép képeket megcsodálhassanak.

A nagyobb óvodások feladata a jeles napokra, ünnepekre, rendezvényekre való felkészülés.

Az óvodapedagógusok ajánlata szerint közösen tervezzék meg, mit szeretnének megvalósítani az ünnepeken. Ebben a munkában egyenként, párban és kisebb csoportokban vállalnak feladatot a gyermekek, amelyet az óvodapedagógusokkal együtt napokra lebontanak, hogy mindennel el tudjanak készülni. Ezekre az ünnepi napokra minden óvodai csoport külön vállal feladatot, hogy megérezhessék az ünnepi felkészülés súlyát, a nagy közösségükért végzett felelősséget.

Az óvodapedagógusok a folyamatok katalizátorai, akik minden tárgyi feltételt megteremtene a gyermekek vállalt feladatainak elvégzéséhez. Tőlük függ, hogy a projekt levezetését a gyermekek hogyan élik meg, milyen motivációs erőt tudnak kialakítani bennük a különböző játékok megtanulásához és eszközök elkészítéséhez. Ezek a projektek fejlesztik legjobban a gyermekek pszichikus funkcióit, a koncentrációs képességüket, a feladattartásukat, a figyelmüket, emlékezetüket, képzeletüket és a kreativitásukat, s azon belül a problémafelállító, azonosító és megoldó képességüket. Ennek a komoly munkának a jutalma, maga az ünnepnap, amiért az óvoda apraja-nagyja egyaránt megdolgozik.

Az ünnepekre, rendezvényekre történő projekt- feladatok elvégzése akkor lesz eredményes, mély érzelmi nyomokat hagyó, **ha a gyermekek nem órákat töltenek az eszközök elkészítésével, a**

⁹²Dewey, J. – Kilpatrick, W. H. (1935): Der Projektplan. Grundlegung und Praxis. Weimar

műsorok begyakorlásával, hanem 10-15 percesek maradnak a napi kis csoportos, egyéni és/vagy páros feladatok elkészítésének időkeretei.

Minden projekttemájukról közösen készítsenek albumot, azt helyezték el a környezeti terükben, hogy felidézhesék az élményeiket, tapasztalataikat, a szüleiknek megmutathassák a projekt zárásaként. Ehhez digitális eszközök használata szükséges, hogy elkészüljenek a projektekről a digitális fotók, esetleg DVD felvételek az ünnepélyről, rendezvényekről, jeles napjaikról.

A nagycsoportos gyermekek olyan különleges projekttemakörben is vegyenek részt, amely a víz, levegő, föld témákat érinti, hogy tapasztalatokhoz jussanak a környezetük szennyeződéseiről is. Ezért az óvodapedagógus a szülők bevonásával szervezze meg -a projekteken belül- az állatok napját (október 4.), a Víz világnapját (március 20.), a Föld napját (április 22.) és a Madarak és Fák napját is (május 10.), amelyek az élhetőbb világért szóljanak. A gyermekek végezzenek egyszerű kísérletet a növényekkel, állatokkal, valamint a vízzel, levegővel és a talajjal is.⁹³

Évszakonként egy alkalommal **erdei óvodai program** megszervezésére is sor kerül. A 3–4 éves gyermekek erdei óvodai programja egy-két órás, mely az óvoda közelében található ligetes területen zajlik, lehetőleg minden évszakban ugyanott. A 4–5 éves gyermekek félnapot is tölthetnek a természetben. (A hátizsákokba elkészített tűzóriai jelzi a félnapos levegőn tartózkodást.) Az 5–6–7 éves gyermekek két teljes napot is kint tölthetnek, akár távolabbi erdős– ligetes terepen is, ahol az egészséges életmódjuk biztosításához megvannak a feltételek. (Az időkeretek csak ajánlások, az óvodapedagógus a helyi körülményeknek megfelelően tervezze meg az erdei programokat.)⁹⁴

Az óvodapedagógusok sokféle témakörben gondolkodhatnak még, amelyből érdemes projekttemakört faragni: pl.: kövek a környezetünkben, színek a környezetünkben, egy építkezés nyomon követése, iskolák a környezetünkben, mivel közlekedünk a városunkban, házak a környezetünkben, stb. A felsorolt témák megannyi matematikai megfigyelést tartogatnak a projektjellegű tanulás során, amely megmozgatja a gyermekek intellektuális érzelmeit.

A gyermek ebben a tanulásban megélheti a gondolati cselekvés érzelmeit, ha részletesen visszapergeti a megélt élményeket. Többször átélheti az „Értem!” evidencia-élményt, „Nézzétek, sikerült!”- sikerélményt, mert ott van az óvodapedagógus és a gyermek kezében az élmények feldolgozása. „Vajon mi lesz?”- izgalmas pillanatok a kíváncsiság élményét generálják a gyermekek számára. A gyermekeknek a sok közös projekt és a feldolgozáshoz kitalált fejlesztő játékok hatása megannyi intellektuális motívumot ad. „Jaj, de érdekes!” projekt felfedezések sok „AHA” élményhez juttatják őket. „Jé, az asztalnak is szeme van?”- humoros felfedezések élményei örök alkotóvá, a humort befogadójává formálják az „aprószenteket”. Ezt a tanulást egyetlen tanulási típus jelen helyzetünkben, nem tudja felülmúlni. A témaköröket elemezve elmondhatjuk, hogy ez a pedagógia erősíti a helyi közösségi lét értékeit, kezdeményezi a közösségteremtő együttléteket, a helyi érdekű lokálpatriotizmus megerősítését.

A tevékenység megszervezése, differenciált szervezeti formáinak megteremtése és a művészetek integrálása az intellektuális érzelmek gazdagítása érdekében

A gyermekek fejlesztése mindhárom korosztály esetében, kis létszámú csoportokban, páros munkaformában és egyéni fejlesztéssel történik, a gyermekeket elosztva, hetente három alkalommal. Az élmény- és tapasztalatszerzések a délelőtti udvari életbe, az élmények feldolgozása pedig a délelőtti csoporttermi játékba integrálódnak. Az óvodapedagógusok a közvetlen élmény-

⁹³ Ötletzsák gyűjtemény az óvodai környezet – és természetvédelmi neveléshez. (1995): Szolnok Tisza Klub, 6. 40 p.

⁹⁴ Hortobágyi Katalin (1991): A projekt...eszméről? - oktatásról? - tanulásról? ... módszerről? Új Pedagógiai Szemle, Budapest. 7-8. száma, 165-169. p.

és tapasztalatszerzések hatékonyságát növelik azzal, hogy a gyermekeket az élmény helyszínére kisebb csoportokban viszik el, hogy minden gyermeknek egyenként tudjon az óvodapedagógus válaszolni a feltett kérdéseire, és egyenként tudja megfigyeltetni a gyermekekkel a lényeges tapasztalni valókat. Minden projekt témában kezdeményezzenek konkrét célú otthoni gyűjtőmunkákat, amihez tudatos feldolgozó tevékenységeket, vizsgálódásokat és kísérletezgetéseket kapcsoljanak. A téma elindítását előzze meg a felvetett problémák megbeszélése, mely a témában felöleli a természeti, emberi és tárgyi vonatkozásokat.

A délutános óvodapedagógus megérkezése után, a délelőtti óvodapedagógus, a hét három délelőtti, maximum 8–10 gyermekkel kezdje el a felvetődött problémák körbejárását, elsősorban élményalapú megközelítéssel. Az élményeket minél többféleképpen rögzítse, hogy azok visszanezhetővé, könnyen felidézhetővé váljanak. Vegyes csoportokban az élmény- és tapasztalatszerzés legyen közösen a kicsikkel, viszont a téma feldolgozásban való részvételüket a gyermekek képessége döntse el.

Az óvodapedagógus **két, háromhetes időintervallumban** alakítsa ki a teljes projekt témakör, levezetését, feldolgozását. A témán belül törekedjen a nagycsoportos gyermekekkel közös tervezésre. A gyermekek az óvodapedagógus segítségével egy projektfalon tervezzék meg a napenkénti tennivalókat. Az óvodapedagógus egy témakörhöz legalább három élmény- és tapasztalatszerző megfigyelési lehetőséget tervezzen, melyekre az első hét ad megfelelő lehetőséget. Ezekről a pillanatokról készítsenek fotókat, az élmények felidézéséhez és a projekt végét lezáró albumok elkészítéséhez. Az első hét élményszerűségét az óvodapedagógus tovább fokozhatja, ha művészeti kiegészítésekkel gazdagítja az élményszerzés időszakát.

Az óvodapedagógusok a projekt témák feldolgozásában nagy hangsúllyal tervezzék meg **a logikus gondolkodáshoz szükséges gondolkodási műveletek sorát**, mint a megnevezés, párosítás, felsorolás, kiválasztás, bizonyos sorrend kialakítása, különböző rendezőelvek használata, összehasonlítás, megkülönböztetés, azonosságok, hasonlóságok, következtetések, ítéletalkotások, analízis, szintézis, konkretizálás, általánosítás, csoportosítás és osztályozás, valamint a mennyiségi, alak, nagyság, tér- és síkbeli jellemzők tudatos gyakorlásának lehetőségeit. Az óvodapedagógus az élményeket, tapasztalatokat igyekezzen hatékony, érdekes eszközökkel feldolgozni, amelyek biztosítják a logikai műveleti sorok alkalmazását.

Az óvodapedagógus a második hétre úgy készüljön fel, **hogy projekt táblán** a kis csoportokkal közösen vagy egyénenként, vagy párban minden fontos tapasztalatot a kiválasztott gondolkodási művelet sor segítségével a gyermek meg tudjon oldani, mivel mindahhoz tapasztalatot gyűjthetett. A második hét második napjától élvezhetik a **gyermekek a projekthez kitalált fejlesztő játékokat, akár a művészetek integrálásával**, majd az utolsó, harmadik napon, szorgalmas együttműködéssel elkészül az **a kiállítás**, amely bemutatja a teljes projekt folyamatát, a benne részt vett gyermekekkel, felnőttekkel és szülőkkel.

Minden feldolgozandó témához tervezzenek **egyéni, páros, mikrocsoportos fejlesztő játékokat**, amelyek az elmélyítést, az egyéni képességek tudatos fejlesztését szolgálják. A megkedvelt fejlesztő játékok bekerülnek a gyermekek szabad játékába, amely a projekt felidézését is magában foglalja.

Egy-egy témához kapcsoljanak irodalmi, zenei, képzőművészeti, népművészeti, iparművészeti vonatkozásokat. A projekt befejezését jelezze **a gyűjtött anyagból esztétikusan összeállított kiállítás**, mely a szülők tudatos tájékoztatását is biztosítja. A projektjellegű tanulás megkívánja az óvodapedagógus tervezőtevékenységét, amelyet egész évre, évszakonként gondoljon végig, és minden projektről készítsen vázlatot a tudatos levezetéséhez. Ezekhez formanyomtatványok állnak rendelkezésre. **(7. számú melléklet)**

A gyermekek kommunikációs képességének fejlesztése a problémák azonosítása, megoldása, az átélt élmények, a közvetlen tapasztalatok feldolgozása során tervezett vizsgálódások, kutakodások, kísérletezések tervezésével

A kiscsoportos problémafelvetések, élmény- és tapasztalatszerzések, témafeldolgozások lehetőséget adnak a gyermek-óvodapedagógus, gyermek-gyermek személyes **okfejtő, összefüggéseket kereső beszélgetésére**. A beszélgetés természetesen akkor lesz fejlesztő erejű, ha az óvodapedagógus kérdésfeltevése verbális megnyilatkozásra ösztönöz. A legsokszínűbb spontán beszélgetések esetében is mindig csak olyan kérdéseket tegyen fel az óvodapedagógus, és olyan válaszokat adjon, amelyek biztonsággal segítik az új ismeretek, fogalmak, fogalomkörök kialakulását, ezek helyes szóbeli megfogalmazását. A projekthez kapcsolódó irányított beszélgetésekben előfordulnak **a legismertebb kérdéstípusok**: a sugalmazó, rávezető, gondolkodtató kérdések. Az óvodapedagógus a beszélgetések funkciójából adódóan azonban, a kérdések céljának, feladatának megfelelően, variálja ezeket. **A változatos kérdések vonatkozhatnak adatok, tények megállapítására, problémafelvetésre, feladatok értelmezésére, fogalom megnevezésére, felsorolásra, ok-okozati összefüggések felfedezésére, elemi következtetések levonására, hasonlóságokra és különbségekre, és a szó jelentésének ismeretére.** Az óvodapedagógusnak arra kell ügyelni, hogy kérdései ne tartalmazzanak olyan fogalmakat, amelyek jelentéstartalmával a gyermek nincs tisztában. Fontos, hogy minden gyermekre figyeljen, mert a gyermek jelzi, ha valamit nem ért, s azt gyors korrigálással helyre tudja hozni, és folytatható a beszélgetés. Az is lényeges a beszélgetésben, hogy a gyermek minden kérdésére hiteles, érthető pontos választ kapjon.

Ezek a projektjellegű szervezeti formák kiválóan segítik **a gyermekek szókincsének gazdagítását**, mivel a projekt témakörökben, a gyűjtőmunkával együtt igen széles tapasztalati anyaggal dolgoznak, amelyek megsokszorozzák valóban a gyermekek szókincsét, és gyakorolhatják azokat a kontextusos beszédben. A valós élethelyzetek természetes módon teszik lehetővé, hogy alkalmazzák, gyakorolják a viselkedés alapvető szabályait, a köszönést, bemutatkozást, megszólítást, véleménynyilvánítást, a szándékok kifejezését, az érzelmeik közvetítéseit, melynek hatására magabiztosabbá válnak a kommunikációs szituációkban.

Az óvodapedagógusnak arra kell törekednie, hogy a projektjellegű tanulás során adjon minél több lehetőséget a **spontán beszéd formáinak széles körű gyakoroltatására**, a metakommunikáció egyre változatosabb megoldásaira, a kontextusos és az összefüggő beszéd alkalmazására.

A projektek tele vannak matematikai, logikai összefüggésekkel, melyet a gyermek játszva, a tapasztalatok logikus rendezésével sajátít el. A matematikai tapasztalatszerzés fontos alkotóeleme a gyermekek értelmi képességének, a beszéd és gondolkodás együttes fejlődésének. Ezért az óvodapedagógus a projektekben a gyermekekkel tudatosan gyakoroltassa a matematikai kifejezéseket, a tő-, és sorszámneveket, a határozatlan számneveket, a halmazok összehasonlítását szín, alak, forma, helyzet, számosság szerint, becsléssel, párosítással, több, kevesebb ugyanannyi meghatározásával. A projektek feldolgozása során a gyermekek sajátítsák el a relációs szókincset: a kisebb, nagyobb, ugyanakkora, alacsonyabb, magasabb, ugyanolyan magas, rövidebb, hosszabb, ugyan olyan hosszú, keskenyebb, szélesebb, ugyan olyan széles, egész, fél, feleannyi stb. kifejezéseket. Fedezzék fel, ismerjék meg a sík-, és térmértani kifejezéseket: a kört, téglalapot, a négyzetet, a gömböt, a téglatestet, a kockát, a nyitott és zárt vonalakat, és a szimmetrikus alakzatokat stb. A gyermekek beszédészlelése és beszédmegértése záloga lesz annak, hogy szókincsükbe minél több matematikai kifejezés bekerüljön.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a tevékenységhez szükséges viselkedés alapvető szabályait;
- azokat a magatartási formákat, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek;
- a gyalogos közlekedési szabályokat;
- a környezetében lévő művészetek, mesterek, esztétikai alkotásokat;
- mennyiségi, alaki, nagyságbeli, tér- és síkbeli formákat.

A gyermek képes:

- különbséget tenni az évszakok között, napszakok között;
- megszámlálni bármit legalább 10-ig, s azokat mennyiség, nagyság, forma, szín szerint rendezni és összehasonlítani;
- az irányokat, és a szófajokhoz társuló igekötőket, névutókat (leül, szék mellett) pontosan alkalmazni;
- betartani a gyalogos közlekedés szabályait;
- élményeit kontextusos helyzetben elmondani;
- a beszédhelyzethez és az anyanyelvi szabályokhoz illeszkedő, jól érthető módon beszélni;
- az alapvető viselkedési szabályokat betartani;
- önállóan, otthonosan mozogni az óvoda egész területén.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- szereti a környezetét, gyönyörködik a szépségében;
- örömmel ismer rá a környezetében lévő intézményekre, szolgáltató üzletekre, művészeti alkotásokra, s azokra az emberekre, akiket ott megismert;
- szeretettel beszél azokról a háziállatokról, amelyekhez személyes kapcsolata társul;
- fontosnak tartja a gyalogos közlekedés szabályait, amelyet igyekszik betartani, betartatni a kisebbekkel;
- törekszik azoknak a magatartási formáknak, szokásoknak betartására, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek;
- élvezettel nézi a tapasztalatszerző sétákon, kirándulásokon, rendezvényeken készült videó felvételeket, fotókat;
- érdeklődő, szívesen beszélget, kérdez a felnőttektől, társaitól egyaránt.

6.7. Munkajellegű tevékenységek

A tevékenység célja: a gyermeki munkajellegű teendők megszerettetésén keresztül olyan készségek, tulajdonságok kialakítása, amelyek pozitívan befolyásolják a gyermekek munkához való viszonyulását.

A sokféle munkajellegű teendők, tevékenységek biztosításával a gyermekek jussanak el odáig, hogy szívesen és örömmel végzik a munkafeladatokat.

Továbbá célunk hogy a gyermekeknek a munkavégzéséhez szükséges képességeik kialakulhassanak, ami közben formálódhat

önálló felelősségük, társas együttműködésük, kooperatív, egymásra figyelő munkavégzésük.

Az óvodapedagógus feladata

- A felnőttek mintáján keresztül a gyermekek pozitív beállítódásának, viszonyulásának megalapozása a munkajellegű tevékenységekhez;
- Különböző típusú munkajellegű tevékenységek biztosítása, munkafolyamatainak megismertetése, s azok feltételének megteremtése;
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a munkajellegű tevékenységek elvégzése során.

A felnőttek mintáján keresztül a gyermekek pozitív beállítódásának, viszonyulásának megalapozása a munkajellegű tevékenységekhez

Az óvodások munkajellegű tevékenysége a játékból bontakozik ki, elsősorban önmagukért, majd később a közösségért végzik. Kezdetben az óvodapedagógus segítségével, később pedig teljesen önállóan, öntevékenyen vesznek részt benne, az óvodapedagógus sugalmazó, bátorító és elismerő szeretetével.

A gyermekeknek mindenben a felnőtt a mintaképe. Ez igen hamar megjelenik a szerepjátékukban, amikor papás-mamás játékot játszanak. Ebben a játékban a szüleiket utánozzák. Az óvodai életben pedig az óvodapedagógust, ha megfigyelhetik, milyen munkát végez. Az óvodapedagógus a gyermekeket engedje magához közel, hogy lássák, mit tesz. Az is hatékony eszköze az attitűdformálásnak, ha az óvodapedagógus mindig elmondja, mit, miért csinál. A gyermekek igen hamar kiejtik azt a mondatot, hogy „Én is csinálhatom?” Ez az a pillanat az óvodában, amit fogadjon el az óvodapedagógus, lelkesítse a gyermekeket a munkafolyamatok megismerésére, begyakorlására.

Az óvodapedagógus tudatosan úgy kommunikáljon, hogy a gyermekek megtudhassák, ha ők tiszta, kivasalt ruhában érkeznek az óvodába, az az édesanyjuk igényes munkájának az eredménye. Ezt nekik értéknek kell tekinteni, meg kell becsülni. Ugyanígy az óvodában a dajka néni igényes munkájának eredménye a patyolat tiszta csoportterem, amelyben olyan jó végigmászni a tiszta szőnyegeken. Ez az óvodai szemlélet tudja három éven keresztül megalapozni a gyermekek pozitív beállítódását, a magukért és másokért végzett teendők, feladatok elvégzését, amit örömmel és szívesen, aktívan vállalnak.

Különböző típusú munkajellegű tevékenységek biztosítása, munkafolyamatainak megismertetése, s azok feltételének megteremtése

A gyermeki munkajellegű teendők bevezetése az óvodapedagógusoktól közös, tudatos, tervező és szervezőmunkát igényel, amit egy csoport irányítása esetében a két óvodapedagógusnak nagyon precízen végig kell gondolnia a dajka nénik bevonásával. Közösen a legpraktikusabb munkafolyamatokat dolgozzák ki, amit a gyermekek könnyen elvégezhetnek. Mindegyik munkafajta bevezetését előzze meg a fenti végiggondolás, mert ez a záloga minden munka eredményességének. A másik kiemelt feladat a munkafajtákhoz szükséges eszközök beszerzése vagy elkészítése, amelyeknek eszközfogásait is meg kell beszélni a gyermekeket nevelő felnőtteknek, hogy mindhárman azonos mintát adjanak azok helyes használatáról, a munkamenet sorrendiségéről.

Az óvodapedagógus először minden gyermekkel egyenként végezze el a munkafolyamatokat, és vegye észre, mit tud a gyermek könnyen elvégezni, miben szükséges segítséget adni ahhoz, hogy megtanulhassa azt önállóan elvégezni. A gyermekeknek csakis bátorítással, buzdítással segítsen, így minél többször át tudják élni az „Én már erre is képes vagyok!” sikerélményt, amely a munka örömet, a célért vállalt erőfeszítés szépségét is magában hordozza.

Az óvodába lépéstől kezdve az óvodapedagógus indítsa el az **önkiszolgálás** munkafolyamatait a gyermekek öltözködésében, tisztálkodásában, étkeztetésében, játékhasználatában, ezekben alkalmazza a szokástanulási módszereink eredményes levezetését.⁹⁵ Ebben a munkajellegű tevékenységben el kell érünk, hogy a gyermekek minél hamarabb a maguk kiszolgálásában önállóvá váljanak. (Lásd a részletes kidolgozását a 19-20. oldalon!)

A közösségért végzett tevékenységek egyik kiemelt formája a **naposi munka**, melyet az óvodapedagógusoknak nagyon átgondoltan szükséges bevezetni. Az óvodapedagógus a naposi munkát bármelyik tevékenységben alkalmazhatja, és úgy variálhatja a munkafeladatokat, hogy az a nyugodtabb óvodai élethez hozzájáruljon.

A naposi munka kidolgozását a csoportban dolgozó felnőttek közösen tervezzék meg, hogy a kialakított szokásrendszerét azonosan értelmezzék, alkalmazását azonos módon segítsék és támogassák. Ezeket a típusú feladatokat, csak a nagyobb gyermekekre bízják.

A gyermekek étkeztetésének differenciálását jobban elősegíti az önkiszolgálás. Ezért érdemes lenne a naposi munkával kombináltan használni. Így csak egy-egy napot kellene kijelölni a reggeli és a délutáni folyamatos étkezésekhez, a déli étkeztetésnél is lényegesen csökkentené a naposok feladatát, de így bővíteni lehetne a feladatkört az alvás előtti teremrendezés teendőivel. Ezzel elérhetnénk, hogy udvari életben részt vehetne minden 4-5-6-7 éves gyermek a kocogás-futásban, mert nem kellene a naposoknak előbb bemenni az udvarról. Jó lehetőséget teremthetne ez a kocogás-futás differenciáltabbá tételében is, különösképpen a vegyes csoportok esetében.

A program javasolja, hogy a különböző játéktereknek, kuckóknak legyenek naposai, mivel minden kuckóban ott vannak az összes eszközök az irányított tevékenységekhez is. A játékeszközök visszaviteléhez, helyére tételéhez fontosak lennének a segítő kezek, főképpen a vegyes csoportok esetében. Ezek a javaslatok indítanak el olyan naposi rendszer kialakítását a csoportokban, amelyekre valós szükségletek hívják fel az óvodapedagógusok figyelmét.

„Segítés az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek” típusú munkajellegű tevékenység is előre körvonalazható. Az óvodapedagógusok tervezzék meg ezek lehetséges fajtáit, és határozottan foglaljanak állást abban a kérdésben, hogy ez az óvoda területén, a saját csoportjukban, óvodájukban és az udvaron elvégzendő teendő lehet. Munkaformáját tekintve

⁹⁵ Rácz – Csóka Szilvia (2017): Szokástanulás új módszerekkel és eszközökkel az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív program szellemében. szakirányú, szakvizsgát adó képzésén készült kutatási jellegű szakdolgozat. Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar, Szarvas. 43 p.

javasolható a páros munka és a mikrocsoportos szervezeti forma alkalmazása. Ezek lehetnek: a pénteki játéktisztítási, mosási feladatok, játékjavítások, ajándékkészítések, a csoportterem díszítése, csinosítása, nagyobb elrendezések a játékterekben, házimunka jellegű teendők, évszaki munkák az udvaron stb.

Önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízatások főképpen egyéni feladatokat vagy páros munkaformában teljesíthető teendőket jelentenek az óvodai gyakorlatban. Ezek lehetnek ad hoc feladatok, de lehetnek tervezett feladatok is, amelyek a gyermekek önállóságát, felelősségvállalását, céltudatosságát nagymértékben fejlesztik. A tervezett feladat sok esetben lehet fürdőszobai megbízás. A megbízott ellenőrzi, hogy a gyermekek a csapokat mindenütt elzárták-e, a villanyok sehol nem égnek-e feleslegesen. Esetleg a fogkrém adagolása hetenkénti váltásban, hogy megfelelő mennyiség kerüljön a gyermekek fogkeféire. Megbízás lehet még a napi létszámok leadása az ebédmegrendeléshez, vagy üzenetek átadása vezető óvodapedagógusoknak stb. E teendőket csak a nagycsoportos gyermekek végzik, hogy kialakulhasson bennük a kisebb gyermekek irányítása, segítése, támogatása, az a példamutató viselkedés, amely a kisebb gyermekek számára követhető.

A növényápolás- és állatgondozás, mivel folyamatos munkajellegű feladatot jelent a csoportoknak, nem csak a környezeti tevékenység része. Az óvodapedagógus ebbe a teendőbe mindhárom korosztályt vonja be.

A legkisebbek az óvodapedagógussal együtt megfigyelik a növények, állatok gondozását. A kerti munkában követik a termések, falevelek elszállítását, a nagycsoportosok veteményezését, a növények öntözését, és közreműködnek az érett gyümölcsök, szép virágok összeszedésében stb. A nagyobb óvodások képességüknek megfelelően együttműködnek az óvodapedagógussal, és kisebb csoportokban önállóan tüsténkednek a növények gondozásában a magvetéstől vagy elültetéstől, a növények ápolásán keresztül a termések összegyűjtéséig. Ők már az óvodapedagógusokkal minden évszakban közösen tervezik meg a feladataikat, önkéntes vállalkozással. Az óvodapedagógus használja a praktikus ágyások kialakításának módszereit. Legyen a gyermekeknek legalább virágágyása, hogy gyönyörködni tudjanak a saját kis kertjükben, amelyre helyezték ki a csoport szimbólumát, hogy a szülők is lássák, mit ápolnak, gondoznak egész évben az óvodában. Az óvodapedagógus segítségével a gyermekeknek legyen lehetősége akváriumot vagy terráriumot és madáretetőt gondozni.

Az óvodapedagógusok a munkajellegű tevékenységeket évszakonként tervezzék meg, és elemezzék, értékeljék az eredményeket. **(8. számú melléklet)**

Az óvodapedagógus fejlesztő értékelése legyen folyamatos a gyermekek munkavégzése során, hogy azzal is erősítse bennük a munka fontosságát, a gyermekek munkához való pozitív viszonyát, munkaszeretetét.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a munkajellegű tennivalók elvégzése során

A beszéd- és kommunikációs képességek fejlesztésének számos lehetőségét kínálják a munkajellegű óvodai teendők, melyek a gyermek-óvodapedagógus, a gyermek-dajka, gyermek-gyermek közötti kapcsolatteremtő, megismerő, együttműködő kommunikatív helyzetek.

Az önkiszolgáló tevékenységek fokozzák a gyermekek beszédaktivitását, közlékenységét, mert sokszor még segítségre szorulnak vagy meg szeretnék tanulni a munkafolyamatokat az étkezési, öltözködési, tisztálkodási szokásokat. A felnőtt-gyermek elmélyülő érzelmi kapcsolata lehetővé teszi, hogy a gyermekek nyitottak legyenek az új információk befogadására, ugyanakkor készítség is érezzenek legkülönbözőbb gondolataiknak, élményeiknek, vágyaiknak, tudakozódó kérdéseiknek szóbeli megfogalmazására. A gondozás bensőséges együttlétében kialakuló beszélgetés,

bemutatás, nyelvi utánzásra késztetés, alkalmat ad a beszédformák gyakorlására, a legváltozatosabb spontán beszédfordulatok alkalmazására.

A munkajellegű tevékenységekben gyakran előforduló beszédszituációk a megszólítás udvarias formái, a szóbeli instrukciók, ténymegállapítások, tényközlések, kérések. Ha azt szeretnénk, hogy megkedveljék a gyermekek a munkajellegű tevékenységeket, nem maradhat el a buzdítás, dicséret, bizalomelőleg gyakori biztosítása sem.

A naposi munka több gyermek együttműködését várja el. Ebben a munkában a gyermek-gyermek közötti beszédszituációknak a gazdagítása jelenik meg, és ad komoly fejlesztési feladatokat az óvodapedagógusoknak.

A segítség az óvodapedagógusoknak és a felnőtteknek, a megbízatások, a növény- és állatgondozás típusú munkákat nagyon szeretik a gyermekek, mivelhogy a felnőtt-gyermek között jön létre, és a felnőttek óvó, védő, szerető gondoskodásával folyik. Ezek a közös munkák az óvodapedagógusok és/vagy a dajkák modell értékű, utánzásra készítő viselkedésüknek az eredménye. Az óvodapedagógusok használják ki ezeket a gyermekek beszéd- és kommunikációs képességeinek fejlesztésére, amelyek tálcán kínálják a szövegprodukción, szókincsbővítés, kifejező mozgások (mimika, gesztusok, tekintetváltás), a beszéd prosódiai elemei (hangsúly, hanglejtés, szünettartás stb.) gyakorlásának a lehetőségeit.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a munkajellegű feladatokhoz szükséges eszközöket, és azok használati módját;
- a munkafolyamatokat, és azok szabályait.

A gyermek képes:

- az önkiszolgáló teendőit önállóan elvégezni;
- közösen, kooperatívan dolgozni párban és mikrocsoportokban;
- a naposi munkát közös megegyezéssel, kooperatívan, igényesen teljesíteni;
- az egyéni megbízatásokat felelősségteljesen teljesítésére;
- közreműködni a növények és állatok igényes gondozásában;
- a kitartó munkavégzésre, a kapott feladatok elvégzésére.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- örömmel dolgozik társaival;
- szívesen teljesíti kötelességeit, és boldogan újságolja szüleinek a munkavégzéseinek eredményeit;
- szeretettel elfogadja a felnőttek tanácsait;
- munkafolyamatokban szívesen segít a rászoruló társainak.

7. KIEMELT DIFFERENCIÁLT FEJLESZTÉSEK

7.1. A gyermekek egyéni fejlesztése

A nyolcvanas, kilencvenes évek nagy változást hoztak az óvodapedagógiában. A gyermektanulmányok, a reformpedagógia és a fejlesztőpedagógiai törekvések⁹⁶ bizonyították, hogy nem elég a gyermekeket minden tevékenységben együtt, egyszerre, ugyanazon tartalommal és feladatokkal fejleszteni, mert minden gyermek más és más személyiségjellemzőkkel, fejlettségi szinttel, képességstruktúrával rendelkezik. Ezért az együttes, frontális tevékenységekben is tudatosabban kezdtük differenciálni a tartalmakat, a feladatokat, a módszereket, az eszközöket, hogy hatékonyabbá válhassunk a fejlesztésben. Arra is felhívta a fejlesztőpedagógia a figyelmet-mi is érzékeltük-, hogy a hátrányok leküzdése, de akármilyen elmaradás esetében is, az egyéni fejlesztésekre szüksége van minden gyermeknek. Ma már minden óvoda arra törekszik, hogy minél több egyéni segítséget tudjon adni az iskolaérettség eléréséhez, és a sikeres iskolakezdéshez. A jogszabály is kiemelten kezeli, hogy a gyermekek fejlődésének nyomon követése minden óvoda feladata, amely elengedhetetlen az egyéni fejlesztések tudatos megtervezéséhez, biztosításához.⁹⁷

A programunk célja, hogy a gyermekeknek olyan egyéni fejlesztési rendszert biztosítson, amely minden gyermeknek a fejlődését félévenként nyomon követi, majd az eredmények függvényében minden gyermeknek egyéni fejlesztési tervet készít és biztosítja a program napirendjében a fejlesztési lehetőségek időkereteit.

Továbbá célja, hogy minden szülőnek félévenként a gyermeke fejlődéséről és a fejlesztés eredményeiről részletes tájékoztatást adjon a nevelőpartneri viszony erősítése érdekében.⁹⁸

A nevelőtestület feladatai

- A gyermekek egyéni fejlődésének és fejlesztésének folyamatszabályozása szerint:⁹⁹ a nyomon követéshez szükséges dokumentumok előkészítése, a gyermekek megfigyelésének elindítása, a fejlettségi mutatóinak folyamatos rögzítése, valamint a gyermek egyéni fejlesztési tervének elkészítése, a fejlesztés beindítása, elvégzése és annak értékelése;
- A szülők korrekt, empatikus tájékoztatása a gyermeke megfigyelésekről és a fejlesztések tapasztalatairól;
- Az óvodai szinten működtetett „Gyermekek egyéni fejlődését, fejlesztését segítő szakmai team” munkájában aktív együttműködés megteremtése.

A gyermekek egyéni fejlődésének és fejlesztésének folyamatszabályozása szerint a tennivalók értelmezése

A gyermekek fejlődését nyomon követő dokumentációk a programban dolgozó kolléganőknek rendelkezésére állnak, (**9. számú melléklet**), melyet a csoportokba felvett gyermekeknek, személyre szólóan el kell készíteni egy dossziéba. A dokumentumok sora a **gyermek anamnézisével kezdődik**, amit az első családlátogatáson a szülővel együtt töltenek ki az óvodapedagógusok, s közben értelmezik, hogy bizonyos kérdések megválaszolására miért van

⁹⁶ Mészáros István (1982): Kodály, Németh László és a reformpedagógia = *Magyar Pedagógia*, 4. szám, 307 – 322. p.

⁹⁷ A gyermek fejlődésének nyomon követése. 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 93/A §

⁹⁸ Nagy Jenőné (2006): Gyermektükör. A gyermekek fejlődését, fejlesztését segítő útmutató. ONME sorozat 5. száma. ONME Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok. 151 p.

⁹⁹ u. o.: 31-39 p.

szükség a gyermekek fejlesztéséhez. Ez az eljárás kiválóan elindítja azt a felelősségteljes közös munkát, amely a gyermek folyamatos, tudatos, magas színvonalú egyéni fejlesztéséről szól.

A gyermekek befogadási időszaka az óvodapedagógiai programunkban december végéig tart, mert a gyermekeket jól meg kell ismerni ahhoz, hogy az első fejlődéséről szóló mutatóit rögzíteni tudják a csoportban dolgozó óvodapedagógusok. Leszögezzük, hogy a gyermek befogadása, beszoktatása nem addig tart, ameddig sír, hanem addig, míg megismerkedik az óvodai élet szokásaival, teendőivel, és az ott dolgozó felnőttekkel. Erre kiváló lehetősége nyílik a kicsi gyermekeknek a vegyes csoportokban, mert ott mintát kap ehhez a nagyobb óvodásoktól is. Az óvodapedagógus december végéig **kitölti a gyermek befogadási időszakáról szóló formanyomtatványt**, és elvégzi a személyiségstruktúrában kidolgozott Gyermektükör első félévi **fejlődési mutatóinak megállapításait, bejegyzéseit** (mozgásfejlődés, érzelmi, szociális, értelmi – beszédfejlődés). Ennek függvényében elkészíti minden gyermeknek az egyéni fejlesztési tervét. A fejlesztés április végéig tart, melynek az eredményeit rögzíti a fejlesztési tervben található értékelésekben.

Az óvodapedagógiai programban meghatározott teendőkkel, tevékenységekkel kapcsolatos megfigyeléseket **(10. számú melléklet)** a gyermek óvodába lépésétől kezdve elindítjuk, hogy nyomon követhetővé váljon a hároméves vagy négyéves óvodai fejlesztés egyéni jellemzőinek megismerése, azaz a gyermek fejlődési íve. Ezért év elején a gyermekek óvodába érkezésének időszakában elvégezzük az első diagnosztikát, és a kiscsoport végén is rögzítjük ismét a gyermekek fejlődési jellemzőit.

Az óvodapedagógusok **4-5 éves korú gyermekek** fejlődési mutatóit szeptember első hónapjában egyénenként megfigyelik, és a már rögzített első mutatókhoz viszonyítva megállapítják, hol vannak nagyobb léptékű fejlődések, amit diagnosztizálni szükséges. Októberben a kapott adatok függvényében elkészítik az egyéni fejlesztési terveket, és azt igyekeznek megvalósítani és értékelni december harmadik hetéig. A második félévi fejlődési mutatókat is az előzőhöz viszonyítva értékelik, és csak azokon változtatnak, ahol kimutatható az ugrásszerű fejlődés, vagy sajnálatos módon a visszaesés. Sokszor megfigyelhető a stagnálás is, amely a fejlődési törvények szerint is természetes. Januárban, a változásokat figyelembe véve, újra tervezik a fejlesztési terveket, és azokat április végéig, a különböző fejlesztő játékok segítségével befolyásolják, stimulálják, fejlesztik. Az értékeléseket május közepéig elvégzik, és rögzítik a dokumentumban. A tevékenységek eredményességének megfigyelése, és a fejlesztés adminisztrálása május végéig megtörténik, hogy a szülőkkel mindazt egyéni beszélgetés keretében meg tudják beszélni a pedagógusok.

Az óvodapedagógusok **az 5-6-7 éves gyermekek** fejlődésének diagnosztizálását az első félévben ugyanúgy elvégzik, mint a 4-5- évesek esetében, viszont a tankötelezett gyermekek egyéni fejlesztését és a tevékenységek diagnosztikáját márciusban befejezik, és összegzik az eredményeket, majd átadják azt a vezető óvodapedagógusnak, aki aláírja az iskolaérettség teljesítéséről szóló dokumentumot, mert áprilisban, az iskolákban már elkezdődnek a beiratkozások. A visszamaradó gyermekeknek ez az év folytatódik ugyanúgy, mint a 4-5- éves gyermekeknek, s majd a következő évben záródnak számukra az egyéni fejlesztések hasonlóan, mint az iskolaérett gyermekeknek.

A gyermekek egyéni dokumentumaiban, amennyiben a gyermeket szakértői bizottság vizsgálta, **megtalálhatók a szakértői bizottság vizsgálati megállapításai**, és a fejlődést szolgáló intézkedésre tett javaslatai, amelyet az óvodapedagógus a fejlesztési tervében figyelembe vesz, és rögzíti a gyermek egyéni fejlesztéseit. Ehhez fűzi a további szakértői bizottság felülvizsgálatának megállapításait is.

A szülő korrekt, empatisz tájékoztatása a gyermeke megfigyeléséről, és a fejlesztések tapasztalatairól

A egyéni fejlesztés folyamatszabályozásában minden félév zárásaként beépülnek „**A szülő tájékoztatása a gyermeke fejlődéséről**” szöveg megbeszélések, amit az óvodapedagógus tart, aki a gyermek dokumentumait folyamatosan kezeli, és a megfigyeléseket, fejlesztéseket elvégzi. Ugyanis praktikusság alapján a két óvodapedagógus között a gyermekcsoport létszámát a betűrendnek megfelelően megfelelnek, hogy mindkettőjükre azonos feladatok terhelődjenek. (Kritikus esetek megbeszélésénél mindkét óvodapedagógus részt vesz a tájékoztatáson.)

Az óvodapedagógus különös tekintettel készüljön fel ezekre a megbeszélésekre, és minden gyermeknek vigye el a Gyermektükrét a találkozásra, hogy a szülő átnézhesse a bejegyzéseket, amiket egyenként kíséren pontos magyarázat. A fejlesztések tartalmát, módszereit és eszközeit is mutassa meg a szülőknek, mert azok inspirálhatják őket arra, hogy otthon is hasonló játékokat vegyenek a gyermekeiknek, és játszanak velük. Nagyon hasznos ilyen beszélgetést az óvodapedagógusnak úgy kezdeni, hogy kiemelkedő, kedves tapasztalatot, humoros, megtörtént társas szituációt mond el a szülőknek, hogy a beszélgetés hangulati alapját megteremtse. A fejlesztés eredményeinek közlésekor, legyen természetes tényközlő, amit ha szükséges, mindig oldjon fel azzal a lezárással, hogy van időnk a fejlesztésre, mert ugyanezeknek a képességeinek fejlesztését fogja tervezni a következő félévben, ha addig egy ugrásszerű fejlődés nem történik a gyermek személyiségében, amely a problémát hirtelen megoldja. A beszélgetés vezesse a szülőket egy olyan szemlélet felé, amit ha közösen szeretnének megoldani, az csak sikeres lehet. Az óvodapedagógus ezeket a beszélgetéseket a hároméves fejlesztés során hat alkalommal tartja meg, a visszamaradó gyermekeknek pedig ez két alkalommal bővül. A szülőknek megtartott tájékoztatás időpontját, szülői aláírással rögzítik az erre alkalmas formanyomtatványon.

A pedagógus ebben a közös beszélgetésben mutassa be a közszolgálatot teljesítő, empatisz pedagógiai szerepét, mert az aranyat ér még a legnehezebb feladatok megoldásában is.

Az óvoda szinten működtetett „Gyermekek egyéni fejlődését, fejlesztését segítő szalmai team” munkájában aktív együttműködés megteremtése

Az óvoda egyik legnagyobb felelősséget hordozó szakmai folyamatszabályozása a gyermekek egyéni fejlődését, fejlesztését biztosító munkája. Ezért fontosnak tartjuk, hogy ezt a munkát **egy szakirányú, szakvizsgázott fejlesztő óvodapedagógus** irányítsa az óvodában, és legalább szakmai teamben végezhesse feladatait. E középszintű vezető, nevelőtestületi szinten koordinálja a folyamatszabályozott feladatsor megvalósulását, melyben tevékenysége középpontjában az óvodapedagógus párok állnak, akiket ebben a munkájukban elsősorban támogat és segít. Problémás esetekben ott van a két pedagógus mellett és tanácsokat ad a problémák megoldásához.

A csoportokról, gyermekekről megbeszéléseket szervez, hogy a preventív munkához a legfejlesztőbb módszereket, eszközöket sikerüljön kiválasztani. A fejlesztőpedagógus együttműködik az óvodapedagógusokkal a megfigyelési eredmények elemzésében, egyénre szóló fejlesztési tervek elkészítésében. Egyik legnagyobb feladata, a fejlesztéshez szükséges mérő- és fejlesztő eszköztár kialakítása, hogy legyen miből választani az óvodapedagógusoknak a fejlesztéshez.

Mindezeket a feladatokat éves szinten, munkaterv formájában kidolgozza, és év eleji nevelőtestületi értekezleten bemutatja, amelyet a nevelőtestület fogad el. Ebben a teamben minden óvodapedagógusnak lehetnek külön feladatai.

A fejlesztőpedagógust az óvodavezető bízza meg erre a feladatra, mert ezt a pedagógiai munkát össze kell fogni ahhoz, hogy a szerteágazó feladatait egy óvoda jól teljesítse, és működőképesse tegye. A vezető folyamatos kapcsolatot épít ki a fejlesztőpedagógussal. Terveiből jól láthatja, hogy milyen irányba szeretné ezt a munkát fejleszteni. A gyermekek sokféle tanulási és a magatartási problémáinak megoldása érdekében ehhez a munkafeladathoz rendeli azokat a külső kapcsolatokat, mint a Pedagógiai szakszolgálat, Szakértői Bizottság, Nevelési Tanácsadó, és az egyéb fejlesztő szakemberekkel közös gondolkodást.

A vezető a fejlesztőpedagógussal gondoskodik arról, hogy a gyermekek minden prevenció, korrekció segítségével időben megkaphassanak. A sajátos nevelési igényű gyermekek továbblépése érdekében, a Szakértői Bizottság szakvéleménye szerint készül el a gyermekek fejlesztési terve, amit az óvodapedagógusok – jobb esetben erre szakosodott szakemberek valósítanak meg a gyermekkel. Ez a folyamatszabályozott egyéni fejlesztési rendszer alkalmazása, sok segítséget ad a szervezett, tudatos munka megteremtéséhez és elvégzéséhez.

7.2. A gyermekek tehetséggondozása

A Nemzeti Tehetség Program¹⁰⁰ 2008-ban jelent meg, mely a stratégiai célkitűzéseinek speciális céljai között kiemelte a tehetségsegítést kora gyermekkortól kezdve. Ezzel az országgyűlési határozattal a magyar tehetséggondozás egy olyan állomásához érkezett, amely hivatalos állami program szintjére emelte a célok megvalósítását.¹⁰¹ Ez követte a 2011-es CX. törvény a nemzeti köznevelésről,¹⁰² mely a törvény célja és alapelve részében megfogalmazta, hogy: **kiemelt célja a nevelés-oktatás eszközeivel a társadalmi leszakadás megakadályozása és a tehetséggondozás.**

A programunk célja, hogy olyan óvodapedagógiai tehetséggondozói rendszert adjon az óvodapedagógusok kezébe, mely a gyermekek teljes személyiségfejlesztésének pedagógiai folyamatába beágyazottan biztosítja, -a Nemzeti Tehetség Program általános alapelveinek betartásával-, a gyermekek tehetségígéretes adottságainak kibontakoztatását, a tanulás iránti érdeklődésének felkeltését, és a szülők megnyerését az óvodás kori tehetségügynek.

További célunk, hogy ebben az életkorban pozitív szemlélettel, minden gyermeknek esélyt adjunk az óvodában a legjobb, átlagon felüli adottságának és kreatív, motivációs adottságainak kibontakoztatásához úgy, hogy alkalmazzuk a tehetségelmélet legújabb elméletét és módszertanát.¹⁰³

A nevelőtestület feladatai

- A gyermekek tehetséggondozása a kidolgozott folyamatszabályozás szerint:¹⁰⁴ a gyermekek átlagon felüli adottságainak kétéves időintervallumban történő azonosítása a csoportokban, és az adatok rögzítése a Komplex Gyermektükörbe, a gyermekek beválogatása a tehetséggondozó műhelyekbe, a műhelyek beindítása és működtetése, a műhelymunkák hatásvizsgálatainak elvégzése, valamint a dokumentumok folyamatos kitöltése;
- A szülők tájékoztatása, bevonása a gyermekek tehetséggondozásába;
- Az óvodai szinten működtetett „tehetséggondozó team” alkotó munkájában együttműködés, együtt gondolkodás megteremtése.

¹⁰⁰ Nemzeti Tehetség Program, 126/2008. (XII. 4.) OGY határozat

¹⁰¹ Csermely Péter (2010): A tehetséggondozás és az óvodai gyakorlat. N 1.2. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest

¹⁰² 2011. évi CX. törvény a nemzeti köznevelésről 1. §-a (1) A törvény célja és alapelve. 1. pontja

¹⁰³ Nagy Jenőné (2012): Tehetségígéretes gondozásának elmélete és gyakorlata. Módszertani könyv óvodapedagógusoknak. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” sorozat 6. száma. ONME Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok, 179 p.

¹⁰⁴ u. o.: 94-100. p.

A gyermekek óvodai tehetséggondozásának értelmezése a kidolgozott folyamatszabályozás szerint

Az óvodai tehetséggondozásban a teljes nevelőtestület különböző szerepekben, feladatok elvégzésében vesz részt. **Az óvodapedagógusok** ellátják a csoportokba járó **3-4-5-éves gyermekek folyamatos megfigyelését a tehetségígéretes adottságaiknak azonosítása érdekében**. Mindkét óvodapedagógus tudatosan keresi a tehetségígéretekre jellemző személyiségjegyeket, és a speciális tehetségterületek képességjellemzőit, hogy kellő szakmai érveléssel tudják alátámasztani, hogy egy-egy gyermeket melyik műhelybe javasolnak.¹⁰⁵ A döntésüket folyamatosan meghozhatják, de legkésőbb a gyermek öt éves korára ezt a döntést adminisztrálni szükséges. (Ehhez a feladathoz a kitöltési segédanyagban aláhúzással és tömör betűvel megkülönböztettük a tehetség-ígéretes tulajdonságjellemzőket, és a Gardner-i tehetségterületekhez kategóriarendszeres megfigyeléseket dolgoztunk ki a munka elvégzéséhez. **(9. számú melléklet)**)

Az óvodapedagógusok ebbe a munkába bevonják a szülőket, az óvoda szakképzett fejlesztőpedagógusát, és a műhelyvezetőket, de különleges esetekben a szakszolgálatokban dolgozó tehetségfejlesztő szakembereket is.

A tehetségműhelyekbe a gyermekek beválogatását azok az óvodapedagógusok végzik, akiket a nevelőtestület a vezetővel közösen megerősített abban, hogy műhelyvezetőként dolgozhat az óvodában, szakmai érdeklődése és képessége, kompetenciája alapján. A műhelyvezetők az azonosított gyermekek névsorát megkapják, és nekik egy olyan játékos tevékenységet állítanak össze, amely alkalmat teremt egy becslési skála korrekt kitöltéséhez.¹⁰⁶ E „Ryans-féle becslési skála alapján pontosan meghatározhatja azt a 6-15 fős gyermeklétszámot, akik adottságuknál fogva alkalmasak lesznek egy éves műhelymunkára.

A műhelymunkában a beválogatott nagycsoportos korú gyermekek vesznek részt, akiknek a műhelyvezető 30 órás komplex tehetségprogramot készít,¹⁰⁷ 15 modulban, amit októbertől, április végéig, meghatározott, heti azonos napon és időpontokban tart meg, egy segítő óvodapedagógus közreműködésével. E munka értékelése gyermekekkel, szülőkkel, óvodapedagógusokkal, vezető óvodapedagógussal, és a műhelyvezető önértékelésével, hatásvizsgálatok formájában történik. A munkájukat műhelynapló alapján dokumentálják, melyben minden fontos információ megtalálható a tehetséggondozás elméletének és gyakorlatának szempontjából.¹⁰⁸

A szülők tájékoztatása, bevonása a gyermekek tehetséggondozásába

A szülők nagyon komoly partnerei a tehetséggondozó munkánkunknak, mert el szeretnénk érni, hogy megnyerjük őket a kora gyermekkori tehetségügynek. Ezért tudatosan felépítettük e területen a nevelőpartneri kapcsolatainkat.

Az óvodába felvett gyermekek szüleinek az óvodavezető ad elsőként tájékoztatást az intézmény tehetséggondozó munkájáról. Tisztázza e program társadalmi célját, elképzeléseit, a Nemzeti Tehetség Program alapelveit, koncepcióját, és ebben az óvoda pozitív pedagógiai szemléletét, mely esélyt ad minden gyermeknek, hogy részt vehessen a tehetségígéretek gondozásában.

A vezető óvodapedagógus bemutatja, hogy milyen tehetségműhelyeket működtetnek az óvodában, hogy minden gyermek érdeklődését le tudják fedni műhelytevékenységekkel. Ezért a nyelvi, a zenei, a téri-vizuális, a testi-kinesztetikus és a logikai műhelyeket az óvoda minden évben megszervezi. Ugyanakkor azoknak a gyermekeknek, akiknek az óvodapedagógusok nem tudták kimutatni az átlagon felüli speciális adottságát, azoknak interperszonális, intraperszonális képességeit fejlesztjük.

¹⁰⁵ Herskovits Mária – Gonda Judit (2002): Már az óvodában? A tehetség korai jelei. Óvodavezetési ismeretek. N

1.1. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest

¹⁰⁶ u. o.:150-153 p.

¹⁰⁷ Balogh László (2012): Komplex tehetségfejlesztő programok. Didakt Kiadó, Debrecen. 130-140 p.

¹⁰⁸ u. o. : 154-179 p.

Az óvodai tehetségigéreték gondozásáról, a gyermekek beválogatásáról a műhelyvezetők tájékoztatják a szülőket. A szülőknél tájékoztatást adnak a tehetségprogramjukról és az egész éves munkatervükről, működésük feltételeiről. A tehetséggondozásból egyetlen egy gyermeket nem hagyunk ki, de azt az a műhelyvezető dönti el, hogy a gyermek képessége alapján, mennyi ideig vesz részt a gyermek a tehetséggondozó műhelyekben.

A műhelyvezető rétegszülői értekezletek formájában és a műhelymunka befejezése után folyamatosan tájékoztatják a szülőket, hogy miben szeretnének velük együttműködni. A műhelyvezető lehetőséget ad a szülőknél arra is, hogy félévkor és év végén közvetlenül részt vehessenek a műhelymunkában, és lássák a gyermekeik érdeklődését, kreatív alkotó munkáját a tehetséggondozásban, valamint érzékeljék a differenciált, kis létszámú nevelési formák személyiségfejlesztő hatásait. A szülők részt vesznek egy hatásvizsgálatban, hogy az őszinti véleményük további segítséget adjon az új pedagógiai gyakorlat megerősítéséhez vagy tovább gondolásához.

Az óvodai szinten működtetett „tehetséggondozó team” alkotó munkájában való közreműködés, együtt gondolkodás, együttműködés

Az óvodai eredményes tehetséggondozó munkához irányító szakemberekre van szükség. Ezért egy tehetséggondozó team megalakítására van szükség, akik elvégzik a tehetséggondozás operatív feladatait. Mivel a legtöbb munkafolyamat a tehetséggondozó műhelyvezetőkre hárul, ajánljuk, hogy ők legyenek a team-tagjai.

A team összefogását a **tehetségkoordinátor végzi**, aki a rendszer szemléletűen kiépített tehetséggondozás gazdjaként azon dolgozik, hogy a folyamatszabályozás tevékenységei megvalósuljanak az óvodában. A tehetségkoordinátort a vezető óvodapedagógus kéri fel erre a feladatra, aki együttműködik, és sok esetben képviseli a vezetőt az országos hálózatban is. A team éves munka-programmal dolgozik, melyet a nevelőtestület fogad el, mivel a teljes nevelőtestület részt vállal a tehetségigéreték gondozásában. A munkafolyamatok koordinátoraként figyeli a 3-5 éves korú gyermekek beazonosító folyamatát, és segíti az óvodapedagógusok döntéseit meghozni. Különösképpen figyelnek azokra a gyermekekre, akiknek két év alatt az óvodapedagógusok nem tudták azonosítani az átlagon felüli adottságait, de még az érdeklődésük körét sem. A beválogatás folyamata is komoly koordinációs figyelmet igényel, mert a műhelyvezetők a gyermekeknek adott pontjai alapján eldöntik, hogy ki kerül be a műhelybe, viszont a ponthatár alatti gyermekekről konszenzusos döntést kell hozni, amit a koordinátornak kell levezetni. Ez a tehetséggondozás legnehezebb pontja, amihez a nevelőtestület együttgondolkodása, együttműködése szükséges.

A hatásvizsgálatok feldolgozása is a koordinátorra és a team tagokra vár, amelyeknek az eredményei adják a következő év tervezéséhez, fejlesztéséhez a feladatokat. Összességén egy koordinátori munka elvégzése **tehetségterületen szakvizsgázott szakembert igényel**.

A tehetséggondozás hálózatos munka. Együttműködést vár el a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács és a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége azoktól az óvodáktól, akik regisztráltatták magukat az országos tehetségpont térképén. Ezért cserébe, ingyenes hosszabb, rövidebb képzésekhez, pályázatokhoz, előadásokhoz, konferenciákhoz jutnak az intézmények, amelyek a Nemzeti Tehetség Program koncepciója szerint segítik az intézmények tehetséggondozását. Akik e lehetőséggel élnek, mára már kialakították az intézményi tehetséggondozói rendszerüket.

Az óvoda területén megalakult Óvodapedagógusok Országos Tehetségsegítő Tanácsának tematikus szervezete, amely az óvodákra fókuszálva segíti az óvodai tehetséggondozói gyakorlat elterjesztését képzésekkel, jó gyakorlatok bemutatásával, országos módszertani kutatások eredményeinek terjesztésével, és óvodai módszertani könyvekkel,¹⁰⁹ cikkekkel és tanulmányok megjelenésével.

¹⁰⁹ Nagy Jenőné (2015 szerk.): Hogyan gondozzuk a zenei tehetségigéretet az óvodában? Módszertani ötlettár óvodapedagógusoknak ONME sorozat 7. száma. ONME Egyesület, Szolnok. 160 p.

8. A PROGRAM KAPCSOLATRENDSZERE

Az óvoda és a család kapcsolata, és a kapcsolattartás formái

Az óvoda a családdal együtt, azt kiegészítve segíti a gyermekek nevelését, fejlesztését. A család és az óvoda között szimmetrikus kapcsolat van. A szülő tud legtöbbet a gyermekéről, ő ismeri legjobban gyermeke igényeit, szükségleteit, ugyanakkor az óvodapedagógusnak van olyan szaktudása és olyan korosztályi tapasztalata, amely alapján hatékony segítséget tud nyújtani a gyermekek fejlesztéséhez. Korrekt, bizalmon alapuló nevelőpartneri együttműködés elengedhetetlen a gyermekek harmonikus fejlesztése érdekében. Ezért a kapcsolatfelvétel és - megtartás legmegfelelőbb módját családonként keressük meg. Jellemzője ennek a megértő, bizalmat közvetítő magatartás. A családdal kapcsolatos információkat diszkréten kezeljük.

Az óvoda körültekintően szervezze meg és szabályozza a szülőkkel közösen elfogadott együttműködés formáit, mely a folyamatos információk áramoltatását, a szemléletformálást, az óvoda tartalmi munkájának szakszerű megismertetését, a gyermekek egyéni fejlődésének jellemzőit, a gyermekek tehetséggondozásának jellemzőit és a fejlődés eredményeit hivatott közvetíteni. A szülők, nagyszülők segítsék az óvoda érzelmi, szociális, művészeti nevelését, hogy az óvoda a választott értékeit minél magasabb szinten tudja teljesíteni. Az óvoda még a gyermekek óvodai jelentkezése előtt - a téli időszakban - hirdesse meg az „Ölelj át!” ölbeli játékok programját, hogy a körzetében élő gyermekek és szüleik megismerhessék a művészeti óvodák érzelemgazdag, élmény teli művészetekkel nevelő pedagógiai munkáját.

A kapcsolattartás formái:

- A **családlátogatás** még az óvodába kerülés előtt vagy a befogadás időszakában nagyon hasznos, mert a gyermek szociokulturális környezete sok információt ad az óvodapedagógusnak a gyermek megismeréséhez. Ezen a családlátogatáson az óvodapedagógus közreműködésével, segítségével kitölthető a gyermek anamnézise, amely a személyes beszélgetéssel, sokkal több információt ad a szülőnek és az óvodapedagógusnak egyaránt.
- Az **anyás befogadás** kiválóan alkalmas arra, hogy a szülő megismerje az óvodai életet, a gyermekek szokásait, az óvodapedagógusok, dajka nénik személyiségét, és a környezet légkörét, amelyben a gyermekek élnek. Ugyanakkor, az óvodai szakemberek megismerhetik az anya és a gyermek kapcsolatát, kommunikációjukat, viselkedési- és reagálási jellemzőjüket.
- A **napi kapcsolattartás** elengedhetetlenül szükséges, hogy a szülő teljes mértékben tájékozott legyen a gyermekével történt napi **lényeges** eseményekről. A szülők figyelmét sok esetben fel kell hívni, hogy ezek rövid, tömör beszélgetések legyenek, mert a pedagógusnak közben a gyermekek játékára, tevékenységére, szükségleteinek kielégítésére is figyelni kell.
- **Szülői értekezletet** az óvodapedagógusok félévente egy alkalommal tartanak, ahol a csoport általános feladatait, a félévi nevelési és fejlesztési terveket, népi jeles napokat, művészeti jeles napokat, rendezvényeket ismertetik a szülőknek. **Rétegszülői értekezletet** a tehetséggondozás területén tartanak a műhelyvezető óvodapedagógusok azoknak a szülőknek, akik gyermekét a műhelymunkában gondozzák. E kétféle szülői értekezleten megbeszéljük a közös tennivalókat a gyermekek nevelésében, fejlesztésében.
- „A szülő tájékoztatása a gyermeke egyéni fejlődéséről” félévenkénti beszélgetések során a gyermekek fejlődét nyomon követő Gyermektükröt mutatja be az óvodapedagógus a szülőnek, valamint a féléves fejlesztési tervét, és annak eredményeit.

- **A szülőkkel közösen szervezett rendezvények, ünnepek, kiállítások, hangversenyek, kirándulások** mind azt szolgálják, hogy igazi közösséggé tudjon válni az óvoda a szülőkkel együtt, és a közös élmények gazdagítsák a gyermekek, szülők, pedagógusok mindennapi munkáját.
- **Szülői igény- és elégedettségi vizsgálatok** hasznos visszajelzést adhatnak az óvoda működéséről és az óvoda pedagógiai munkájáról, ha őszinte vélemények megfogalmazását várjuk el a szülőtől. Az óvoda legalább két évente éljen ezzel a lehetőséggel, hogy megismerje a szülők igényeit, elégedettségét és elégedetlenségét. Az eredményeket és az intézkedéseket hozza nyilvánosságra.

Az óvoda és a bölcsőde kapcsolata, és a kapcsolattartás formái

Az óvoda közvetlen partnere a bölcsőde, esetenként a nevelőotthon is. A gyermekeket óvodába lépés előtt ezek az intézmények is nevelhetik, ezért az átmenet zökkenőmentessé tétele érdekében az óvoda alakítson ki olyan szakmai, tartalmi kapcsolatot, mely egymás nevelőmunkáját segíti megismerni.

A kapcsolattartás formái: látogatások, tapasztalatcserék, közös továbbképzések a művészeti területen, szülői értekezletek a gyermekek óvodába lépése előtt, a közvetlen partneri kapcsolatok évenkénti megbeszélése, tervezése, értékelése, bölcsődések gyermeknapj köszöntése stb.

Az óvoda és az iskola kapcsolata, és a kapcsolattartás formái

Az óvoda az iskolával közösen alakítson ki tartalmas szakmai kapcsolatot, hogy a gyermekek zavartalan iskolakezdését ez által is elősegítse.

A kölcsönös érdeklődés segíti egymás nevelési céljainak, elképzeléseinek megismerését, megértését.¹¹⁰ Fontos, hogy az óvoda kapcsolatba lépjen és együttműködési megállapodást kössön az iskola művészeti munkaközösségével, irodalom, ének- és rajztanáraival, az ovigaléria és az évszaki hangversenyek megszervezése érdekében.

A kapcsolattartás formái: értekezletek, látogatások, tapasztalatcserék, tájékoztatások a gyermekek egyéni fejlettségéről és a várható alkalmazkodási nehézségekről, a tehetséggondozásban részt vett gyermekek követése és munkaközösségi foglalkozások, továbbképzések, egymás rendezvényein, ünnepein való részvétel és a közvetlen partneri kapcsolatok évenkénti megbeszélése, tervezése, értékelése.

Az óvoda és a pedagógiai szakszolgálati intézmények kapcsolata

A szakszolgálat és az óvoda, óvodapedagógusok korrekt kapcsolata biztosítja, hogy megfelelő segítséget kapjanak a szülők és a gyermekek a következő területeken: nevelési tanácsadás és logopédiai ellátás terén, szakértői bizottsági feladatok esetében, fejlesztő nevelés meghatározásában és óvodapszichológiai, tehetséggondozás koordinátori feladatok tekintetében. A probléma típusától függően az óvoda, a törvényi előírások betartásával irányítsa a szülőket a szakszolgálatokhoz.

Kapcsolattartásuk, az igényektől függően, folyamatos. Az információcseréjük jól szolgálja a gyermekek egyéni fejlesztésének érdekét.

Az óvoda és az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel”

Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesületének kapcsolata

Az óvoda nevelőtestülete az egyesületi tagságán keresztül tartja fent a szakmai kapcsolatát az Egyesülettel, amelyet az egyesület alapszabálya rögzít. Az Egyesület kiemelt célja, hogy szakmai

¹¹⁰ Nagy Jenőné (2009): Innováció az óvoda-iskola átmenet megkönnyítéséért. Csodavilág-program az orosházi Vörösmarty Általános Iskolában. J. 1. 17 Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft. Budapest. 1-22. p.

munkájában erősítse, támogassa azokat az óvodákat, amelyek az alternatív programot átvéve és adaptálva dolgoznak azért, hogy a gyermekek nevelését magas minőségű szakmai munkával tudják végezni.

A kapcsolattartás formái: közgyűlés, országos tavaszi tanácskozás, őszi konferencia, jó ötletek, gyakorlatának rendszere, az egyesület továbbképzései, a program szakirányú, szakvizsgát adó képzése, bázisóvodák és modellóvodák által nyújtott szakmai napok, testvéróvodai kapcsolatok, egyéni segítségek adása a program megvalósításához, és az óvoda kérésére érdekképviselet.

Az óvoda és az Oktatási Hivatal kapcsolata

Az óvoda az Oktatási Hivatal irányító és koordináló munkájával részt vesz az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzésben, az intézményi, vezetői és pedagógus önértékelés rendszerében, a pedagógus életpálya-modell minősítési rendszerében. Az Oktatási Hivatal ezeken keresztül támogatja az óvoda szakmai fejlődését

A kapcsolattartás formája: internetes felület, hivatalos levelek

Az óvoda és a Pedagógiai Oktatási Központ kapcsolata

Az óvodák a pedagógiai regionális központok segítségét kérhetik a szaktanácsadói munka igénybe vételéhez. A vezető óvodapedagógus szükség szerint igényelhet szaktanácsadói segítséget a pedagógusok önértékelési tervének elkészítéséhez, valamint a tanfelügyeleti ellenőrzésben érintett óvodapedagógusok önfejlesztési tervének elkészítéséhez.

A kapcsolattartás formái: kapcsolatfelvétel, igénylések, együttműködés, szaktanácsadás, rendezvényeken való részvétel.

Az óvoda és az alapfokú művészeti iskolák, zeneiskolák, művészeti együttesek kapcsolata

E program szükségessé teszi, hogy az óvoda kapcsolatot alakítson ki a környezetében működő zeneiskolával, művészeti együttesekkel, alkotókkal. Velük együttműködve tudja elérni, hogy az irodalom, a zene, a népi és képzőművészeti alkotások, a környezet művészeti értékei megjelenhessenek az óvodában.

A kapcsolattartás formái: kapcsolatfelvétel, együttműködési megállapodások megkötése, egymás rendezvényein való részvétel, megbeszélések a művészetek életkornak megfelelő közvetítése érdekében.

Az óvoda és a közművelődési intézmények kapcsolata

Az óvoda lépjen kapcsolatba a környezetében működő közművelődési intézményekkel: könyvtárakkal, múzeumokkal, művelődési házzal. Az intézmények kínálatából úgy válogasson, hogy az elősegítse a nevelési feladatok sokoldalú, színes megoldását, s zárja ki azokat a kezdeményezéseket, amelyek az óvoda pedagógiai elveivel, értékközvetítésével, tartalmával nem egyeztethetők össze. Az óvoda kezdeményezze, hogy a művelődési házak szervezzenek kamarajellegű, kis létszámú, humoros, gyermekeknek való, interaktív, rövid báb- és színjáték előadásokat.

A kapcsolattartás formái: látogatás, tájékoztatás, megbeszélések, értekezletek, rendezvényeken való részvétel.

Az óvoda és az egészségügyi, gyermek- és ifjúságvédelmi intézmények kapcsolata

Az óvodában a gyermekek orvoshoz, védőnőhöz fűződő viszonyát pozitív attitűd megerősítésével támogatjuk, az egészségügyi problémák tapintatos kezelése érdekében. A gyermekek hátrányaiknak leküzdése érdekében a védőnővel, a gyermek- és ifjúságvédelmi

szakemberekkel szoros együttműködést vállalunk a hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű családok megsegítéséért.

A kapcsolattartás intenzitását, rendszerességét a családok helyzete határozza meg, és a törvényi szabályozások, valamint a fenntartói határozatok befolyásolják.

Az óvoda és a fenntartó kapcsolata

Az óvodavezető, mint a fenntartói kapcsolatért felelős személy, olyan pozitív kapcsolat kiépítésére és fenntartására törekedjen a pedagógiai programjuknak megvalósítása érdekében, amelynek alapja a korrekt együttműködés és a megfelelő információáramlás.

Kapcsolattartási formák: tájékoztatás az óvodát érintő kérdésekben, kölcsönös információáramlás, óvodavezetői beszámolók; ismertető küldése óvodai eseményekről, rendezvényekre való meghívás, a vezetői önértékelés és az intézményi önértékelés keretében a partneri igény- és elégedettség mérések eredményeinek megküldése.

Az óvoda és a tehetséggondozást országosan képviselő szervezetek kapcsolatai

Az óvoda képviselője és az óvoda tehetségkoordinátora alakítsa ki tartalmi kapcsolatát a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetségével, hogy regisztrált és később akkreditált kiváló tehetségponttá tudjon válni. Ennek elérése után folyamatosan kövesse a Szövetség Hírlevelét. Az óvoda vegye igénybe a Szövetségen belül regisztrált Óvodapedagógusok Országos Tehetségsegítő Tanács szolgáltatásait, amely tematikus tanácsként szolgálja az óvodai tehetséggondozás szakszerű megerősítését, terjedését.

A kapcsolattartás formái: informálódás a Szövetség honapján, regisztrálás az országos tehetségpontok hálózatába, a helyi tehetségpont munkájának elismertetése akkreditálással, rendezvényeken, képzéseken, konferenciákon, pályázatokon való részvétel.

Kiemelt, törvényes kapcsolatok

A törvény értelmében **a történelmi egyházakkal** minden óvoda feladata megszervezni a gyermekek hitéletének nevelését, amennyiben a szülő igényli. Ez számos kapcsolati feladatot ró az óvodára, hogy e tevékenységet elkülönítetten biztosítsa úgy, hogy az óvodában folyó tanulásról ne hiányozzanak a gyermekek. Ha az óvoda nemzetiségi vagy cigány gyermekek nevelését végzi, valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését ellátja, a törvényi kötelezettségének megfelelő kapcsolattartási formákat is tervezze meg a helyi pedagógiai programjában.

Az óvoda minden partneréhez rendeljen kapcsolattartó személyt, aki összekötő szakemberként ápolja és segíti a szükséges együttműködést. A kapcsolattartó személyek minden évben kérdezzék meg partnereiket az együttműködés minőségéről - szóban, írásban vagy telefonon az elégedettségről, elégedetlenségéről és felmerülő egyéb igényeiről. Az összegyűjtött információkat közösen beszéljék meg, s ha szükséges készítsenek intézkedési terveket az együttműködés javítása érdekében.

9. AZ ALTERNATÍV PROGRAM ERŐFORRÁSAI

9.1. Személyi feltételek a program magas szintű megvalósításához

A nevelőmunkát az óvoda teljes nyitva tartása alatt az óvodapedagógus végzi. Személye mint a nevelésben. Értékfelfogása erősen hat a gyermekekre. Éppen ezért nem mindegy, hogy milyen értékeket közvetít, s azokat milyen tudatosan képviseli. Gyakran előfordulnak értékellentétek az óvodában is. Ez lehet az óvodapedagógusok között, óvodapedagógusok és dajkák között, szülők és óvodapedagógusok között is. Az őszinte megbeszélések, ezeket az ellentéteket, feszültségeket oldják, jobb esetben teljesen megszüntetik. Az óvodapedagógus a szülők esetében vállalja fel a tapintatos meggyőzést, ha azzal a gyermekek érdekeit védi.

E programot megvalósító óvodapedagógus közvetítse a művészetek tradicionális értékeit. Vállalja fel az ízlésformálást az óvoda tágabb környezetében is. Legyen képes énekével, mesemondásával, bábozásával, alkotásaival művészeti élményhez juttatni a gyermekeket. A gyermekek fejlesztéséhez alkalmazzon egyéni módszereket, egyéni fejlesztési programokat úgy, hogy a gyermekek pozitív énképe és önbizalma kialakulhasson és megerősödhessen.

Az óvodapedagógusnak legyen igénye az önművelésre, s a körülményeihez mérten teremtsen lehetőséget a folyamatos szakmai tájékozódásra, szaktudásának és a művészeti alapismereteinek és képességeinek fejlesztésére. Használja ki a szakmai egyesület által sugallt fejlődési lehetőségeket (pl. közös felnőtt mesejátékban, helyi kórusmozgalomban, országos óvodai kórusfesztiválban, tehetséges óvodapedagógus mozgalmunkban való részvétel lehetőségét stb.) A személyiségvonásaiban jelenjen meg az emberi humanizmus, a pedagógiai optimizmus, a helyzet- és jellemkomikum észrevétele, tetteiben pedig legyen érezhető a lojalitás - a kitartó megbízhatóság, hűség, becsületesség az óvodájához - a hitelesség, a tapintat és az empátia.

Egy gyermekcsoport életét két óvodapedagógus irányítja. A **párban dolgozó pedagógusok** tudjanak együtt tervezni, tudjanak összehangoltan feladatokat megosztani és elvégezni. **Legyenek képesek pedagógiai elveiket, nevelési gyakorlatukat a program szellemében egyeztetni.** (Ehhez szükséges a két óra átfedési idő.)

Az óvodapedagógusok gondoskodjanak a közös tervek elkészítéséről, a gyermekek folyamatos fejlesztéséről, az egyéni fejlesztésekről és azok eredményességéről. A szülőket mindezekről folyamatosan tájékoztassák a csoportszobájuk mellett elhelyezett tájékoztató táblákon, egyéni pozitív irányú beszélgetéseken.

Az óvodapedagógusok vonják be a dajkákat a gyermekek egészséges életmódjának, erkölcsi és szociális nevelésük szokásainak megtervezésébe, elemzésébe, értékelésébe. A gyermekek nevelését ezeken a területeken, az óvodapedagógusok kérésére, azonosan, együtt végezzék. A dajkák legyenek teljes partnerek az óvoda szépítésében, higiénájának igényes megteremtésében.

A többcsoportos óvodákban dolgozó **óvodapedagógusok alakítsanak ki szakmai teameket,** egy-egy kiemelkedő szakmai feladat elvégzéséhez, a szakmai munka innovációjához, elemzésekhez, értékelésekhez, valamint a szervezet társas, emberi kapcsolatainak karbantartásához.¹¹¹ A közösség tagjaként valamennyien vállaljanak felelősséget a közösen kitűzött célok és feladatok megvalósításáért. A szakmai munkában, munkatársi kapcsolatokban, döntéshozatal előtt, őszinte, nyílt véleménnyel segítsék a gyermekek érdekét legjobban szolgáló megoldások kialakítását.

Az óvodában folyó munkát a vezető óvodapedagógus irányítja, koordinálja. Irányítja a pedagógiai, tanügy-igazgatási, munkáltatói, gazdálkodási, műszaki, közéleti, menedzselési

¹¹¹ Nagy Jenőné (2009): Új veszély fenyegeti az óvodapedagógusokat... A kiégésről. Óvodavezetési ismeretek. I 4.3. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft. Budapest. 2-31. p.

feladatokat. A vezető a lehetőségek optimális felhasználásával **biztosítsa a jól szervezett munkát, a fejlesztéshez szükséges feltételeket, a szakemberek felelősségteljes önálló feladatvégzését.**

Szakmai irányító munkája közül kiemelkedik a pedagógusok szakmai munkájának fejlesztése, amely folyamatos gyakorlati helyi hospitálásokat, szakmai napok megszervezését, továbbá kompetenciájukhoz szükséges képességfejlesztést szolgáló továbbképzéseket igényel. A vezetőnek figyelni kell arra, hogy az óvoda által felvállalt értékek mentén biztosítsa minden szakemberének, a művészeti program magas szintű megvalósításához, az akkreditált alapozó 30 órás tanfolyamokat, és a szakirányú képzések önálló felvállalását. Mint egy jó karmester, csak ott segítsen, ahol „döcögve, hamisan szólnak meg a szólamok, s nem simulnak bele az összhangba.”¹¹²

A nevelőtestület az önértékelési rendszerét, a pedagógiai céljainak vesse alá, hogy a pedagógiai programjukat minőségi szinten meg tudják valósítani. Ehhez sokféle értékelő jelzést építsenek be a pedagógiai képességük, kompetenciájuk reális visszajelzéséről, hogy minden dolgozójuk tudja, miben kellene képességét fejleszteni. A nevelőtestületnek legyen célja, hogy minden pedagógus saját segítőjévé váljon személyes és a nevelő közösség szakmai fejlődésének.

A reflektív gondolkodás és gyakorlat kifejlesztése létrejöhet a megújulásra képes nevelőtestület segítségével, amely garantálhatja, hogy minden óvodapedagógus tudja saját küldetését, melyet a szakmai önazonossága hitelesít. Ki tudja fejteni saját nézeteit, mert tájékozott elméleti szinten is a pedagógiai szemléletek, nézetek sokféleségében. Az óvodapedagógus felvállalja saját pedagógiai kompetenciáinak folyamatos fejlesztését, tudásának, képességének gyarapítását, hogy a gyakorlati alkalmazó tevékenysége meggondolt, megfontolt és igazolható legyen.

Az esztétikus, gondozott óvoda, óvodaudvar biztosításához nélkülözhetetlen **a karbantartó és/vagy kertész** igényes, segítő munkája.

9.2. Speciális tárgyi feltételek a művészeti program megvalósításához

E program a művészetek eszközeivel kíván erősebben hatni a gyermekek személyiségére, ezért a következő terek, tárgyak, díszítő eszközök, játékeszközök, kiegészítő kellékek alkalmazását javasoljuk a program megvalósításához.

Esztétikus mesetér (kuckós tér) kialakítása szükséges a mesék kéthetes feldolgozásához. Ez a tér a csoportterem legnyugodtabb része, melynek kialakításához a teremben lévő legnagyobb méretű szőnyeg szükséges, hogy minden gyermek kényelmesen elférhessen. A gyermekek puha párnákon ülve hallgatják meg az első hét alatt a feldolgozásra szánt mesét. A meséhez meseszignál csalogatja a gyermekeket indirekt módon, ezért CD lejátszóra vagy más hanghordozó eszközre van szükség. A mese áhítatos befogadásához esztétikus, nagyméretű gyertyára és gyertyatartóra van szükség, melyet az óvodapedagógus maga mellett kezel. Ebben a térben az óvodapedagógusok számára biztosított a meseszek vagy fotel, vagy kényelmes párna és egy felnyitható bőrönd vagy láda, amelyből egy hét alatt folyamatosan előbújnak a mese szereplői és a mesefeldolgozáshoz szükséges eszközök, leplek, kellékek, amelyekkel a gyermekek első naptól kezdve megismerkednek mindaddig, míg másik mese nem kerül bemutatásra. A kincses bőröndből vagy ládából egy játéktartó dobozba kerülnek át a mesekellékek, hogy a gyermekek szabad játéktevékenységük során is, ha szeretnék, eljátszhassák a tanult meséket.

A mesetér további kellékei: esztétikus bábtartók a különböző típusú bábok elhelyezéséhez, bábparaván, mely a térelválasztást is adott esetben biztosítja, könyvespolc vagy szekrény a mesekönyvek tárolásához, átváltozáshoz szükséges ruhatár és kellékek ruhatartó fogasokkal,

¹¹² Nagy Jenőné: Helyzetelemzés, önmeghatározás, döntés. Az óvodai program előkészítő szakasza. Bp. Okker Kiadó, 1997. 3-109. p.

hangeffekteket létrehozó varázsoló eszközök, CD lejátszó a zenei szignál és a meséhez felhasznált zenei betétek bejátszásához, hívóképek a tanult mesékről, mondókákról, versekről. A gyermekek és óvodapedagógusok által elkészített mesekönyvek a tanult, feldolgozott mesékről, melyeket jól látható helyen kifüggesztve tároljon, hogy minél több gyermek kedvet kapjon az „elolvasásához.” Ebben a térben célszerű elhelyezni a bátorító neveléshez szükséges szeretet- bábót, amit elsősorban az óvodapedagógus használ fel a tudatos bizalomelőlegéhez, ösztönzéséhez.

Az **esztétikus énekes kuckó** térelválasztással kijelölt terében, egy kerek szőnyegre van szükség, melyre hat gyermekszék párnákkal, körben elfér, a mikrocsoportos zenei képességfejlesztéshez. A tér egyéb eszközei: eszköztartó polc pl. köcsöggel az óvodapedagógusok furulyáinak, hangvilláinak vagy hangsípjainak és egyéb hangszereiknek, valamint zenei könyveiknek, tervező dokumentumaiknak. A gyermekek ritmushangszereinek szükséges egy átlátható polcos szekrény, tároló tartókkal együtt (dobok, triangulumok, cintányérok, ritmusbotok és egyéb esztétikus ritmushangszerek, amelyeket az óvodapedagógusok készítenek el a gyermekek bevonásával). Az óvodás gyermekek dallamjátszó eszközei: a metallofon, a színes csengők, harangjátékok, melyen az óvodásdalokat is ki tudják ütögetni. Minden eszközből legyen hat darab, még metallofonból is, az egyéni gyakorláshoz, hogy az óvodapedagógusok zenekart tudjanak kialakítani.

Az óvodapedagógusok a tanult mondókákról, énekekről, énekes játékokról, készítsenek szimbólumok formájában hívóképeket, melyet felidézés megsegítéséként, a zenei térben helyezzenek ki táblákra.

Az énekes játékokhoz, gyermektáncokhoz, táncházakhoz, évszaki koncertek levezetéséhez szükség van nagy zsibongóra vagy tornaszobára, vagy az udvaron kialakított zártabb nagyobb térre, mivel a csoportszobák erre alkalmatlanok, különösen akkor, ha a térelválasztók nem mozgathatók. Ezekhez, rendszerint szükség van zene lejátszó eszközre és a hangosítóra is.

Az **alkotó, rajzos tér** is térelválasztással készül, hogy az alkotó gyermekek nyugodtan tevékenykedhessenek, és ne zavarják meg őket a játszó gyermekek. Az alkotó térben két nagy gyermekasztalra van szükség, melyet állandóan összetolva alakítanak ki az óvodapedagógusok, hogy a kétféle felajánlott technikához szükséges igen sok eszköz elhelyezhető legyen, és a tevékenységet irányító pedagógus pedig körbe tudjon járni az egyéni segítségadás megbeszéléséhez. A fejlesztés kis létszámú tanulási formában folyik, nyolc gyermek részvételével, amelyhez nyolc szék elhelyezéséhez van szükség. A térelválasztáshoz érdemes polcos szekrényeket használni, melyben elhelyezhetők a különböző méretű- és színű papírok, színes ceruzák, ceruzahegyező, zsírkreták, pasztellkreták, filctollak, viaszkréták, fonalak, madzagok, ecsetek, festékek, festékes edények, ollók, ragasztók, agyagok, gyurmafélek, rongydarabok, bőrdarabok, szalagok, különböző termékek, fonalak, a plasztikai munkához szükséges fadarabok, drótszálak, termékek, kavicsok, a kézművességhez szükséges szövőkeretek, gyöngyök, fűzők, a batikoláshoz anyagok, festékek, a nemezeléshez pedig gyapjú.

Az alkotásokhoz szükséges élményt adó, tapasztalatszerző sétákon az óvodapedagógus készítsen a gyermekekről fotókat, gyűjtsenek a témakörben képzőművészeti alkotásokat vagy a témához illeszkedő képeket, s azt helyezték ki az alkotási térben megtalálható festőállványra, vagy nézzék meg laptop segítségével. Ezzel a módszerrel szép példája jelenik meg az IKT eszközök felhasználásának is.

A művészeti komplexitás biztosításáért a gyermekek halkan hallgathatnak, az önálló alkotásuk közben, a témájukhoz illeszkedő hangulatfestő népzénét, klasszikus zenét, vagy az alkotásuk befejezéseként, miközben gyönyörködnek az alkotásaikban, az óvodapedagógus előadásában elhangozhat a témához odaillő egy-egy szép népdal, műdal és vers is.

Az alkotótérben olyan óvodai minigalériára van szükség, ahová minden gyermek alkotását ki lehet tenni mindaddig, míg újabb alkotás nem születik. A leszedett kis műveket az óvodapedagógusok egy nagy irattartóba rakva vagy nagy tálcákra elhelyezve kiteszik a folyosóra, hogy minden szülő megtekinthesse. Az óvodapedagógusok a gyermekek alkotásait összegyűjtik egy dossziéba, hogy év végén a gyermekek hazavihessék.

Mozgás, mozgásos játékok tevékenységhez tornaszobára vagy zsibongóra és/vagy az udvaron nagyobb térre van szükség. Mivel a járásgyakorlatokat zenére végezzük, valamint betervezett a zenés gimnasztikai torna is, mindehhez zene lejátszó és hangosító berendezésre van szükség. A zenés gimnasztikához és a délutáni zenés, mozgásos percek levezetéséhez esztétikus kéziszerkesztő szükségesek: kendők, szalagok, buzogányok, botok, labdák, babzsákok hulahoppkarikák, zászlók stb.

A környezet tevékeny megismertetése tevékenység is térelválasztó szekrénnel, polcokkal kialakított zártabb terület a csoportban, ahol, ha lehetséges, két összetolt asztal adjon lehetőséget az élmények, tapasztalatok feldolgozásához, a kis létszámú tanulási forma megteremtéséhez, amelyben hat-nyolc gyermek vesz részt. Ezért az összetolt asztalok köré legalább nyolc ülőhelyet szükséges biztosítani. E tevékenységbe, a szülők bevonása miatt is a csoportteremhez közel, a folyosón, az óvodapedagógusok projektkalendáriumot helyeznek el, melyen napokra kidolgozott szimbólumok jelzik a gyermekek feladatait. A kéthetes projektek a kalendáriumon jelzik a gyermekek és szülők otthoni gyűjtőmunkáit az első héten, amit a projektér polcain gyűjtenek össze.

A projektterben egy nagyméretű táblára kerül a projekt témája, az élményekről, tapasztalatszerző eseményekről készült fotók, valamint egyéb kiegészítő, témához illeszthető gyűjtött képek. Az óvodapedagógusok a projekt megtervezése alapján előre tudják, hogy a látott tapasztalatokat, miként dolgozzák fel. Ezekhez előre elkészítik a szükséges eszközfeltételeket, hogy a szülők is láthassák a matematikai, logikai feldolgozások eredményességét. A projekt tartalmának mélyítéséhez az óvodapedagógusok fejlesztő játékokat kreálnak, amit szintén a projektterben előkészítenek, hogy a gyermekek önállóan a szabad játékaikban is játszhasanak vele. A projektekhez művészeti kiegészítő, lazító élmények is tartoznak, amelyeket a projekt bármelyik szakaszába beépíthetnek az óvodapedagógusok, hogy fokozzák a hangulatot a témák mély befogadásához.

A projekt összegző értékelése egy kiállítással zárul, melyet a gyermekekkel együtt alakítanak ki az óvodapedagógusok a folyosón vagy a teremben. Szisztematikusan kerül két-három óvodai asztalra mindazon eszközrendszer a projekt témában, amely bemutatja, hogy az élmények és azok feldolgozása, valamint a gyűjtőmunka feldolgozása és a fejlesztő játékok milyen tanulási lehetőséget adtak, biztosítottak a gyermekeknek.

A környezeti és a munkajellegű tevékenységhez tartozó tevékenység a terrárium vagy akvárium és/vagy flórarium gondozása, melyet a gyermekek a felnőttek segítségével, önállóan gondoznak. Az erdei óvodai programokhoz a nagycsoportos gyermekeknek hátizsák, nagyító, esőkabát, gumicsizma és kulacs szükséges. Ha a nevelőtestület az ünnepekről és kiemelt programokról az IKT eszközei között tudhatja a videofelvétel készítését és azok megvágását, célszerű az óvodában a folyosón vagy a nevelői szobában akár egy videó sarkot vagy szoborészt kialakítani, ahol a gyermekek újraélhetik kisebb csoportokban a vissza nem térő élményeiket. Mindezek a gyermekek önmegismeréséhez, kiváló lehetőséget biztosítanak.

A **szabad játéktevékenységekben** a felsorolt funkciós tereket a gyermekek folyamatosan használják. Ezen felül a csoportteremben egy kisebb méretű családi szobára van szükség, ahová a gyermekek családi képeiket elhelyezhetnek. Ebben a térben zajlanak a babaszobai játékok, amely teret a gyermekek szabadon, játékaiknak megfelelően megnövelhetik a párhuzamos játékterek adta lehetőségekkel. Az óvodaudvaron alakítsanak ki egy pódiumszerű részt, ahol a gyermekek énekes játékokat, dramatikus játékokat, bábjátékokat játszhatnak.

Legyen a gyermekeknek egy kijelölt futópályája is, ahol a gyermekek a napi kocogó-futó edzéseiket megtarthatják. A művészeti tereket, akár mobil rendszerben, alakítsuk ki az udvaron is.

Az óvoda a nevelőszobában hozzon létre **egy művészeti programkönyvtárat**, ahol megtalálhatók a szakkönyvek, megjelent tanulmányok, cikkek, szakdolgozatok, szakmai dokumentációk.

10. A PROGRAM SZAKMAI FEJLESZTÉSE AZ ORSZÁGOS EGYESÜLET SEGÍTSÉGÉVEL

Az egyesület 1999 óta folyamatosan karban tartja az alternatív óvodapedagógiai program megvalósításához, alkalmazásához szükséges fejlesztéseket. A mindenkori ágazati oktatásirányítás fejlesztéseit kiemelten támogatja. Elsőként vezette be a nevelési program szakszerű megírásának metodikáját,¹¹³ a minőségfejlesztés rendszerét,¹¹⁴ a gyermekek egyéni fejlesztési rendszeréhez szükséges folyamatokat és a kora gyermekkori tehetséggondozás elméletét, rendszertudatos alkalmazási lehetőségeit, mellyel nem csak a programban dolgozókat tudta támogatni, hanem az ország valamennyi óvodájának segítséget adott a megjelenő könyveivel, tehetségnapjaival.

Az egyesület továbbképzései

A program létrejötte után az egyesület kidolgozta az akkreditált 30 órás továbbképzéseket, hogy a tanulni vágyók megérthessék a program elméletét és gyakorlatát. Azóta is működtet egy olyan akkreditált 30 órás tanfolyamot, melyet minden kezdő és más programmal működő óvodából átkerülő óvodapedagógusnak már a gyakornoki időszakában ajánl, hogy ezzel is segítse a pedagógust a helyi pedagógiai programjának megismerésében és alkalmazásában, valamint a pedagógus életpályamodell szakszerű elindulásában és a sikeres pedagógus I. minősítésének megszerzésében.

Az egyesület a szarvasi pedagógiai karral karöltve, 2003-tól folyamatosan működteti az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív program szakirányú, szakvizsgát adó, 4 féléves képzését. (A legutolsó akkreditálásának száma: SZIE, OH-FHF/170-6/2009.).¹¹⁵ Ez a képzés minden művészeti programban dolgozó szakembert eljuttat a pedagógus életpályamodell pedagógus II. fokozatának sikeres minősítéséig.

Az óvodapedagógusok elfogadott pedagógiai végzettsége a főiskolai végzettség, óvodapedagógus szakképzettség, melyhez tartozó egyéb elvárás az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” című alternatív program elmélete és gyakorlata - akkreditált 30 órás tanfolyam (47793/64/2014) kötelező elvégzése. Valamint ajánlott az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív program szakirányú, szakvizsgás képzés megszerzése (SZIE, OH-FHF/170-6/2009).

Az egyesület 2000-től folyamatosan **kiépítette 13 bázisóvodáját**, amelyet pályázat útján valósított meg, a kidolgozott kritériumoknak megfelelően. Itt zajlanak a régiók továbbképzései, szakmai napjai, melyek a program alkalmazásához biztosítanak tanulási lehetőségeket. Ebben a munkában a 12 modellóvoda is besegít, amelyeket szintén kritériumok alapján, pályázatok útján alakítottunk ki.

Az egyesület elindította a **jó ötletek**, gyakorlatok terjesztésének kidolgozott **hospitálási rendszerét** is. A www.ovodak.org.hu honlapján 112 jó ötlet közül választhatnak a programmal dolgozó óvodák. Félévente egy hospitálásra jelentkezhetnek az érdeklődők, a bázis és modellóvodákba szervezett ingyenes szolgáltatásra, melynek tapasztalatát minden évben az egyesület feldolgozza, és az őszi budapesti konferencián, valamint a közgyűlésen közzé teszi a tapasztalatok összegzését.

¹¹³ Nagy Jenőné (1996): Óvodai programkészítés, de hogyan? Munkáltató könyv a helyi nevelési program készítéséhez. NAT-TAN sorozat. Országos Közoktatási Intézet, Budapest. 3-128 p.

¹¹⁴ Nagy Jenőné (2001): Minőségfejlesztési alapismeretek. Hallgatói, tanári segédlet az Oktatási Minisztérium által 2001-ben, 100%-osan támogatott továbbképzéshez. Szolnok, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, 1-es kötet: 98 p., 2-es kötet: 101 p.

¹¹⁵ Nagy Jenőné (1999-2014 szerk.): Visszatekintés, számadás „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesületének jubileumi emlékkönyve. Szakdolgozatok a szarvasi szakirányú, szakvizsgát adó alternatív művészeti nevelés témaköreiben. ONME Egyesület, Szolnok. 110-113 p.

Az egyesület kiemelt országos rendezvényei

Az egyesület 1999-től¹¹⁶ folyamatosan, évenként **megrendezi a kétnapos tavaszi esztétikai tanácskozásait, konferenciáit** egy-egy kiemelt nevelési, tevékenységi témakörből. E rendezvény célja, hogy összetartsa a művészeti programmal működő óvodákat, és segítsen a program megvalósításában, valamint a pedagógus kompetenciájukat erősítse. Ez a tanácskozás meghívja a témakörben legtájékozottabb oktatásügyi szakembereket, kutatókat és a főiskolákon tanító szakembereket, valamint biztosítja a területen működő adaptáló óvodák meglátogatását is. Ehhez a rendezvényhez társul az egyesület közgyűlésének megtartása.

Az egyesület évenként megrendezi az **egynapos őszi konferenciáját Budapesten**, mely aktuálisan, hol a vezetőknek szól oktatásirányítási törvények értelmezését boncolgatva, hol tehetségműhelyt vezető szakembereknek, akik a tehetséggondozás valamelyik feladatát tisztázzák, hol az egyesület zenei szimpóziумait rendezi meg tiszteletbeli elnökünkre, Forrai Katalinra emlékezve.

Az egyesület által működtetett Óvodapedagógusok Országos Tehetségsegítő Tanácsának szakmai megtervezése alatt **áll a nagy múltú Óvodapedagógusok Kecskeméti Nyári Egyeteme**, amely 9 éve vállalta el, hogy a kora gyermekkori tehetséggondozást szolgálja, és minden évben június közepén szervezi meg a háromnapos tematikus rendezvényét. Az óvodapedagógusok nyári egyetemén nagy létszámban vesznek részt az egyesületünk tagjai.

Az egyesületünk kezdeményezésére Győr város nyolc évvel ezelőtt újra elindította a **nagy múltú zenei nevelési országos konferenciáját**, ahol az óvodai szekció működését a győri bázisóvodánk irányítja. Ez a rendezvény is nagymértékben segíti a pedagógus tagságunk zenei alapismereteinek, zenei érdeklődésének fenntartását.

Kiemelt rendezvénynek számít az **Óvodapedagógus Kórusok Országos Fesztiválja**, melyet háromévenként Püspökladány város szervez meg, a Magyar Kodály Társaság gondozásával. Ezek a rendezvények nagy hatással vannak a pedagógusok szemléletére, szakmai ismereteik karbantartására, tájékozottságuk biztosítására.¹¹⁷

Az egyesület szakmai kapcsolatai

Belföldi kapcsolatok

- Emberi Erőforrások Minisztériuma, Budapest Magyar Kodály Társaság, Budapest
- Forrai Katalin Emlékbizottság, Budapest
Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar
- Nemzeti Tehetségsegítő Tanács, Budapest
- Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Budapest
- Óvodapedagógusok Országos Tehetségsegítő Tanácsa, Szolnok
- Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Bács-Kiskun Megyei Szervezete, Kecskemét

Külföldi kapcsolatok

- Magyar Demokratikus Ifjúsági Szervezet, Szatmárnémeti, Románia Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége, Kassa
 - Észak-Bácskai Magyar Pedagógusok Egyesülete, Szerbia, Szabadka
 - IKS International Kodály Society, Nemzetközi Kodály Társaság, Budapest
 - DO-RE-MI” Music for children, Music for life, Early Childhood Music, Sydney
ECMA Early Childhood Music Association of Ontario Kanada, Toronto
 - Japán Kodály Társaság, Nagoya; Japán Kodály Esztétikai Nevelési Intézet, Tokió
- Ezek a kapcsolatok sok segítséget adnak az óvodapedagógusok nemzetközi kitekintéséhez.

¹¹⁶ Hári Andrásné (2017): Mit adhat egy nevelési évben a tagtársainak? Óvodavezetési Ismeretek. K 9.3 Raabe Klett Oktatási Tanácsadó és kiadó Kft., M 6.8. Budapest.1-15. p.

¹¹⁷ Hári Andrásné (2017): A hálózat ereje, értéke. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete. Óvodavezetési Ismeretek. K 9.3 Raabe Klett Oktatási Tanácsadó és kiadó Kft., Budapest.1-16. p.

11. A PROGRAM TERVEZÉSE, ELLENŐRZÉSE, ÉRTÉKELÉSE

11.1. A program szakmai működését tervező dokumentumok

Az alternatív program 1996-ig tartó implementációs szakasza, valamint a bázis és modellóvodák rendszerszerű szakmai működése igazolja, hogy az alternatív programmal működő óvodák meg tudták valósítani a program nevelési célját, és azt a gyakorlatot, amelyet az alternatív óvodapedagógiai program tartalmaz. 1996-tól kezdve fontosnak tartottuk, hogy minden tervező szakmai dokumentum biztosítva legyen a programot adaptáló óvodáknak. A használata most már felértékelődött a szakmai ellenőrzésekkel. Bízunk abban, hogy a gyakorlatban dolgozó óvodapedagógusokban is megerősödik, hogy az átgondolt gyakorlati munkához nélkülözhetetlen a tudatos tervezés

Az alternatív óvodapedagógiai program dokumentációs rendszere

„Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív óvodapedagógiai program

Az alternatív óvodapedagógiai program átadása digitális formában a programot átvevő és adaptáló óvodáknak

helyi pedagógiai programok a program adaptálásával

Dokumentumtípusok	Tervezési időkerete	Az egyesület által biztosított dokumentumok megtalálhatósága
Az alternatív óvodapedagógiai program csoportnaplója	egy nevelési év	A csoportnapló negyedik változatának átadása digitális formában Internetes formában letölthető a www.ovodak.org.hu honlapról, kóddal (11. számú melléklet)
A gyermekcsoport nevelési terve	félév	A csoportnaplóban megtalálható
A gyermekcsoport tevékenységi terve	negyedév	A csoportnaplóban megtalálható
Eseménytervek	havonta	A csoportnaplóban megtalálható
Komplex Gyermektükör – A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció	Három/négy éves, folyamatos	Internetes formában letölthető a www.ovodak.org.hu honlapról, kóddal (9. számú melléklet)
Az óvodapedagógiai programban meghatározott teendők, tevékenységi formák megfigyelése	Három/négy éves, folyamatos	Internetes formában letölthető a www.ovodak.org.hu honlapról, kóddal (10. számú melléklet)
Műhelynapló a tehetséggondozás levezetéséhez	évenként	Könyv formátumban biztosított

Az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív óvodapedagógiai program IV. kiadását a programot átvett és adaptált óvodák, Word formátumban megkapják. Az óvodák a pedagógiai programjukat önállóan módosítják a IV. kiadásnak megfelelően. A program módosításait a 2018-2019. nevelési évben bevezetik a törvény által deklaráltak szerint.

Az **Óvodavezetői munkaterv** hidat képez az óvoda pedagógiai programja és az óvodapedagógusok gyermekcsoportokra elkészített tervei között. A vezető a pedagógiai éves munkatervében tervezzé meg a programjuk módosításainak pontos tartalmát, és a nevelőtestületnek ajánlja megvitatásra. Az óvoda nevelőtestülete eldönti, hogyan vezeti be az óvodába a módosításokat, és milyen innovációra, továbbképzésre, hospitálásokra van szüksége ahhoz, hogy a leírtak alkalmazhatóvá váljanak.

A program megvalósítását szolgáló formanyomtatványok			
Ssz.	Formanyomtatványok típusai	Tervezési időkerete	Az egyesület által biztosított segítő formanyomtatványok megtalálhatósága
1.	A program óvodaképének elemzéséhez, fejlesztéséhez készült kategóriarendszeres megfigyelés	Évenként, egy alkalommal	1. számú melléklet www.ovodak.org.hu
2.	A játéktevékenység éves tervezete, évszakonkénti lebontásban	Évenként	2. számú melléklet www.ovodak.org.hu
3.	Vers, mese, dramatikus játék éves tervezete Vers, mese, dramatikus játék kéthetes tematikus terve	Évenként Gyakornoki időszakban folyamatosan	3. számú melléklet www.ovodak.org.hu
4.	Ének-zene, énekes játék, gyermektánc és zenehallgatás tervezete Ének-zene, énekes játékok, gyermektáncok és zenehallgatás vázlata	Évenként Gyakornoki időszakban folyamatosan	4. számú melléklet www.ovodak.org.hu
5.	Rajz, festés, mintázás, kézimunka éves tervezete Rajz, festés, mintázás, kézimunka vázlata	Évenként Gyakornoki időszakban folyamatosan	5. számú melléklet www.ovodak.org.hu
6.	Mozgás, mozgásos játék tervezete Mozgás, mozgásos játék vázlata	Évenként Gyakornoki időszakban folyamatosan	6. számú melléklet www.ovodak.org.hu
7.	Környezet tevékeny megismertetésének tervezete A környezet tevékeny megismertetésének két- háromhetes tematikus terve	Évenként Gyakornoki időszakban folyamatosan	7. számú melléklet www.ovodak.org.hu
8.	Munkajellegű tevékenységek éves tervezete tervezése	Évenként, évszakonkénti lebontásban	8. számú melléklet www.ovodak.org.hu

A program megvalósítását szolgáló formanyomtatványok			
9.	A tehetséggondozás beválogatási dokumentációja, komplex tehetséggondozó programok tervezéséhez formanyomtatvány, hatásvizsgálatokhoz kérdőívek,	évenként	Könyv biztosított formátumban

A formanyomtatványok alkalmazását az előző táblázatban feltüntetett módon ajánljuk alkalmazásra. Minden tevékenységhez szükség van arra, hogy a pedagógus egy éves távlatban átlássa, mit szeretne megtanítani a gyermekeknek. Ezekből az elkészült éves tervekből könnyen meghatározhatók rugalmasan, mi kerüljön át a csoportnaplóba. A vázlatírást nagyon ajánljuk a gyakornokoknak, és azoknak az óvodapedagógusoknak, akik más programmal dolgozó óvodából kerültek át a művészeti programba. A program megértéséhez jó tanulási alap a vázlatírás. A vázlatíráshoz szükség a jó gyakorlatok megtekintésekor, és bármilyen programbemutató alkalmával.

11.2. Vezetői, szakmai ellenőrzések

Az óvodavezetői munkaterv tartalmazza a vezetői ellenőrzési tervet, mely lehetőséget ad minden évben ahhoz, hogy az alternatív program alkalmazási minőségét folyamatosan nyomon kövesse a vezető, az óvodapedagógus, s ez által a nevelőtestület is. Ezek a szakmai ellenőrzések magukban hordozzák az ellenőrzések folyamatszabályozott, minőségellenőrzési metodikákat.¹¹⁸

Az intézményvezető a folyamatos információgyűjtése, valamint a nevelési év értékelései, ellenőrzési dokumentumai alapján eldönti a következő év ellenőrzési témáját és a munkaterv részeként elkészíti a folyó évre szóló ellenőrzési tervét.

Az ellenőrzési terv tartalmazza az ellenőrzés témáját, a törvényi és az alternatív program ide vonatkozó hivatkozásait, és nevelőtestület teljesítési szintjéhez tervezett sikerkritériumokat és az ellenőrzés témájában használt dokumentumokat.

Az óvodavezető a nevelési évnnyitó értekezleten ismerteti az elkészített ellenőrzési tervét, az ellenőrzéshez elkészített kategóriarendszeres megfigyelési táblázatokat, s annak értelmezését. Ezeket a megfigyelési segédleteket kapják meg a csoportban dolgozók, hogy fejlesztő hatású lehessen az ellenőrzés, és mindenki korrekten felkészülhessen az ellenőrzésre.

Az ellenőrzöttök a csoportnaplóban rögzítik az ellenőrzés paramétereit: idejét, helyét, s azokat a feladatokat, amelyeket az intézményvezető a helyzetfelméréshez igényel.

Az ellenőrző személy a tervezettnél megfelelően elvégzi az ellenőrzést. Gondoskodik arról, hogy az egy csoportban dolgozó szakemberek együtt vegyenek részt az ellenőrzés teljes folyamatában. (Ha az ellenőrzés tárgya a dajkára is érvényes, ő is részese az ellenőrzés teljes folyamatának.)

Az ellenőrzés után az ellenőrzött személy kifejti reflektív elemzését, értékelését saját munkájáról.

Az ellenőrző személy az ellenőrzés befejezése után – egy-két napon belül – nyilvánosságra hozza vezetői feljegyzéseit, észrevételeit, és az ellenőrzöttöknek ismerteti.

Abban az esetben, ha az ellenőrzött személyek egyetértettek az ellenőrzés minősítésével, az ellenőrzés lezárul az ellenőrző lap és a záró összegzés kitöltésével, aláírásával. (Az ellenőrző lapon szerepelnek az ellenőrzésre vonatkozó adatok, a záró összegzésen pedig a megfelelt, nem felelt meg kritériumok. A megfelelt kritérium azt jelenti, hogy a csoportban dolgozó pedagógusok a sikerkritériumokat teljesítették. Ha az ellenőrzött személy nem ért egyet az ellenőrzés minősítésével, az ellenőrzést megismétlik a nevelőtestület által meghatározott belső szakemberrel.

¹¹⁸ Nagy Jenőné (2000): Óvodatükör. Óvodai intézmények szakmai munkájának elemzése, értékelése. Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel. 4. száma, Szolnok. 22-24.p.

Az ellenőrzés befejezését követő két héten belül az ellenőrző személy a teljes ellenőrzés anyagát lefűzi, és közösen megbeszélte helyen úgy tárolja, hogy az óvodapedagógusok elolvashassák.

Jó tanácsok az ellenőrzési rendszer kiépítéséhez

Az ellenőrzés témája olyan területet ölel fel, amelyet le lehet ellenőrizni a pedagógiai folyamatban. Érinthet egy szokásrendszert, szabályokat, normákat, egy szakmai követelményt az alternatív program szerint, a hozzátartó dokumentumokkal együtt, melynek a minőségét javítani szeretnénk.

A vezető vigyázzon arra, hogy a minőségellenőrzés fogalmában meghatározott területeket érintse az ellenőrzés során (dokumentumok, követelmények, a fejlődés várható jellemzőinek vizsgálata valamely tevékenységben, normák, szokások, szabályok).

Az ajánlott folyamatrendszert saját helyi körülményünkre adaptálja, és fogadtassa el a nevelőtestületével!

A vezető készítsen olyan megfigyelési technikát, táblázatot, amelyek használata egyszerű, könnyen kezelhető, érthető szempontokat tartalmaz, valamint átlátható, és a pedagógusok fejlődését szolgálja.

Az ellenőrzés sikerkritériuma mindig a pedagógiai program céljaira, az SZMSZ-ben rögzített követelményekre épüljön!

Az ellenőrzés teljes folyamata legyen nyitott konstruktív, együttműködő, és mindenki számára megismerhető.

11.3. Szakmai innovációk, fejlesztések, és a szakmai belső értékelések ajánlott rendszere az óvodáknak

A szakmai innovációk kezdeményezését a művészeti egyesület folyamatosan támogatja, amely országos elvárásoknak megfelelően, és az alternatív program céljainak összehangolásával történtek. Elvárásunk volt, hogy ezekbe az innovációkba a bázisóvodák, modellóvodák részt vegyenek, és az eredményei elsőként jelenjenek meg a helyi pedagógiai programjaikban, gyakorlatukban. Ilyen országos innovációink voltak a nevelési programok elkészítése, a minőségbiztosítási rendszerek kidolgozása, a gyermekek fejlődésének nyomon követése, az óvodai tehetséggondozás rendszerének kidolgozása, valamint a zenei tehetségterület jó gyakorlatának létrehozása. Ezek az innovációk igen nagy hatékonyságot eredményeztek az óvodák gyakorlati munkájában, amelyek jól szolgálták a helyi szakmai fejlesztéseket. Az innovációk hozadéka volt, hogy létrehozta **a művészeti óvodákban a szakmai teameket az egyéni fejlődés nyomon követése, és a tehetséggondozás területén.** Így a vezetési modellünk két középszintű vezetővel megerősödött.

Igen sok művészeti óvodában olyan **művészeti munkaközösség működik**, amely a program magas szintű alkalmazásáról gondoskodik. Ezek a munkaközösségek képesek **belső értékelő munkaközösséggé válni.**

Az értékelés, ellentétben az ellenőrzéssel, nem egyszerűen az előírásoknak való megfelelést vizsgálja, hanem arra keresi a választ, hogy az értékelt személy vagy tevékenység megfelel-e a kitűzött céloknak. A célok meghaladják az előírásokat, bennük kifejeződik az értékelt területre vonatkoztatott értékrend. Értékelésre akkor kerülhet sor, ha előzetesen meghatározott célokat, feladatokat, tartalmakat fogadott el az intézmény. Tulajdonképpen a megírt alternatív program és a pedagógiai programok ezt rögzítik.

Az óvodában **a szakmai belső értékelések** a minőségértékelési folyamatszabályozás alapján szerveződnek, amelyek **információkat adnak a célok megvalósulásának mértékéről, szintjéről, s rögzített szempontrendszerek alapján összefüggéseket keresnek a célok, a**

folyamatok és a megvalósult végállapot között, valamint vizsgálódnak az nevelési folyamatok hatékonyságáról.

Az óvoda vezetője, aki az óvoda egyszemélyi felelőse, az ellenőrzése során, és az intézményi önértékelések folyamán hiányosságokat tapasztal, amit a művészeti, szakmai munkaközösségnek, vezetői ajánlás formájában elkészít. Ez az ajánlás alternatívát tartalmaz, hogy a nevelőtestületnek biztosítsa az értékelési téma kiválasztásához a választási lehetőséget. A vezetői ajánlást még a nevelési évzáró értekezleten átadja a szakmai munkaközösség vezetőjének, hogy a nevelési évnyitó értekezletre elkészíthessen elfogadásra egy egyéves provizórikus értékelési tervet.

Az értékelő terv tartalmazza¹¹⁹ a tervezési szakaszt, a feltáró szakaszt, a hiányosságokat korrigáló szakaszt és a lezáró, értékelő szakaszt. Mind a négy szakaszban cselekvési szempontokat, módszereket, eszközöket, dokumentációkat, határidőket és felelősöket jelöl ki.

A művészeti szakmai munkaközösség vezetője az értékelő tervet nevelőtestületi szinten bemutatja, véleményezteteti és elfogadtatja.

A feltáró munka összefoglalását a kitöltött, feltáró adatlapok szerint, a művészeti munkaközösség vezetője, és a csapatok vezetői végzik, s mindezt írásban rögzítik. Az összefoglalókban kiemelik a javítandó feladatokat is.

A javítandó feladatokra mindegyik óvodai csoport külön-külön saját intézkedési tervet készít.

Az intézkedési terveket a szakmai értékelő csoportok hagyják jóvá. Amennyiben a csapat nem hagyja jóvá, akkor **korrekciót javasol**. Elfogadás esetén pedig elkezdődhet **az intézkedési tervek megvalósítása**.

Az intézkedési tervben rögzítik a cselekvési lépéseket, a módszereket, eszközöket, a felelősöket, a határidőt és azt, hogy mit, mivel dokumentálnak.

A művészeti munkaközösség-vezető az eredményeket összeveti a rögzített sikerkritériumokkal. Ha sikerült a folyamatjavítás, akkor a hiányosságot kijavították. Ha mégsem, akkor az óvónők a csoportnaplóba rögzítik a megoldásra váró feladatokat, hogy a hiányosságokat folyamatosan meg tudják szüntetni.

Jó tanácsok az értékelési rendszer kiépítéséhez

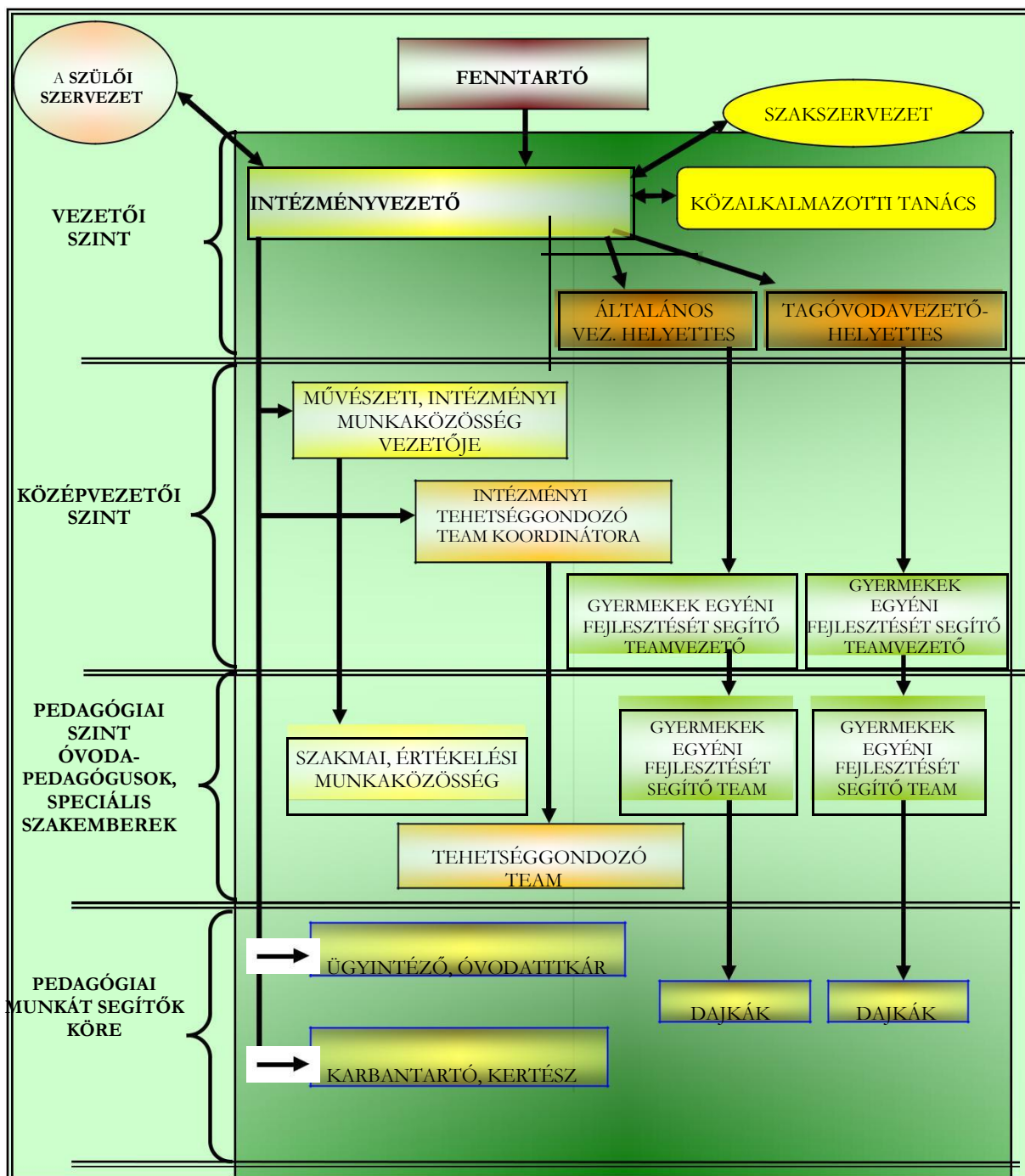
Ezt az értékelési rendszert nem ajánljuk egy-, kétszempontos óvodáknak. Számukra az önértékelésre épített belső közös fejlesztést javasoljuk.

Ez egy modell, amely segíthet a helyi ellenőrzési, és értékelési rendszerek kidolgozásában. A folyamatok leírása az adott szervezet tevékenységét részletező bizalmas dokumentumnak számít. Szervezetenként alapvetően eltérő, csak az adott intézményre jellemző lehet, ha nem akarunk eltávolodni a minőségtől. Óvakodjunk azok egyszerű másolásától!

Az óvodákban az ellenőrzési és értékelési rendszerek kiépítése hosszú távon biztosítja, hogy az óvoda a pedagógiai programja szerint működik, mindig jobban és jobban.

¹¹⁹ u. o.: 25-148. p.

11.4. Az óvodáknak ajánlott működtethető vezetési modell, nevelés- és tanulásszervezés

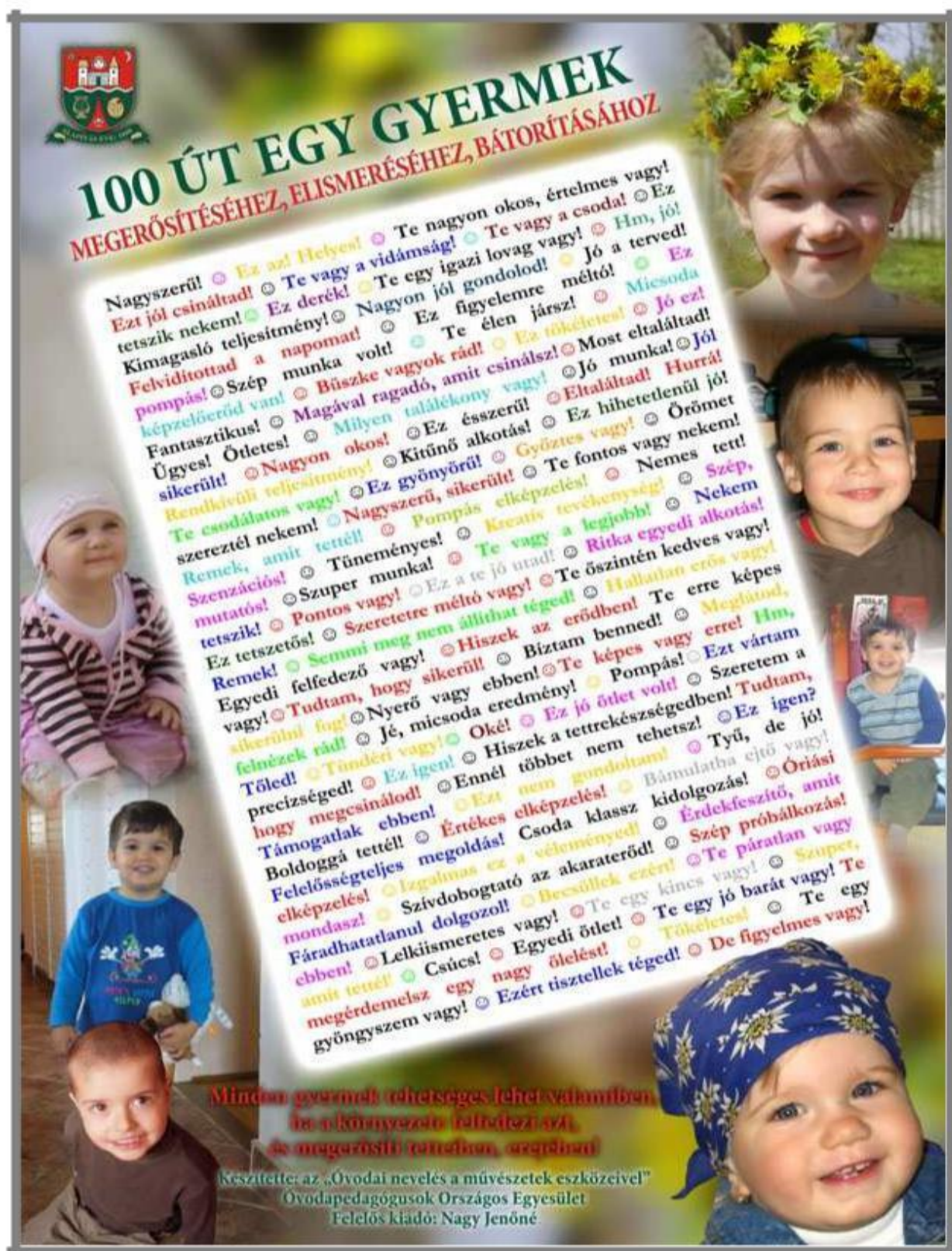
4. ábra

(Az ábra egy központi óvodát és a központi óvodához tartozó tagóvodát modellálja.)

12.A MŰVÉSZETI PROGRAM KÉTNYELVEN MEGJELENŐ PROGRAMJAI

13. SZÁZ ÚT EGY GYERMEK MEGERŐSÍTÉSÉHEZ, ELISMERÉSÉHEZ, BÁTORÍTÁSÁHOZ

14. A NAGYSZÜLŐKKEL A TEHETSÉGGONDOZÁSBAN IS EGYÜTTMŰKÖDÜNK!

A JÖVŐNEK KINCSET ADUNK!

A TI SEGÍTSÉGETEK ARANYAT ÉR!

KÉSZÍTETTE: AZ "ÓVODAI NEVELÉS A MŰVÉSZETEK ESZKÖZEIVEL"
ÓVODAPEDEGÓGUSOK ORSZÁGOS SZAKMAI EGYESÜLETE 2015.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

1. Alfred Adler (1994): Emberismeret. Gyakorlati individuálpaszichológia. Göncöl Kiadó, Budapest
2. Alfred Adler (1998): Életismeret. Kossuth Kiadó. Budapest
3. Andrásfalvy Bertalan (1984): Néprajzi alapismeretek. Néptáncosok könyvtára. Múzsák Közművelési Kiadó, Budapest
4. Arthur Koestler (1998): A teremtés. I. A nevetés és emóciók. 45 p. II. Az igazság pillanatai 113 p. III. Vizuális teremtés 489 p. Európa Könyvkiadó, Budapest
5. A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről. Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye
6. 363/2012. (XII. 17.) Kormányrendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról 1. számú melléklet
7. Bajzátné Szenczy Judit (2012): Párhuzamos játékterek létrehozása óvodánkban. Óvónők Kincsestára. D 3. 10. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
8. Balogh László (2012): Komplex tehetségfejlesztő programok. Didakt Kiadó, Debrecen. 130-140 p.
9. dr. Balázs Szűcs Judit (2005): A gyermekközpontú vizuális nevelés. SZORT Bt., Budapest
10. Balogné Fitos Anikó (2008): Szokástanulás új módszerekkel. A vizuális kommunikáció csatornája a paksi Kishegyi Úti Tagóvodában. Óvónők Kincsestára. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
11. Barsi Ernő (1999): Népi hagyományaink az óvodában. Óvodai Nevelés LII. évf. 1. sz. Budapest
12. Bíró Marianna (2013): „Építő alkotás – alkotó építés” a művészetek eszközeivel. Az építés, mint vizuális technika gyakorlata az óvodánkban. Óvónők kincsestára. C4.45. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
13. Czenéné Nagy Katalin (2003): Csak tiszta forrásból Palócföldön. Óvónők Kincsestára D 3.1 Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest 1-10.p.
14. Csányi Tamás (2013): Hova tovább, óvodai testnevelés? Az Óvodai nevelés országos alapprogramjának értelmező szakmai elemzése. Óvónők kincsestára. C 5.12 Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
15. Csermely Péter (2010): A tehetséggondozás és az óvodai gyakorlat. N 1.2. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
16. Dankó Ervinné dr. (1996): Az óvodai irodalmi nevelés kérdései korunkban. Dinasztia Kiadó, Budapest
17. Debreczeni Tibor (1983): Kreatív játékok pedagógusoknak és gyerekeknek. Nevelési segédkönyv, Budapest

18. Deli Andrásné – Nagy Jenőné (1998): Útmutató a nemzeti, etnikai kisebbségi óvodák helyi nevelési programjának elkészítéséhez. Országos Közoktatási Intézet Program- és Tantervfejlesztési Iroda Nemzetiségi és Etnikai Kisebbségi Iroda, Budapest
19. Deme Tamás (2016): A művészeti nevelés megújítása – pedagógiai katalizátor és integráció. A művészeti és művészettel nevelés mindennapossá tétele. Magyar Művészet. A Magyar Művészeti Akadémia lapja, IV. évfolyam, 1. száma, Budapest
20. Dewey, J. – Kilpatrick, W. H. (1935): Der Projektplan. Grundlegung und Praxis. Weimar
21. Farmosi István (1999): Mozgásfejlődés. Dialóg Campus Kiadó, Pécs
22. Forrai Katalin (1974): Ének az óvodában. Huszadik kiadás. Editio Musica Zeneműkiadó, Budapest
23. Fülöp Sándorné - Nagy Jenőné – Papp Lászlóné (2005): Neveljünk a művészetek eszközeivel! Óvónők kincsestára. B 1.9. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
24. Gágyor József (2003): Csúfondáros könyv. Mátyusföldi népi csúfolók. Lilium Aurum Kiadó, Dunaszerdahely
25. Geoffrey Rawlinson (1986): A kreatív gondolkodás és az ötletbörze. Novotrade RT., Kaposvár
26. Göbel Orsolya (2007): Égig emelő légzés. Stresszcsökkentő, önértékelő, integrációt elősegítő fantáziajátékok óvodások számára. L'Harmattan kiadó, Budapest
27. Gyekiczki Istvánné (2003): A fakanálbábok; A kesztyűsbábok; Bábok természetes anyagokból. Óvónők kincsestára. C 1.8; C 1.9; C 1.12 Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
28. Hári Andrásné (2017): A hálózat ereje, értéke. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete. Óvodavezetési Ismeretek. K 9.3 Raabe Klett Oktatási Tanácsadó és kiadó Kft., Budapest.
29. Hári Andrásné (2017): Mit adhat egy nevelési évben a tagtársainak? Óvodavezetési Ismeretek. K 9.3 Raabe Klett Oktatási Tanácsadó és kiadó Kft., M 6.8. Budapest. 1-15. p.
30. Herskovits Mária – Gonda Judit (2002): Már az óvodában? A tehetség korai jelei. Óvodavezetési ismeretek. N 1.1. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
31. Hortobágyi Katalin (1991): A projekt ... eszméről? - oktatásról? - tanulásról? ... módszerről? Új Pedagógiai Szemle, 7-8. száma, Budapest
32. Kassai Ilona (1984): Az ének hatása a kisgyermek beszédfejlődésére = Óvodai Nevelés. Az Oktatási Minisztérium folyóirata, XXXVII. évf. 9. száma. Budapest
33. Katherine Tomas - Amelia - Lee - Jerry Tomas (2008): Physical Education Methods for Elementary Teachers 3rd Human Kinetics ISBN-13: 9780736067041.
34. Kenessey Szuhányi Mária (1993): Nevelés – individuálszichológia nézőpontból. Szuhányi Alapítvány, Budapest
35. Kiss Tihamér (1987): A kisgyermek érzelmek. Tankönyvkiadó, Budapest

36. Kiss Tihamér (1992): A gyermekek értelmi fejlesztése Piaget szellemében. Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Intézet, Debrecen
37. Kiss Tihamér (2000): A gyermek erkölcsi fejlődése. Református Pedagógiai és Katechetikai Füzetek. 1. Református Pedagógiai Intézet, Budapest
38. Klaus W. Vopel – Göbel Orsolya (2006): Mozgás a képzelet szárnyán. Stresszcsökkentő, önértékelő, integrációt elősegítő fantáziajátékok óvodások számára. L'Harmattan kiadó, Budapest
39. Kodály Zoltán (1941): A „Psalmus Hungaricus” szerzője az óvodai zenetanításról. – Nyilatkozat.
40. Kodály Zoltán (1941-1957): Zene az óvodában. Visszatekintés I. Zeneműkiadó Vállalat, Budapest
41. Kodály Zoltán (1968): Ötfokú zene 2. Száz kis induló. Editio Musica, Budapest
42. Kovácsné Bakos Éva (2008): A játzóképesség, mint a kisgyermekkel foglalkozók kulcs-kompetenciája. Alkotó Műhely 1. Debreceni Egyetem Hajdúböszörményi Pedagógiai Főiskolai Kar, Debrecen
43. Kun Zsuzsa (2014): A világhírű magyar agy. Beszélgetések Bolyai-díjas tudósokkal. Interjú Freund Tamással (2000) Cser Könyvkiadó és Ker. Kft., Budapest
44. Langston Hughes (1971): Ismerkedjünk a ritmussal. Fordította: Tótfalusi István Zeneműkiadó, Budapest
45. Lázár Gizella (2017): Festés az óvodában. Ötlettár az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív program szakirányú, szakvizsgát adó képzésén készült kutatási jellegű szakdolgozat. Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar, Szarvas
46. Lukács Lászlóné (2009): A zenés-mozgásos percek bevezetése az óvodai gyakorlatba. Óvónők kincsestára. C 3.15. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
47. Makai Mária Ildikó (2017): Egy művészeti alternatív program alapjai. Elméleti teoretikusok munkájából fakadó eszmei gyökereink. Óvodavezetési Ismeretek. K 9.3 Raabe Klett Oktatási Tanácsadó és kiadó Kft., Budapest
48. Mészáros István (1982): Kodály, Németh László és a reformpedagógia = Magyar Pedagógia, 4. szám, Budapest
49. Mihály Zoltánné: (2003): Vesszőfonás. Gyapjútárgyak. Fényvarázs. Óvónők kincsestára. C 4.8, 4.10; 4.11. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
50. Molnár Erzsébet – Madarászné Encz Éva – Kovácsné Uszakai Margit (2001): Lassú víz partot mos. Értékek közvetítése szólásokkal, közmondásokkal. Óvónők Kincsestára B 4.3. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
51. Molnár Erzsébet (2007): Március idusán. Óvodások ünnepei a művészeti program szellemében. C. 26. Óvónők Kincsestára. RAABE Tanácsadó Kiadó Kft., Budapest
52. Nagy Jenőné (1979): A zenei alkotókészség fejlesztése=Óvodai Nevelés. Az Oktatási Minisztérium folyóirata, XXXII. Évfolyam. Budapest

53. Nagy Jenőné (1995 szerk.): Ötletzsák gyűjtemény az óvodai környezet- és természetvédelmi neveléshez. Tisza Klub, Szolnok
54. Nagy Jenőné (1995): Zene az óvodában. Az óvónő zenei képzettsége és az 5-6-7 éves korú gyerekek zenei fejlettsége közötti összefüggések a Jász-Nagykun-Szolnok megyei tapasztalatok tükrében. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok
55. Nagy Jenőné (1996): Óvodai programkészítés, de hogyan? Munkáltatói könyv a helyi nevelési program készítéséhez. NAT-TAN sorozat. Országos Köznevelési Intézet, Budapest
56. Nagy Jenőné (1997): Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel. I. kiadás. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok
57. Nagy Jenőné (1997): Helyzetelemzés, önmeghatározás, döntés. Az óvodai program előkészítő szakasza. Okker Kiadó, Budapest
58. Nagy Jenőné (1998): Csak tiszta forrásból. II. kiadás Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok
59. Nagy Jenőné - Németh Menyhért - Novákné Cseh Ibolya (1999): Rajz, mintázás, kézimunka. Módszertani kézikönyv. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok
60. Nagy Jenőné (2000): Óvodatükör. Óvodai intézmények szakmai munkájának elemzése, értékelése. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok
61. Nagy Jenőné (2000): Nevetni, felfedezni, csodálkozni. Alternatív program nemzetiségi óvodák részére. Kiss Árpád Országos Köznevelési Szolgálat Intézmény, Budapest
62. Nagy Jenőné (2001): Minőségfejlesztési alapismeretek. Hallgatói, tanári segédlet az Oktatási Minisztérium által 2001-ben, 100%-osan támogatott továbbképzéshez. 1-es kötet, 2-es kötet. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok
63. Nagy Jenőné (2002): Csak tiszta forrásból. III. kiadás. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Útmutató a program megvalósításához. Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok
64. Jenőné Nagy (2002): Only from pure source. Kindergarten Education by means of Arts Alternative Educational program, KEMA. Association of Kindergarten Teachers, Szolnok
65. Nagy Jenőné (2002): Lachen, Entdecken, Bewundern. Alternatives Programm für Kindergärten der nationalen und ethnischen Minderheiten. Kiss Árpád Országos Köznevelési Szolgálat Intézet. Budapest
66. Nagy Jenőné (2002): Smijati se, pronalaziti i čuditi se. Alternativni za dječje vrtiće s odgojem za nacionalne i etničke manjine. Kiss Árpád Országos Köznevelési Szolgálat Intézet. Budapest (horvát)
67. Nagy Jenőné (2002): Smiat' sa, objavovat', čudovat' sa. Alternativny program výchovy v materských školách národných a etnických menšín. Kiss Árpád Országos Köznevelési Szolgálat Intézet, Budapest (szlovák)
68. Nagy Jenőné (2002): Доживљаји кроз остех и откривање. Алтернативни програм за забавишта која обављају национално етничко и мањинско васпитање. Kiss Árpád Országos Köznevelési Szolgálat Intézet, Budapest (szerb)

69. Nagy Jenőné (2003): Distracție, revelație, surpriză. Programă alternativă pentru grădinițele minorităților naționale și etnice. Kiss Árpád Országos Közoktatási Szolgáltató Intézet, 155 oldal (román)
70. Nagy Jenőné (2004): Smejati se, odkrivati, Čuditi se. Alternativni program za vrtce narodnih in etničnih manjšin. Kiss Árpád Országos Közoktatási Szolgáltató Intézet. 149 oldal (szlovén) Budapest
71. Nagy Jenőné (2004 szerk.): A gyermekek alkotóképességének fejlesztése az ének, énekes játékok és a zenehallgatás módszereivel. A X. Esztétikai Tanácskozás előadásai és programjai. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete. Szolnok. 108 p.
72. Nagy Jenőné (2006): A projektpedagógia. Projektpedagógia alkalmazása az óvodában. B 1.10 Óvodavezetési Ismeretek. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
73. Nagy Jenőné (2006): Gyermektükör. A gyermekek fejlődését, fejlesztését segítő útmutató. ONME sorozat 5. száma. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok. 151 p.
74. Nagy Jenőné (2007): Bátorító nevelés alkalmazása az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel alternatív program gyakorlatában” Diskurzus. Tudomány és művészet. Tessedik Sámuel Pedagógiai Főiskolai Kar, Szarvas. 37-51. p.
75. Nagy Jenőné (2008): A vezető szerepe az intézmény felnőtt-felnőtt, gyermek-gyermek és a gyermek-felnőtt kapcsolatában. Óvodavezetési ismeretek. K.4.5. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
76. Nagy Jenőné (2009): Innováció az óvoda-iskola átmenet megkönnyítéséért. Csodavilág-program az orosházi Vörösmarty Általános Iskolában. J 1. 17 Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft. Budapest. 22. p.
77. Nagy Jenőné (2009): Új veszély fenyegeti az óvodapedagógusokat. A kiegészről. Óvodavezetési ismeretek. I 4.3. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft. Budapest. 31. p.
78. Nagy Jenőné (2010): A gyermek esztétikai élmények iránti szükséglete, s annak biztosítása az óvodai gyakorlatban=Óvodai Nevelés. LXIII. évfolyam, 8. októberi száma, Budapest 5-7. p.
79. Nagy Jenőné (2010): Száz út egy gyermek megerősítéséhez, elismeréséhez, bátorításához, gyermekek megerősítéséhez. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok
80. Nagy Jenőné (2012): Tehetségígéretetek gondozásának elmélete és gyakorlata. Módszertani könyv óvodapedagógusoknak. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” sorozat 6. száma. ONME Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok, 179 p.
81. Iren Nagy - Irene Papp, (2012): Developing gifted children in Hungarian preschool education. Gifted Education International, ISSN-0261-4294, v29 n2 174-185 p. doi:10.1177/0261429412447714. London
82. Nagy Jenőné (2014 szerk.): Visszatekintés, számadás „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesületének jubileumi emlékkönyve. Szakdolgozatok a szarvasi szakirányú, szakvizsgát adó alternatív művészeti nevelés témaköreiben. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok. 118 p.

83. Nagy Jenőné (2015 szerk.): Hogyan gondozzuk a zenei tehetségigéreteket az óvodában? Módszertani ötlettár óvodapedagógusoknak ONME sorozat 7. száma. ONME Egyesület, Szolnok. 160. p.
84. Papp Lászlóné (2005): A mese az maga a valóság, álruhában. C 2.13 Óvónők kincsestára. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
85. Papp Lászlóné (2007): Osztózkodik a róka – A hónapok. Mesefeldolgozás a művészeti óvodákban. C 2. 18. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
86. Pappné Gazdag Zsuzsanna (2010): Korszerű módszerek. Szemléletváltás a kisgyermek testnevelésében. Óvónők kincsestára. C 5.9. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
87. Rác – Csóka Szilvia (2017): Szokástanulás új módszerekkel és eszközökkel az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív program szellemében. szakirányú, szakvizsgát adó képzésén készült kutatási jellegű szakdolgozat. Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar, Szarvas
88. Skiera, Ehrenhard (1994): Egy antropológiai pedagógia alapvonási. ELTE TFK Nevelési Tudományi Tanszékének közleményei, Budapest
89. Sós Ágnes (2013): A gyermekek öndefiníciós képességének fejlesztése egy hároméves projekt keretén belül. Óvónők kincsestára. B 1.17. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
90. Szabó Lászlóné (2000): Szeretet és biztonság – az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” program szellemében. Óvónők kincsestára. B 3.1. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
91. Szabóné Oláh Márta (2005): Zenei ötletzsák. Mikrocsoportos képességfejlesztő játékok. Óvónők Kincsestára. C. 3. 10. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
92. Székácsné Vida Mária (1980): A művészeti nevelés határrendszere. Akadémiai Kiadó, Budapest
93. Szivák Judit (2010): A reflektív gondolkodás fejlesztése. Magyar Tehetség-szervezetek Szövetsége, Budapest
94. Tarján Gábor (1995): Mindennapi hagyomány. Mezőgazdasági Kiadó, Dabas
95. Tátrai Zsuzsanna – Karácsony Molnár Erika (1997): Jeles napok, ünnepi szokások. Jelenlévő múlt. Planétás Kiadó, Budapest
96. Tóth Ágnes (2007): Vers az óvodában. Egyéni verstanulás módszerei. Óvónők kincsestára. C.2.15. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
97. Törzsök Béla (1982): Zenehallgatás az óvodában. Dallamgyűjtemény óvodák számára. Zeneműkiadó, Budapest. 289 p.

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet: A program óvodaképének elemzéséhez, fejlesztéséhez készült kategóriarendszeres megfigyelés

NEVELŐTESTÜLET ÁLTAL KIALAKÍTANDÓ ÓVODAKÉP TARTALMI ELEMELI

Ssz.	Nevelőtestületi szintű feladatok	Kiváló	Megfelelő	Nem felel meg vagy nincs	Fejlesztések meghatározása
1.	TISZTASÁG				
2.	FOGADÓHELY KIALAKÍTÁSA				
2.1.	Hitvallásunk a nevelésünkről				
2.2.	A dolgozók fényképes bemutatkozása				
2.3.	A nevelésünk rendszerábrája				
2.4.	Bátorító nevelés elvei				
2.5.	Névválasztás az óvodának				
2.6.	Humor - gyermekszáj				
2.7.	Ovigaléria Meghittség, gyermek szemmagasságban kiállított alkotások, évszaknak megfelelő díszítő-elemek használata, fényhatásokra odafigyelés. Legfeljebb 7 alkotás elhelyezése.				
3.	ÖLTÖZŐ				
3.1.	Személyesség, érzelm-gazdagság tükröztetése a kiírásokban				
3.2.	Évszaknak megfelelő fogadó zene reggeli biztosítása				
3.3.	Öltözködési szimbólumok elhelyezése				
4.	EGÉSZSÉGÜGYI SZOKÁSOK KIALAKÍTÁSA ÓVODAI SZINTEN				
4.1.	Egészségügyi szokások szimbólumrendszerének elhelyezése a mosdóban				

5.	KÖZÖSSÉGI SZOKÁSOK KIALAKÍTÁSA				
5.1.	Beszoktatási folyamat megtervezése „Engedjétek, hogy szeressünk Benneteket!”-program megtervezése.				
5.2.	Bátorító nevelés elvrendszérének kiírása				
5.3.	A gyermekek viselkedési szokásainak megtervezése: köszönés, megköszönés, kérés, informálódás, konfliktuskezelés módjai.				
5.4.	Ünnepeink, és azok szokásrendje				

A CSOPORTOK FELADATAI AZ ÓVODAKÉP ALAKÍTÁSÁBAN

Ssz.	Csoportszintű feladatok	Kiváló	Megfelelő	Nem felel meg vagy nincs	A fejlesztések meghatározása
1.	CSOPORTSZOBA BERENDEZÉSE				
1.1.	Művészeti és egyéb terek kialakítása, megkomponálása: mesetér, zenekuckó, rajzos alkotótér, építés tere, családi szoba, környezeti projekt tér.				
1.2.	Művészeti igényesség megjelentetése a terekben; szín, forma, anyag, méret, tér, fény harmóniájának megteremtése. (pasztell-színek dominanciája)				
1.3.	Csoportszoba díszítései: képek, akvarell, rézkarc, olajfestmények, nyomatok, termések gyékényfélék, kerámiák, amit otthon is szívesen kitennének a lakásunkba. (Stílus keveredés nélkül, egy-két darab.) Hagyományőrző termekben: népi tárgyak, cserépedények, hímzések stb.				

Ssz.	Csoportszintű feladatok	Kiváló	Megfelelő	Nem felel meg vagy nincs	A fejlesztések meghatározása
2.	ÖLTÖZŐK KIALAKÍTÁSA				
2.1.	A gyerekek jelei, neveik, fényképeik kihelyezése.				
2.2.	Kincses dobozok az otthonról hozott kincseknek.				
2.3.	Egy térben lévő öltözők összhangjának megteremtése. Nagyon fontos, hogy ne legyen annyi színű egy nagyobb térben, ahány színű csoportjuk van!				
3.	SZÜLŐI TÁJÉKOZTATÓ, INFORMÁCIÓS TÁBLA KIALAKÍTÁSA				
3. 1	Évszak projekt: az évszakban tanulandók kiírása				
3.2.	Versek, mesék kiírása				
3.3.	Énekek, zenei fejlesztések kiírása				
3.4.	Rajzolás, mintázás, kézimunka témakörei, technikái				
3.5.	A környezet megszerettetése tevékenység projekttemái				
3.6.	Népi bölcsességek megjelenítése: szólások, közmondások az erkölcsi, szociális nevelést segítve				
4.	CSOPORTRA VONATKOZÓ ADATOK KIÍRÁSA				
4.1.	A csoport névsora				
4.2.	Heti rend				
4.3.	Napirend				
4.4.	Félévi nevelési terv				
4.5.	Negyedévi évszaki terv				

Ssz.	Csoportszintű feladatok	Kiváló	Megfelelő	Nem felel meg vagy nincs	A fejlesztések meghatározása
5.	NEVELÉSHEZ SZÜKSÉGES ESZKÖZÖK (színben, formában, textúrában igazítsuk a csoport díszítőstílusához.)				
5.1.	Megérkeztem tábla				
5.2.	Erkölcsei, érzelmi üzenetek, visszatekintők.				
5.3.	Mágikus báb				
5.4.	Szokásrend kialakításának táblái				
5.5.	Hívóképek, albumok, saját mesekönyvek, stb. a fejlesztéshez				
6.	NEVELÉSÜNK EREDMÉNYESSÉGE				
6.1.	Az egészséges életmód és a szocializációs teendőkhöz kapcsolt mérési eredmények szimbolikus megjelenítése				
6.2.	Tevékenységekhez kapcsolt mérési eredmények, visszatekintők megjelenítése				
	AZ ÖSSZESÍTETT EREDMÉNYEK				

Kiváló: 5 pont, megfelelő: 3 pont, nem felel meg vagy nincs: 0 pont

A JÁTÉKTEVÉKENYSÉG ÉVES TERVEZETE

.....évszak

.....óvoda.....

.....csoport

Az érkező gyermekek játékválasztásához (céltételezéséhez) segítségnyújtás, támogatás.

Játékidőben előforduló játékfajta, játék lehetőségek	A gyermeki tevékenység várható tartalmai	Aktuális és lehetséges nevelési feladatok	Az óvodapedagógus várható bátorító, eljárásai	A játék várható tartalmának gazdagítása új ötletek alapján	A játék gazdagítását segítő, eszközök
Művészeti terekben előfordulható játéktevékenységek ➤ Mesetér ➤ Zenekuckó ➤ Rajzos tér					
Szerepjátékok					
Konstruktív játékok Építőjátékok					

2.sz. melléklet: A játéktevékenység évszaki tematikus
tervezetének formanyomtatványa

..

A JÁTÉKTEVÉKENYSÉG ÉVES TERVEZETE

.....évszak

.....óvoda.....

.....csoport

Az érkező gyermekek játékválasztásához (céltételezéséhez) segítségnyújtás, támogatás.

Játékidőben előforduló játékfajták, játéklehetőségek	A gyermeki tevékenység várható tartalmai	Aktuális és lehetséges nevelési feladatok	Az óvodapedagógus várható bátorító, eljárásai	A játék várható tartalmának gazdagítása új ötletek alapján	A játék gazdagítását segítő, eszközök
Barkácsolás					
Környezeti játékok a projekt-térben					
Párhuzamos terekben játszott játékok					

Megjegyzés: Az óvodapedagógusok a tervezetet mindhárom évszakra ugyanezen a formanyomtatványon készítik el.

3. számú melléklet: Vers, mese, dramatikus játék éves tervezetének és kétételes tematikus tervének formanyomtatványai

**Vers, mese, dramatikus játék
Éves tervezete**

Felhasználás jelölése

N= ünnepekhez, népi jeles napokhoz,

K= környezeti projektekhez

M= ovigaléria, ovikoncert megnyitáshoz

T= szabad játékban és egyéb tevékenységekhez

Ősz

Ssz.	Fejlesztési tartalmak	Tanulásra szánt anyagok	Művészeti komplexitás lehetősége	Jelölés
1.	Ölbeli játékok	1. 2. 3.		
2.	Egyszemélyes mondókák	1. 2.		
3.	Népi altatók	1. 2.		
4.	Népi játékok, csujogatók	1. 2.		
5.	Mondókák, kiolvasók	1. 2. 3.		
6.	Közmondás	1.		
7.	Találós kérdések	1. 2.		
8.	Versek	1. 2. 3.		

Ssz.	Fejlesztési tartalmak	Tanulásra szánt anyagok	Művészeti komplexitás lehetősége	Jelölés
9.	Feldolgozásra szánt népmesék Klasszikus mese vagy kortárs mese	1. 2. 3. 4. 5.		
10.	Meghallgatásra szánt versek	1. 2. 3. 4.		
11.	Meghallgatásra szánt mesék	1. 2. 3. 4. 5.		

Tél

Ssz.	Fejlesztési tartalmak	Tanulásra szánt anyagok	Művészeti komplexitás lehetősége	Jelölés
1.	Ölbeli játékok	1. 2. 3.		
2. mondókák	Egyszemélyes 2.	1.		
3.	Népi altatók	1. 2.		
4.	Népi játékok, csujogatók	1. 2.		
5	Mondókák, kiolvasók	1. 2. 3.		

Ssz.	Fejlesztési tartalmak	Tanulásra szánt anyagok	Művészeti komplexitás lehetősége	Jelölés
6.	Közmondás	1.		
7.	Találós kérdések	1. 2.		
8.	Versek	1. 2. 3. 4.		
9. szánt	Feldolgozásra népmesék, Klasszikus mese vagy kortárs mese	1. 2. 3. 4. 5.		
10.	Meghallgatásra szánt versek	1. 2. 3. 4.		
11.	Meghallgatásra szánt mesék	1. 2. 3. 4. 5.		

Tavaszi

Ssz.	Fejlesztési tartalmak	Tanulásra szánt anyagok	Művészeti komplexitás lehetősége	Jelölés
1.	Ölbeli játékok	1. 2. 3.		
2.	Egyszemélyes mondókák	1. 2.		

Ssz.	Fejlesztési tartalmak	Tanulásra szánt anyagok	Művészeti komplexitás lehetősége	Jelölés
3.	Népi altatók	1. 2.		
4.	Népi játékok, csujogatók	1. 2.		
5.	Mondókák, kiolvasók	1. 2. 3.		
6.	Közmondás	1.		
7.	Találós kérdések	1. 2.		
8.	Versek	1. 2. 3.		
9.	Feldolgozásra szánt népmesék, Klasszikus mese vagy kortárs mese	1. 2. 3. 4. 5.		
10.	Meghallgatásra szánt versek	1. 2. 3.		
11.	Meghallgatásra szánt mesék	1. 2. 3. 4.		

Dátum:.....

.....
óvodapedagógusok

MESE, VERS, DRAMATIKUS JÁTÉKOK

Kéthetes tematikus terve

A tevékenység kerete:..... évszak

A tevékenység anyaga:

.....

Mesemondás: ☐ Mesefeldolgozás: ☐ Verstanulás:..... ☐

A tevékenység előzménye:.....

A tevékenység célja

.....

.....

A közvetve kötelező tevékenységhez kapcsolódó nevelési feladatok

Erkölcsei és szociális érzelmek fejlesztése:

.....

Esztétikai érzelmek fejlesztése:

.....

Intellektuális érzelmek fejlesztése:

.....

.....

Humor megjelenítésének lehetősége:

.....

A fejlesztés szintjei:

1-es szint:

.....

.....

2-es szint:

.....

.....

1. Ráhangolás, nyugodt légkör megteremtésének lehetőségei az állandó ceremónia előtt

Ölbeli játékok, képeskönyvek nézegetése, mondókázgatás, a tanult versek egyéni ismétlése, szituációkhoz kapcsolódó vershallgatás stb.

.....

.....

2. A mese egyhetes mesélésének és egyhetes feldolgozásának folyamata és eszközei

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. A tevékenység értékelése a gyermekekkel együtt, lezárás, a ceremónia megszüntetése

.....

.....

4. Szülők bevonása a tevékenységbe – Visszatekintő megírása a szerzett élményekre fókuszálva

.....

.....

5. A tevékenység értékelése, reflexiók

.....

.....

.....

.....

Dátum:.....

.....

Óvodapedagógusok

4. számú melléklet: Ének-zene, énekes játék, gyermektánc, zenehallgatás éves tervezetének és vázlatának formanyomtatványai

Ének-zene, énekes játék, gyermektánc, zenehallgatás
Éves tervezet

Felhasználás jelölése:

N= ünnepekhez, népi jeles napokhoz,

K= környezeti projektekhez

M= ovigaléria, ovikoncert megnyitáshoz

T= játéktevékenység során, egyéb tevékenységekhez, lehetőségekhez

Ősz

Ssz.	Fejlesztési tartalmak	Megtanításra szánt anyagok	Művészeti komplexitás lehetősége	Jelölés
1.	Ölbeli játékok	1. 2. 3.		
2. 23	Mondókák	1.		
3. játékok	Énekes	1. 2. 3. 4. 5.		
4.	Műdalok	1. 2.		
5.	Mikrocsoportos zenei képességfejlesztő játékok		Művészeti komplexitás lehetősége	
5.1.	Éneklési készség fejlesztése			
5.2.	Ritmusfejlesztés			

5.3.	Hallásfejlesztés		
6.	A zenehallgatás énekes és hangszeres anyagai		

Népzene és klasszikus zene felhasználása

Folyosói zene:

Jeles napok és rendezvények zenéje:

Altatás zenéje:

Zenés kreatív játékok zenéje:

Zenés, mozgásos percek zenéje:

Táncházak zenéje:

Tél

Ssz.	Fejlesztési tartalmak	Megtanításra szánt anyagok	Művészeti komplexitás lehetősége	Felhasználás jelölése
1.	Ölbeli játékok	1. 2. 3.		
2.	Mondókák	1. 2. 3.		
3.	Énekes játékok	1. 2. 3. 4. 5.		

4.	Műdalok	1. 2.		
5.	Mikrocsoportos zenei képességfejlesztő játékok		Művészeti komplexitás lehetősége	Felhasználás jelölése
5.1.	Éneklési készség fejlesztése			
5.2.	Ritmusfejlesztés			
5.3.	Hallásfejlesztés			
6.	A zenehallgatás énekes és hangszeres anyagai			

Népzene és klasszikus zene felhasználása

Folyosói zene:

Jeles napok és rendezvények zenéje:

Altatás zenéje:

Zenés kreatív játékok zenéje:

Zenés, mozgásos percek zenéje:

Táncházak zenéje:

Tavaszi

Ssz.	Fejlesztési tartalmak	Megtanításra szánt anyagok	Művészeti komplexitás lehetősége	Felhasználás jelölése
1.	Ölbeli játékok	1. 2. 3.		
2.	Mondókák	1. 2. 3.		

3.	Énekes játékok	1. 2. 3. 4. 5.		
4.	Műdalok	1. 2.		
5.	Mikrocsoportos zenei képességfejlesztő játékok		Művészeti komplexitás lehetősége	
5.1.	Éneklési készség fejlesztése			
5.2.	Ritmusfejlesztés			
5.3.	Hallásfejlesztés			

Népzene és klasszikus zene felhasználása

Folyosói zene:

Ünnepek és rendezvények zenéje:

Altatás zenéje:

Zenés kreatív játékok zenéje:

Zenés, mozgásos percek zenéje:

Táncházak zenéje:

Dátum:.....

.....
óvodapedagógusok

ÉNEK-ZENE, ÉNEKES JÁTÉK, GYERMEKTÁNC, ZENEHALLGATÁS

Vázlat

A tevékenység kerete:..... évszak

A tevékenység előzménye:

.....

A tevékenység anyagai:

Mikrocsoportos zenei képességfejlesztés

.....

.....

Énekes játék - gyermektánc

.....

Zenehallgatás:

.....

A tevékenység célja:

.....

.....

A tevékenység nevelési feladatai

Erkölcsei és szociális érzelmek fejlesztése:

.....

.....

Esztétikai érzelmek fejlesztése:

.....

.....

Intellektuális érzelmek fejlesztése:

.....

.....

Humor megjelenítésének lehetősége:

.....

A fejlesztés szintjei:

1-es szint:

2-es szint:

.....

1. Ráhangolás, zenei légkör kialakítása játékidőben

.....

Pl.: ölbeli játékok, mondókák, évszakokhoz kapcsolódó énekek, szituációhoz kapcsolódó zenehallgatás és egyéb lehetőségek

2. Mikrocsoportos zenei képességfejlesztés folyamata

.....

.....

.....

.....

.....

Új énekes játék előkészítése

.....

A fejlesztés során alkalmazott szociál-integratív módszer

.....

3. Énekes játék az udvaron vagy a tornaszobában, zsibongóban

.....

.....

.....

4. A tevékenység értékelése, reflexiók

.....

.....

.....

.....

.....

Dátum

Óvodapedagógus

5. számú melléklet: Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka éves tervezetének és vázlatának formanyomtatványai

**Rajzolás, festés, mintázás kézimunka
Éves tervezete**

Felhasználás jelölése:

N=ünnepekhez, népi és művészeti jeles napokhoz

M= meséhez

É = énekhez

K= környezeti projektekhez

T= egyéb tevékenységekhez

Ősz

Ssz.	Fejlesztési tartalmak technikái	Témakör alapján témajavaslatok (legalább 2) Technika és eszköz javaslatok (legalább 2)	Művészeti komplexitás lehetősége	Felhasználás jelölése
1.	Képzőművészet Rajzolás Festés Nyomatok Kárpítás Márványozás Kollázs, montázs Monotípiák Díszítés Képalakítás egyéb technikákkal			
2. Homok	Plasztikai munka Agyag Plasztilin Sógyurma Gipsz Mézeskalács Viasz Papírmásé Komplex technikák			
3.	Kézimunka Papírvarázs Alakítás a természet kincseiből Fűzés, gyöngyözés Fonás, szövés			

	Nemezelés Batikolás			
4.	Ovigaléria megrendezésének csoportfeladatai			

Tél

Ssz.	Fejlesztési tartalmak	Témakör alapján témajavaslatok (legalább 2) Technika és eszköz javaslatok (legalább 2)	Művészeti komplexitás lehetősége	Felhasználás jelölése
1.	Képzalkotás Rajzolás Festés nyomatokkal Kárpítás Márványozás Kollázs, montázs Monotípiák Díszítés Képalakítás egyéb technikákkal			
2. Homok	Plasztikai munka Agyag Plasztilin Sógyurma Gipsz Mézeskalács Viasz Papírmásé Komplex technikák			
3.	Kézimunka Papírvarázs Alakítás a természet kincseiből Fűzés, gyöngyözés Fonás, szövés Nemezelés Batikolás			
4.	Ovigaléria megrendezésének csoportfeladatai			

Tavaszi

Ssz.	Fejlesztési tartalmak	Témakör alapján témajavaslatok (legalább 2) Technika és eszköz javaslatok (legalább 2)	Művészeti komplexitás lehetősége	Felhasználás jelölése
1.	Képalakítás Rajzolás Festés Képalakítás nyomatokkal Károlás Márványozás Kollázs, montázs Monotípiák			
	Díszítés Képalakítás egyéb technikákkal			
2. Homok	Plasztikai munka Agyag Plasztilin Sógyurma Gipsz Mézeskalács Viasz Papírmásé Komplex technikák			
3.	Kézimunka Papírvarázs Alakítás a természet kincseiből Fűzés, gyöngyözés Fonás, szövés Nemezelés Batikolás Tojásfestés, írás			
4.	Ovigaléria megrendezésének csoportfeladatai			

Dátum.....

.....

Óvodapedagógusok

RAJZOLÁS, FESTÉS, MINTÁZÁS, KÉZIMUNKA

Vázlat

A tevékenység kerete:..... évszak

A tevékenység tartalma:

Képalakítás Plasztikai munka Építés Kézimunka Komplex munka

Témaköre:

1-es témajavaslat, technika és eszközjavaslat

.....

2-es témajavaslat, technika és eszközjavaslat

.....

A tevékenység célja:

.....

A tevékenységekhez kapcsolódó nevelési feladatok

Erkölcsei és szociális érzelmek fejlesztése:

.....

.....

Esztétikai érzelmek fejlesztése:

.....

.....

Intellektuális érzelmek fejlesztése:

.....

.....

Humor megjelenítésének lehetősége:

.....

Differenciálás, a fejlesztés szintjei:

1-es szint:

2-es szint:

1. Ráhangolás, alkotói légkör kialakítása

Élmények, tapasztalatok felidézése, témajavaslat technika és eszköz kiválasztása, tevékenységi tér előkészítése stb.

.....

2. Az alkotás munkafázisainak felsorolása

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. A művészeti komplexitás megtervezése

.....

.....

4. Az alkotások elhelyezése a minigalériában, az alkotások többszöri megtekintése

.....

.....

5. Szülők bevonása a rajz, festés, mintázás, kézimunka tevékenységbe

.....

6. A tevékenység értékelése, reflexiók:

.....

.....

.....

.....

Dátum:

.....
óvodapedagógus neve

6. számú melléklet: Mozgás, mozgásos játékok tervezetének és vázlatának formanyomtatványai

Mozgás, mozgásos játék tevékenységek
Éves tervezete

Ősz

Októbertől - november végéig

Tev. száma	Fejlesztendő képességek meghatározása	A fejlesztendő mozgásos alapkészségek gyakorlási mozgáselemei
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		

Járásgyakorlatokhoz kiválogatott zenei felvételek tervezése

Zenés gimnasztikához kiválogatott zenei felvételek tervezése

Mozgásos játékok kiválasztása

Mozgásos fantáziajátékok összeállítása

Tél

Decembertől – március végéig

Tev. száma	Fejlesztendő képességek meghatározása	A fejlesztendő mozgásos alapkészségek gyakorlási mozgáselemei
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		

9.		
10.		
11.		
12.		
13.		
14.		

Járásgyakorlatokhoz kiválogatott zenei felvételek tervezése
Zenés gimnasztikához kiválogatott zenei felvételek tervezése
Mozgásos játékok kiválasztása
Mozgásos fantáziajátékok összeállítása

Tavaszi

Márciustól - május végéig

Tev. száma	Fejlesztendő képességek meghatározása	A fejlesztendő mozgásos alapkészségek gyakorlási mozgáselemei
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		

Járásgyakorlatokhoz kiválogatott zenei felvételek tervezése
Zenés gimnasztikához kiválogatott zenei felvételek tervezése
Mozgásos játékok kiválasztása
Mozgásos fantáziajátékok összeállítása

Dátum:

.....

óvodapedagógusok

MOZGÁS, MOZGÁSOS JÁTÉKOK TEVÉKENYSÉG

Vázlat

A tevékenység előzménye:

.....

A tevékenység fő képességfejlesztése, és a hozzá tervezett gyakorlatok

.....

.....

.....

A tevékenység célja

.....

.....

A tevékenység nevelési feladatai

Erkölcsei és szociális érzelmek fejlesztése:

.....

Esztétikai érzelmek fejlesztése:

.....

Intellektuális érzelmek fejlesztése:

.....

Humor megjelenítésének lehetősége

.....

1. Járásgyakorlatok zenére

Járásgyakorlatok levezetési sorrendben:

.....

.....

.....

A kiválasztott zene:

2. Futásgyakorlatok, futójáték

1.....

.....

.....

2.....

3. Zenés gimnasztika

Felhasznált zene és kéziszer:

.....

A mozgásos gyakorlatok felsorolása:

.....

.....

4. Fő képességfejlesztő terület gyakorlása keretjátékkal

Keretjáték.....

Kiegészítő gyakorlatok tervezése eszközszükséglettel:

.....

.....

5. Mozgásos játék

.....

.....

6. Mozgásos fantázia játék

.....

.....

7. A tevékenység értékelése, reflexiók

.....

.....

.....

Dátum:

.....

óvodapedagógusok

7. számú melléklet: A környezet tevékeny megismertetése éves tervezetének és kéthetes, háromhetes tematikus terveinek formanyomtatványai

**A környezet tevékeny megismertetése tevékenység
Éves tervezete**

A csoport neve és korcsoportja:

Az őszi jeles napjai

A művészet jeles napja: OVIGALÉRIA

1. Mihály-napi vásár

2. Szüret

A művészet jeles napja: ÉVSZAKI KONCERT

Közmondás:

Őszi projekttémák

szepember 1-től - november 21-ig

A projektek időtérképe és a projekt témák meghatározása

Ssz. Témakörök	SZ.	SZ.	SZ.	SZ.	O.	O.	O.	O.	n.	n.	n.	Ellenőrzés
1. Engedjétek, hogyan szeressünk Benneteket!												
2. Ovigaléria												
3.												
4.												
5.												
6.												
7. Évszaki koncert												

A témakörök legfontosabb eszközeinek és anyagainak megtervezése

1. téma: Gyűjtőmunka meghatározása:	1. Irodalmi élmények 2. Zenei élmények 3. Vizuális élmények
2. téma Gyűjtőmunka meghatározása:	1. Irodalmi élmények 2. Zenei élmények 3. Vizuális élmények
3. téma Gyűjtőmunka meghatározása:	1. Irodalmi élmények 2. Zenei élmények 3. Vizuális élmények
4. téma Gyűjtőmunka meghatározása:	1. Irodalmi élmények 2. Zenei élmények 3. Vizuális élmények
5. téma Gyűjtőmunka meghatározása:	1. Irodalmi élmények 2. Zenei élmények 3. Vizuális élmények
6. téma Gyűjtőmunka meghatározása:	1. Irodalmi élmények 2. Zenei élmények 3. Vizuális élmények
7. téma Gyűjtőmunka meghatározása:	1. Irodalmi élmények 2. Zenei élmények 3. Vizuális élmények

A tél jeles napjai

A művészet jeles napja: OVIGALÉRIA

1. Advent

2. Farsang

művészet jelenapja:ÉVSZAKI KONCERT

Köszmondás:

Téli projekttémák

november negyedik hetétől - március harmadik hetéig

A projektek időtérképe és a projekt témák meghatározása

Ssz. Témakörök	n.	d.	d	d	j.	j.	j.	f.	f.	f.	f.	m	m	m	
1. Ovigaléria															
2. Advent															
3.															
4.															
5.															
6.															
7.															
8. Évszaki koncert															

A témakörök legfontosabb eszközeinek és anyagainak megtervezése

1. téma:	1. Irodalmi élmények
Gyűjtőmunka meghatározása:	2. Zenei élmények
	3. Vizuális élmények

<p>2. téma</p> <p>Gyűjtőmunka meghatározása:</p>	<p>1. Irodalmi élmények</p> <p>2. Zenei élmények</p> <p>3. Vizuális élmények</p>
<p>3. téma</p> <p>Gyűjtőmunka meghatározása:</p>	<p>1. Irodalmi élmények</p> <p>2. Zenei élmények</p> <p>3. Vizuális élmények</p>
<p>4. téma</p> <p>Gyűjtőmunka meghatározása:</p>	<p>1. Irodalmi élmények</p> <p>2. Zenei élmények</p> <p>3. Vizuális élmények</p>
<p>5. téma</p> <p>Gyűjtőmunka meghatározása:</p>	<p>1. Irodalmi élmények</p> <p>2. Zenei élmények</p> <p>3. Vizuális élmények</p>
<p>6. téma</p> <p>Gyűjtőmunka meghatározása:</p>	<p>1. Irodalmi élmények</p> <p>2. Zenei élmények</p> <p>3. Vizuális élmények</p>
<p>7. téma</p> <p>Gyűjtőmunka meghatározása:</p>	<p>1. Irodalmi élmények</p> <p>2. Zenei élmények</p> <p>3. Vizuális élmények</p>
<p>8. téma</p> <p>Gyűjtőmunka meghatározása:</p>	<p>1. Irodalmi élmények</p> <p>2. Zenei élmények</p> <p>3. Vizuális élmények</p>

A tavasz jeles napjai és ünnepei

A művészet jeles napja: OVIGALÉRIA

Március 15.

Húsvét

Anyák napja

Gyermeknap

Évzáró

A művészet jeles napja: ÉVSZAKI KONCERT

Köszöndés:

Tavaszi projekttémák
március negyedik hetétől - május negyedik hetéig

A projektek időtérképe és a témák egymásra építése

Ssz. Témakörök	m	á.	á.	á.	á.	m	m.	m.	m.	Ellenőrzés
1. Ovi-galéria										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										
7. Évszaki koncert										

A témakörök legfontosabb eszközeinek és anyagainak megtervezése

Ssz. Témakörök	Művészeti tevékenységek a projekteken belül
1. téma	1. Irodalmi élmények
Gyűjtőmunka meghatározása:	2. Zenei élmények
	3. Vizuális élmények

2. téma Gyűjtőmunka meghatározása:	1. Irodalmi élmények 2. Zenei élmények 3. Vizuális élmények
3. téma Gyűjtőmunka meghatározása:	1. Irodalmi élmények 2. Zenei élmények 3. Vizuális élmények
4. téma Gyűjtőmunka meghatározása:	1. Irodalmi élmények 2. Zenei élmények 3. Vizuális élmények
5. téma Gyűjtőmunka meghatározása:	1. Irodalmi élmények 2. Zenei élmények 3. Vizuális élmények
6. téma Gyűjtőmunka meghatározása:	1. Irodalmi élmények 2. Zenei élmények 3. Vizuális élmények
7. téma Gyűjtőmunka meghatározása:	1. Irodalmi élmények 2. Zenei élmények 3. Vizuális élmények

Dátum.....

.....
 óvodapedagógusok

A KÖRNYEZET TEVÉKENY MEGISMERTETÉSE TEVÉKENYSÉG

Kéthetes tematikus terve

A tevékenység kerete:..... évszak

A projekt előzménye:

A projekt témaköre, résztémái:

.....
.....

A probléma felállítása

.....

A projekt célja

.....

.....

A projekthez kapcsolódó nevelési feladatok kiemelése

Erkölcsei és szociális érzelmek fejlesztése:

.....

.....

Esztétikai érzelmek fejlesztése:

.....

.....

Intellektuális érzelmek fejlesztése:

.....

.....

Humor megjelenésének lehetősége:

.....

A projekt időkerete:..... A részt vevő gyermekek száma:.....

A kis csoportok szervezésére vonatkozó elvek:

.....

1. Élmény- és tapasztalatszerzés

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

2. Gyűjtőmunka tárgya és annak megszervezése

.....
.....

3. Élmények és tapasztalatok feldolgozásának feladatai

.....
.....
.....
.....

4. Fejlesztő játékok, rajzos diagnosztikák

.....
.....
.....

5. Szülők tájékoztatása a projekt tervezéséről, gyűjtőmunkáról, élményekről, tapasztalatokról

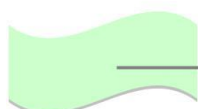
.....
.....

6. A projekt lezáró kiállításának megszervezése, a projekt értékelése, reflexiók

.....
.....
.....
.....

Dátum:.....

.....
óvodapedagógus

tevékenységMunkajellegűmelléklet:
8sz. melléklet: Munkajellegű tevékenység évszaki tematikus
tervezetének formanyomtatványa

MUNKAJELLEGŰ TEVÉKENYSÉG TERVEZÉSE, ELEMZÉSE, ÉRTÉKELÉSE ÉVSZAKONKÉNT			
.....évszak			
.....óvoda.....csoport			
Az óvodában tervezett munkajellegű tevékenységek	A munkajellegű tevékenységek fejlesztést szolgáló feladatok meghatározása	A munkajellegű tevékenység finomítását, gazdagítását szolgáló új ötletek, módszerek, eszközök tervezése, kipróbálása	Az óvodapedagógus módszerei, eljárásai
Önkiszolgálás <ul style="list-style-type: none"> ➤ öltözködés, ➤ tisztálkodás ➤ étkezés ➤ pihenés 			
Naposi munka Naposi munka			

MUNKAJELLEGŰ TEVÉKENYSÉG TERVEZÉSE, ELEMZÉSE, ÉRTÉKELESE ÉVSZAKONKÉNT			
.....évszak			
.....óvoda.....csoport			
Az óvodában tervezett munkajellegű tevékenységek	A munkajellegű tevékenységek fejlesztést szolgáló feladatok meghatározása	A munkajellegű tevékenység finomítását, gazdagítását szolgáló új ötletek, módszerek,	Az óvodapedagógus módszerei, eljárásai
Segítés az óvodapedagógusnak, és más felnőtteknek			
Önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízatások			
Növényápolás- és állatgondozás			

Megjegyzés: Az óvodapedagógusok a tervezetet mindhárom évszakra, ugyanezen a formanyomtatványon készítsék el.

9. számú melléklet: Komplex Gyermektükör, a gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció

Az óvoda logója

<p>KOMPLEX GYERMEKTÜKÖR A GYERMEK SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉSÉT NYOMON KÖVETŐ DOKUMENTUM</p>

(Átdolgozott dokumentum a szerző által*)

A gyermek neve:.....

Csoport neve:.....

**A DOKUMENTUM TARTALMAZZA A TEHETSÉGIGÉRETEK
AZONOSÍTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES SZEMPONTOKAT, TULAJDONSÁGOKAT.
A JELÖLÉSÜKET TÖMÖR BETŰVEL ÉS ALÁHÚZÁSSAL EMELTÜK KI.**

* Nagy Jenőné (2006): Gyermektükör. A gyermekek fejlődését, fejlesztését segítő útmutató. Szolnok. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, 43-68. p.

A GYERMEK KOMPLEX ANAMNÉZISE

A gyermek neve: _____

Hogyan szólítsuk a gyermekét az óvodában? (Érdemes lenne azt is tisztázni, hogy a szülők és az óvodapedagógusok hogyan szólítsák meg egymást.)

A gyermek születésének helye, időpontja: _____

Egyéni érzékenysége: _____

1. Megszületésének körülményei

- 1.1. Tervezték-e gyermekük megszületését? _____ ♦
- 1.2. Mi jellemezte az édesanya áldott állapotát? _____
- 1.3. A születési jellemzők: _____ az újszülött súlya _____ hossza. _____

2. A csecsemőkorban jellemző fejlődés (0-1 éves korig)

- 2.1. Szoptott-e? _____ Meddig? _____ Jó evő volt-e? _____
- 2.2. Jó alvó volt-e? _____ Sokat sírt, vagy keveset? _____
- 2.3. Ki gondozta? _____
- 2.4. Milyen betegségei voltak? _____
- 2.5. Érte-e valamilyen sérülés, baleset? _____

3. A kisgyermekkorban jellemző fejlődés jellemzői (1-3 éves korig)

- 3.1. Mászott-e? _____
- 3.2. Mikor kezdett önállóan járni? _____
- 3.3. Mikor kezdett érthető szavakat mondani? _____
- 3.4. Kommunikál-e a társaival, a felnőttekkel? _____
- 3.5. Járt-e bölcsődébe? _____
- 3.6. Melyik kezével nyúl leggyakrabban a tárgyakért? _____
- 3.7. Fáradékony-e? _____
- 3.8. Mi jellemzi az alvását? _____

4. A család szerkezete (Egy háztartásban vagy egy lakásban élők)

apa anya élettárs nevelőapa nevelőanya

nagyapa nagymama testvérek neve: _____

- 4.1. A testvérek száma: _____
- 4.2. A családtagok anyanyelve: _____
- 4.3. Hogyan ítélik meg a család szociális körülményeit? jó anyagi körülményekkel rendelkezünk, aránylag elégedettek vagyunk, anyagi gondokkal küszködünk, az élethez szükséges alapfeltételeink hiányoznak.
- 4.4. A legmagasabb iskolai végzettség megnevezése:
 Apa: _____ Anya: _____
- 4.5. Van-e munkanélküli a családban? _____
- 4.6. Lakáskörülmények: Összkomfortos Komfortos Komfort nélküli
- _____

♦ Erre a kérdésre az óvodapedagógus különösen ügyeljen. Csak akkor tegye fel, ha a körülmények ezt megengedik.

- 4.7. Hány szobás a lakásuk? _____
- 4.8. Van-e gyermeküknek külön szobája? _____

5. Nevelés

5.1. Véleménye szerint mi jellemző gyermekére? (Kérjük, húzza alá!)
 nyugodt, élénk, túlságosan élénk, zárkózott, közlékeny, lassú mozgású, gyors mozgású,
 kiegyensúlyozott, kiegyensúlyozatlan, szófogadó, engedetlen, kötelességtudó, felelőtlen, alapos,
 felületes a munkavégzésben, érzékeny a hiányosságai feltárásakor, egyéb:

5.2. Mivel lehet a legeredményesebben hatni gyermekükre? _____

5.3. Van-e olyan személy a családban, akihez gyermeke legjobban ragaszkodik? _____

5.4. Milyen a család jutalmazási szokása? _____

5.5. Szokták-e büntetni gyermeküket? _____

5.6. Van-e a gyermekének otthoni feladata? _____

5.7. Ki a gyermekük otthoni játszótársa? _____

5.8. Ki dönt a családi dolgokban? _____

5.9. Van-e valamilyen nevelési problémájuk? _____

5.10. Milyen a gyermekek kapcsolata a családjukban? _____

5.11. Mivel szeret leginkább játszani a gyermeke? _____

5.12. Mi érdekli gyermekét, mire kíváncsi leginkább? _____

5.13. Ön szerint gyermekének milyen különleges tulajdonsága, adottsága van? _____

5.14. Mit közölne velünk még a gyermekéről? _____

6. Kultúra, szabadidő

6.1. Van-e a családnak hobbyja, érdeklődési területe? _____

6.2. Érdeklődnek-e a művészetek iránt? _____

6.3. Mi a legkedvesebb otthoni időtöltésük a gyermekükkel? _____

6.4. Van-e közös, hagyományos családi programjuk, s mi ez? _____

6.5. Mivel tölti a család leggyakrabban a szabadidejét? _____

Köszönjük, hogy az anamnézis kitöltésével hozzájárultak gyermekük megismeréséhez. Az itt közölt adatokat és tényeket csak a gyermekét nevelő óvodapedagógusok, óvodavezető, fejlesztőpedagógus és a tehetségigéreték műhelyeit vezető óvodapedagógusok ismerhetik meg. Mindezt hivatali titokként kezeljük.

Szülői aláírás:.....

A GYERMEK BEFOGADÁSI IDŐSZAKÁRÓL KÉSZÜLT ÉRTÉKELÉS

(A gyermek óvodába kerülésétől – szeptembertől - december végéig tartó időszak tapasztalatai)

1.1. A gyermek kapcsolatteremtése az óvónőkkel, dajkákkal:

1.2. A gyermek kapcsolatteremtése a társaival:

1.3. Érzelmi életének jellemzői a befogadás idején:

1.4. Új szokások megtanulásához való viszonya:

1.5. Vízonya az óvoda sokféle tevékenységéhez (játékhoz, meséhez, énekléshez, alkotó, rajzos tevékenységekhez, mozgáshoz és a környezet megismeréséhez, megszerettetéséhez):

1.6. A gyermek tevékenysége során tapasztalt különleges adottságai, tulajdonságai:

A GYERMEK TESTALKATÁNAK JELLEMZŐJE

	I. félév	II. félév
3-4 év	Az első fejlődésmutatók beírását és a befogadás tapasztalatait, decemberben rögzítjük. A tervezett egyéni fejlesztéseket a második félévben indítjuk be.	2.1 Testsúly, testmagasság adatai
		2.2. Arányok
		2.3. Testi gondozottság, egészségi állapot
		2.4. Testrészek ismerete
4-5 év	2.1. Testsúly, testmagasság jellemzője	2.1 Testsúly, testmagasság jellemzője
	2.2. Arányok:	2.2. Arányok:
	2.3. Testi gondozottság, egészségi állapot	2.3. Testi gondozottság, egészségi állapot
	2.4. Testrészek ismerete	2.4. Testrészek ismerete
5-6 év	2.1. Testsúly, testmagasság jellemzője	2.1. Testsúly, testmagasság jellemzője
	2.2. Arányok:	2.2. Arányok:
	2.3. Testi gondozottság, egészségi állapot	2.3. Testi gondozottság, egészségi állapot
	2.4. Testrészek ismerete	2.4. Testrészek ismerete
6-7 év	2.1 Testsúly, testmagasság jellemzője	2.1 Testsúly, testmagasság jellemzője
	2.2. Arányok:	2.2. Arányok:
	2.3. Testi gondozottság, egészségi állapot	2.3. Testi gondozottság, egészségi állapot
	2.4. Testrészek ismerete	2.4. Testrészek ismerete

Megjegyzés: Az óvodások befogadási időintervalluma az óvodában szeptembertől december végéig tart. A testalkat jellemzőit azért diagnosztizáljuk, hogy az alapprogram VI. 2. a pontjára válasz adhassunk az óvodakor végén. A gyermekről a legjellemzőbb adatokat írjuk be a táblázatok rubrikáiba, a kitöltési segédlet segítségével.

KITÖLTÉSI SEGÉDANYAG A GYERMEK TESTALKATÁNAK JELLEMZÉSÉHEZ

2.1. Testsúly, testmagasság:

nőtt,
csökkent, stagnált

2.2. Arányok:

egyenletesen, egyenlőtlenül változnak,
fejletlenebb koránál, koránál valamivel fejlettebb, korának megfelelő
korához képest túl nagy, túl kicsi, túl széles, túl keskeny, túl hosszú, túl rövid, nem egyforma,
teljesen arányos.

2.3. Testi gondozottság, egészségi állapot:

tiszta, ápolt, rendezett, közepesen gondozott, változó a gondozottsága, gondozatlan, ápolatlan,
elhanyagolt, rendezetlen,
jól táplált, alultáplált, jó étvágyú, rossz étvágyú, megfelelő étvágyú, nagyon válogatós, erős
fizikumú, gyenge fizikumú, ritkán beteg, gyakran beteg,
szokástól eltérő tünetek, allergiák, egyéb jellemzők.

2.4. Testrészek ismerete és azok gondozására jellemzők:

pontos, precíz, félreérthetetlen,
részletes, tüzetes, alapos, rendszeres
pontatlan, hiányos, bizonytalan.
(fej, homlok, arc, szem, szemöldök, szemhéj, orr, száj, nyelv, fül, nyak, váll, törzs, hát, mell, derék,
has, csípő, comb, láb, térd, lábfej, boka talp, sarok, lábujjak, kar, könyök, csukló, kéz, kézfej, tenyér,
ujjak)

*(A testalkat megfigyelése nem tartozik a személyiség struktúrájához. Ezt az óvodapedagógia minden diagnosztikus
eszközrendszerében megfigyeli, mert ebben a korban ezek a jellemzők fontos tényezői a gyermek fejlődésének.)*

A GYERMEK MOZGÁSFEJLŐDÉSÉNEK JELLEMZŐI

	I. félév	II. félév
3-4 év	Befogadás tapasztalatai (Lásd a 3. számú mellékletben)	3.1. Nagymozgás kivitelezésére jellemző összkép:
		3.2. Finommozgások jellemzői:
		3.3. Mozgáshoz való viszonya:
		3.4. Téri tájékozottság, térbeli mozgás
4-5 év	3.1. Nagymozgás kivitelezésére jellemző összkép:	3.1. Nagymozgás kivitelezésére jellemző összkép:
	3.2. Finommozgások jellemzői:	3.2. Finommozgások jellemzői:
	3.3. Mozgáshoz való viszony:	3.3. Mozgáshoz való viszony:
	3.4. Téri tájékozottság, térbeli m.	3.4. Téri tájékozottság, térbeli mozgás
5-6 év	3.1. Nagymozgás kivitelezésére jellemző összkép:	3.1. Nagymozgás kivitelezésére jellemző összkép:
	3.2. Finommozgások jellemzői:	3.2. Finommozgások jellemzői:
	3.3. Mozgáshoz való viszony:	3.3. Mozgáshoz való viszony:
	3.4. Téri tájékozottság, térbeli m.	3.4. Téri tájékozottság, térbeli mozgás
6-7 év	3.1. Nagymozgás kivitelezésére jellemző összkép:	3.1. Nagymozgás kivitelezésére jellemző összkép:
	3.2. Finommozgások jellemzői:	3.2. Finommozgások jellemzői:
	3.3. Mozgáshoz való viszony:	3.3. Mozgáshoz való viszony:
	3.4. Téri tájékozottság, térbeli m.	3.4. Téri tájékozottság, térbeli mozgás

Átlagon felüli adottság:

Gyenge oldal:

(E táblázatnak a kitöltése 5 éves korig tart.)

KITÖLTÉSI SEGÉDANYAG

3.1. Nagymozgás kivitelezésére jellemző összkép:

- **harmonikus, ügyes, összerendezett,**
- **jól koordinált,** összerendezetlen, bizonytalan, szorongásos, ügyetlen,
- feszes, laza, határozott, félénk,
- lassú, gyors, változó, elkéső, átlagos tempójú, korának megfelelő, **energikus, mozgékony**
- egyensúlyérzéke: stabil, biztos, bizonytalan, instabil
- nagyon eltérő, túlzottan mozgékony
(járás, futás, ugrás, csúszás, kúszás, mászás)

3.2. Finommozgások jellemzői:

- **pontos, precíz, könnyed, biztos, laza,** kényszeres,
- görcsös, szálkázó, erős nyomású, bizonytalan,
(gyöngyfűzés, ujj-játékok, mintázás, kézimunka, eszközfogás, vágás, festés, varrás,
papírhajtogatás, cipőfűzés, cipőkötés)
- kezesség: kialakulatlan dominancia, cserélgeti, jobbkezes, balkezes, kétkezes,
- szem-kéz, szem-láb koordináció: összerendezett, bizonytalan, kialakulatlan.
(páros lábon szökdelés, egy lábon szökdelés, egy lábon szökdelés váltakozva,
labdaelkapás, labdavezetés, célba dobás, gurítás)

3.3. Mozgáshoz való viszony:

- **örömteli, felszabadult, élénk, bátor**
- **szeret mozogni, kedvelt tevékenysége**
fáradhatatlan, szívós, lankadatlan
- változó, gátolt, nem kedvelt tevékenysége, tériszonya van.
- Állóképessége: erőfeszítésre képes, fáradékony, gyorsan regenerálódik.

3.4. Téri tájékozottság, térbeli mozgás fejlettsége: ismerete, alkalmazása

- pontos, precíz, biztos, alapos a téri irányokban, síkban, időben jól tájékozódik,
- változó, bizonytalan, pontatlan, tétova, nem tud tájékozódni térben, síkban, időben. (fent, lent, alatt, fölött, föl, fölé, jobb, bal, előre, elöl, hátra, hátul, között, le, alá, mögé, elé, túl, közé, mellett, mellé)

A GYERMEK ÉRZELMI- ÉS AKARATI ÉLETÉNEK FEJLETTSÉGE

	I. félév	II. félév
3-4 év	Befogadás tapasztalatai (Lásd a 3. számú mellékletben)	4.1. Érzelmi életének általános jellemzői:
		4.2. Erkölcsi érzelmeire jellemző:
		4.3. Esztétikai érzelmeire jellemző:
		4.4. Intellektuális érzelmeire jellemző:
		4.5. Akarati megnyilvánulásai:
4-5 év	4.1. Érzelmi életének általános jellemzői:	4.1. Érzelmi életének általános jellemzői:
	4.2. Erkölcsi érzelmeire jellemző:	4.2. Erkölcsi érzelmeire jellemző:
	4.3. Esztétikai érzelmeire jellemző:	4.3. Esztétikai érzelmeire jellemző:
	4.4. Intellektuális érzelmeire jellemző:	4.4. Intellektuális érzelmeire jellemző:
	4.5. Akarati megnyilvánulásai:	4.5. Akarati megnyilvánulásai:
5-6 év	4.1. Érzelmi életének általános jellemzői:	4.1. Érzelmi életének általános jellemzői:
	4.2. Erkölcsi érzelmeire jellemző:	4.2. Erkölcsi érzelmeire jellemző:
	4.3. Esztétikai érzelmeire jellemző:	4.3. Esztétikai érzelmeire jellemző:
	4.4. Intellektuális érzelmeire jellemző:	4.4. Intellektuális érzelmeire jellemző:
	4.5. Akarati megnyilvánulásai:	4.5. Akarati megnyilvánulásai:
6-7 év	4.1. Érzelmi életének általános jellemzői:	4.1. Érzelmi életének általános jellemzői:
	4.2. Erkölcsi érzelmeire jellemző:	4.2. Erkölcsi érzelmeire jellemző:
	4.3. Esztétikai érzelmeire jellemző:	4.3. Esztétikai érzelmeire jellemző:
	4.4. Intellektuális érzelmeire jellemző:	4.4. Intellektuális érzelmeire jellemző:
	4.5. Akarati megnyilvánulásai:	4.5. Akarati megnyilvánulásai:

Átlagon felüli adottság:

Gyenge oldal:

(E táblázatnak a kitöltése 5 éves korig tart.)

KITÖLTÉSI SEGÉDANYAG

4.1. Érzelmi életére jellemző jegyek:

- harmonikus, kiegyensúlyozott, nyitott, derűs, vidám, ragaszkodó, hűséges, szeretetteljes, gyengéd, elragadtatja magát, örömteli, boldog, elégedett, büszke; tartós érzelmi állapot jellemzi, érzelmeit ki tudja fejezni, empatikus
- nyugtalan, zaklatott, izgatott, változó hangulatú, szomorkodásra hajlamos, zárkózott, túlzottan érzékeny, szélsőséges, végtelen érzelmek jellemzik,
- labilis érzelmű, közömbös, elutasító, lobbanékony, indulatos, erőszakos, kötekedő, gyakran fél, szorongó, visszafogott, hajlamos a végletekre, gátlásos, agresszív,
- haragos, mérges, támadó, dühös, bosszankodó, neheztelő, megvető, féltékeny, szomorú, gyötrelmes, büntudatos, magányos, félénk, rettegő, aggodalmaskodó.

4.2. Erkölcsi érzelmeire jellemző:

- a jó és a rossz cselekedetek között különbséget tesz, törekszik a jóra, igazságérzete erős, szófogadó, kötelességtudó, engedelmes, viselkedési szabályokat igyekszik betartani, adott
- esetekben normaszegő,
- engedetlen, rakoncátlan, csintalan, csapongó, szeszélyes, féktelen, a norma- és szabálytartása nem alakult ki, fegyelmezetlen, kihívás hiányában rendbontó, önfegyelme nem alakult ki.

4.3. Esztétikai érzelmeire jellemző:

- a szép és a csúnya kategóriákat különválasztja, észreveszi, megnevezi mi a szép a közvetlen környezetében, berzenkedik a rút, ronda, otromba ízléstelenségektől, szereti a szépet és könnyen észreveszi a művészi részleteket, sajátos, egyedi ízlése van,
- esztétikai élményekre fogékony, felfedezi környezetében a szépet és a benne lévő részleteket, nem fogékony,
- a tetszetős, ízléses és érdekes dolgok iránt érdeklődő,

4.4. Intellektuális érzelmeire jellemző:

- kíváncsi természetű, kutató-fürkésző, érdeklődő, a felfedezés vágya benne él, kiderítő, kipuhatoló, problémamegoldó, önállóság, függetlenség vágya jellemzi, igényli az önkifejezést, az alkotási vágy buzog benne, tudni akarás hajtja, sikerre törő, mindig érdekli valami,
- a megvalósítás vágya motiválja, érzi a helyzet- és jellemkomikumokat, szójátékokat, élcelődéseket észreveszi

4.5. Akarati megnyilvánulások:

- kitartó, nem kitartó, megbízható, szalmaláng, kivárára képes, feladja, alapos, felületes, kapkodó, makacs, dacos, gátlásos, szabálytartó, ha ellenőrzik, alacsony a monotonia tűrése, a mechanikusan ismétlődő feladatok untatják őt,
- felszabadult, gátlásoktól túlzottan mentes, biztatást igényel, változó, hajlamos a tekintély megkérdőjelezésére,
- nehezen tud választani, motívumok harcában él,
- feladattudata kialakult, állhatatos, fáradhatatlan, szívós, erős, önállósulási törekvés jellemzi, egészséges öntudata kialakult.

**A GYERMEK SZOCIÁLIS FEJLETTSÉGÉNEK, TÁRSAS KAPCSOLATÁNAK
JELLEMZŐI**

	I. félév	II. félév
3-4 év	Befogadás tapasztalatai (Lásd a 3. számú mellékletben)	5.1.Kapcsolódása a felnőttekhez:
		5.2.Kortárskapcsolata:
		5.3.Beilleszkedése a tevékenységekbe:
		5.4.Feladatmegértése, feladattartása:
		5.5.Önállósága és munkatempója:
4-5 év	5.1. Kapcsolódása a felnőttekhez:	5.1.Kapcsolódása a felnőttekhez:
	5.2. Kortárskapcsolata:	5.2.Kortárskapcsolata:
	5.3. Beilleszkedése a tevékenységekbe:	5.3.Beilleszkedése a tevékenységekbe:
	5.4. Feladatmegértése, feladattartása:	5.4.Feladatmegértése, feladattartása:
	5.5. Önállósága és munkatempója:	5.5.Önállósága és munkatempója:
5-6 év	5.1. Kapcsolódása a felnőttekhez:	5.1.Kapcsolódása a felnőttekhez:
	5.2. Kortárskapcsolata:	5.2.Kortárskapcsolata:
	5.3. Beilleszkedése a tevékenységekbe:	5.3.Beilleszkedése a tevékenységekbe:
	5.4. Feladatmegértése, feladattartása:	5.4.Feladatmegértése, feladattartása:
	5.5. Önállósága és munkatempója:	5.5.Önállósága és munkatempója:
6-7 év	5.1. Kapcsolódása a felnőttekhez:	5.1.Kapcsolódása a felnőttekhez:
	5.2. Kortárskapcsolata:	5.2.Kortárskapcsolata:
	5.3. Beilleszkedése a tevékenységekbe:	5.3.Beilleszkedése a tevékenységekbe:
	5.4. Feladatmegértése, feladattartása:	5.4.Feladatmegértése, feladattartása:
	5.5. Önállósága és munkatempója:	5.5.Önállósága és munkatempója:

Átlagon felüli adottság:

Gyenge oldal:

(E táblázatnak a kitöltése 5 éves korig tart.)

KITÖLTÉSI SEGÉDANYAG

5.1. Kapcsolódása a felnőttekhez:

- **nyílt, közvetlen**, ragaszkodó, erősen kötődő, alkalmazkodó, barátságos,
- irányítást elfogadó, befolyásolható, **felnőtt véleményét megkérdőjelező, vitatkozó**,
- kapaszkodó, tartózkodó, félénk, ellenséges, közömbös, ambivalens, elutasító, alkalmazkodni képtelen, **szereti a felnőttek társaságát**.

5.2. Kortárskapcsolata:

- **nyílt, közvetlen**, elfogadó, **kapcsolatteremtésben kezdeményező, vezető**, erős kötődése van a társaihoz, segítőkész, tanácsot ad, bátorít,
- **magához vonz másokat**,
- gondoskodó, felelősségteljes, barátságos, megbízható, bizalmas, segítőkész, passzív, visszahúzódó, elutasító, kirekesztett,
- csatlakozó, uralkodó, önző, hatalmaskodó-agresszív
- kölcsönös, alárendelt, **sokoldalú**, peremhelyzetű, magányos.

5.3. Beilleszkedése a tevékenységekbe:

- **magabiztos, céltudatos, vezéregyéniség**,
- nézegető-szemlélődő, magányosan tevékenykedő, társakhoz sodródó-verődő, alkalmazkodó, bekapcsolódó, együttműködő, kezdeményező, irányító,
- bátortalan, visszahúzódó.

5.4. Feladatmegértése, feladattartása:

- feladatmegértése gyors, megérti a feladatot, elfogadja azt, és teljesíti, önállóan, **szokatlan módon teljesíti**,
- nem érti, érti, de nem teljesíti, részben teljesíti, irányítással, segítséggel elvégzi, feladatvégzése pontatlan,
- **elmélyülten, kitartóan dolgozik**, motivált, jó megoldásra törekvő, sikerorientált feladatteljesítése rövid idejű, kapkodó, csapongó

5.5. Önállósága és munkatempója:

- **teljesen önálló**, nem igényel személyi kontaktust, segítséget igényel, állandó segítségre szorul, **tervez, összerak, megold, bemutat**,
- **gyors, dinamikus**, átlagos, lassú, nehézkes, könnyen vált át más tevékenységre, nehezen vált át más tevékenységre.

(Az óvodapedagógusok a művészeti programban félévenként szociometriai vizsgálatot végeznek a csoportban kialakuló kötődések figyelemmel kísérése érdekében. Ennek a vizsgálatnak az eredményét a csoportnaplóban rögzíti, amit érdemes megbeszélni egyenként a szülőkkel.)

A GYERMEK ÉRTELMI FEJLETTSÉGÉNEK JELLEMZŐI

I. rész	I. félév	II. félév
3-4 év	Befogadás tapasztalatai (Lásd a 3. számú mellékletben)	6.1.Érzékelése, észlelése:
		6.2.Figyelmére jellemzők:
		6.3.Emlékezetére jellemzők:
		6.4.Képzeletére jellemzők:
		6.5.Gondolkodására jellemzők:
4-5 év	6.1. Érzékelése, észlelése:	6.1.Érzékelése, észlelése:
	6.2. Figyelmére jellemzők:	6.2.Figyelmére jellemzők:
	6.3. Emlékezetére jellemzők:	6.3.Emlékezetére jellemzők:
	6.4. Képzeletére jellemzők:	6.4.Képzeletére jellemzők:
	6.5. Gondolkodására jellemzők:	6.5.Gondolkodására jellemzők
5-6 év	6.1. Érzékelése, észlelése:	6.1.Érzékelése, észlelése:
	6.2. Figyelmére jellemzők:	6.2.Figyelmére jellemzők:
	6.3. Emlékezetére jellemzők:	6.3.Emlékezetére jellemzők:
	6.4. Képzeletére jellemzők:	6.4.Képzeletére jellemzők:
	6.5. Gondolkodására jellemzők:	6.4.Gondolkodására jellemzők:
6-7 év	6.1. Érzékelése, észlelése:	6.1.Érzékelése, észlelése:
	6.2. Figyelmére jellemzők:	6.2.Figyelmére jellemzők:
	6.3. Emlékezetére jellemzők:	6.3.Emlékezetére jellemzők:
	6.4. Képzeletére jellemzők:	6.4.Képzeletére jellemzők:
	6.5. Gondolkodására jellemzők:	6.5.Gondolkodására jellemzők:

Átlagon felüli adottság:

Gyenge oldalak:

(E táblázatnak a kitöltése 5 éves korig tart.)

KITÖLTÉSI SEGÉDANYAG

6.1. Érzékelés, észlelés

- Hallásérzékelés: **jó**, megfelelő, pontatlan, halláskárosodás jellemzi
- Látásérzékelés: **pontos**, pontatlan, változó,
- Taktilis érzékelés: **jó**, megfelelő, pontatlan,
- Időérzékelés: **jó**, korának megfelelő, pontatlan
- Ízérezékelés: jó, megfelelő, pontatlan, változó,
- Megfigyelése: **pontos, részletező, szokásostól eltérő észlelés**, pontatlan, változó, egészen irányuló, részre irányuló, egy-egy lényeges vagy lényegtelen elemre irányuló.

6.2. A figyelmének jellemzői

- önkéntelen, szándékos, rendszeres,
- **tartós figyelem az iránt, ami érdekli**, változó, rövid idejű, szétszórt, könnyen elterelhető, másra figyelő, álmodozó,
- koncentrált, nem képes a figyelem összpontosítására,
- **megosztott figyelemre képes**, átlagosan képes, nem képes rá, **jó az elemző és következtető készsége**.

6.3. Emlékezetének jellemzői

- megbízható, változó, megbízhatatlan, **szokatlanul jó memória**
- mechanikus: jó, átlagos, rossz, logikus: jó, átlagos, nem alakult ki,
- **fejlett a hosszú és rövid távú memóriája**, jó, átlagos rossz, hosszú távon: pontos, pontatlan, kapkodó, gazdag fantázia elemekkel bővített,
- **felidézése gyors**, átlagos, lassú.

6.4. Képzeletének jellemzői

- reprodukív képzelete: pontos, átlagos, lényegre megragadó, segítséggel észrevező, pontatlan,
- produktív képzelete sajátos, **egyedi, fantáziadús, kombinatív**, átlagos, szegényes.

6.5. Gondolkodásának jellemzői:

- **tapasztalatai, ismeretei gazdagok**, átlagosak, hiányosak, szegényesek, **gyakran kérdez**, átlagosan, ritkán kérdez, nem kérdez,
- szabályszerűségeket észrevesz, a tárgyakat megnevezni, felsorolni, csoportosítani, analizálni, szintetizálni, s bizonyos tulajdonság alapján általánosításra is képes, nem képes, pontatlanul végzi,
- intenzív, elkalandozó, letapadó, tanulási vágy jellemzi,
- **alkotásaira, produktumaira jellemző az eredetiség, sokféle különleges megoldási mód keresése, ötletgazdagság, nem az életkorára jellemző problémák foglalkoztatják**, átlagos, nem érdekli az alkotás.

A GYERMEK ÉRTELMI FEJLETTSÉGÉNEK JELLEMZŐI (2. rész)

II. rész	I. félév	II. félév
3-4 év	Befogadási időszak értékelése (Lásd a 3. számú mellékletben)	6.6. Beszédének minősége:
		6.7. Szókincse és beszédaktivitása:
		6.8. Beszédének ritmusa:
		6.9. A beszéd hatáselemeinek használata:
		6.10. Kommunikációja:
4-5 év	6.6. Beszédének minősége:	6.6. Beszédének minősége:
	6.7. Szókincse és beszédaktivitása:	6.7. Szókincse és beszédaktivitása:
	6.8. Beszédének ritmusa:	6.8. Beszédének ritmusa:
	6.9. A beszéd hatáselemeinek használata:	6.9. A beszéd hatáselemeinek használata:
	6.10. Kommunikációja:	6.10. Kommunikációja:
5-6 év	6.6. Beszédének minősége:	6.6. Beszédének minősége:
	6.7. Szókincse és beszédaktivitása:	6.7. Szókincse és beszédaktivitása:
	6.8. Beszédének ritmusa:	6.8. Beszédének ritmusa:
	6.9. A beszéd hatáselemeinek használata:	6.9. A beszéd hatáselemeinek használata:
	6.10. Kommunikációja:	6.10. Kommunikációja
6-7 év	6.6. Beszédének minősége:	6.6. Beszédének minősége:
	6.7. Szókincse és beszédaktivitása:	6.7. Szókincse és beszédaktivitása:
	6.8. Beszédének ritmusa:	6.8. Beszédének ritmusa:
	6.9. A beszéd hatáselemeinek használata:	6.9. A beszéd hatáselemeinek használata:
	6.10. Kommunikációja: v	6.10. Kommunikációja

Átlagon felüli adottság:

Gyenge oldal:

(E táblázatnak a kitöltése 5 éves korig tart.)

KITÖLTÉSI SEGÉDANYAG

6.6. Beszédének minősége:

- **kidolgozott, kifejező** (összetett mondatokban beszél – alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző használata rendszeres.) Gyorsan megjegyzi a fogalmakat,
- beszéde kidolgozatlan, szituatív jellegű, tömondatokat, egyszavas mondatokat alkot, egocentrikus (az eseményeket saját nézőpontból értelmezi),
- beszédhibás (pösze, raccsol, dadog, hadar, a hangzókat felcseréli.)

6.7. Szókincse és beszédaktivitása:

- **szókincse gazdag, árnyaltan kifejező, szokatlan szóhasználat jellemzi**, bonyolult szerkezeteket használ, újít, **új összefüggésben használ szavakat**, átlagos, szegényes, hiányos,
- Beszédaktivitására jellemző, hogy sokat beszél, **közlékeny**, nyílt, keveset beszél, hallgató, nem szólal meg.

6.8. Beszéd ritmusa

- folyamatos, egyenletes tempójú, gyors,
- lassú,
- akadozó.

6.9. A beszéd hatáselemeinek használata

- gazdagon, színesen alkalmazza (hangszín, hangsúly, hanglejtés, dallam, hangerő, kifejező erő, szünet, ritmus, gesztus, mimika, testbeszéd),
- átlagos, nem jellemző az alkalmazása a beszédében.

6.10. Kommunikáció

- **kezdeményező, kimondottan a felnőttekkel szeret kommunikálni**,
- figyel a környezete kommunikációjára,
- nem kezdeményező, megfigyelő,
- maga köré gyűjti a beszédpartnereket és **irányító a kommunikációban**.

**MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A GYERMEK ÉRDEKLŐDÉSI TERÜLETÉNEK
MEGÁLLAPÍTÁSÁHOZ, VALAMINT A SPECIÁLIS ADOTTSÁGAINAK
FELFEDEZÉSÉHEZ A GARDNERI TEHETSÉGTERÜLETEK FIGYELEMBE
VÉTELEVEL**

Kategóriák pontozása: Teljes mértékben jellemző = 5 pont
Általában jellemző = 4 pont
Néha jellemző = 3 pont
Ritkán jellemző = 2 pont
Nem jellemző = 1 pont

Sorszám	Logikai-matematikai tehetségterület szempontjai	Pontszám
1.	Érdeklődik a logikai játékok iránt	
2.	A konstrukciós játékokban mindig újabb variációkat talál ki	
3.	Kedveli a társasjátékokat	
4.	Emlékezete, képzelete figyelemre méltó	
5.	Vitapartner, erős kritikai érzéke van	
6.	Gyorsan megjegyzi és felidézi a tényeket, információkat	
7.	Humor (nyelvi lelemények) jellemzi	
8.	Gyors megoldó képesség jellemzi	
9.	Ismeretei gazdagok, sokszínűek	
10.	Kreatív a problémamegoldásban	
Összes pontszáma:		

Sorszám	Testi-kinesztetikus tehetségterület Népi mozgásos játékok	Pontszám
1.	A körjátékokat kedveli az óvodában	
2.	Tisztán énekel pentaton jellegű dalokat	
3.	Mozdulatokat szívesen utánoz	
4.	Jó a téri tájékozódása	
5.	Összerendezett mozgású	
6.	Magabiztos a fellépése	
7.	Szívesen vállal szerepet	
8.	Táncos mozdulatokat szívesen kreál	
9.	Kezdeményezi szabad játékában is a társaival a táncos mozdulatokat	
10.	Érdeklődik a népzene, tánc iránt	
Összes pontszáma:		

Sorszám	Testi-kinesztetikus tehetségterület Mozgás	Pontszám
1.	Jó ritmusérzékű, harmonikus mozgású	
2.	Kedveli a mozgást	
3.	Koordinált mozgású	
4.	Jó a téri tájékozódása	
5.	Futásban, kocogásban élen jár	
6.	Egyensúlyérzéke megbízható	
7.	Laza, hajlékony	
8.	Jó teherbírású	
9.	Erős, bátor fellépésű	
10.	Kedveli a labdajátékokat	
Összes pontszáma:		

Sorszám	Nyelvi tehetségterület Mese, drámajátékok	Pontszám
1.	Gazdag szókincs	
2.	Kifejező beszédképesség	
3.	Szereplési vágy	
4.	Bátor, magabiztos fellépés	
5.	Fantáziadús, képzeletgazdagság	
6.	Erős beleélő képességgel rendelkezik	
7.	A tanult meséket élvezetesen elmondja	
8.	Élvezi a drámajátékokat	
9.	Ötletei vannak a mese feldolgozásához	
10.	Szeret mondókákat, verseket mondani.	
Összes pontszáma:		

Sorszám	Térbeli-vizuális tehetségterület	Pontszám
1.	Szárnyaló képzelőerőt mutatnak az alkotásai	
2.	Bátran használja a színeket	
3.	Kitartó az alkotásban	
4.	Biztos eszközhasználata van	
5.	Nyitott az új technikák alkalmazására	
6.	Elmélyülten, hosszú ideig alkot, dolgozik	
7.	Szabad játékban is folyamatosan a rajzos térben tüsténkedik	
8.	Ötletei vannak az alkotás kivitelezéséhez	
9.	Gyönyörködni tud a saját és mások alkotásaiban	
10.	Büszke az alkotásaira	
Összes pontszáma:		

Sorszám	Zenei tehetségterület	Pontszám
1.	Az óvodai zenei tevékenységben kitűnik a zenéhez való viszonya	
2.	Játék közben dudorászik	
3.	A pentaton jellegű dúr hexacord és pentacord hangkészletben tisztán énekel	
4.	Kimondottan szeret énekelni	
5.	Nyitott a dallamjátészó, ritmusjátészó eszközök használatára	
6.	Önállóan kezdeményez énekes játékokat	
7.	Szabad játékban is gyakran kezdeményez zenei képességfejlesztő játékokat	
8.	Ötletei vannak az zenei alkotás kivitelezéséhez	
9.	Kitartó a zenei alkotásokban	
10.	Szívesen hallgatja az óvónő énekét, hangszeres játékát.	
Összes pontszáma:		

EGYÉNI FEJLESZTÉSI TERV

év/

félév

A gyermek neve:.....

A gyermek életkora:.....

Korcsoportja:.....

Fejleszteni kívánt terület:.....

A fejlesztés tartalma:

A).....

B).....

A fejlesztés módszerei, eszközei:

A).....

B).....

A fejlesztés eredménye, reflexiók:

A).....

B).....

Készült:.....

Készítette:

.....
Óvodapedagógus

Megjegyzés: az A) pontban a fejlesztést igénylő terület adatai, a B) pontba pedig 3-4 éves korban észlelt tevékeniségek egyéni fejlesztését tervezékek meg.

SZÜLŐI TÁJÉKOZTATÁSRÓL SZÓLÓ FELJEGYZÉS

A törvény alapján,* a nevelőpartneri feladatok értelmében nyilatkozom, hogynevű gyermekem fejlődéséről részletes tájékoztatást kaptam. Megismerhettem gyermekem fejlődési jellemzőit, a fejlesztési feladatokat és azok eredményeit.

Időpontok	Dátum	Szülei aláírás
3-4. év I. félév		
3-4. év II. félév		
4-5. év I. félév		
4-5. év II. félév		
5-6. év I. félév		
5-6. év II. félév		
6-7. év I. félév		
6-7.-év II. félév		

* 2011. év CX. törvény a nemzeti köznevelésről. 72. § (5)

b A szülő joga különösen, hogy

b) gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon,

ÖSSZESÍTŐ A TEHETSÉGIGÉRETEK AZONOSÍTÁSÁNAK EREDMÉNYEIRŐL

(Az óvodapedagógusok kétéves megfigyelésének tapasztalatai a Gyermeztükör alapján.)

A gyermek neve:

A gyermek születési ideje:

Óvodai csoportjának neve:

A gyermek tehetségigéretére utaló személyiségtulajdonságai, jellemző jegyei:
A gyermek átlagon felüli speciális adottságai:
A kapott pontszáma a kategóriarendszeres mérés alapján:
A gyermek motivációs adottságai:
A gyermek kreatív adottságai:

A gyermeket melyik tehetségműhelybe javasolják?

.....

Melyek a gyermek tehetségigéretével kapcsolatos gyenge oldalai?

.....

.....

Dátum:.....

.....
óvodapedagógus

.....
óvodapedagógus

(Megjegyzés. Az óvodapedagógusok a kétéves megfigyelésük tapasztalatát rögzítik a gyermeztükör alapján. Ezt az összesítést átadják a tehetséggondozó team koordinátorának.)

A fejlődés várható jellemzői az egészséges életmódra nevelés területén				
A gyermek neve:Születési időpontja:				
A megfigyelési szempontok	Óvodába lépéskor (2-3 éves)	Kiscsoport év végén (3-4 éves)	Középső cs. év végén (4-5 éves)	Nagycsoport II. félév (5-6-7 éves)
1. A gyermek ismeri: ➤ testápolás, étkezés, öltözködés, testedzés, alvás szokásait, és az ehhez szükséges eszközök használatának módját;				
2. a közvetlen környezetének rendjét, ápolását és védelmét;				
3. a szokásokat megerősítő, segítő, vizuális jelek jelentéstartalmát.				
4. A gyermek képes: önállóan, igényesen ellátni az egészségügyi teendőit;				
5. vigyázni, rendben tartani az egészséges életmódhoz szükséges eszközöket;				
6. önállóan annyi ételt szedni, amennyit képes elfogyasztani;				
7. a hőmérsékletnek megfelelően, önállóan öltözködni;				
A táblázatba beírandó: nem képes rá (1), néha sikerül (2), gyakran képes rá (3), teljes mértékben jellemző rá (4).				

A fejlődés várható jellemzői az egészséges életmódra nevelés területén

A gyermek neve:Születési időpontja:

A megfigyelési szempontok		Óvodába lépéskor (2-3 éves)	Kiscsoport év végén (3-4 éves)	Középső cs. év végén (4-5 éves)	Nagycsoport II. félév (5-6-7 éves)
8.	eligazodni, önmagát kontrollálni az egészségügyi szokásokat mutató vizuális jelek segítségével;				
9.	gondozni, védeni, alakítani, szépíteni a környezetét;				
10.	pihenés alatt nyugodt, csendes játékra, hogy ne zavarja alvó társait				
11.	A gyermek attitűdjére jellemző, hogy: igénye a gondozottság ápoltság				
12.	örül, ha igényesen elvégzi a gondozási feladatait;				
13.	észreveszi, és érzéseit elmondja a környezete tisztaságával, ápoltságával kapcsolatban;				
14.	szereti, védi és érdeklődik a közvetlen természeti, társadalmi környezete iránt.				
	Maximális pontszám: 56 Elért pontszámok:				
A táblázatba beírandó: nem képes rá (1), néha sikerül (2), gyakran képes rá (3), teljes mértékben jellemző rá (4).					

A fejlődés várható jellemzői az érzelmi nevelés, társas kapcsolatok területén

A gyermek neve:.....Születési időpontja:

A megfigyelési szempontok		Óvodába lépéskor (2-3 éves)	Kiscsoport év végén (3-4 éves)	Középső cs. év végén (4-5 éves)	Nagycsoport II. félév (5-6-7 éves)
1.	A gyermek ismeri: óvodát, társait és a körülötte lévő felnőtteket;				
2.	a közösségi élet szokásszabályait (köszönés, udvarias megszólítás, megköszönés, tudakozódás, a csoport jelképrendszerét, szimbólumait, hagyományait stb.;				
3.	a csoportban kialakított konfliktuskezelés szokásait;				
4.	saját képességét, és azt természetesen elfogadja				
5.	A gyermek képes: a viselkedés helyes szokásszabályainak betartására;				
6.	felismerni, ha társainak segítségre van szüksége;				
7.	együtt érezni társaival;				
8.	konfliktusos helyzetben társaival egyezkedni;				
9.	leküzdeni a felmerülő akadályokat, megvigasztalni társát;				
10.	a közösségért dolgozni;				
11.	a sikertelenséget elviselni, a sikernek örülni;				
12.	önállóan, szabadon tevékenykedni a csoportszobában, mosdóban.				

A táblázatba beírandó: nem képes rá (1), néha sikerül (2), gyakran képes rá (3), teljes mértékben jellemző rá (4).

A fejlődés várható jellemzői az érzelmi nevelés, társas kapcsolatok területén

A gyermek neve:Születési időpontja:

A megfigyelési szempontok		Óvodába lépéskor (2-3 éves)	Kiscsoport év végén (3-4 éves)	Középső cs. év végén (4-5 éves)	Nagycsoport II. félév (5-6-7 éves))
13.	A gyermek attitűdjére jellemző, hogy ragaszkodik óvodájához, a kisebb gyermekekhez és a felnőttekhez, ezt érzelmekben, szavakban, tettekben hozza nyilvánosságra;				
14.	a viselkedés és helyes cselekvés szokásait betartja, társainak segít a szabályok betartásában				
15.	segítőképz társaival, együtt érez a közösség tagjaival, érdeklődik társai, barátai iránt;				
16.	figyelmesen meghallgatja a felnőtteket, és társai közléseit;				
17.	elfogadja a másképpen fejlődő gyermekeket, értékeli a sajátos nevelési igényű társainak sikeres próbálkozásait				
18.	örül saját és mások sikereinek;				
19.	felelősségteljesen végzi a rá bízott feladatokat;				
20.	tudja saját képességét-külső-belső tulajdonságait, tudja értékeit, de azt is meg tudja fogalmazni, mik a számára nehezebb tennivalók;				
	Maximális pontszám: 84	Elért pontszámok:			

A táblázatba beírandó: nem képes rá (1), néha sikerül (2), gyakran képes rá (3), teljes mértékben jellemző rá (4).

A fejlődés várható jellemzői a játéktevékenység területén

A gyermek neve:Születési időpontja:

A megfigyelési szempontok		Óvodába lépéskor (2-3 éves)	Kiscsoport év végén (3-4 éves)	Középső cs. év végén (4-5 éves)	Nagycsoport II. félév (5-6-7 éves)
1.	A gyermek ismeri: a játéktevékenység csoportban elfogadott szabályait;				
2.	a játékok helyét; a játékok megóvására vonatkozó tudnivalókat.				
3.	A gyermek képes: önállóan, érdeklődésének megfelelő játékot választani;				
4.	önállóan eldönteni, hogy kivel és mivel játszik;				
5.	szerepjátékot, konstrukciós játékokat játszani, bábozni, meséket megeleveníteni, építményeket létrehozni;				
6.	elmélyülten, állhatatosan, több napon keresztül egy azon játéktémában részt venni;				
7.	önállóan megteremteni a kitalált játékához szükséges helyet és eszközt;				
8.	együttjátszani kisebb csoportokban bármelyik társával;				
9.	kreatív játéktevékenységet folytatni, a játékához félkész eszközöket készíteni az óvodapedagógus segítségével, és azt felhasználni;				
10.	vezetni, irányítani a szerepjátékokat;				
A táblázatba beírandó: nem képes rá (1), néha sikerül (2), gyakran képes rá (3), teljes mértékben jellemző rá (4).					

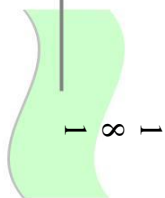
A fejlődés várható jellemzői a játéktevékenység területén

A gyermek neve:Születési időpontja:

A megfigyelési szempontok		Óvodába lépéskor (2-3 éves)	Kiscsoport év végén (3-4 éves)	Középső cs. év végén (4-5 éves)	Nagycsoport II. félév (5-6-7 éves)
11.	a játéktevékenységben együttműködni, segíteni;				
12.	a játékban gazdag interakcióra;				
13.	a játékba megszervezni a játékhelyzeteket.				
14.	A gyermek attitűdjére jellemző, hogy kíváncsi mások kreatív játéktevékenységére;				
15.	élvezettel hoz létre bonyolult építményeket, konstrukciókat, és abban tud gyönyörködni;				
16.	játéktevékenységben együttműködő, segítő, figyelmes társ;				
17.	interakciója színes, kedves, kulturált és érthető;				
18.	sokszor jelét adja annak, hogy kijátszotta magát;				
19.	a szüleinek gyakran beszél a játékélményéről;				
20.	igénye a több napon keresztül tartó játéktémában való elmélyülés.				
Maximális pontszám: 80		Elért pontszámok:			

A táblázatba beírandó: nem képes rá (1), néha sikerül (2), gyakran képes rá (3), teljes mértékben jellemző rá (4).

ÓVODAI NEVELÉS A MŰVÉSZETEK ESZKÖZEIVEL

A fejlődés várható jellemzői a vers, mese, dramatikus játék területén					
A gyermek neve:Születési időpontja:					
A megfigyelési szempontok		Óvodába lépéskor (2-3 éves)	Kiscsoport év végén (3-4- éves)	Középső cs. év végén (4-5 éves)	Nagycsoport II. félév (5-6-7 éves)
1.	A gyermek ismeri: a három nevelési évben hallott mondókákat, verseket, meséket;				
2.	a mesélés, bábozás, dramatikus játékok szokásait;				
3.	a mikrocsoportos és egyéni verstanulás kialakított szabályait;				
4.	a vershez, meséhez kapcsolódó hívó képeket.				
5.	A gyermek képes: a hívóképek alapján felidézni az ismert verseket, rigmusokat, meséket;				
6.	figyelmesen mesét hallgatni;				
7.	meséket, történeteket kitalálni, s azt mozgással, dramatikus játékkal, bábjátékkal megjeleníteni, kifejezni;				
8.	aktívan, cselekvően részt venni a mesefeldolgozásban;				
9.	a „mi mesénk” megkezdett gondolatmenetét folytatni;				
10.	az átváltozás eszközeit, díszleteit, a félkész játékeszközöket használni;				
11.	elfogadni önmagát, társait különböző szerepekben				

MEJELTETEK

A fejlődés várható jellemzői a vers, mese, dramatikus játék területén					
A gyermek neve:Születési időpontja:					
A megfigyelési szempontok		Óvodába lépéskor (2-3 éves)	Kiscsoport év végén (3-4 éves)	Középső cs. év végén (4-5 éves)	Nagycsoport II. félév (5-6-7 éves)
12.	a mesék jeleneteit lerajzolni;				
13.	egyszerű bábokat, díszleteket készíteni.				
14.	A gyermek attitűdjére jellemző, hogy örömmel ismételgeti a verseket, rigmusokat;				
15.	várja, igényli a mesehallgatást;				
16.	örömmel mesél, bábozik, dramatizál az óvoda kisebb gyermekeinek;				
17.	ötletei vannak a mesefeldolgozáshoz, amely láthatóan boldoggá teszi őt;				
18.	a kitalált mesék csodálattal, „AH” érzéssel töltik el;				
19.	mosolyra derül a helyzet- és jellemkomikumokon, szójátékokon;				
20.	szívesen, önállóan elmondja a verseket rendezvényeken;				
21.	szabad játékában nagyon sokat bábozik és dramatizál.				
Maximális pontszám: 84		Elért pontszám:			
A táblázatba beírandó: nem képes rá (1), néha sikerül (2), gyakran képes rá (3), teljes mértékben jellemző rá (4).					

A fejlődés várható jellemzői az ének-zene, énekes játék, gyermektánc, zenehallgatás területén					
A gyermek neve:Születési időpontja:					
A megfigyelési szempontok		Óvodába lépéskor (2-3 éves)	Kiscsoport év végén (3-4 éves)	Középső cs. év végén (4-5 éves)	Nagycsoport II. félév (5-6-7 éves)
1.	A gyermek ismeri: a három nevelési évben hallott mondókákat, népi énekes játékokat;				
2.	az egyenletes lüktetés, dalritmus, motívumhangsúly érezkeltségének csoportban alkalmazott formáit;				
3.	a hallásfejlesztés játékos módjait;				
4.	a zenei tevékenységek elfogadott szokás- és szabályrendszerét.				
5.	A gyermek képes: az énekes játékot lendületesen, harmonikus mozdulatokkal játszani;				
6.	gátlások nélkül, egyedül énekelni;				
7.	zenét elmélyülten hallgatni;				
8.	a zenei fogalompárokat megkülönböztetni;				
9.	ritmust, mozgást, dallamot rögtönözni;				
10.	az egyenletes lüktetést, a dalok ritmusát és a motívum hangsúlyát összekapcsolni;				
11.	finom, kifejező mozdulatokra;				
A táblázatba beírandó: nem képes rá (1), néha sikerül (2), gyakran képes rá (3), teljes mértékben jellemző rá (4).					

A fejlődés várható jellemzői az ének, énekes játék, gyermektánc, zenehallgatás területén

A gyermek neve:Születési időpontja:

A megfigyelési szempontok		Óvodába lépéskor (2-3 éves)	Kiscsoport év végén (3-4 éves)	Középső cs. év végén (4-5 éves)	Nagycsoport II. félév (5-6-7 éves)
12.	bármelyik társát elfogadni a különböző szerepekbe;				
13.	a hívóképek alapján felidézni a mondókákat, énekes játékokat és a műdalokat.				
14.	A gyermek attitűdjére jellemző, hogy élvezettel játszik énekes játékokat, melyben képes cinkosságot vállalni;				
15.	szívesen énekel egyedül, és kisebb csoportokba társaival;				
16.	élvezettel hallgat értékes, neki való klasszikus zenét;				
17.	élvezi a ritmusok, dallamok, játékok rögtönzését;				
18.	gátlások nélkül dudorászik, énekel a csoportban;				
19.	szereti és élvezi a mikrocsoportos zenei képességfejlesztő játékokat;				
20.	Önállóan, boldogan játszik énekes és zenés kreatív játékokat;				
21.	„AH” élménye megmutatkozik az ovikoncerteken.				
Maximális pontszám: 84 Elért pontszám:					

A táblázatba beírandó: nem képes rá (1), néha sikerül (2), gyakran képes rá (3), teljes mértékben jellemző rá (4).

A fejlődés várható jellemzői a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka területén

A gyermek neve: Születési időpontja:

A megfigyelési szempontok		Óvodába lépéskor (2-3 éves)	Kiscsoport év végén (3-4 éves)	Középső cs. év végén (4-5 éves)	Nagycsoport II. félév (5-6-7 éves)
1.	A gyermek ismeri: a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka eszközeit, technikáit;				
2.	a tevékenység csoportban elfogadott szokás- és szabályrendszerét;				
3.	a tevékenység eszközeinek rendeltetésszerű használatát és gondozását;				
4.	A gyermek képes: egyéni módon megjeleníteni élményeit, tapasztalatait, elképzeléseit;				
5.	részletező, formagazdag, színeket egyéni módon alkalmazó alkotásra;				
6.	egyéni, részletező plasztikai alkotás létrehozására;				
7.	közös téralakításra, építésre;				
8.	beszélgetni saját és társai alkotásairól, és alkotásait elhelyezni a minigalériában;				
9.	az ovigalériában elemezni, értékelni az alkotásokat ízlése szerint;				
10.	önállóan és csoportosan játékokat, ajándékokat, kellékeket készíteni a közösség javára;				
11.	emberábrázolásra, a mozgást rajzaiban érzékeltetni, térben jelenszerűen ábrázolni;				
A táblázatba beírandó: nem képes rá (1), néha sikerül (2), gyakran képes rá (3), teljes mértékben jellemző rá (4).					

A fejlődés várható jellemzői a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka területén

A gyermek neve: **Születési időpontja:**

A megfigyelési szempontok		Óvodába lépéskor (2-3 éves)	Kiscsoport év végén (3-4 éves)	Középső cs. év végén (4-5 éves)	Nagycsoport II. félév (5-6-7 éves)
12.	gondozni és vigyázni az alkotáshoz szükséges eszközeire;				
13.	a különböző technikák alkalmazására és ötvözésére.				
14.	A gyermek attitűdjére jellemző, hogy alkotásaihoz ragaszkodik;				
15.	örül az egyénileg és a közösen elkészített kompozícióiknak;				
16.	szívesen alkot, szívesen működik együtt téralakításban, építésben;				
17.	rácsodálkozik a környezetében felfedezett tárgyakra, ruhákra, épületekre és művészeti alkotásokra;				
18.	örömmel beszélget alkotásaikról, szívesen megfogalmazza értéktételeit;				
19.	szívesen dolgozik különböző technikákkal;				
20.	gyönyörködni tud saját és mások alkotásaiban;				
21.	„AH” élménye visszatükröződik az arcán az ovigaléria programokon.				
Maximális pontszám: 84 Elért pontszám:					
A táblázatba beírandó: nem képes rá (1), néha sikerül (2), gyakran képes rá (3), teljes mértékben jellemző rá (4).					

A fejlődés várható jellemzői a mozgás, mozgásos játékok területén

A gyermek neve:Születési időpontja:

A megfigyelési szempontok		Óvodába lépéskor (2-3 éves)	Kiscsoport év végén (3-4 éves)	Középső cs. év végén (4-5 éves)	Nagycsoport II. félév (5-6-7 éves)
1.	A gyermek ismeri: az irányokat;				
2.	a természetes hely- és helyzetváltoztató mozgásokat alkalmazó játékokat;				
3.	a mozgástevékenység szokás- és szabályrendszerét,				
4.	a mozgásokhoz használt eszközök helyes fogásait.				
5.	A gyermek képes: térben tájékozódni, irányokat betartani;				
6.	harmonikusan, összerendezett ütemtartással járni;				
7.	a zenés gimnasztikai gyakorlatokat esztétikusan, jó testtartással végezni;				
8.	öt percig kocogni, futni, jól koordinált futómozgással;				
9.	csúszni, kúszni, mászni a különböző szereken;				
10.	helyben labdát vezetni, kislabdát távolra és célba dobni;				
A táblázatba beírandó: nem képes rá (1), néha sikerül (2), gyakran képes rá (3), teljes mértékben jellemző rá (4).					

A fejlődés várható jellemzői a mozgás, mozgásos játékok területén

A gyermek neve:Születési időpontja:

A megfigyelési szempontok		Óvodába lépéskor (2-3 éves)	Kiscsoport év végén (3-4 éves)	Középső cs. év végén (4-5 éves)	Nagycsoport II. félév (5-6-7 éves)
11.	az ugrásokat talajéréskor fékezni;				
12.	kitartó, pontos feladatvégzésre;				
13.	kooperatív mozgásos játékra;				
14.	mozgáseszközök előkészítésére, elrakására.				
15.	A gyermek attitűdjére jellemző, hogy szeret mozogni, kitartó a mozgásos játékokban;				
16.	élvezi és tetszik neki a zenés gimnasztika szépsége;				
17.	élvezi a futást, kocogást;				
18.	szeretettel segít kisebb vagy mozgásfejlődésben elmaradt társainak;				
19.	figyelmesen együttműködik társaival a mozgásos tevékenységben;				
20.	élvezi a fantáziajátékokat.				
Maximális pontszám: 80		Elért pontszám:			

A táblázatba beírandó: nem képes rá (1), néha sikerül (2), gyakran képes rá (3), teljes mértékben jellemző rá (4).

A fejlődés várható jellemzői a környezet tevékeny megismertetése területén					
A gyermek neve:Születési időpontja:					
A megfigyelési szempontok		Óvodába lépéskor (2-3 éves)	Kiscsoport év végén (3-4 éves)	Középső cs. év végén (4-5 éves)	Nagycsoport II. félév (5-6-7 éves)
1.	A gyermek ismeri: a tevékenységhez szükséges viselkedés alapvető szabályait;				
2.	azokat a magatartási formákat, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek;				
3.	a gyalogos közlekedési szabályokat;				
4.	a környezetében lévő művészeket, mestereket, esztétikai alkotásokat;				
5.	menyiségi, alaki, nagyságbeli, tér- és síkbeli formákat.				
6.	A gyermek képes: különbséget tenni az évszakok, napszakok között;				
7.	megszámlálni bármit legalább 10-ig, s azokat mennyiség, nagyság, forma, szín szerint összehasonlítani és rendezni;				
8.	az irányokat, és a szófajokhoz társuló névutókat pontosan alkalmazni;				
9.	betartani a gyalogos közlekedés szabályait;				
10.	élményeit kontextusos helyzetben elmondani;				
11.	a beszédhelyzethez és az anyanyelvi szabályokhoz illeszkedő, jól érthető módon beszélni;				
A táblázatba beírandó: nem képes rá (1), néha sikerül (2), gyakran képes rá (3), teljes mértékben jellemző rá (4).					

A fejlődés várható jellemzői a környezet tevékeny megismertetése területén

A gyermek neve:Születési időpontja:

A megfigyelési szempontok		Óvodába lépéskor (2-3 éves)	Kiscsoport év végén (3-4 éves)	Középső cs. év végén (4-5 éves)	Nagycsoport II. félév (5-6-7 éves)
12.	önállóan, otthonosan mozogni az óvoda egész területén;				
13.	az alapvető viselkedési szabályokat betartani, az élményszerző sétákon is alkalmazni.				
14.	A gyermek attitűdjére jellemző, hogy szereteti a környezetét, gyönyörködik a szépségében;				
15.	örömmel ismer rá a környezetében lévő intézményekre, szolgáltató üzletekre, művészeti alkotásokra, s azokra az emberekre, akiket ott megismert;				
16.	szeretettel beszél azokról a háziállatokról, amelyekhez személyes kapcsolata társul;				
17.	fontosnak tartja a gyalogos közlekedés szabályait, amelyet igyekszik betartani, betartatni a kisebbekkel;				
18.	törekszik azoknak a magatartási formáknak, szokásoknak betartására, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek;				
19.	élvezettel nézi a tapasztalatszerző sétákon, kirándulásokon, rendezvényeken készült videó felvételeket, fotókat;				
20.	érdeklődő, szívesen beszélget, kérdez a felnőttektől, társaitól egyaránt.				
Maximális pontszám: 80 Elért pontszám:					

A táblázatba beírandó: nem képes rá (1), néha sikerül (2), gyakran képes rá (3), teljes mértékben jellemző rá (4).

A fejlődés várható jellemzői a munkajellegű tevékenységek területén

A gyermek neve:Születési időpontja:

A megfigyelési szempontok		Óvodába lépéskor (2-3 éves)	Kiscsoport év végén (3-4 éves)	Középső cs. év végén (4-5 éves)	Nagycsoport II. félév (5-6-7 éves)
1.	A gyermek ismeri: a munkajellegű feladatokhoz szükséges eszközöket, és azok használati módját;				
2.	a munkafolyamatokat, és azok szabályait.				
3.	A gyermek képes: az önkiszolgáló teendőit önállóan elvégezni;				
4.	közösen, kooperatívan dolgozni párban és mikrocsoportokban				
5.	a napos munkát közös megegyezéssel, igényes teljesíteni;				
6.	az egyéni megbízatásokat felelősségteljesen teljesíteni;				
7.	közreműködni a növények és állatok igényes gondozásában;				
8.	kitartó munkavégzésre, a kapott feladatok elvégzésére.				
9.	A gyermek attitűdjére jellemző, hogy örömmel dolgozik társaival;				
10.	szívesen teljesíti kötelességeit;				
11.	szívesen elfogadja a felnőttek tanácsait;				
12.	munkafolyamatokban szívesen segít a rászoruló társainak.				
Maximális pontszám: 80					
Elért pontszám:					

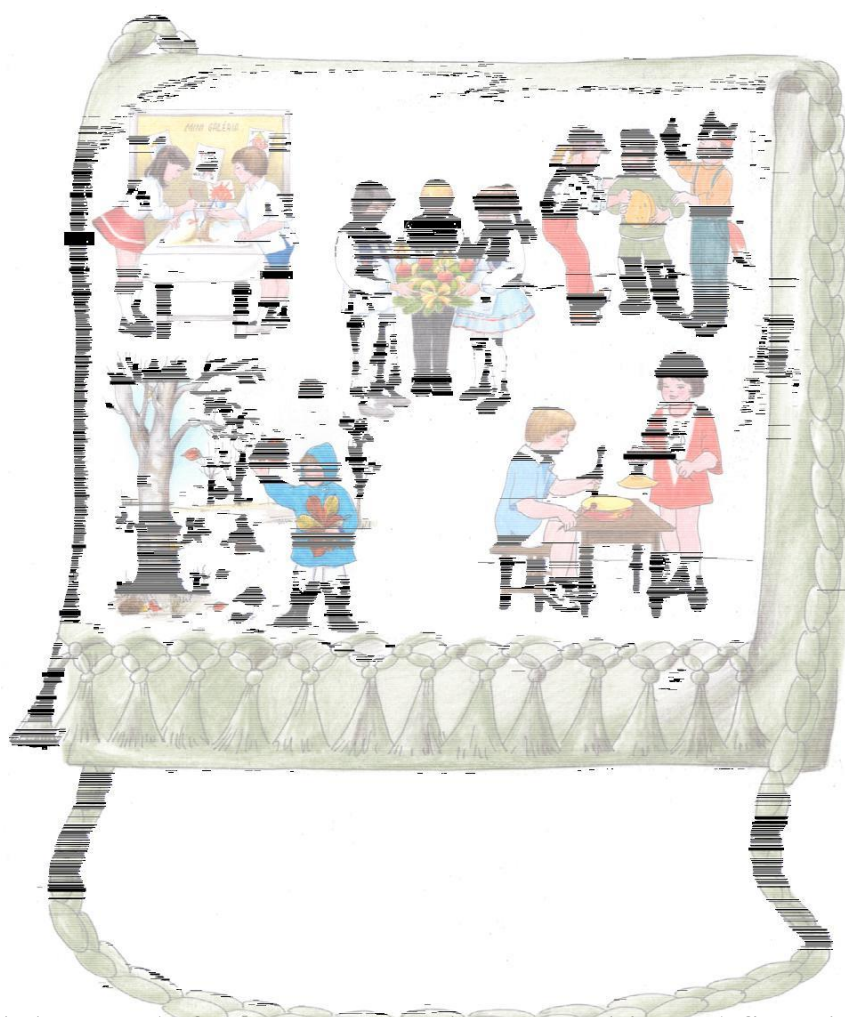
A táblázatba beírandó: nem képes rá (1), néha sikerül (2), gyakran képes rá (3), teljes mértékben jellemző rá (4).

11.számú melléklet: Az alternatív óvodapedagógiai program csoportnaplója

„Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel”
alternatív óvodapedagógiai program

CSOPORTNAPLÓ

Az óvoda neve és címe:

„Tisztellek téged, fontos vagy nekem, csakis rád figyelek, és segítek neked, ha szükséged van a segítségemre.”

Az óvoda neve és címe / Az óvoda bélyegzője

Az óvoda OM azonosítója

_____ csoport

_____/_____
nevelési év

A csoportban dolgozó óvodapedagógusok:

_____ váltásban

Dajka:

A csoportnaplót megnyitotta:

A csoportnaplót zárta:

____ év _____ hó ____ nap

____ év _____ hó ____ nap

P.H.

óvodavezető

óvodavezető

A GYERMEKEK NÉVSORA ÉS JELE

Ssz.	A gyermekek neve, születési adatai	Jele	Ssz.	A gyermekek neve, születési adatai	Jele
1.			16.		
2.			17.		
3.			18.		
4.			19.		
5.			20.		
6.			21.		
7.			22.		
8.			23.		
9.			24.		
10.			25.		
11.			26.		
12.			27.		
13.			28.		
14.			29.		
15.			30.		

Fiúk, lányok aránya a csoportban: fiúk ____ fő lányok, ____ fő

A gyermekcsoport életkor szerinti eloszlása: három év alatti ____ fő, 3–4 évesek ____ fő,
4–5 évesek ____ fő, 5–6 évesek ____ fő, 6–7 évesek száma, ____ fő, a sajátos nevelési igényű
gyermekek száma: ____ fő. Bölcsődéből érkező gyerekek száma: ____ fő

Tankötelessé váló gyermekek száma a csoportban: ____ fő

Az óvoda nyitva tartása: _____

A csoport másik csoporttal összevontan működik:

Reggel: _____ Délután: _____

A GYERMEKEK SZÜLETÉSNAJJA

Szeptember	Október	November
December	Január	Február
Március	Április	Május
Június	Július	Augusztus

NAPIREND

Időkeret	TEVÉKENYSÉGEK, TEENDŐK	
	<p>JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN</p> <p>Személyes percek Szabad játék</p> <p>Játékba integrált teendők, tevékenységek</p> <p>Egyéni testápolási teendők Folyamatos tízórazás Egyéni verselés, együttes mese-dramatikus játék tevékenységek Kis létszámú csoportos rajzolás, festés, mintázás, kézimunka Mikrocsoportos ének-zenei képességfejlesztés Kis létszámú, csoportos környezet tevékeny megismertető, élményfeldolgozó tevékenységek</p>	J Á T É K
	<p>JÁTÉK A SZABADBAN</p> <p>Játékba integrált teendők, tevékenységek</p> <p>Kis létszámú csoportos környezet tevékeny megismertető élmény- és tapasztalatszerzések, séták Közös énekes játék, gyermektánc az udvaron Edzés egyéni teherbírás szerint: kocogás, futás</p>	J Á T É K
	<p>Ebéd Testápolási teendők</p>	
	Pihenés, altatás mesével, altató énekekkel vagy zenével	
	<p>Egyéni testápolási tevékenységek Folyamatos uzsonnázás</p>	
	<p>JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN VAGY A SZABADBAN</p> <p>Játékba integrált teendők, tevékenységek</p> <p>Közös zenés, mozgásos percek Egyéni fejlesztések Kis létszámú, differenciált tehetséggondozó műhelyek</p>	J Á T É K

HETI REND

	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
Délelőtti játékba integrált tanulás					
Udvari játékba integrált tanulás					
Délutáni játékba integrált tanulás					

A SZERVEZETT TANULÁS FORMÁI

KÖTELEZŐ	
KÖZVETVE KÖTELEZŐ	
KÖTETLEN	

A SZERVEZETT TANULÁS MUNKAFORMÁI

EGYÜTTES TEVÉKENYSÉGEK	
KIS LÉTSZÁMÚ CSOPORTOS TEVÉKENYSÉGEK	
MIKRO- CSOPORTOS TEVÉKENYSÉGEK	
EGYÉNI FEJLESZTÉSEK	

A KÜLÖNBÖZŐ TEENDŐKHÖZ, TEVÉKENYSÉGEKHEZ ALKALMAZOTT SZIMBÓLUMOK

SZIMBÓLUMOK	SZIMBÓLUMOK, SZOKÁSTANULÁSHOZ ALKALMAZOTT FOLYAMATÁBRÁK,
AZ EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD ALAKÍTÁSA	
ÉRZELMI NEVELÉS ÉS TÁRSAS KAPCSOLATOK	
JÁTÉK, JÁTÉKBA INTEGRÁLT TANULÁS	
VERS, MESE, DRAMATIKUS JÁTÉK	
ÉNEK-ZENE, ÉNEKES JÁTÉK, GYERMEKTÁNC, ZENEHALLGATÁS	
RAJZ, FESTÉS, MINTÁZÁS, KÉZIMUNKA	
MOZGÁS, MOZGÁSOS JÁTÉKOK	
A KÖRNYEZET TEVÉKENY MEGISMERTETÉSE	
MUNKAJELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK	

NEVELÉSI TERVEK ELSŐ FÉLÉVRE

EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD ALAKÍTÁSA
I. FÉLÉV

A gyermekek testi-lelki szükségletük biztosítása, igényes gondozása, szabad mozgásigényük fokozása, kielégítése:

A gyermekek egészségének védelme, edzettségének biztosítása:

A gyermekek fejlődéséhez szükséges egészséges, esztétikus környezet megteremtése, a környezettudatos magatartás megalapozása:

**ÉRZELMI NEVELÉS ÉS TÁRSAS KAPCSOLATOK
I. FÉLÉV**

Érzelmi biztonságot nyújtó szeretetteljes, családi légkör megteremtése, a gyermekek egyéni tulajdonságainak, képességeinek kibontakoztatása a közösség normáinak tiszteletben tartásával

A gyermek–gyermek, a felnőtt–gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása. Az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése a társas kapcsolatok létrehozása érdekében:

**NEVELÉSI TERV
ELSŐ FÉLÉVÉNEK ELEMZÉSE, ÉRTÉKELÉSE**

Az egészséges életmód alakítása

Érzelmi nevelés és társas kapcsolatok

**EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD ALAKÍTÁSA
II. FÉLÉV**

A gyermekek testi-lelki szükségletük biztosítása, igényes gondozása, szabad mozgásigényük fokozása, kielégítése:

A gyermekek egészségének védelme, edzettségének biztosítása:

A gyermekek fejlődéséhez szükséges egészséges, esztétikus környezet megteremtése, a környezettudatos magatartás megalapozása:

**ÉRZELMI NEVELÉS ÉS TÁRSAS KAPCSOLATOK
II. FÉLÉV**

Érzelmi biztonságot nyújtó szeretetteljes, családi légkör megteremtése, a gyermekek egyéni tulajdonságainak, képességeinek kibontakoztatása a közösség normáinak tiszteletben tartásával

A gyermek-gyermek, a felnőtt-gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása. Az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése a társas kapcsolatok létrehozása érdekében:

**NEVELÉSI TERV
MÁSODIK FÉLÉVÉNEK ELEMZÉSE, ÉRTÉKELÉSE**

Az egészséges életmód alakítása

Érzelmi nevelés és társas kapcsolatok

ŐSZI TEVÉKENYSÉGI TERV

Időkeret: szeptember 1-től november 30-ig

AZ ŐSZ MŰVÉSZETI JELES NAPJAI, NÉPI HAGYOMÁNYŐRZŐ NAPOK, ÉS AZ ŐSZI TEVÉKENYSÉGEK TEMATIKUS TERVEI

Ovigaléria megnyitó, művészeti jeles nap megtartása

„Szent Mihály” napja

Szüret

Ovikoncert, művészeti jeles nap megtartása

Közmondás:

TEVÉKENYSÉGI TERVEK

SZEPTEMBER 1-TŐL

→

NOVEMBER 30-IG.

JÁTÉKTEVÉKENYSÉG TERVEZÉSE

Az őszi játéktevékenység célja:

Aktuális feladatai:

A játékidőbe tervezett játékfajták és témái, valamint a gyermeki játék várható tartalmai:

A játéktevékenység folyamatos gazdagítása, új ötletek, kreatív eszközök segítségével:

Az óvodapedagógus várható bátorító, segítő, ösztönző, együttműködő eljárásai a nyugodt játék kialakítása érdekében

Az őszi játéktevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

VERS, MESE, DRAMATIKUS JÁTÉK

Az őszi vers, mese, dramatikus játék célja:

Aktuális feladatok:

Időkerete, tanulásra szánt anyag, fejlesztési tartalom, művészeti komplexitás lehetősége, feldolgozási módszerek, eszközök

Az őszi tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

ÉNEK-ZENE, ÉNEKES JÁTÉK, GYERMEKTÁNC, ZENEHALLGATÁS

Az őszi ének-zenei tevékenység célja:

Aktuális feladatai:

Időpont, tanulásra szánt anyag, zenei mikrocsoportos fejlesztés, énekes játékok vagy gyermektáncok, művészeti komplexitás lehetőségei, feldolgozási módszerek, eszközök:

Az őszi tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

RAJZ, FESTÉS, MINTÁZÁS, KÉZIMUNKA

Az őszi rajz, festés, mintázás, kézimunka tevékenység célja:

Aktuális feladatai:

Időpontok, alkotásra szánt témakör lebontott témajavaslatokkal, technika és eszközjavaslatok, a témajavaslatokhoz biztosított élmény-, és tapasztalatszerzés, művészeti komplexitás lehetősége, feldolgozási módszerek, eszközök:

Az őszi tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

MOZGÁS, MOZGÁSOS JÁTÉK

Az őszi mozgás, mozgásos játékok tevékenységeinek célja:

Aktuális feladatok:

Időpontok, fejlesztendő mozgásos képességek meghatározása, gyakorlásra szánt mozgásanyag kiemelése: járásgyakorlatok, futás, zenés gimnasztika, fő gyakorlat, mozgásos játék és fantázia játékok meghatározásával:

Az őszi tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

A KÖRNYEZET TEVÉKENY MEGISMERTETÉSE

Az őszi környezet tevékeny megismerésének céljai:

Aktuális feladatai:

Időkerete, a projekt témaköre, élményszerzési lehetőségek, gyűjtőmunkák, a tapasztalatok feldolgozása, fejlesztő játékok, művészeti komplexitás lehetősége, feldolgozási módszerek, eszközök:

Az őszi tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

MUNKAJELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK

Az őszi munkajellegű tevékenység céljai:

Aktuális feladatai:

A tervezett munkajellegű tevékenységformák meghatározása, feladatainak kiemelése, a tevékenység gazdagítását szolgáló új ötletek, módszerek tervezése, a pedagógusok támogató, segítő módszerei, eljárásai:

Az őszi tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

ŐSZI FELJEGYZÉS A CSOPORT ÉLETÉRŐL

ŐSZI TERVEZETT PROGRAMOK, SZERVEZÉSI MUNKÁK

SZEPTEMBER				
Ssz.	Feladat	Határidő	Felelős	Megvalósult (aláírás)
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				

OKTÓBER				
Ssz.	Feladat	Határidő	Felelős	Megvalósult (aláírás)
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				

NOVEMBER				
Ssz.	Feladat	Határidő	Felelős	Megvalósult (aláírás)
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				

TÉLI TEVÉKENYSÉGI TERV

Időkeret: december 1-től, február végéig

**A TÉL MŰVÉSZETI JELES NAPJAI, NÉPI
HAGYOMÁNYŐRZŐ NAPOK, ÉS ATÉLI
TEVÉKENYSÉGEK TEMATIKUS TERVEI**

**Téli ovi-galéria megnyitó, művészeti jeles
nap megtartása**

Advent

Mikulásvárás

Karácsonyvárás

Farsang

Téli ovi-koncert, művészeti jeles nap megtartása

Köszmondás:

TEVÉKENYSÉGI TERVEK

DECEMBER 1-TŐL

FEBRUÁR végéig.

JÁTÉKTEVÉKENYSÉG TERVEZÉSE

Az téli játéktevékenység célja:

Aktuális feladatai:

A játékidőbe tervezett játékfajták és témái, valamint a gyermeki játék várható tartalmai:

A játéktevékenység folyamatos gazdagítása, új ötletek, kreatív eszközök segítségével:

Az óvodapedagógus várható bátorító, segítő, ösztönző, együttműködő eljárásai a nyugodt játék kialakítása érdekében

A téli játéktevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

VERS, MESE, DRAMATIKUS JÁTÉK

A téli vers, mese, dramatikus játék célja:

Aktuális feladatok:

Időkerete, tanulásra szánt anyag, fejlesztési tartalom, művészeti komplexitás lehetősége, feldolgozási módszerek, eszközök

A téli tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

ÉNEK-ZENE, ÉNEKES JÁTÉK, GYERMEKTÁNC, ZENEHALLGATÁS

A téli ének-zenei tevékenység célja:

Aktuális feladatai:

Időpont, tanulásra szánt anyag, zenei mikrocsoportos fejlesztés, énekes játékok vagy gyermektáncok, művészeti komplexitás lehetőségei, feldolgozási módszerek, eszközök:

A téli tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

RAJZ, FESTÉS, MINTÁZÁS, KÉZIMUNKA

A téli rajz, festés, mintázás, kézimunka tevékenységének célja:

Aktuális feladatai:

Időpontok, alkotásra szánt témakör lebontott témajavaslatokkal, technika és eszközjavaslatok, a témajavaslatokhoz biztosított élmény-, és tapasztalatszerzés, művészeti komplexitás lehetősége, feldolgozási módszerek, eszközök:

A téli tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

MOZGÁS, MOZGÁSOS JÁTÉK

A téli mozgás, mozgásos játékok tevékenységeinek célja:

Aktuális feladatai:

Időpontok, fejlesztendő mozgásos képességek meghatározása, gyakorlásra szánt mozgásanyag kiemelése: járásgyakorlatok, futás, zenés gimnasztika, fő gyakorlat, mozgásos játék és fantázia játékok meghatározásával:

A téli tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

A KÖRNYEZET TEVÉKENY MEGISMERTETÉSE

A téli környezet tevékeny megismerésének céljai:

Aktuális feladatai:

Időkerete, a projekt témaköre, élményszerzési lehetőségek, gyűjtőmunkák, a tapasztalatok feldolgozása, fejlesztő játékok, művészeti komplexitás lehetősége, módszerek, eszközök:

A téli tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

MUNKAJELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK

Az őszi munkajellegű tevékenység céljai:

Aktuális feladatai:

A tervezett munkajellegű tevékenységformák meghatározása, feladatainak kiemelése, a tevékenység gazdagítását szolgáló új ötletek, módszerek tervezése, a pedagógusok támogató, segítő módszerei, eljárásai:

A téli tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

TÉLI TERVEZETT PROGRAMOK, SZERVEZÉSI MUNKÁK

DECEMBER				
Ssz.	Feladat	Határidő	Felelős	Megvalósult (aláírás)
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				

JANUÁR				
Ssz.	Feladat	Határidő	Felelős	Megvalósult (aláírás)
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				

FEBRUÁR				
Ssz.	Feladat	Határidő	Felelős	Megvalósult (aláírás)
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				

TAVASZI TEVÉKENYSÉGI TERVEK

Időkeret: március 1-től május 31-ig

**A TAVASZ MŰVÉSZETI JELES NAPJAI, NÉPI
HAGYOMÁNYŐRZŐ JELES NAPOK ÉS A TAVASZI
TEVÉKENYSÉGEK TEMATIKUS TERVEI**

**Tavaszi ovigaléria megnyitó, művészeti jeles
nap megtartása**

Húsvét
Május elseje
Pünkösöd

Tavaszi ovi-koncert, művészeti jeles nap megtartása

Közmondás:

TEVÉKENYSÉGI TERVEK

MÁRCIUS 1-től → MÁJUS 31-ig.

JÁTÉKTEVÉKENYSÉG TERVEZÉSE

A tavaszi játéktevékenység céljai:

Aktuális feladatai:

A játékidőbe tervezett játékfajták és témái, valamint a gyermeki játék várható tartalmai:

A játéktevékenység folyamatos gazdagítása, új ötletek, kreatív eszközök segítségével:

Az óvodapedagógus várható bátorító, segítő, ösztönző, együttműködő eljárásai a nyugodt játék kialakítása érdekében:

A tavaszi játéktevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

VERS, MESE, DRAMATIKUS JÁTÉK

A tavaszi vers, mese, dramatikus játék célja:

Aktuális feladatai:

Időkerete, tanulásra szánt anyag, fejlesztési tartalom, művészeti komplexitás lehetősége, feldolgozási módszerek, eszközök

A tavaszi tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

ÉNEK-ZENE, ÉNEKES JÁTEKOK, GYERMEKTÁNC, ZENEHALLGATÁS

A tavaszi ének-zenei tevékenység célja:

Aktuális feladatai:

Időpont, tanulásra szánt anyag, zenei mikrocsoportos fejlesztés, énekes játékok vagy gyermektáncok, művészeti komplexitás lehetőségei, feldolgozási módszerek, eszközök:

A tavaszi tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

RAJZ, FESTÉS, MINTÁZÁS, KÉZIMUNKA

A tavaszi rajz, festés, mintázás, kézimunka tevékenység célja:

Aktuális feladatai:

Időpontok, alkotásra szánt témakör lebontott témajavaslatokkal, technika és eszközjavaslatokkal, a témajavaslatokhoz biztosított élmény-, és tapasztalatszerzés, művészeti komplexitás lehetősége, feldolgozási módszerek, eszközök:

Az őszi tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

MOZGÁS, MOZGÁSOS JÁTÉK

A tavaszi mozgás, mozgásos játékok tevékenységeinek célja:

Aktuális feladatai:

Időpontok, fejlesztendő mozgásos képességek meghatározása, gyakorlásra szánt mozgásanyag kiemelése: járásgyakorlatok, futás, zenés gimnasztika, fő gyakorlat, mozgásos játék és fantázia játékok meghatározásával:

A tavaszi tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

A KÖRNYEZET TEVÉKENY MEGISMERTETÉSE

A tavaszi környezet tevékeny megismertetése tevékenység céljai, és aktuális feladatai:
Célunk:

Aktuális feladatok:

Időkeret, a projekt témakörének meghatározása, az élmény-, és tapasztalatszerzés lehetőségei, gyűjtőmunka meghatározása, az élmények, tapasztalatok feldolgozása, fejlesztő játékok nevének beírása, művészeti élménylehetőségek hozzárendelése:

A tavaszi tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

MUNKAJELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK

A tavaszi munkajellegű tevékenység céljai:

Aktuális feladatai:

A tervezett munkajellegű tevékenységformák meghatározása, feladatainak kiemelése, a tevékenység gazdagítását szolgáló új ötletek, módszerek tervezése, a pedagógusok támogató, segítő módszerei, eszközei:

A tavaszi tevékenység összefoglaló elemzése, értékelése, reflexiók:

TAVASZI FELJEGYZÉS A CSOPORT ÉLETÉRŐL

A TAVASZI TERVEZETT PROGRAMOK, SZERVEZÉSI MUNKÁK

MÁRCIUS				
Ssz.	Feladat	Határidő	Felelős	Megvalósult (aláírás)
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				

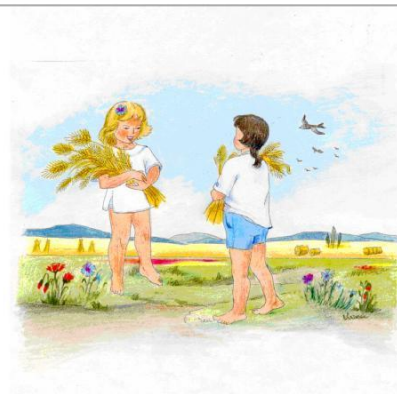
ÁPRILIS				
Ssz.	Feladat	Határidő	Felelős	Megvalósult (aláírás)
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				

MÁJUS				
Ssz.	Feladat	Határidő	Felelős	Megvalósult (aláírás)
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				

NYÁRI TEVÉKENYSÉGI TERV

Időkeret: június 1-től -- augusztus 31-ig

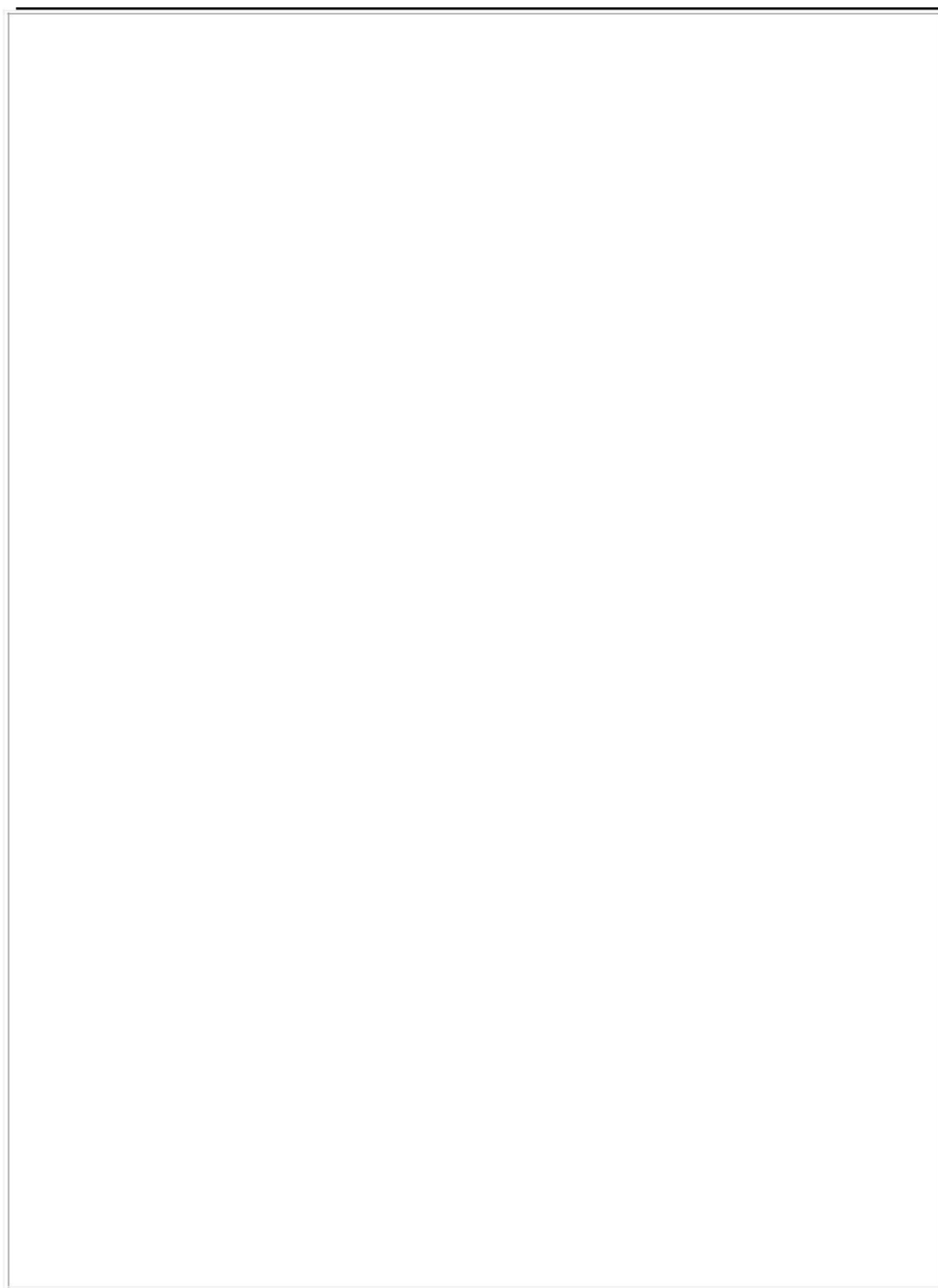
A nyár kiemelkedő eseményei:

TEVÉKENYSÉGI TERV

JÚNIUS 1-től → AUGUSZTUS 31-ig.

Nyári tevékenységek felsorolása:

KOCOGÁS-FUTÁS FUTÓTÁVJÁNAK FELMÉRÉSE

Optimális futótáv meghatározása gyermekenként			
Ssz.	Gyermekek neve	I. félév	II. félév
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			
18.			
19.			
20.			
21.			
22.			
23.			
24.			
25.			
26.			
27.			
28.			
29.			
30.			

A GYERMEKEK SZOCIOMETRIAI VIZSGÁLATÁNAK EREDMÉNYE**I. félév**

A felmérés időpontja: _____

Témája: _____

II. félév

A felmérés időpontja: _____

Témája: _____

GYERMEKVÉDELMI MUNKA A CSOPORTBAN

A...../..... nevelési év kiemelt speciális céljai:

A gyermekvédelmi felelős által meghatározott ez évi feladatok:

Kimutatás a speciális odafigyelést igénylő gyermekekről

Hátrányos helyzetű gyermekek száma	Veszélyeztetett helyzetű gyermekek száma	Sajátos nevelési igényű gyermekek száma
HH gyermekek száma	HHH: gyermekek száma:	BTMN –es gyermekek száma:
Hátrányos helyzet kialakulásának okai és tünetei	Veszélyeztetett helyzet kialakulásának okai és leggyakoribb tünetei	A fogyatékoságok meghatározása

Ebben az évben ellátott gyermekvédelmi feladatok

Feladatok	Eredmények	Az érintett gyermek(ek) neve

A NEVELÉSI ÉV SZAKMAI ÉRTÉKELÉSE

A/..... NEVELÉSI ÉV ELEMZÉSE, ÉRTÉKELÉSE

A/..... NEVELÉSI ÉV ELEMZÉSE, ÉRTÉKELÉSE

CSOPORTNAPLÓ

CSALÁDLÁTOGATÁSOK IDŐPONTJA

Gyermek neve		Óvodapedagógus neve	A látogatás időpontja
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			
18.			
19.			
20.			
21.			
22.			
23.			
24.			
25.			
26.			
27.			
28.			
29.			
30.			

A CSALÁD ÉS AZ ÓVODA KAPCSOLATA, KAPCSOLATTARTÁSI FORMÁK

KAPCSOLAT- ARTÁS FORMÁJA	TÉMÁJA	IDŐPONTOK	Résztve vők
CSALÁD- LÁTOGATÁSOK			
SZÜLŐI ÉRTEKEZLETEK			
RÉTEGSZÜLŐI ÉRTEKEZLET			
ANYÁS BEFOGADÁS			
ÉVENKÉNTI ÚJRA FOGADÁS			
SZÜLŐ TÁJÉKOZTATÁSA FÉLÉVENKÉNT A GYERMEKE FEJLŐDÉSÉRŐL			
HAGYOMÁNYŐRZŐ JELES NAPOK			
RENDEZVÉNYEK			
MŰVÉSZETI JELES NAPOK:			
OVIGALÉRIA			
OVIKONCERT			

A NEVELŐMUNKA SZAKMAI ELLENŐRZÉSE, ÉRTÉKELÉSE ÉS KULCSFOLYAMATOK MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSA

A SZAKMAI MUNKA VEZETŐI ELLENŐRZÉSE

TÉMÁJA:

FELADATAI:

MEGFIGYELÉSI MÓDSZEREK ÉS ESZKÖZÖK:

A SZAKMAI MUNKA FEJLESZTÉSE, ÉRTÉKELÉSE A MŰVÉSZETI MUNKAKÖZÖSSÉG IRÁNYÍTÁSÁVAL

TÉMÁJA:

FELADATAI:

MEGFIGYELÉSI MÓDSZEREK ÉS ESZKÖZÖK:

AZ ÓVODA SZAKMAI KULCSFOLYMATAINAK IRÁNYÍTÁSA A TEAM VEZETŐ, ÉS A TEHETSÉGKOORDINÁTOR SEGÍTSÉGÉVEL

TERÜLETEI:

FELADATAI:

MEGFIGYELÉSI MÓDSZEREK ÉS ESZKÖZÖK:

HIVATALOS CSOPORTLÁTOGATÁSOK AZ ÓVODÁBAN

SSZ.	LÁTOGATÁS ADATAI	ADATOK
1. Időpontja:	Látogatás célja: Látogató neve: beosztása: A látogatás szempontja: Eredmények:	
2. Időpontja: 2. beosztása:	Látogatás célja: Látogató neve, beosztása: A látogatás szempontja: Eredmények:	
3. Időpontja:	Látogatás célja: Látogató neve, beosztása: A látogatás szempontja: Eredmények:	
4. Időpontja: 5. beosztása,	Látogatás célja, Látogató neve: A látogatás szempontja: Eredmények:	
6. Időpontja:	Látogatás célja: Látogató neve, beosztása: A látogatás szempontja: Eredmények:	
7. Időpontja:	Látogatás célja, Látogató neve: beosztása, A látogatás szempontja: Eredmények:	

3. Környezet- és egészségfejlesztés

3.1. Egészségfejlesztési program:

20/2012. (VIII. 31.) EMMI 41. rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról

(3) A nevelési-oktatási intézmény mindennapos működésében kiemelt figyelmet kell fordítani a gyermek, a tanuló egészséghez, biztonságához való jogai alapján a teljes körű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatokra, amelyek különösen

a) az egészséges táplálkozásra nevelés,

d) az egészséget támogató ismeretek és készségek fejlesztése,

(4) A nevelési-oktatási intézményekben folyó teljes körű egészségfejlesztés figyelembe veszi a gyermekek, tanulók biológiai, társadalmi, életkori sajátosságait, amely beépül a nevelési-oktatási intézményben megvalósuló pedagógiai munkába.

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése ebben az életkorban kiemelt jelentőségű. Ezen belül az óvodai nevelés feladata:

- A gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése, az egészséges életmód, a testápolás, a tisztálkodás, az étkezés, különösen a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítetlen zsír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése, a fogmosás, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása;
- Megfelelő szakemberek bevonásával – a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve, speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása.
- Az óvoda nyújtson modellt a családoknak az egészséges táplálkozás szokásrendszerének kialakításában
- Egészséges táplálkozásra vonatkozó legfőbb feladat a gyermekek élettani szükségleteinek megfelelő étrend biztosítása. Az étrend kidolgozását a táplálkozás-egészségügyi előírások alapján végezzük. A gyermekeknek napi háromszori étkezést biztosítunk (tízórai- ebéd- uzsonna), melynek mindegyikét óvodánk étkeztetéséért felelős konyhája készíti. A szakorvos által igazolt diétás

étkeztetési igénynek megfelelő étrend az intézmény által, a közétkeztetés keretében a konyha közreműködésével történik. A megrendelést az óvodatitkár segítségével rögzítjük, a Házirend szabályozásai alapján. Az esetleges kiegészítő táplálékok számára, ami fogyasztó nevével, a bevétel dátumával ellátva, lezárt edényben kerülnek az óvodába, külön hűtőt, mikrohullámú sütőt és edényeket biztosítunk. (dajka nénik és pedagógiai asszisztensek segítségével)

3.2. Környezetfejlesztési törekvések

Mindennapjaink minőségét, valamint egészségünket alapvetően befolyásolja és meghatározza a bennünket körülvevő természeti és társadalmi környezet minősége, állapota. Napjaink környezeti problémái, (a visszafordíthatatlan környezeti változások, a klímaváltozás, élőhelyek eltűnése, stb.) a földi rendszer megváltozott működésének jelei teszik szükségessé, hogy a fenntartható jövő megvalósításának érdekében már óvodás korban megalapozzuk a környezetért felelős gondolkodást, a környezettudatos magatartást.

Arra törekszünk, hogy a gyermekek minél közelebb kerüljenek a természethez, megismerjék, tiszteljék, védjék környezetünk értékeit, hogy a természet szeretetére fogékonnyá neveljünk őket. Igyekszünk megalapozni a gyermekek egészséges életviteléhez nélkülözhetetlen táplálkozási, fogyasztói, hulladékkezelési, környezetvédelmi szokásait, formáljuk személyiségüket, érzékenységüket környezetük iránt.

A megvalósítás folyamata a külső világ tevékeny megismerésén túl

- Szelektív gyűjtés, újrahasznosítás, takarékoság;
- Víz Világnapja – március 22;
- Föld Világnapja – április 22;
- Madarak és fák napja – május 10;
- Állatok világnapja – október 4;
- Közlekedés – környezetszennyezés;
- A természet körforgása – a természet törvényszerűségei;
- Fenntarthatóság lehetőségei közösségi és egyéni szinten;
- Az anyagok sokfélesége;

Célunk a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezeti problémák iránti érzékenység felébresztése.

Az óvodai nevelés feladatai:

- A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek.
- Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét.
- Olyan szokások, viselkedési formák, ismeretek alapozása, amelyek a későbbiekben meghatározzák a természethez való kötődést, illetve, kialakítják a gyermekben a természet védelmét, értékeinek megőrzését, az irántuk vállalt felelősséget.

4. Gyermekvédelemmel, az egészségügyi ellátással, szociális segítségnyújtással kapcsolatos feladatok

A gyermekvédelem feladatait meghatározó dokumentumok:

- 1997. évi XXXI. Törvény a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásáról
- 369/2013. (X. 24.) Korm. rendelet a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásáról és ellenőrzéséről
- Az intézmény éves munkaterve és minden olyan törvényi rendelkezés, amely a gyermeki jogok és a családvédelem szempontjából meghatározóak

A gyermeki jogok védelme minden olyan természetes és jogi személy kötelessége, aki a gyermek nevelésével, oktatásával, ellátásával, ügyeinek intézésével foglalkozik. Így tehát az óvoda, mint a gyermek nevelésével foglalkozó intézmény is feladatának kell, hogy tekintse a gyermeki jogok védelmét.

Az óvoda, mint a személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátások egyik intézménye, gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot lát el.

Célunk:

- A helyi sajátosságok ismeretében mentálhigiénés óvodai rendszer kialakítása, minden óvodás gyermekre kiterjedő preventív tevékenység megszervezése, speciális segítséget igénylő gyermekek, családok gondozása.
- Segítségnyújtás a hátrányok enyhítésére, az óvodai keretek közötti kompenzálás biztosítása.

- A családi nevelés gyermek iránti felelősségének erősítése.
- Szülőkkel való közvetlen, tapintatos, személyes kapcsolattartás.
- A gyermekek fejlesztése egyéni bánásmóddal, felzárkóztatás, tehetséggondozás módszerével, törődéssel.
- Feltárni azokat a körülményeket, amelyek óvodásainkat hátrányosan érintik, illetve veszélyeztetik.

A feltárás feladatai:

- A veszélyeztetettség, hátrányos helyzet tüneteinek felismerése, a problémák feljegyzése.
- A tünetek okainak megkeresése, családlátogatás, védőnői hálózattal kapcsolatfelvétel
- A gyermek veszélyeztetettségének, illetve hátrányos helyzetének megállapítása, a törvényi előírások alapján.

Az óvodaigazgató gyermekvédelmi feladata:

- a közoktatási törvény módosítása 54. § (1) bekezdésében fő feladatává teszi a gyermekek mindenek felett álló érdekeinek érvényesítését és az érvényesülés ellenőrzését;
- felel a pedagógiai munkáért, az intézmény ellenőrzési, mérési, értékelési és minőségirányítási rendszerének működéséért,
- a gyermekvédelmi feladatok megszervezéséért és ellátásáért;
- a nevelőmunka egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséért;
- a gyermekbalesetek megelőzéséért;
- a gyermekek rendszeres egészségügyi vizsgálatának megszervezéséért.
- kapcsolatot tart a konkrét esetekben a nevelési tanácsadóval, a gyámhatósággal, a pártfogókkal, nevelőszülői felügyelőkkel, rendőrséggel, a családokkal foglalkozó szakemberekkel;
- figyelemmel kíséri a gyermekvédelemmel kapcsolatos jogszabályok változását, a helyi önkormányzat kapcsolódó rendeleteit;
- fontos feladata, hogy segítse és szorgalmazza a veszélyeztetettség, a hátrányos helyzet kritériumainak intézményi szintű megállapítását;
- az intézményben jól látható helyen közzé teszi a gyermekvédelmi feladatokat ellátó intézmények címét, telefonszámát;
- tagja a gyermekjóléti szolgálat által működtetett települési észlelő és jelzőrendszernek (jelző-team), melynek havonként tartott esetmegbeszélésein részt vesz.
- krízis helyzetben kezdeményezheti a team soron kívüli összehívását;

- köteles jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén. A jelzést írásban esetésszelő lapon történik, közvetlenül a gyermekjóléti megbízottnak;

Az óvodapedagógusok feladatai:

- saját csoportjuk gyermekeinek figyelemmel kísérése az alábbi szempontok alapján:
- a gyermek viselkedése, magatartása játék során;
- a gyermek környezetéhez való viszonya;
- öltözeke, ápoltsága;
- egyésszégi állapota;
- étkezésí szokásai;
- tápláltsága.
- Bármely fenti szempontban bekövetkező negatív változás jelzés értékű lehet a gyermek családjában, környezetében lévő esetleges problémákra. Elsődlegesén a családdal próbálja megbeszélni, feltárni a problémát, szociális érzékenységet előtérbe helyezve, tapintatosan.

Sikertelenség esetén a feladata, hogy jelzéssel éljen a gyermekvédelmi felelős felé.

- Az óvónő felméri a csoportjában lévő gyermekek közül a hátrányos helyzetű, illetve veszélyeztetett gyermekeket.
- Felderítő tevékenysége érdekében családlátogatásokat végez.

Óvodai szociális segítő tevékenysége az óvodában

Az óvodai szociális segítő a köznevelési-közüktatási intézményekkel rendszeresen kapcsolatot tart.

Segítő tevékenysége az óvodában:

- az elsődleges prevenció elősegítése,
- az észlelő-és jelzőrendszer működésének segítése,
- a veszélyeztetettség megelőzésében és megszüntetésében való segítségnyújtás,
- gyermekvédelmi feladatok ellátása,
- a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek helyzetét javító szolgáltatások nyújtása, közvetítése személyiségfejlődésük támogatása, képességeikben rejlő lehetőségeik kihasználása érdekében.
- esetmegbeszélések, intézményen belüli belső képzések szervezése
- tanácsadás
- csoportban végzett tevékenységek

A hátrányok felszámolásából adódó feladatok:

- Induló hátrányok csökkentése, egészségvédő, mentálhigiénés programok szervezése.
- A szülők segítése, a szülői szerep eredményesebb betöltéséhez.
- A gyermekek szociális helyzetének lehetőség szerinti javítása.
- Segítő szakemberek igénybevétele, a problémák jellegének megfelelően.
- Együttműködés konkrét esetekben a segítőkkel (Családsegítő és Gyermejjóléti Szolgálat, Pedagógiai Szakmai- és Szakszolgáltató Központ, Szakértői Bizottság, Gyámhivatal).
- Egészségügyi szűrővizsgálatok elvégzésének segítése minden, illetve speciális probléma esetén az arra rászoruló gyermek esetében (a gyermek fejlődésének nyomon követése, regisztrálása, szükség esetén szakorvosi - szemészet, fülészet, ortopédia - vizsgálatának) kezdeményezése.
- - Gyermekorvosi, védőnői tanácsadás rendszeres elvégzése (a szülők számára az együttműködő partnerekkel kialakított közös programok).
- - Gyermejjóléti szolgáltatások kezdeményezése illetve szervezése (ruhák, játékok, könyvek gyűjtése, adományozása, kölcsönzése; kirándulások, rendezvények látogatása).
- - A szociális ellátórendszerrel való aktív együttműködés (egyetlen gyermek se maradjon ki az óvodából a családi háttere miatt)

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról sz. 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) 17. § (1) bekezdésében konkrétan meghatározásra kerültek azok a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó **intézmények, szervek és személyek, akik a gyermek veszélyeztetettségének észlelése esetén jogszabályi kötelezettségüknek** fogva:

jelzéssel kell eljelenek a család- és gyermejjóléti szolgálat felé;

a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén **a gyermekvédelmi gondoskodás keretebe tartozó hatósági intézkedést** kell kezdeményezniük;

- egymás felé **együttműködési és tájékoztatási kötelezettséggel** rendelkeznek.

A köznevelési es szakképző intézményben feladatokat ellátó pedagógust, illetőleg a nevelő es oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottat ugyanazok a gyermekvédelemi észlelő- es jelzőrendszer működésével összefüggő jogszabályi kötelezettségek terhelik.

Ha a gyermek veszélyeztetettségét a köznevelési, szakképző intézmény szakembere észleli, az intézmény igazgatója az arról való tudomásszerzést követően megküldi a jelzést a gyermek lakó-, illetve tartózkodási helye szerint illetékes család- es gyermekjóléti szolgálatnak - vagy amennyiben a jelzőnek tudomása van arról, hogy a gyermekkel kapcsolatos gyermekvédelmi hatósági intézkedés van folyamatban, az illetékes család- es gyermekjóléti központnak.

- **Amennyiben életveszély, testi épséget veszélyeztető tényező nem áll fenn, a jelzést** legkésőbb a veszélyeztetettség észlelésétől számított **3 munkanapon belüli** szakszerűsége megtenni.

Ha a köznevelési, szakképző intézmény szakembere a gyermek bántalmazására, súlyos elhanyagolására vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállására, illetve a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartásra utaló körülményt észlel, a gyermek védelmében szükséges gyermekvédelemi hatósági eljárás kezdeményezése mellett, haladéktalanul jeleznie szakszerűsége a család- es gyermekjóléti szolgálat fele is. Ez esetben a jelzés az idővesztés elkerülése érdekében történhet szóban vagy személyesen, azonban a jelzést később írásban is meg kell tenni.

Együtműködések kialakítása az óvodán kívüli szervezetekkel:

- - Gyermekjóléti, családsegítő szolgálat (hiányzások minimalizálása, beiratkozás támogatása, szülők erőforrásainak feltárása)
- - Védőnői hálózat (a gyermekek óvodai beiratásának támogatása; korai képességgondozással kapcsolatos tanácsadás)
- - Szakmai szolgáltatók (konzultációk a gyermek fejlődéséről, szolgáltatások biztosításának megtervezése és biztosítása)

5. A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések:

Azok a nevelési feladatok, tevékenységek, amelyek biztosítják a gyermek személyiségének fejlődését, közösségi életre történő felkészítését, a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztését, fejlődésének segítségét.

A 2011 évi CXCV. törvény a Nemzeti köznevelésről.

4.§ (13.) Kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló:

a) különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:

aa) sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,

ab) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,

ac) kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,

b) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló,

(14.) Kiemelten tehetséges gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség

5.1. Sajátos nevelési igényű gyermek integrált nevelése

A sajátos nevelésű gyermeknek joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. Intézményünkben a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése, óvodai csoportban, a többi gyermekkel együtt történik. Sajátos nevelési igényű gyermek az, aki a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján: testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista, vagy több tünet együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, a megismerő funkciók, vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető tartós és súlyos rendellenességgel küzd. Ezek a gyermekek: a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Székhelyintézménye, Vármegyei Szakértői Bizottság szakértői véleménye alapján kapnak egyéni fejlesztést, gondozást intézményünkben. Az egyéni foglalkozások keretében segíti az óvónő a gyermek felzárkóztatását a többiekhez. Óvodánkban minden olyan sajátos nevelési igényű, vagy magatartási problémákkal küzdő gyermeknek helyet adunk, aki a többi gyermekkel együtt nevelhető.

Az alapító okiratunkban meghatározott sajátos nevelési igényű gyermekek (enyhe értelmi-, érzékszervi-, testi-, beszéd fogyatékoság, egyéb pszichés fejlődési zavar, a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének súlyos, illetve tartós és súlyos rendellenessége) óvodai nevelését ellátó intézmény vagyunk.

E program a az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012.(XII.17.) Korm. rendelet, a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvéről szóló 32/2012. (X.8.) EMMI rendelet, valamint a helyi óvodai pedagógiai programmal összhangban, azok szempontjainak figyelembe vételével készült.

Nevelőmunkánk során a sajátos nevelési igényű gyerekeknél is az óvodai nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszünk, szem előtt tartva az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség biztosításának elveit és feladatait. Célunk, hogy a nevelés hatására a sajátos nevelési igényű gyermekek alkalmazkodó készsége, akaratereje, önállósága, érzelmi élete és együttműködő képessége fejlődjön.

2.2.A PROGRAM CÉLJA

Célunk, hogy a Pedagógiai Programban foglaltak és a sajátos nevelési igény összhangba kerüljenek. Ennek biztosítását szolgálja, hogy elvárásaink igazodnak a gyermekek fejlődési üteméhez. Törekszünk arra, hogy a gyermekek fejlesztése a megfelelő területeken valósuljon meg, és a gyermekek számára a fejlesztés ne legyen túlterhelő. A rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő terápiák programjai az óvodák nevelési programjainak tartalmi elemeivé válnak. A fejlesztés módját minden esetben a gyermekek egyéni állapota, szükségletei határozzák meg.

Sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésének általános elvei

- Az óvodai nevelés a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik.
- A nevelés hatására a sérülés arányában a sajátos nevelési igényű kisgyermeknél is fejlődnie kell az alkalmazkodó készségnek, az akarat erőnek, az önállóságra törekvésnek, az együttműködésnek.
- A napirend során mindig csak annyi segítséget kap a gyermek, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.
- A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása és a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte biztosítja a célok megvalósítását.

- Mivel a fejlődés során a különböző funkciók fejlődését sok tényező befolyásolja, módosítja, keressük annak a lehetőségeit, hogy a speciális szakemberek valamint az óvodapedagógusok által végzett fejlesztő foglalkozások mellett, **a közösségben szervezett tevékenységekben és a szabad játékban**, az óvodai csoportokban, a különböző tevékenységi formákban a gyermekeknek minél több lehetőségük legyen a személyiségfejlődésre.
- Fejlesztőtevékenységünk során nagy figyelmet fordítunk arra, hogy lehetőleg minél több sikerélménnyel, pozitív elfogadással találkozzon a sérült gyermek.
- Alternatív lehetőségeket biztosítunk a tevékenységek megválasztásában, melyekben személyiségük kiteljesedhet.
- Mindezeket szem előtt tartva a sokoldalú tapasztalatszerzésre és a többszöri visszatérő gyakorlásra fektetjük a hangsúlyt.
- Törekszünk a gyermekközpontú, szeretetteljes, családias óvodai légkör kialakítására, amelyben a gyermekeket egyéni képességeik szerint neveljük, fejlesztjük
- A sajátos nevelésű igényű gyerekek különbözőek, egyediek, ezért sajátos nevelési megközelítést fokozottabb egyéni bánásmódot igényelnek.
- A szülőkkel való fokozottabb együttműködés kialakításának fontossága.
- A pedagógusnak értő figyelemmel kell feléjük fordulnia.
- A sajátos nevelésű igényű gyerekeknek, önmaguknak is kell cselekedniük önmagukért. A pedagógus a szükséges feltételek megteremtésében segíthet

Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve

- A sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl,
- Fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg,
- Az elvárások igazodjanak az adott gyermek fejlődésének üteméhez,
- A rehabilitációs célú fejlesztő terápiák programjai váljanak az óvodák nevelési programjainak tartalmi elemeivé.

Célunk:

- A sajátos nevelési igényű gyermek önmagához viszonyított fejlődésének biztosítása ép gyermekcsoport közösségben, pozitív ráhatásokra építve
- Az ép gyermekek esetében: az ember, mint érték megtapasztalása, a „mással” szembeni tolerancia és segítő szándék belsővé tétele

- A gyermekek fejlődéséhez alapvetően szükséges érzelmi biztonság megteremtése és megtartása
- Optimális körülmények biztosítása a folyamatos fejlődéshez
- A speciális nevelési szükségletekhez, életkori sajátosságokhoz igazodó segítség adása annak érdekében, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek az átlagos képességű gyermekekhez minél jobban közelítő személyiséggé váljanak.

Feladataink:

- Befogadó, másságot elfogadó környezet biztosítása
- Különleges gondozást igénylő gyermekek ellátása
- A fokozott érzelmi igények kielégítése
- A sérülés mértékétől függő alkalmazkodó képesség, akaraterő, önállóság, együttműködő készség kialakítása
- A szokásostól eltérő fejlesztő eljárások alkalmazása
- A képességek egyenetlenségéhez igazodó, sérülés-specifikus egyéni fejlesztés, különös tekintettel a kompenzációra
- Az értelmi képességek korrekciója az egész személyiség fejlődése érdekében
- Egyéni fejlesztési terv kidolgozása a szakértői vélemény alapján
- A sajátos nevelési igényű gyermekeknél a jobb teljesítményt mutató területek felismerése, gondozása, megerősítése a harmonikus pszichés fejlődés érdekében
- Kapcsolattartás a szülőkkel, pedagógusokkal, szakszolgálatokkal

A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK SÉRÜLÉSSPECIFIKUS FEJLESZTÉSÉNEK ELVEI, FELADATAI AZ ÓVODAI NEVELÉS SORÁN

Óvodánk abban az esetben vállalja fel a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését, amennyiben – az előzetes Egységes Pedagógiai Szakmai és Szakszolgálati vizsgálat véleménye alapján – a Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság a sajátos nevelési igényt és az integrálhatóságot megállapítja.

- enyhe értelmi fogyatékos,
- érzékszervi (de nem vak és siket),
- mozgásszervi fogyatékos
- beszédfogyatékos,

- pszichés fejlődés zavarai (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavar)
- autizmus spektrumzavar

Az óvodapedagógusok ez irányú fejlesztő munkáját segítik:

- logopédus,
- gyógypedagógus,
- fejlesztő óvodapedagógus,
- Egységes Pedagógiai Szakmai és Szakszolgálat,
- Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság.

A szakértői véleményekben meghatározott speciális szakembereket intézmény igazgató biztosítja.

MOZGÁSSZERVI FOGYATÉKOS GYERMEK

A mozgásszervi fogyatékos gyermek óvodai nevelése során figyelmet fordítunk az egyénre szabott eszközök használatának megismertetésére.

Intézményünkben mindig szem előtt tartjuk az önállóságra nevelés alapelveit.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A család megismerése az óvodába lépés előtt.
- A „fogadó” környezet (gyermekek, szülői közösség) felkészítése az integrációra
- Az adott gyermek megismerése, elsősorban erősségei, pozitívumai, illetve szükségletei a személyiség egészét érintően a fejlesztés meghatározásához, a káros mozgásformák, tevékenységek kiküszöböléséhez.
- Szoros együttműködés a segítő szakemberekkel. (szakorvos, szomatopedagógus, HRG szakember, gyógytornász)
- A csoportszoba kialakításánál figyelembe veszi a mozgáskorlátozott gyermek egyéni sajátosságait, akadálymentes környezetet biztosít
- Szabályokhoz való alkalmazkodás elvárása, reális követelések megfogalmazása, diszkrét segítségadás.
- A játéktevékenység támogatása, a közös játékokba való bevonás.
- Sokirányú tapasztalatszerzés elősegítése, cselekvéssel szerzett ismeretek nyújtása, érzékszervi csatornák használása.

- Helyes testtartás alakítása, szimmetrikus mozgásokra törekvés.

A gyermekek tevékenységei:

- Részvétel az óvodai élet különböző tevékenységeiben.
- Aktív részvétel a különböző típusú játékokban.
- Részvétel a speciális fejlesztésekben.
- Önellátás, önkiszolgálás.

A LÁTÁSSÉRÜLT GYERMEK

A látássérült gyermek esetében segítjük a közös játékban való részvételt, a közösséghez való alkalmazkodást, a viselkedési formák megtanulását, a közösség előtti szereplést.

A pedagógusok célja az önkiszolgálás megtanítása, a tárgyak és helyük megismertetése, a rendszeretet, a higiéne, különösen a szem és a kéz tisztán tartása.

Óvodapedagógus feladatai:

- A közösséghez való alkalmazkodás, a viselkedési formák megtanulásának elősegítése.
- Önkiszolgálás terén életkorának és sérültségének mértéke szerinti önállóságra nevelés.
- A tárgyak és helyük megismertetése, környezetük valósághű megismerése.
- Megfelelő játék, játékidő, játékeszközök biztosítása.
- Biztonságos téri tájékozódás kialakítása.
- A rendszeretet, a higiéne, különösen a szem és kéz tisztán tartása.
- Látássérült gyermeknél: az ép érzékszervek aktivizálásával a hallás, tapintás, szaglás, íz érzékelés, mozgás- ritmus, tájékozódási képesség intenzív fejlesztése.
- Alig látó gyermeknél különösen: a látásmaradványok megőrzése.
- Az egyéni fejlesztésekhez speciális szakemberek (szakirányú gyógypedagógus) segítségének igénybevétele

A gyermek tevékenységei:

- A közösségi élet, óvodai tevékenységeknek aktív részese, a többi gyermekhez hasonlóan, ami segíti a szocializációban, érzelmi életének, képességeinek fejlődésében.

- A játék különböző fajtái, ami tág lehetőséget ad a hallás, tapintás, szaglás, íz érzékelés, mozgás- ritmus, tájékozódási képesség intenzív fejlesztésére. Fejlődnek az értelmi képességek: bővül a gyerek szókincse, tartósabbá válik figyelme, emlékezete, szélesedik érdeklődése, gazdagodik érzelmi világa.
- Mozgás - kiemelten fontos a testkultúra kialakításában, tartáshibák megelőzésében, helyes testtartás megtanításában.
- Az óvodai nevelés során mindvégig figyelembe kell venni a látássérült gyermek fizikai terhelhetőségének korlátait, különös tekintettel az adott szembetegségre.

A HALLÁSSÉRÜLT GYERMEK

A nagyothalló kisgyermek óvodai fejlesztésében hangsúlyt kap a nyelvi kommunikáció megindítása, a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése, a beszédértés, a szókincsfejlesztés, a szintaktikai (mondattani) elemek nyelvhasználatba építése, a beszédérthetőség folyamatos javítása, melynek eredményeként a nagyothalló gyermekek különböző mértékben közelítik meg a halló társak nyelvi teljesítményét.

Óvodapedagógus feladatai:

- A gyermek nyelvi szintjének megismerése.
- Beszélő környezetben gazdagabb beszédpélda biztosítása.
- Verbális kommunikáció ösztönzése.
- Beszédértés, beszédészlelés fejlesztése.
- Egyéni haladás ütemének biztosítása.
- Aktív szókincs fokozatos bővítése.
- Szóbeli közlések, utasítások gyakoribb megismétlése, esetleg átfogalmazása, rá- ill. bemutatás a könnyebb érthetőség kedvéért.
- Hosszabb idő biztosítása a szokások kialakítására.
- Sok vizuális szemléltetés biztosítása. (mesekép sor, fénykép, rajz, tárgy)
- A test érzékleteinek többszintű bevonása a megismerés és tapasztalatszerzés körébe. (pl. mozdulatokkal, mozgássorokkal kísérhető gyermekdalok, versek, énekek, mondókák, tapintós játékok)
- Pozitív énkép, önértékelés, önbizalom alakítása olyan feladatok adásával, melyben a nagyothalló gyermek is jó eredményeket, sikereket érhet el.

- Szakirányú gyógypedagógus, logopédus igénybe vétele az egyéni fejlesztésekhez.

A gyermek tevékenységei:

- Egyéni képességei függvényében - aktívan részt vesz a mindennapok tevékenységeiben, követi a napirendet; ez elősegíti szocializációját, fejleszti képességeit, kedvezően hat érzelmi életére.
- Ismerkedik az őt körülvevő világgal, részt vesz különböző játékfajtákban, kihasználva a látás, tapintás finomabb érzékleit.
- Játéka, és mindennapos tevékenységei során tapasztalatokat felnőttekkel és gyermekekkel való társas és nyelvi interakciók terén.
- különböző élethelyzetekben gyakorolja a társas és csoportos együttműködést, az alkalmazkodást.
- Az eredményes fejlesztés érdekében, fontos a család bekapcsolása a kommunikáció-fejlesztés rendszerébe.

AZ ENYHÉN ÉRTELMI FOGYATÉKOS GYERMEK

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében fontosnak tartjuk az integrált nevelést, a nem fogyatékos gyermekekkel történő együttnevelést. Az integrált nevelés nagymértékben elősegíti az enyhén értelmi fogyatékos gyermek társakkal való együttműködését, a kommunikáció fejlődését.

Ezeket segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a sajátos nevelési igényű gyermek a kortárs csoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében gondoskodunk a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

A fejlesztés tervezéséhez elengedhetetlen a gyermek erősségeinek, gyengeségeinek feltérképezése. Szükséges a teendők konkrét meghatározása, hogy az alábbi területeken vannak-e elmaradások. Az önkiszolgálás, a kommunikáció, az önirányítás (feladatmegoldás, segítségkérés, kezdeményezés), a mindennapi tevékenységek, a közösségi élethez szükséges készségek (a másik érzéseinek felismerése, együttműködés, a viselkedés szabályozásának készsége), a közösség nyújtotta lehetőségek kihasználása; az egészség és biztonság megőrzése, a tanulási képesség (elsősorban olyan alapkészségek tekintetében, amelyek megalapozzák az iskolai tanulást), a szabadidős tevékenységek, a munkavégzés területén.

Óvodapedagógus feladatai:

- A személyiség harmonikus fejlődésének biztosítása.
- Az alapmozgások kialakulásának, fejlődésének elősegítése: a mozgáskoordináció (nagy- és finommotorika), a testséma és a percepció (érzékelés, észlelés) fejlesztésének területén egymással párhuzamosan, egymást kiegészítve történjen.
- A minimális kontaktus, kooperációs készség, a nonverbális és verbális kommunikáció fejlődésének segítése.
- Kellő idő, alkalom biztosítása a beszédindításra, a beszédmegértés fejlesztésére, az aktív szókincs bővítésére, a grammatikai rendszer kiépítésére.
- Az alapvető önkiszolgálási szokások kialakulásának megsegítése.
- Az adekvát játékhasználat elsajátítására lehetőségek biztosítása.
- A kognitív funkciók fejlődési lehetőségének megteremtése: észlelés, megfigyelőképesség, figyelem, emlékezet, gondolkodás.
- Együttműködés a speciális szakemberekkel (logopédus, gyógypedagógus)

A gyermek tevékenységei:

- Részvétel a közös tevékenység végzésében.
- Részvétel a fejlődést elősegítő játékos tevékenységekben.
- Részvétel a differenciált foglalkoztatásban a gyógypedagógus, logopédus, fejlesztő pedagógus segítségével.

A BESZÉDFOGYATÉKOS GYERMEK

A beszéd fogyatékos gyermekek fejlesztéséhez az anyanyelvi nevelést állítjuk középpontba.

A fejlesztés az anyanyelvi nevelést középpontba állító, speciális terápiákat alkalmazó intenzív, komplex nevelési környezetben valósulhat meg. A sérült beszédfejlődés, beszédzavar nagyban befolyásolja a gondolkodás és az ismeretszerzés minőségét, aminek következménye lehet az egyenetlen értelmi fejlődés és a diszharmonikus személyiség, mely indokoltá teszi a szakszerű, személyre szabott segítségnyújtást.

Az óvodai nevelés során az anyanyelvi nevelés, a mozgás, a kommunikáció, illetve a vizuomotoros koordinációs készség fejlesztése, a speciális terápiák alkalmazása (dislexia-prevenció, grafomotoros fejlesztés stb.) segíti az iskolába lépéshez szükséges fejlettség elérésében.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Gazdag nyelvi környezet biztosítása.
- Önbizalom erősítése.
- Tájékozódás a gyermek beszédállapotáról.
- A gyermekhez intézett közlései csökkentett beszédtempóban hangozzanak el.
- Egyéni haladás ütemének biztosítása.
- A kifejezési formák spontán megnyilatkozásainak elfogadása.
- A gyermek kommunikációs képességének fejlesztése.
- Nyelvi zavarok fejlesztése.
- Beszédértés fejlesztése, beszédészlelés fejlesztése.
- Artikulációfejlesztés előkészítése.
- Mozgás – ritmus - beszéd összerendezésének fejlesztése.
- Mozgásfejlesztés- testtudat kialakítás, téri tájékozódás, mozgáskoordináció, nagymozgások és finommotorika, lateralizáció fejlesztése.
- Együttműködés a speciális szakemberekkel (logopédus, gyógypedagógus)

A gyermek tevékenységei:

- Játékos ismeretszerzés.
- Természeti, tárgyi, emberi környezetben történő tájékozódás, eligazodás közvetlen tapasztalatai alapján.
- Dalok, mondókák elsajátítása járással, mozgással kísérve.
- Bábozás fejlesztő hatásának kihasználása.
- Önkiszolgálás tevékenységében domináns kéz
- Ceruzafogás, vonalvezetés, vizuális megjelenítés gyakorlása.

A FEJLŐDÉS EGYÉB PSZICHÉS ZAVARÁVAL (SÚLYOS TANULÁSI, FIGYELEM-VAGY MAGATARTÁSSZABÁLYOZÁS ZAVARRAL) KÜZDŐ GYERMEK

Autizmus spektrumzavarral küzdő

Kevert specifikus fejlődési zavar

A pervazív (az egész személyiségre fejlődését befolyásoló, átható) fejlődési zavarral élő gyermeknél a tünetek változatosak, mennyiségileg és minőségileg egyaránt különböző mértékben jelentkeznek, illetve a fejlődés során is változnak, alakulnak. Az autizmus

egyértelmű diagnosztizálása hosszú folyamat, ezért az óvodai nevelés során jellegzetes magatartásformák figyelhetők meg, mely szakember együttműködését kívánja.

Az autizmus spektrum zavarral élő gyermek óvodai nevelésének célja az elemi adaptív viselkedések kialakítása.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A szociális, készségek fejlesztése - rugalmas viselkedésszervezés megalapozása, tanítása, önismeret, énkép kialakítása.
- Kommunikációs készségek fejlesztése, különösen a természetes élethelyzetekre.
- A pervazív fejlődési zavarban szenvedő kisgyermek normál fejlődésmenettől jelentősen eltérő játékfejlődésének figyelembe vétele.
- Egyénre szabott környezet- és eszközrendszer tervezése, alakítása ki úgy, hogy a tárgyi környezet megfelelő felépítése, áttekinthetősége vizuális támpontokkal szolgáljon a gyermeknek.
- Sokoldalú tevékenykedtetés, tapasztalatszerzés lehetőségének biztosítása.
- A gyermeknek számára rövid, pontosan megfogalmazott, személyre szóló utasítások adása. Pozitív változások létrehozására való törekvés a megismerő tevékenységekben, a kommunikációban, a szociális kapcsolatok szervezésében, ezáltal az egész személyiség fejlődésében.
- A gyermek környezetébe való beilleszkedésének elősegítése.
- Együttműködés a speciális szakemberekkel a sérülés fokának megfelelően.

A gyermek tevékenységei:

- Adaptált környezetben, elsősorban vizuális információk alapján követi az óvodai napirendet, egyéni képességeinek megfelelően vesz részt a tevékenységekben.
- Játéka során ismerkedik a tárgyak, eszközök tulajdonságaival, egymáshoz való viszonyaikkal, működésükkel, mozgásformákkal.
- Egyéni helyzetekben tanulja a játéktevékenységeket és a játékeszközök használatát, később egyre csökkenő mennyiségű segítséggel végez önálló vagy páros tevékenységeket.
- Egyéni képességeinek megfelelően részt vesz társas helyzetekben, elsajátítja a csoport életének elemei szabályait, szokásait.
- Próbálkozik kommunikációs eszközeinek szociális alkalmazásával.

Egyéb pszichés fejlődés zavarai

A pszichés fejlődés zavara nem egységes diagnózis, többféle egymástól igen eltérő probléma gyűjtőneve.

Az óvodában a pszichés fejlődési zavarainak jelentős hányadát a magatartás-, viselkedés- és beilleszkedési zavarokkal küzdő gyermekek teszik ki, nagyon ritkán előforduló szociális funkciózavar a mutizmus. Az óvoda legfontosabb feladata a magatartás-, viselkedés- és beilleszkedési zavarokkal küzdő gyermekek az esetében a szocializáció, mivel a gyermekek környezetükbe való beilleszkedése akadályozott, állandó konfliktusba kerülhetnek az óvoda szabályrendszerével, és társas viszonyaikban zavar keletkezhet. A mutizmus esetében szociális szorongás, túlérzékenység miatt nehezített az új kapcsolatok kialakítása.

A sikeres alkalmazkodáshoz a gyermekeknek el kell érniük egy bizonyos szocializációs szintet, azaz képesnek kell lenniük társas kapcsolatok kialakítására, a gyermekcsoportba való beilleszkedésre.

A súlyos beilleszkedési és magatartási zavarok hátterében részképesség zavarok, hiperkinetikus (kórosan felfokozott mozgástevékenység) vagy kóros aktivitászavar és/vagy figyelemzavar, a teljesítmények eléréséhez szükséges pszichikus funkciók kialakulatlansága, fejletlensége vagy mindezek halmozódása áll.

Egységes jellemző jegyek nem határozhatók meg. Az egyes állapotok, tünetek a funkciógyengeségtől a személyiség komplex zavaráig, a teljes funkcióképtelenségig terjedhetnek.

A pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek esetében fontos feladat óvodánkban a kommunikációs, a kognitív, és az emocionális-szociális képességek fejlesztése, a részképesség-zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója.

Az óvodapedagógus feladata:

- A sérülés alapsajátosságaiából, a problémával küzdő gyermek komplex megismerése, a pedagógiai korrekció lehetséges módszereinek megválasztása érdekében.
- A gyógypedagógussal és egyéb segítő szakemberekkel, szülőkkel való együttműködés, állandó kapcsolat.
- A differenciálás elméletének ismerete és gyakorlatának alkalmazása.
- A gyermek tanulási, figyelmi és fegyelmi teherbíró képességének figyelemmel kísérése.

- A hiperkinetikus kisgyermek esetében elegendő mozgást kell biztosítani.
- A szabályok, határok nagyon pontos meghúzása, és annak következetes betartása is.
- Minden lehetséges szituációban választási lehetőség hagyása, hogy a gyermek érezze a döntések következményeit, és érezze a bizalmat is.
- Figyelemzavaros gyermeknél rövid utasítás adása, az utasítás indoklása.
- A magatartás-zavaros gyermekekkel szemben a türelem.
- A mutizmussal küzdő gyermek esetében a szorongás oldása.
- A gyermek állandó és azonnali megerősítése, mert ez motiválja majd a gyermeket a további változásra.
- Körültekintő a csoport tevékenységeinek szervezése, az eszközök kiválasztása, feladatszervezés, egyéni értékelés.
- A gyermekcsoport felkészítése a problémával küzdő gyermek fogadására

A gyermek tevékenységei:

- Aktív részvétel a különböző típusú játékokban, tevékenységekben, a szabad játékban.
- Játék, hogy a gyermekek kijátszhassák magukból a problémáikat, elmesélhessék élményeiket.
- Az anyanyelvi játékok és drámajátékok, hogy a gyermekek könnyebben megtanulják értelmezni a felnőttek és a társaik metakommunikációs jelzéseit, segítsék a szocializációt. A mutizmus esetében kedvet ébreszthet a beszédhez.
- A zene, ritmus, hogy örömet keltsen, oldja a feszültséget.
- Az énekes játékok, hogy sikerélményt biztosítson azoknál is, akik más játékban alárendelt szerepet kapnak és fejlesszék a gyermekek szabálytudatát.
- Az alkotó tevékenységek, hogy teret biztosítsanak az érzések, gondolatok kifejezésére. A szorongó, visszahúzódó gyermekeknél a rajzolás, festés, szobrászkodás terápiás eszköz is lehet. A hiperaktív gyermekeknél állva rajzolás (pl. a szekrények nagy felületére csomagolópapírt ragaszthatunk). Lényeg, hogy a gyermekek minél nagyobb felületen élhessék meg a rajzmozgást. Spontán mozgáslehetőség biztosítása - a kellő intenzitású és játékban gazdag testmozgás hozzájárul a gyermekek személyiségének differenciált fejlesztéséhez.
- A környezeti nevelés során a gyermekek megfigyeléseiket, tapasztalataikat szóban is kifejezhetik, ami segíti a kommunikációs készség fejlesztését.

Intézményünkben alkalmazott módszerek:

- projekt módszer
- differenciált képességfejlesztés
- tehetség gondozás

A módszerek egyéni, kis-és nagycsoportos formában is megjelennek. A fejlesztéshez használt eszközök az intézményünkben megtalálható, folyamatosan bővülő eszköztárból kerülnek kiválasztásra a sajátos nevelési igényhez igazodóan.

Ilyenek többek között az egyensúlyérzék fejlesztő eszközök (gymkit, egyensúlyozó henger, mini trampolin, egyensúlyozó híd, ugráló labda stb.), egyéb készségfejlesztő eszközök (mágneses kirakótábla, logico, puzzle, finger quiz, klippklapp, lego, abakus stb.)

A FEJLŐDÉS VÁRHATÓ EREDMÉNYEI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉN:

A gyermek megfigyelésen alapuló kezdeti állapotához képest a sérülés specifikumának függvényében:

- a sajátos nevelési igényű gyerekek akaratereje, önállóságra törekvése fejlődjön,
- egészséges énképük, önbizalmuk megalapozódjon,
- kommunikációs technikájuk, együttműködési készségük fejlődjön,
- képesekké váljanak a közösségbe való beilleszkedésre,
- a fejlettebb területeken képességeik tovább fejlődjenek,
- hiányos képességeik kezelésére speciális technikák és eszközök használatát ismerjék meg,
- a közösségben minden gyerek alkalmazkodó készsége, toleranciája, empátiája fejlődjön az együttnevelés során.

BTMN-es gyermek

Az átlagtól eltérő gyermekek fejlődéséhez vezető széles út felkínálása. A beilleszkedési és tanulási nehézséggel, magatartási zavarral küzdő BTMN-es gyermek differenciált fejlesztése, fejlődésének elősegítése, megfelelő szakemberek közreműködésével hathatós segítség nyújtása. A differenciált fejlesztés, foglalkoztatás operatív megvalósítása.

Nevelő-fejlesztő munkánk során az egyéni képességre, tehetségre, fejlődési ütemre és szociokulturális háttérre építünk. Gyógypedagógusi fejlesztést biztosítunk.

Biztosítjuk az iskolába lépéshez szükséges érési folyamat fejlődését.

A gyermekek fejlettségi szintjének megállapítása.

A következő fejlettségi szintre való eljuttatás megtervezése.

A részképességek és az ismeretek hiányosságának pótlásához a feltételek biztosítása, a tapasztalatok, elsajátított ismeretek gyakorlása, megerősítése.

A gyakorláshoz, elmélyítéséhez szükséges idő, lehetőség és eszközök biztosítása.

A gyermek pozitív értékelése, megerősítése a fejlesztés során.

5.2. Halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek nevelése

A Sátoraljaújhelyi Hétszínvirág Óvoda Szlovák és Német Nemzetiségi Óvoda, Bölcsőde, a gyermekek esélyegyenlősége, valamint a gyermekekkel kapcsolatos egyenlő bánásmód érdekében megvalósítandó programját , a következőket figyelembe véve szervezi meg.

- Sátoraljaújhely Város önkormányzata, Helyi Esélyegyenlőségi Program
- az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvényt, mely rögzíti, hogy minden embernek joga van ahhoz, hogy egyenlő méltóságú személyként élhessen, valamint
- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről az esélyegyenlőséget, valamint egyenlő bánásmódot érintő végrehajtási rendelkezései, továbbá a
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendeletet 173. §

Városunkban a 90-es évektől egyre több lett az elszegényedő család és egyre nőtt a munkanélküliek száma, mai napig is folytatódik a differenciálódás az egyes rétegeken belül. Intézményünk ezért 2007-2015-ig pályázati támogatással Integrációs Prevenációs Programot végzett a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatása érdekében. Jelenleg is a legkülönbözőbb szociokulturális háttérrel rendelkező gyermekek érkeznek hozzánk. Intézményünk 425 férőhelyes és ebből átlagosan 20-45% halmozottan hátrányos helyzetű, és 10-25% -ig a hátrányos helyzetű gyermek. Ebből adódóan továbbra is fontosnak tartjuk a preventív, fejlesztő, felzárkóztató, tehetséggondozó munka folytatását a törvény értelmében Óvoda fejlesztő program néven.

Az óvodai fejlesztő program nem jelent külön programot az óvoda munkájában, hiszen a hatályos jogszabályok figyelembe vételével az Óvodai nevelés országos alapprogramja alapján Pedagógiai Programunkra épül:

- A Nagy Jenőné: „ÓVODAI NEVELÉS A MŰVÉSZETEK ESZKÖZEIVEL”.
Akkreditált, alternatív programja, mely kiegészül
 - SNI gyermekek fejlesztőprogramjával
 - A” Nevetni, felfedezni, csodálkozni” című nemzetiségi programmal
 - A Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodai fejlesztőprogramjával

Az óvodai fejlesztő program célja

1. Az óvoda körzetében élő valamennyi 3-7 éves HHH gyermek rendszeresen járjon óvodába, ahol megfelelő minőségű óvodai fejlesztő munkával biztosítjuk:

- esélyegyenlőségének növelését,
- hátrányok csökkentését,
- egyéni szükségleteiknek megfelelő speciális fejlesztését,
- az iskolai életmódra való felkészítését

2. Együttműködő partneri kapcsolat kiépítése –

- a szülői házzal,
- a Gyermejjóléti és Családsegítő Szolgálattal,
- Szakmai és Szakszolgálatokkal,
- Általános Iskolákkal,
- Kisebbségi Önkormányzattal,
- Civilszervezetekkel

– annak érdekében, hogy a gyermekek sokoldalú fejlesztése, szociális támogatása sikeresen valósuljon meg.

A célok elérése érdekében a Pedagógiai Programunk cél, feladat és tevékenységrendszerét használjuk.

A Pedagógiai Programot kiegészítő óvodai fejlesztő program megszervezése

Óvodánk a hátrányos helyzetű gyermekek számára, az oktatásért felelős miniszter által kiadott személyiségfejlesztő, tehetséggondozó, felzárkóztató program szerinti óvodai fejlesztő programot szervez.

Az óvodai fejlesztő programban az a gyermek vehet részt, aki a Gyvt. 67/A. § alapján, figyelemmel a Gyvt. 161/Q. §-ában foglaltakra hátrányos helyzetűnek minősül.

Az óvoda igazgatója felveheti az óvodai fejlesztő programba azt a gyermeket is, aki nem hátrányos helyzetű, feltéve, hogy a gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül. Az így felvehető gyermekek létszáma azonban nem haladhatja meg - tört létszám esetén felfelé kerekítve - az adott csoportba felvett, óvodai felkészítésben részt vevő gyermekek létszámának tizenöt százalékát.

Az óvodai fejlesztő program keretében - a gyermek igényéhez igazodva - biztosítja az óvoda

- a gyermek fejlesztésével kapcsolatos pedagógiai feladatokat,
- a szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységet,
- az együttműködések kialakítását azokkal a szolgálatokkal, amelyek a gyermekek óvodai nevelése során a szülőket támogatják, és a gyermekek számára szolgáltatásokat biztosítanak.

Az óvodai fejlesztő program szervezésének feltétele,

- hogy az adott nevelési évben az óvoda, tagóvoda felvételi körzetében élő, óvodás korú hátrányos helyzetű gyermekeknek korcsoportonként legalább hetven százaléka részt vesz az óvodai nevelésben,
- továbbá az óvodában, tagóvodában a hátrányos helyzetű gyermekek aránya - tört létszám esetén felfelé kerekítve - eléri a tíz százalékot.
- Vegyes csoport esetében a vegyes csoportba járó hátrányos helyzetű gyermekek aránya és az óvoda, tagóvoda egészében a hátrányos helyzetű gyermekek aránya közötti eltérés nem haladhatja meg - tört létszám esetén felfelé kerekítve - a huszonöt százalékpontot.
- Az óvodai fejlesztő programban részt vevő gyermek egyéni fejlesztési terv alapján történő - haladását, fejlődését, továbbá az ezeket hátráltató okokat az egyéni fejlesztésben részt vevő pedagógusok legalább háromhavonta értékeli.

- Az értékelésre meg kell hívni a gyermek szülőjét és indokolt esetben a gyermekjóléti szolgálat, a gyámhatóság, valamint a nevelési tanácsadást végző pedagógiai szakszolgálat képviselőjét.

4.3. Tehetségigérek Gondozó Programja

A tevékenység célja: a tehetségcsírák felfedezése, gondozása, a gyermeki személyiség fejlesztése, a kreativitás, önállósodás, önkifejezés gazdagítása. A tehetséggondozás terjedjen ki a teljes óvodáskorra és minden gyermekre – minden gyermekben megkeresni a legjobb adottságokat, képességeket és értékeik alapján bevonni őket a tehetségigérek gondozásába. Óvodánkban minden nagycsoportos gyermek vegyen részt vesz valamelyik tehetségműhelyben.

Az óvodapedagógus feladatai

- ❖ Tehetségigérek felfedezése, azonosítása a komplex személyiség-fejlettség megfigyelő dokumentum alapján (Gyermecktükör).
- ❖ Gyermek differenciált fejlesztése, azonosított adottságaiknak megfelelő területen.
- ❖ Komplex tehetséggondozó program kidolgozása.

Műhelyvezető feladatai

- ❖ Tehetségigérek beválogatása, a mérési dokumentum alapján.
- ❖ Komplex tehetséggondozó program kidolgozása.
- ❖ Tehetséggondozó munkaterv és műhelynapló kidolgozása, vezetése.
- ❖ Tehetséggondozás, hatásvizsgálat.
- ❖ Kapcsolattartás a szülőkkel és partnerekkel.

A komplex tehetséggondozó program célja:

- A tehetségigéretes gyermek erős oldalának fejlesztése.
- Egy adott tehetségigéretes gyermek tehetséggel összefüggő gyenge oldalainak kiegyenlítése.
- Megelőzés, légkörjavítás.

- Olyan területek támogatása, amelyek kiegészítik a direkt tehetségfejlesztést.

Tehetségműhelyeink:

A gondozó műhelyeket az óvodapedagógusok beválogatáshoz szükséges mérési dokumentumai és a gyermeki tehetségcsírák felfedezése alapján szervezzük.

Tehetség ígéretetek köre: 5-7 éves óvodai korosztály. Minden nagycsoportos gyermekünk részt vesz valamelyik tehetséggondozó műhelyben, így tudjuk biztosítani az esélyegyenlőséget.

Tehetségterületenkénti gondozó műhelyek:

1. **Nyelvi:** Meseműhelyek, nyelvi, nemzetiségi nyelvi műhelyek.
 2. **Zenei:** Énekes, ritmusos, hangszeres zenei képességfejlesztő műhelyek.
 3. **Térbeli-vizuális:** Képkészítéssel, plasztikai munkával, kézi munkával foglalkozó műhelyek (népi kismesterségek, barkácsolás).
 4. **Testi-kinesztetikus:** Sport és egyéb mozgásos műhelyek, népi játékok, táncok, egyéb táncos műhelyek.
 5. **Logikai-matematikai:** Logikai játékok, kreatív műhelyek, környezetünk felfedezésének műhelyei.
- 6-7. Interperszonális (társas)- Intraperszonális (egyéni):** szervesen beépül a tevékenységekbe.

Műhelyekben alkalmazott módszerünk, a gazdagítás, szempontjai:

- hagyományos tanulási tapasztalatok bővítése,
- produktív gondolkodás segítése,
- tanultak felhasználása, alkalmazása,
- probléma feltárás,
- a gyermek igényeire, motiváltságára építés.

Tehetségígéretek gondozó munkánk várható eredményei (sikerkritériumok)

- ✓ A szokottól eltérő, gazdag, kreatív tevékenységek valósulnak meg.
- ✓ Egyéni útkeresések, választási, kidolgozási lehetőségek jellemzik a műhelyeket.
- ✓ A nevelőtestület együttműködik.

- ✓ A szülők és a társadalmi környezet maximális megnyerése bebizonyosodik, a közreműködő szakemberek kompetenciái fejlődnek, motivációjuk, kreativitásuk újabb innovációra ösztönöz és nyitottak más innovációkra is.
- ✓ A gyerekek jól érzik magukat, fejlődésük „tetten érhető” (Mérhető eredmények, produktumok, társas kapcsolatok, stb.).
- ✓ A műhelyvezetők eredményeiket, tapasztalataikat készek megosztani más műhelyekkel illetve pedagógusokkal.
- ✓ A műhely nyitott újabb szakemberek és projektek befogadására.

TEHETSÉGIGÉRETEK GONDOZÓI RENDSZERE

Az Országgyűlés a 126/2008. OGY határozatban fogadta el a Nemzeti Tehetség Programot.

A KORA - GYERMEKKORI TEHETSÉGGONDOZÁSUNK CÉLJA

- a gyermek adottságainak minél teljesebb kibontakoztatása
- a tanulás utáni érdeklődésük felkeltése
- valamint a szülők megnyerése a kora gyermekkori tehetségigéreték támogatásához. (Tóth László, 2003 146.p.)

A TEHETSÉGGONDOZÓI TEVÉKENYSÉGÜNK ALAPELVEI

- **Az értékmegőrzés elve:** az Óvodai nevelés Alapprogramjával összhangban készült Pedagógiai Programunk értékeinek megőrzése mellett, azokkal szinkronban végezzük tehetséggondozó tevékenységünket.
- **A sokszínűség elve:** a komplex tehetséggondozó programok megvalósítása során kerüljük az uniformizált formákat, módszereket. Arra törekszünk, hogy a gyermekekkel együtt kreáljunk, variáljunk. Biztatjuk őket minél izgalmasabb, érdekesebb megoldások kitalálására.
- **Az esélyteremtés elve:** tehetséggondozó tevékenységünk alapja, hogy hiszünk abban, hogy minden gyermek tehetséges lehet valamiben, folyamataink arra irányulnak, hogy minden

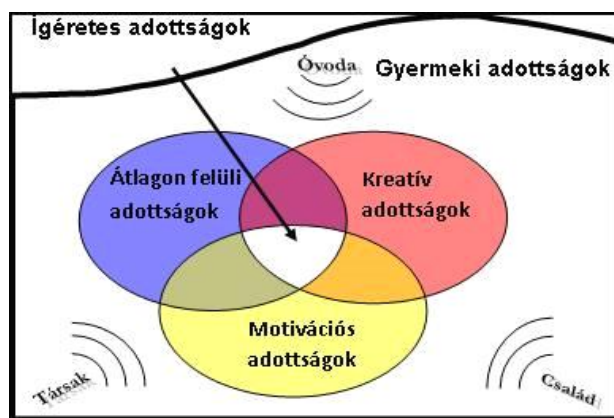
gyermekben felfedezzük a legjobb adottságait, és lehetőséget adunk minden gyermeknek, hogy 5 éves kora után ezek az adottságai tehetségműhelyben is fejlődhessenek. Különös gondot fordítunk a halmozottan hátrányos helyzetű, a német, a szlovák, a roma nemzetiségű és a sajátos nevelési igényű gyermekek bevonására. Számunkra az esélyteremtés nem azt jelenti, hogy minden gyermek részt vesz ugyanazon tevékenységben, hanem azt jelenti, hogy minden gyermek egyéni sajátosságaihoz igazított fejlesztést kap.

- **A folyamatosság és átjárhatóság elve:** óvodáinkban a tehetséggondozás a befogadási időszakban kezdődik. Már ekkor, a Gyermektükör segítségével rákérdezünk a szülőktől, hogy mi iránt mutat a gyermekük különleges érdeklődést, mit szeret leginkább csinálni, milyen a család értékrendje, mi a hobbijuk, milyen művészeti területet gyakorolnak, vagy mi iránt vonzódnak? A befogadási időszak után két évig megfigyeljük minden gyermek érdeklődését, motivációját, kreativitását. Próbáljuk felfedezni kivételes adottságaikat. A tehetséggondozás minden gyermekre kiterjed. Az életszakasz – határ nálunk az iskolába való belépést jelenti. A folyamatosság biztosítása érdekében odafigyelünk egymás tehetséggondozó tevékenységére, tájékoztatjuk a tanítókat, hogy milyen tehetségterületen fejlesztettük a gyermekek adottságait.
- **A kiválasztás – kiválasztódás elve:** a gyermekek óvodába kerülésekor anamnézist készítünk a szülők segítségével, különös figyelemmel arra, hogy a szülő szerint mit szeret leginkább tevékenykedni a gyermekük, mi iránt mutat különösen érdeklődést. Két éven át folyamatosan figyelemmel kísérjük a gyermekek fejlődését, megfigyeljük melyek az erős oldalai. 5 éves korukban az óvodapedagógusok azonosítják, ezeket az erős oldalakat és beajánlják a gyerekeket valamelyik tehetséggondozó műhelybe. Ezután a műhelyvezetők a beajánlott gyermekek közül a Ryans - féle becslési skála segítségével beválogatják a gyermekeket a tehetséggondozó műhelyekbe.
- **A hatékonyság, fokozatosság elve:** a gyermekek differenciált fejlesztése, az egyéni feladatok adása, a páros munkában végzett tevékenykedtetés az óvodapedagógusok és a tehetséggondozók számára egyaránt kiemelt feladat kell, legyen. A tehetségműhelyek egy új helyzetet teremtenek a gyermekek számára azzal, hogy új közösségbe kerülnek, új felnőttel kell megismerkedniük. A gyermekek életkori és egyéni sajátosságainak figyelembe vételével, fokozatosan vonjuk be őket a műhelymunkába. Szükség esetén egyéni megoldásokat keresünk a gyermek képességeinek kibontakoztatására.

- **A felelősség és a társadalmi felelősségvállalás elve:** óvodáinkban a felelősségvállalás elve abban nyilvánul meg, hogy nem fogadjuk el azt az elvet, hogy a gyermek magától is megéri. Tudatos nevelőmunkánk során olyan kihívások elé állítjuk gyermekeinket, amelyek adottságaiknak megfelelők, teljesítményre ösztönzők. A sikeres munka újabb kihívásokra készíteti őket játékukban, tevékenységeikben.
- **Tehetségsegítők megbecsülésének elve:** az igazgató a tehetséggondozó műhelyvezetőket a fejlesztő tevékenységükért, innovatív munkájukért fokozott erkölcsi védelemben részesíti. Nyilvánvalóvá teszi mások számára is, hogy ez a tevékenység tudáson, képességen alapul, többletmunkát igényel. Ehhez megfelelő időkeretet biztosít. Lehetőség szerint differenciált díjazásban is részesíti a tehetséggondozással foglalkozó óvodapedagógusokat.
- **Fenntarthatóság és társadalmi támogatottság elve:** óvodáinkban nagyon fontos feladatunk a családok megérintése a tehetséggondozás gondolatával, a szülők megnyerése a tehetséggondozó folyamatunkhoz. Széleskörű kapcsolatot építünk ki a tehetséggondozás szerveivel, tehetségpontokkal, tehetséggondozó szakemberekkel. Ki kell vívnunk a fenntartó önkormányzat elismerését a kisgyermekkorai tehetséggondozó tevékenységünk iránt.

TEHETSÉGGONDOZÓI FELADATAINK

- A MÖNKS – RENZULLI - CZEIZEL modell NAGY JENŐNÉ által átdolgozott óvodai modell alapján tovább fejlesztjük a tehetséggondozó rendszerünket

- Intézményünk valamennyi tagóvodájában működtetjük a tehetséggondozó műhelyeket a gyermekek igényeihez alkalmazkodva.

Tehetségterületenkénti tehetséggondozó műhelyek:

- **Nyelvi:** meseműhelyek, nyelvi műhelyek, nemzetiségi nyelvi műhelyek
- **Zenei:** énekes, ritmusos, hangszeres zenei műhelyek
- **Térbeli – vizuális:** képkészítéssel, plasztikai munkával foglalkozó műhelyek (népi kismesterségek, barkácsolás)
- **Logikai – matematikai:** logikai játékok, kreatív műhelyek, matematikai tapasztalatok, sakk, környezetünk felfedezésének műhelyei
- **Interperszonális (társas) – Intraperszonális (egyéni):** e két tehetségterületre külön műhelyeket nem hozunk létre. A társas kapcsolatok fejlesztése és a személyiségfejlesztés szerves része a többi tehetségterületen létrehozott tehetségműhely foglalkozásoknak.
- A tehetséggondozó programoknál a gazdagítás triád modelljét alkalmazzuk.

I. Gazdagítási típus:

Általános felfedezési tapasztalat, ami nincs benne az ONAP-ban

II. Gazdagítási típus:

Csoportfoglalkozás, páros foglalkozás, trióban dolgozás, gondolkodási és érzelmi folyamatok tanulása, együtt dolgozás, kutatás

III. Gazdagítási típus:

Valós probléma feltárása, megoldása

- Kialakítjuk a tehetséggondozás új szemléletét
- Kibontakoztatjuk a tehetségígéreteket városunk értékeinek tükrében
- Gazdagítjuk a módszertani kultúránkat a tehetséggondozás terén.
- A tehetséggondozó programokba építünk be a GAGNE FÉLE rendszerelemekből

- A Püspökladányi Egyesített Óvodai Intézmény jó gyakorlatainak adaptálásával kidolgozzuk az intézményünk színes, gazdag gondozói rendszerét, komplex tehetséggondozó műhelyeket (Balogh László alapján) működtetünk
- Megteremtjük a megvalósítás személyi és tárgyi feltételeit
- Tervezéseinket az alábbi feltételeknek megfelelően készítjük el:

A komplex tehetséggondozó program összetevői:

- erős oldal fejlesztése
- gyenge oldal fejlesztése
- megfelelő légkör biztosítása
- lazító programok

A tehetséggondozó foglalkozások felépítése:

Kreatív keret cím, tartalom, feladatok megtervezése szerint

- Fantázia játék- felfedező játék (kreativitás)
- Képességfejlesztő játék (bemeneti mérésre alapozva)
- Élmény játék (kreativitás)
- Értékelés

4.4. Sajátos ellátást igénylő gyermek: diabéteszes gyermek a csoportban

**1-es típusú diabéteszrel élő gyermek, tanulók kötelező óvodai, iskolai ellátása
2021.szeptember 1-től**

A 14 évnél fiatalabb 1-es típusú diabéteszrel élő gyermek, tanuló részére abban az időtartamban, amikor az - óvoda, - az általános iskola, - a fejlesztő nevelést-oktatást végző iskola, - a kollégium, - a hat és nyolc évfolyammal működő gimnázium vagy -a szakgimnázium ötödik-nyolcadik évfolyamán az intézmény - köznevelési alapfeladatot ellátó többcélú intézmény felügyelete alatt áll, az intézmény speciális ellátást biztosít 2021.szeptember 1-től. A gyermek szülőjének vagy más törvényes képviselőjének kérelmezni kell az ellátást.

Az intézményeknek az ellátást a gyermekkori diabétesz gondozásával foglalkozó egészségügyi intézmények szakmai iránymutatása alapján kell biztosítani.

A nevelési-oktatási intézmény igazgatója a fenti feladat ellátását olyan pedagógus, nevelőoktató munkát közvetlenül segítő munkakörben foglalkoztatott személy útján (a NOKS-nak legalább érettségi végzettséggel kell rendelkeznie), biztosítja, aki az OH által szervezett, a feladat

ellátásához kapcsolódó ismeretekről szóló szakmai továbbképzésén vett részt, és aki a speciális ellátásban való részvételt vállalja, vagy az iskolaorvos vagy iskolavédőnő útján biztosítja.

A pedagógus vagy nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő munkakörben foglalkoztatottja elvégzi - a vércukorszint szükség szerinti mérését, - szükség esetén, orvosi előírás alapján, a szülővel, más törvényes képviselővel, a megadott kapcsolattartási módon egyeztetve, az előírt időközönként a szükséges mennyiségű inzulin beadását.

Az intézmény igazgatója a diabéteszes gyermek, tanuló esetleges rosszulléte esetén az Eütv.-vel összhangban álló speciális ellátási eljárásrendet kell, kialakítson.

Gondoskodni kell arról, hogy az óvodában mindenki ismerje azokat a feltételeket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a gyermek biztonságban legyen.

A diabéteszes gyerek napi gondozási feladatait a szülő joga és kötelezettsége is átadni a pedagógusnak. Célszerű a diabéteszes gyerek fogadását a szülővel, való konzultációval, családlátogatással kezdeni, melyet nyugodt körülmények között tegyenek meg, időt hagyva az eszközök kipróbálására és a kérdéseik feltevésére. Legyen "diabéteszes" beszoktatás is, amikor a szülő az óvodai élet közben is megmutatja, elmondja a teendőket, átadja azt a diabétesz segítőnek.

6. Az óvoda kapcsolatai, együttműködési formái

A család és az óvoda kapcsolata:

Az elsődleges szocializáció szerepét a család tölti be és ez mással nem pótolható. Az óvodai nevelés a családi nevelés kiegészítésére vállalkozik elsősorban. A családdal való együttműködés ennek alapvető feltétele. Az óvodapedagógus a kapcsolattartás során vegye figyelembe a családok sajátosságait, szokásait. A kölcsönös bizalomra épülő szülő-óvónő kapcsolatot kell kialakítani, így tud segítője és partnere lenni a szülőnek.

A szülővel való kapcsolattartás formái:

Informális kapcsolattartás:

- a falitáblákon elhelyezett írásos kérések, köszönetnyilvánítások, információk, programajánlók, tájékoztatók az óvodai programokról
- elektronikus kapcsolattartás

Formális kapcsolattartás:

- beszoktatás
- szülőértekezletek

- tájékoztatók
- családok meghívása csoportszintű rendezvényekre
- kérdőívek
- nyíltnapok
- beszámolók
- játszóház

A családok részvételének lehetőségei az óvodai életben:

- csoportszintű rendezvényeken való részvétel
- közös kirándulások és szabadidős programok
- a családok bemutatkozása
- apukák, anyukák, nagyszülők foglalkozásainak bemutatása

A szülők azáltal, hogy közvetlenül részt vesznek, az óvodai életben mintát láthatnak a nevelési helyzetek megoldására, elsajátíthatják az óvodapedagógusok szemléletét. Ötleteket kaphatnak, hogyan lehet otthon is érdekes tevékenységeket szervezni, miközben gazdagíthatják a csoport tapasztalatait saját személyiségükkel. A családok aktívan részt vállalnak az óvoda feltételrendszerének javításában.

Az óvoda és az iskola kapcsolata:

A két intézmény-egység egymás munkája iránti kölcsönös érdeklődés hozzájárulhat a nevelési célok, elképzelések megismeréséhez, közelítéséhez, támogatásához.

Az óvoda és iskola működésében kiemelt szerepet kap az átmenet kérdése, ezért a partneri együttműködés keretében egymással összefogva szükséges megkönnyíteni a gyermekek átmenetét.

A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a 6. életévét betölti, tankötelessé válik. A szülő kérelmére a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben vehet részt. A szülő kérelmét az iskolakezdés évében január 15.-ig nyújthatja be a felmentést engedélyező szervhez.

Jól bevált gyakorlatunk, amikor a leendő első osztályos tanítónéniket meghívjuk az óvodába és átadjuk a gyermek jellemzését. A leendő elsősök megismerését segíti a „Gyermektükör” alapján elkészített „Átadó dokumentum”, amely jó kiindulási alap lehet az elsős tanítók számára. Minden év novemberében felkeressük elsőseinket iskolai környezetükben és elbeszélgethetünk tanítójukkal.

Az óvodapedagógusoknak az őszi hónapokban lehetőségük van az iskolában nyílt napon részt venni, „utánkövetni” a gyermekeket.

Az óvoda és a fenntartó közötti kapcsolat

Területei:

- az intézmény működtetése, működési feltételek biztosítása
- intézményi dokumentumok átdolgozása, jóváhagyása
- tervek, beszámolók elfogadása, jóváhagyása
- intézményfejlesztési koncepció kidolgozása
- pályázati tevékenység
- részvétel közös programokon

Az óvoda egyéb kapcsolatai

Azokat a partnereket szokás ebbe a körbe sorolni, amelyekkel a kapcsolatrendszer minősége nagyban befolyásolja a nevelési folyamatokat, az együttműködés révén hozzájárulnak az intézményi célok, feladatok megvalósításához, a gyermekek teljes személyiségének fejlesztéséhez.

Az óvodákkal kapcsolatban lévők lehetnek:

- védőnő, gyermekorvos
- kulturális és közművelődési intézmények
- művészeti csoportok
- családvédelmi szervezetek
- más óvodák
- nevelési tanácsadó
- szakértői bizottság

7. Kincses kultúróvoda

A Kulturális és Innovációs Minisztérium megbízásából a Nemzeti Kulturális Támogatáskezelő nyílt pályázat keretében hirdette meg a Kincses Kultúróvoda pályázati felhívást.

A program kiemelt célja, hogy az óvodai és kulturális területen meglévő értékeket elismerje, és az óvodai és a kulturális intézményrendszer együttműködését erősítse.

A múzeumoknak, könyvtáraknak, közművelődési és művészeti intézményeknek kiemelt szerepe van a gyermekek személyiségformálásában, identitásuk erősítésében, képességeik kibontakoztatásában, erkölcsi és érzelmi fejlődésük ösztönzésében.

A pályázat célja annak elősegítése, hogy az óvodák egyre tudatosabban vegyék igénybe a kulturális intézmények küldetéséből fakadó, nevelést segítő programokat, és a kulturális tartalmak minél sokrétűbben épüljenek be az óvodák helyi pedagógiai programjába. 2021-ben óvodánk elnyerte a Kincses Kultúróvoda címet, melyet három éven keresztül viselhet.

A pályázat segítségével megvalósulhatott gazdag kulturális tartalmak sokrétűen beépültek óvodánk helyi programjába. Óvodánk még tudatosabban vette igénybe a kulturális intézmények küldetéséből fakadó, nevelést segítő programokat. (Magyar Nyelv Múzeuma – Széphalom, Kazinczy Ferenc Múzeum - Sátoraljaújhely, Városi Könyvtár – Sátoraljaújhely, színház-, mozi látogatások, előadások szervezése, előadók meghívása...) Mindezt, az életkori sajátosságokat szem előtt tartva, értékes népi, klasszikus és kortárs művek kiválasztásával, változatos vizuális tevékenységek biztosításával, múzeumpedagógiai foglalkozásokkal, különféle báb és zenei előadások szervezésével szerveztük meg.

Első alkalommal nyertük el ezt az anyagi támogatást, mely lehetőséget teremt arra, hogy a gyermekek részesei lehessenek a színház- és múzeumlátogatásoknak, egyéb más kulturális programoknak. 3 évente van módunk arra, hogy újabb és újabb pályázatot nyújtsunk be. Ezzel a lehetőséggel a jövőben is élni fogunk.

8. Óvodai dokumentumok

Az óvoda működését szabályozó a külső irányítás által előírt, kötelezően alkalmazott alapidokumentum az Alapító Okirat, amely tartalmazza az intézmény típusát, nevét, alaptevékenységét, célját, feladatát, gazdálkodását, a feladatok ellátásához szükséges nyilvántartott tárgyakat és az alapítás dátumát. Az Alapító Okiratban foglaltak belekerültek az óvoda belső szabályzataiba és a nevelési programba.

Az óvoda Szervezeti és Működési Szabályzatát (SZMSZ) a vezetés készítette el és elfogadtatásra került a nevelőtestülettel, szülői munkaközösséggel és a fenntartóval egyaránt.

Az SZMSZ tartalmazza:

- az intézmény nevét, székhelyét, alapítóját és a fenntartója jogait és feladatait.

- Pontosan leírja a működési szabályokat, a házirend és a munkaterv alapján.
 - Tartalmazza az óvodaigazgató munkakörét, a feltételeit, megválasztásának módját, idejét, jogkörét, feladatait.
 - Meghatározza az óvodaigazgató közvetlen helyettesét, munkatársait az óvónők közösségét és a nevelőtestület havi értekezletét, megbeszélését a fenntartó képviselőjével.
 - Meghatározza a helyettesítés rendjét és az igazgatók közti feladat és hatáskör megosztást.
 - Tartalmazza az Alkalmazotti Szabályzatot, ami az alkalmazottak védelmét szolgálja, kötelességeik, jogaik meghatározásával.
 - Megszabja a munkáltatóval való kapcsolattartás rendszerét, együttműködés formáját
 - Meghatározza a nevelőtestület szervezeti és munkarendjét, az értekezleti rendszert és a pedagógiai munka belső ellenőrzési rendjét, módszereit.
 - A kapcsolattartás rendszerét kiépíti a szülőkkel, fenntartóval, társintézményekkel, egészségügyi szervezetekkel, speciális szervekkel, (pl. gyámügy, családsegítő) pedagógiai szakszolgálattal egyaránt.
 - Meghatározza az intézmény nyitva tartását és az igazgató benntartózkodásának rendjét, az alkalmazottak munkarendjét, a helyiségek használatának rendjét illetve a gyermekek felvételének elveit és olyan záró rendeleteket, amelyek az eredményes és hatékony működéshez szükséges további intézkedéseket az óvoda igazgató hatáskörébe rendeli.
 - Itt található meg a Szülők Munkaközössége Működési Szabályzata, ami tartalmazza az SZMK meghatározását, működését, tagjainak megválasztását, képviselőjének kinevezését, feladatait, gazdálkodását, kapcsolatrendszerét az óvodával és egyéb rendelkezéseket.
- Óvodánk pedagógiai programja tartalmazza az óvodai nevelés alapelveit, célkitűzéseit, azokat a nevelési feladatokat, amelyek biztosítják a gyerekek fejlődését, a gyermekvédelemmel kapcsolatos pedagógiai tevékenységet, az óvoda speciális nevelését, a szülő, a gyermek, a pedagógus együttműködésének formáit.
- Az éves munkaterv kiterjed a kiinduló helyzetkép rögzítésére, tárgyi és személyi feltételekre, a pedagógiai munka területére, stratégiai tervek, szakmai programok, rendezvények, kapcsolattartási programok megszervezésére, illetve a gazdálkodás és a fejlesztés lehetőségeire.
- Az óvoda éves munkatervéhez csatolt dokumentum, az igazgató ellenőrző feladatainak az ütemezése, havi lebontásban, pedagógiai, tanügyi, és gazdasági ügyviteli szempontok alapján.
- Az óvoda hivatalos dokumentumai közé tartoznak a tanügy-igazgatási nyilvántartások. Az óvoda felvételének rendjét a fenntartó határozza meg. A beíratás a felvételi és előjegyzési naplóba történik.

Óvodai csoportok dokumentációja közé tartozik

- a felvételi és mulasztási napló, amely a gyermek adatain kívül dokumentálja az óvodába járás rendszerességét, a mulasztást. Ez a tankötelezettségi teljesítésének a nyomon követésére is alkalmas.
- étkezési nyilvántartó, amely az étkező gyermekek létszámát regisztrálja.
- csoportnapló, melynek tartalma és formája az óvoda saját pedagógiai programjához igazított. A csoportnapló tartalmazza a gyermekcsoport összetételét, adatait, a nevelési célokat, feladatokat és azok megvalósítási lehetőségeit, módjait, eszközeit, (féléves tervezési és értékelési rendszer) az óvodai élet szervezeti kereteit, (napirend, heti rend) a szervezési feladatokat, a családdal való együttműködés lehetőségeit és megvalósulási formáját. A tanulási folyamat tevékenységformáinak, tartalmainak, lehetőségeinek, eszközeinek, módszereinek kidolgozását tartalmazza.

Gyermektükör, amely a gyermekek megismerésére, a folyamatos megfigyelésre, a fejlődés rögzítésére, és az aktuális fejlettségi állapot meghatározására szolgál. Fejlesztési lehetőségeket, feladatokat tartalmaz az adott gyermek számára. Tartalmazza az anamnézist, amely fontos információkkal szolgál a gyermek jelleméről, családi körülményeiről, fejlettségéről, stb. és választ adhat később jelentkező fejlődési zavarra. A gyermekcsoportok nevelési-fejlesztési tervei, az óvoda pedagógiai programja azok, amelyek a gyermekcsoportok nevelését, a tanulási folyamatot és az egyes gyermekek képességfejlesztését tartalmazó pedagógiai stratégiái.

Sátoraljaújhelyi Hétszínvirág Óvoda Szlovák és Német Nemzetiségi Óvoda,
Bölcsőde
3980. Sátoraljaújhely, Dózsa György u. 24.
Tel/Fax: 47/322-501 Mobil: +3630 442-04-15
E-mail: ovodasaujhely@gmail.com
Web: www.hetszinviragovodasaujhely.hu
OM azonosító: 028535

A Hétszínvirág Művészeti Pedagógiai Program kiegészítése

"Az EFOP 3.2.6-16-2016-00001 "A tanulók képesség-kibontakoztatásának elősegítése a köznevelési intézményekben" című projekt keretében, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem partnerintézményeként az átvett zenei módszereket, új tanulási formákat alkalmazzuk a zenei tevékenységeinkben. Mindezek Kodály Zoltán és Forrai Katalin tradicionális zenei értékeire épülnek, és a XXI. századi egyéni fejlesztéseket erősíti meg, a mai gyermekekhez igazodó művészeti eszközök tudatos bevonásával."

A Pedagógiai Program kiegészítését a nevelőtestület a tanévnyitó nevelőtestületi értekezleten a 252/2019 számú határozatával elfogadta.

Sátoraljaújhely, 2019.08.30.

Zelina Zoltánné
intézményvezető

Jelenleg, **I/3. Pedagógiai program I/3/2024.9** hatályú Hétszínvirág Művészeti Pedagógiai Programmal dolgozunk, melyben szintén ezen irányelvek szerint szervezzük a gyermekek nevelését, mindennapjait.

Sátoraljaújhely, 2025. 01. 13.

Zelina Dolóresz
Főigazgató

MINŐSÍTETT
REFERENCIAINTÉZMÉNY

Legitimáció

Az intézmény OM azonosítója: 028535	Főigazgató: Zelina Dolóresz
Nevelőtestületi elfogadás dátuma: 2024. február 01. Aláírás: 	Szülői szervezet nevében véleményezve: 2024. Aláírás:
Főigazgató jóváhagyása: 2024.január 31. Főigazgató aláírása Ph.	
Fenntartó jóváhagyása: 2024.január 30. Fenntartó aláírása Ph.	
A dokumentum jellege: nyilvános Megtalálható: Vezetői szobában kifüggesztve	
Hatályos: A kihirdetés napjától visszavonásig	Érvényes: A kihirdetés napjától visszavonásig
Verziószám: I/5/2018/8 változat	Készült: tagintézményenként 1 db

